

“VATAN VATANIM MA PATRIE UŞAK” ADLI ESERİN
DEĞERLENDİRİLMESİ

Şakir ÖZDEMİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tarih Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Sadiye TUTSAK

Afyonkarahisar

Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Haziran 2008

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ**“VATAN VATANIM MA PATRIE UŞAK” ADLI ESERİN
DEĞERLENDİRİLMESİ****Şakir ÖZDEMİR****Tarih Anabilim Dalı****Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü****Haziran 2008****Danışman: Yrd. Doç. Dr. Sadiye TUTSAK**

Bu çalışmada Kostas PANDAZOĞLU'nun “Vatan Vatanım Ma Patrie Uşak” adlı eseri incelenmiştir. Eserde XX. Yüzyılın başında Uşak'ta yaşayan Rumların Sosyal, kültürel ve ekonomik durumları hakkında bilgiler verilmektedir. Eserin Uşak ili tarihi ve kültürüne kazandırdığı yeni bilgiler ortaya çıkarılmıştır. XX. Yüzyılda Uşak'ta yaşayan Rumların sosyal kültürel ve ekonomik durumları mevcut kaynaklarla karşılaştırılarak yeniden değerlendirilmiştir. Eserin, ortaya koyduğu yeni kaynaklar ve yeni bilgilerle Uşak ili tarihi ve kültürü için önemli bir kazanım olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelime: “VATAN VATANIM MA PATRIE UŞAK”

ABSTRACT**VATAN VATANIM MA PATRIE UŞAK THE REVIEV OF THE BOOK
CALLED****Şakir ÖZDEMİR****Afyon Kocatepe Üniversitesi, the Institute of Social Sciences****June 2008****Advisor: Yrd. Doç. Dr. Sadiye TUTSAK**

The work named "Vatan Vatanım Ma Patrie Uşak" of Kostas PANDAZOĞLU was analyzed in my study . In this book, the social, cultural and economical conditions of the Greeks who are living in Uşak at the begenning of the XX the century are mentioned. The new information that this work gives to the history and the culture of the Province of Uşak was marked . The social, cultural and economical conditions of the Greeks who lived in Uşak in the century of XX were reassessed by comparing with the available sources . It has been seen that the work is a vital asset for the history and the culture of the Province of Uşak thanks to the new sources and information it represents.

Key Words: "VATAN VATANIM MA PATRIE UŞAK"

TEZ JÜRİSİ VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI

İmza

Tez Danışmanı : Yrd.Doç.Dr. Sadiye TUTSAK

Jüri Üyeler : Yrd.Doç.Dr. Zahit YILDIRIM

Yrd.Doç.Dr. Hasan KARA

Şakir ÖZDEMİR'in "Vatan Vatanım Ma Patrie Uşak Adlı Eserinin Değerlendirilmesi" başlıklı tezi 09/06/2008 tarihinde saat 10:00'da yukarıdaki jüri üyeleri tarafından Lisans Üstü Eğitim Öğretim Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Tarih Anabilim dalında, Yüksek Lisans Yeterlilik Tezi değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Doç.Dr. Mehmet KARAKAŞ
Enstitü Müdürü

ÖZGEÇMİŞ

Şakir ÖZDEMİR

Tarih Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans

Eğitim

Lisans: 1987 Uludağ Üniversitesi, Balıkesir Necatibey Eğitim Fakültesi

Lise: 1983 Uşak- Ulubey Lisesi, Fen Bölümü

İş/ Uşak Vala Gedik Lisesi Müdür Yardımcısı -Tarih Öğretmeni.

Alınan Burs ve Ödüller

Milli Eğitim Bakanlığı 2001 yılı Maaşla Ödüllendirme,

Milli Eğitim Müdürlüğü 2001, 2003, 2005 yılları Teşekkür belgesi,

Ankara Şeker fabrikası Teşekkür belgesi.

Yayımlar

Şekerin Hikâyesi, Bengi Ajans, 2004, Ankara.

Uşaktan Paşa Geçti, Batıkol Matbaası, Haziran 2005, Uşak.

Uzaylı Saadîç, Batıkol Matbaası, Haziran 2005 Uşak.

Kişisel Bilgiler

Doğum Yeri ve Yılı: Uşak, 5 Eylül 1966 Cinsiyeti: Erkek

Yabancı Dil

İngilizce

ÖNSÖZ

Küçük Asya olarak adlandırılan Anadolu, ilkçağlardan bu yana pek çok medeniyetin kurulup yıkıldığı bir coğrafya olmuştur. Anadolu'nun bu tarihi serüvenini ortaya çıkarmak amacı ile yola çıkan araştırmacılar, seyyahlar geçmişteki medeniyetlerin izlerini taşıyan bu antik siteleri ziyaret etmişlerdir. Gözlemlerini ve elde ettiği bilgileri neşretmişlerdir. “Anadolu’yu dolaşan Avrupalı seyyahlar XIX. yüzyılda Uşak’a da uğramış ve Uşak ile ilgili bilgiler vermişlerdir. 1820’li yıllarda bölgede dolaşıp Uşak’tan antik kent olarak ilk söz eden kişi Arundell olmuştur. Hamilton, 1830’larda Uşak’a gelmiş ve Uşak’a 10 km uzaklıktaki Çarikköy’de bulduğu Hadrianos heykel dipliğinin üzerinde Traianopolisliilerin adına rastlamıştır. Le-Bas 1840’lı yıllarda, Texier de 1850’lerde Uşak’a gelmiştir. Texier, Uşak’ta mimari parçaların topraktan çıkarılıp evlerin duvarlarında ve mezarlıklarda kullanıldığını görmüştür. 1830’larda Yüzbaşı Callier, 1893 yılında E. Legrand - J. Chamonard, 1895’te Karl Buresc, 1908’te Josef Keil ile Anton Von Premerstein Uşak’ı ziyaret etmiş, Uşak’a ait o yıllardaki gözlemleri ile Uşak ilinin tarihine ışık tutmuşlardır. Yine W.M. Ramsay ve Vital Cuinet¹ Uşak’ı ziyaret etmiş, eserlerinde Uşak’tan bahsetmiş, bilgiler vermiş yabancı araştırmacılarıdır”². Bu listeye Uşak’ı ziyaret etmiş bir o kadar daha Avrupalı seyyahın adlarını ekleyebiliriz.

Kostas Pandazoğlu’nun dedesi Uşak’ın Rum ailelerindedir. Aile 1922 yılında Büyük Taaruz’un ardından çekilen Yunan ordusu ve Uşaklı Rumlarla birlikte Uşak’ı terk etmek durumunda kalmış ve Yunanistan’a göç etmiştir. Kostas Pandazoğlu, çocukluğundan itibaren ailesinden duyduğu Uşak ile ilgili hatıraları, Fransa, Yunanistan, Türkiye gibi ülkelerdeki kişi ve kurumlardan elde ettiği bilgileri *Vatan*

¹ W. M. Ramsay, *Anadolu Tarihi Coğrafyası*, M.E. B.Yay. İst. 1982,

Charles (Felix-Marie) Texier: Ünlü Fransız arkeolog ve gezgini Charles (Felix-Marie) Texier (1802–1871)’in bundan yaklaşık 170 yıl önce Anadolu’da gerçekleştirdiği iki ilmî gezi ve buna dair incelemelerinin yer aldığı *Asie Mineure*, adlı eseri yayınlandığı yıllarda ilim dünyasında büyük yankı uyandırmış, Türk aydınlarının derhal dikkatini çekmiştir. Ali Suat Bey tarafından tercüme edilerek Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti Maârif Vekâleti’nin iki numaralı neşriyatı olarak yayınlanmıştı. Nurettin Ceviz Charles Texier’in Küçük Asya Adlı Eseri, <http://www.doguedebiyati.com/Nusha%2004/ceviz.doc.-14.05.2008>

Vital Cuinet, *La Turquie d’Asie*. eseri ile tanınmaktadır.

² Ender VARİNLİOĞLU, “Uşak Müzesindeki Yazıtlar”, *21. Yüzyılın Eşiğinde Uşak Sempozyumu*, C. I, Umut Matbaası, İstanbul, 2001, s.168–174.

Vatanım Ma Patrie Uşak adlı kitapta toplamıştır. Onu diğer yabancı seyyahlardan ayıran en önemli özelliği ailesinin Uşaklı olmasıdır. Uşak ile ilgili bilgileri birinci elden ailesinden almıştır. Pandazoğlu 1992 ve 2003 yıllarında Uşak'ı ziyaret etmiştir. Çalışmasında ağırlıklı olarak XX. yüzyılın başında Uşaktaki Rum halkının sosyal, ekonomik ve kültürel durumu hakkında bilgiler vermiştir. Pandazoğlu, XXI. yüzyılın başında Uşak ilini ziyaret eden ve çalışmalarını bir kitapta toplayan ilk yabancı araştırmacıdır.

XX. yüzyılın başında Uşak kazasının üçte birini oluşturan Rumlar hakkında Rum asıllı bir Fransız araştırmacının verdiği bilgilerin önemi yadsınamazdı. Bugün her şeyi ile sahiplendiğimiz Uşak tarihi ve kültürü kamuoyunda hak ettiği ilgiyi görmezken, pek çoğumuz şehrimizin tarihi hakkında sınırlı bilgiye sahipken, bir Fransız vatandaşının Fransa ile Uşak arasındaki güzergâhta atalarının izini takip edip bir yüzyıl öncesinde atalarının Uşak'ta bıraktığı tarihi mirası ortaya çıkarması ve *Vatan Vatanım Ma Patrie Uşak* adı ile bir eser neşretmesi çok önemli ve anlamlıdır. Pandazoğlu'nun bu çalışmasından çıkardığımız sonuç şudur ki; Köklerini arayan bir insanın ihtiyacı çölde su arayan bir yolcunun ihtiyacından daha az hayati değildir. Türkiye olarak Avrupa Birliğinin kapısını zorladığımız bu günlerde bir Avrupalı araştırmacının Uşak ili tarihi hakkındaki duygu ve düşüncelerini bilmek, mesnetsiz iddiaları varsa cevap verebilmek bakımından da bu çalışma önemli olsa gerektir.

Pandazoğlu'nun kitabının her yönü ile değerlendirilmesi, varsa yeni bilgilerin tespit edilmesi, ortaya konan yeni kaynakların gözden geçirilmesini kapsayan tez çalışmamın bütün aşamalarındaki katkısından dolayı tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Sadiye Tutsak'a teşekkürü bir borç bilirim. Kitabın Fransızcadan Türkçeye tercümesi Uşak Milli Eğitim Şube Müdürü Mehmet Gerik tarafından oluşturulan Fransızca öğretmenleri ve Eczacı Halit Karaman'dan oluşan bir heyet tarafından gerçekleştirildi. Bu vesileyle kendilerine çok teşekkür ederim. Tercüme faaliyeti sırasında ve sonrasında Kostas Pandazoğlu ile yazılı ve sözlü temas edilmiştir.

Şakir Özdemir

Haziran 2008

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
TEZ JÜRİSİ VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖZGEÇMİŞ.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	xii
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xiv
GİRİŞ.....	1

I.BÖLÜM

PANDAZOĞLU AİLESİ VE “VATAN VATANIM MA PATRIE UŞAK” ADLI ESERİN TANITIMI

I. PANDAZOĞLU AİLESİ HAKKINDA	3
A) KOSTAS PANDAZOĞLU.....	3
B) UŞAK'TAKİ PANDAZOĞLU AİLESİ.....	3
C) YUNANİSTAN VE FRANSA'DAKİ PANDAZOĞLU AİLESİ.....	5
1. Pandazi Pandazoğlu'nun Uşak'tan Ayrılışı	5
2. Pandazi Pandazoğlu'nun Avrupa'daki Hayat Mücadelesi.....	7
3. Pandazoğlu Ailesinin Yunanistan'a göçü.....	13
II. “VATAN VATANIM MA PATRIE UŞAK” ADLI ESERİN TANITIMI.....	15
A) ESERİN TANITILMASI.....	15
B) KÜÇÜK ASYA VE İSTANBUL HAKKINDA HATIRLATMALAR.....	17

C) ARKEOLOJİ	19
D) COĞRAFİ DURUM.....	20
E) UŞAK'IN KÖYLERİNİN LİSTESİ	21
F) NÜFUS	21
G) EVLER, MAHALLELER VE KAMU BİNALARI	23
H) DİNİ HAYAT.....	24
I) OKULLAR	26
K) UŞAK'TA YAŞAYAN RUMLARIN MESLEKLERİ.....	28
L) DOĞAL KAYNAKLAR.....	29
M) UŞAK'TA ENDÜSTRİ.....	30
N) SANAT VE HALK GELENEKLERİ.....	32
O) UŞAK YEREL KONUŞMA SÖZLÜĞÜ.....	35
Ö) AĞIRLIKLAR, UZUNLUK ÖLÇÜLERİ, BOZUK PARALAR.....	36
P) AİLE HİKÂYESİ.....	37
R) PANDAZI PANDAZOĞLU'NUN GÖÇÜ.....	37
S) RUMLARIN UŞAK'TAN AYRILIŞ.....	37
T) UŞAKLI RUMLARIN YILLIĞI	38
U) SÖZLÜK	38
Ü) BİBLİYOGRAFYA.....	39

II. BÖLÜM

“MA PATRIE VATANIM UŞAK” ADLI ESERİN ORTAYA KOYDUĞU BİLGİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

I. TARİH İÇİNDE ANADOLUDA TÜRK VE RUM VARLIĞI.....40

A) YUNAN, BİZANS, RUM KAVRAMLARI.....	40
---------------------------------------	----

B) ANADOLU'DA YUNAN ETKİSİ.....	43
C) OSMANLI DEVLETİNDE RUMLAR.....	47
D) MİLLİ MÜCADELE'DE TÜRK- RUM İLİŞKİLERİ.....	53
II. UŞAK VE ÇEVRESİNDE BULUNAN ARKEOLOJİK SİTELER.....	57
A) UŞAK'TA TESPİTİ YAPILMIŞ ARKEOLOJİK SİTELER.....	57
B) MA PATRIE UŞAK'TA GEÇEN UŞAK'TA Kİ ARKEOLOJİK SİTELER...	62
III. XX. YÜZYILIN BAŞINDA UŞAKLI RUMLARIN DİNİ HAYATLARI.....	71
A)UŞAK'TA Kİ RUM, ERMENİ KİLİSE VE MANASTIRLARI.....	71
B) ALAŞEHİR METROPOLÜNE BAĞLI ŞEHİR VE KÖYLERİN LİSTESİ.....	86
IV. XX. YÜZYILIN BAŞINDA UŞAK'TA AZINLIK OKULLARI.....	87
A) UŞAK'TA BULUNAN RUM VE ERMENİ OKULLARI.....	87
B) FRANSIZ KATOLİK OKULU.....	90
V. XX. YÜZYILIN BAŞINDA UŞAK'TAKİ AZINLIKLARIN MESLEKLERİ VE EKONOMİK FAALİYETLERİ.....	99
A) UŞAKLI RUMLARIN MESLEKLERİNE AİT İSTATİSTİKLER.....	99
1. Dokuma Meslek Kolu.....	103
2. Deri Meslek Kolu.....	110
3. Gıda İş Kolu.....	113
4. Kıymetli ve Madeni Eşya Meslek Kolu.....	116
5. Hizmet Verenlerle Diğer Esnaf ve Sanatkârlar.....	118
B) UŞAK'TA TOPLUM HİZMETİ YAPAN RUM GÖREVLİLER.....	123
VI. UŞAK'TA NÜFUS.....	125
VII. UŞAK'TAKİ RUMLARIN ÖRF VE ADETLERİ.....	134
A) EVLENME.....	134
B) ÇOCUK SAHİBİ OLMA.....	137

C) CENAZE TÖRENLERİ.....	138
--------------------------	-----

III. BÖLÜM

UŞAKLI RUMLARIN YILLIĞI

I. UŞAKLI RUMLARA AİT İSTATİSTİKLER.....	141
A) UŞAKLI RUMLARA AİT BİLGİLERİN ELDE EDİLMESİNDE BAŞVURULAN KAYNAKLAR.....	141
B) RUMLARIN GÖÇ ETTİĞİ ŞEHİRLER.....	143
II. UŞAKLI RUMLARIN LİSTESİ	144
SONUÇ.....	232
KAYNAKÇA	235
EKLER.....	238

TABLOLAR LİSTESİ

		Sayfa
Tablo 1.	Karahallı Arkeolojik Sit Alanları.....	57
Tablo 2.	Ulubey Arkeolojik Sit Alanları.....	58
Tablo 3.	Sivaslı Arkeolojik Sit Alanları	58
Tablo 4.	Uşak- Merkez Arkeolojik Sit Alanları	59
Tablo 5.	Banaz Arkeolojik Sit Alanları.....	60
Tablo 6.	Eşme Arkeolojik Sit Alanları.....	61
Tablo 7.	Vatan Vatanım Ma Patrie Uşak'ta Geçen Uşak Dışındaki Bizans Arkeolojik Siteleri	62
Tablo 8.	Vatan Vatanım Ma Patrie Uşak' ta Geçen Uşak'taki Bizans Arkeolojik Siteleri.....	63
Tablo 9.	Alaşehir Metropolüne Bağlı Şehir ve Köylerin Tablosu.....	87
Tablo 10.	1888 yılında Uşak'taki Rum Mekteplerinde Görev Yapan Öğretmenlerin İsimleri	88
Tablo 11.	Uşak'ta ki Hıristiyan Rahipler Topluluğu.....	98
Tablo 12.	XIX. Yüzyılda Uşaklı Rumların Mesleklere Göre Dağılımı	100
Tablo13.	Temattuat Defterlerine Göre Mesleklerin Mahallere Göre Dağılımı.....	103
Tablo 14.	1844 yılı Temattuat defterlerine Göre Uşak Şhrinde Dokuma İş Koluna Dâhil Esnafın Mahalleler İtibariyle Dağılımı.....	104
Tablo 15.	Pandazoğlu'nun Listesindeki Dokuma Meslek Kolunda Çalışanların Sayısı.....	107
Tablo 16.	1844 yılı Temattuat defterlerine Göre Uşak Şhrinde Dericilik Mesleğine Dâhil Esnafın Mahalleler İtibariyle Dağılımı (hane sayısına göre).....	112

Tablo 17.	1844 yılı Temattuat defterlerine Göre Uşak Şehrinde Gıda Meslek Koluna Dâhil Esnafın Mahalleler İtibariyle Dağılımı.....	113
Tablo 18.	Pandazoğlu'nun Gıda Meslek Kolunda Çalışan Rum Esnafının Sayıları.....	116
Tablo 19.	1844 yılı Temattuat Defterlerine Göre Uşak Şehrinde Kıymetli ve Madeni Eşya Meslek Koluna Dâhil Esnafın Mahalleler İtibariyle Dağılımı	117
Tablo 20.	Pandazoğlu'nun Kıymetli ve Madeni Eşya Meslek Kolunda Çalışan Rum Esnafının Sayıları.....	117
Tablo 21.	Hizmet Veren Esnafın Mahallelere Göre Dağılımı.....	119
Tablo 22.	Pandazoğlu'nun Hizmet Veren Rum Esnaf ve Sayıları.....	120
Tablo 23.	Pandazoğlu'nun Araştırmasında Yer Alan Uşak'taki Gayrimüslim Görevliler.....	124
Tablo 24.	905-1923 Yılları Arasında Uşak'taki Gayr-ı Müslim Nüfus İstatistikleri.	132
Tablo 25.	Uşaklı Rumların Listesinde Başvurulan Kaynaklar	140
Tablo 26 .	Uşaklı Rumların Göç Ettikleri Şehirler.....	143
Tablo 27.	Uşaklı Rumların Doğum Yerleri.....	144

SİMGELER VE KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı Geçen Eser
a.g.m.	: Adı Geçen Makale
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
Foto.	: Fotoğraf
H.V.S.	: Hüdevendigâr Vilayet Salnamesi
K.	: Kaynak
M.Ö.	: Milattan Önce
M.S.	: Milattan Sonra
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
TTK.	: Türk Tarih Kurumu
vb	: ve benzeri
y.y.	: Yüzyıl

GİRİŞ

Akdeniz'i Mezopotamya'ya bağlayan Kral Yolu üzerinde bulunan Uşak(Timenouthrai) ve çevresi eskiçağlardan beri önemli bir yerleşim yeridir. "Tarih boyunca çeşitli uygarlıkların egemenliği altına giren Uşak, coğrafi konumu ve öneminden dolayı sürekli el değiştirmiştir. M.Ö. 4000 yıllarından bu yana yerleşim yeri olarak bilinen Uşak'ın kaynaklarda geçen ilk adı Temenothyrai'dir. M.Ö. 2000'de Anadolu'da ilk siyasi birliğini kuran Hititlerin batı sınırında kalan Uşak, önce Frigya'nın, M.Ö. 620 yılında Lidya'nın, M.Ö. 546 yılında Perslerin hâkimiyetine geçmiş, Büyük İskender'in ölümünden sonra Bergama Krallığına katılmıştır. Anadolu, M.Ö. 189 yılında Roma İmparatorluğunun egemenliğine girmiştir. M.S. 395 yılında Roma İmparatorluğunun Doğu ve Batı olarak ikiye ayrılmasından sonra Anadolu, Doğu Roma (Bizans) İmparatorluğunun idaresine geçmiştir. Anadolu M.S. XII. yüzyıla kadar Bizans hâkimiyetinde kalmıştır"⁵.

Bizans döneminin başlangıcında Küçük Asya'daki Rum nüfusu 9 ile 13 milyon, orta Bizans döneminde 8 milyon, XIII. yüzyılda da Türk döneminde 6 milyon olarak verilmektedir. "Hıristiyanlık dönemi yazıtları Uşak'ta tarihin bütün dönemlerinde kesintisiz olarak oturulduğunu göstermektedir. Birçok kentin antik çağdan sonra terk edildiğini bu gün adlarını dahi bilmediğimizi düşünürsek, Uşak'ın tarihteki önemini daha iyi kavramış oluruz"⁶. Uşak Müzesinin 2007 yılı kayıtlarında Uşak ili sınırları içinde 136 arkeolojik sit alanının bulunması Uşak'ta yerleşim yeri ve nüfusun değerlendirilmesi açısından önemli bir istatistik.

XI. yüzyıldan itibaren Anadolu'da Türkleri görüyoruz. "1071 Malazgirt savaşı ile Türkler Anadolu'nun kapılarını açar. Nitekim 1176 yılında Selçuklular ile Bizans arasında yapılan Miryakefalon savaşı sonucunda Anadolu büyük ölçüde Selçukluların

⁵ Sema Altunan, "XVI. Yüzyılda Uşak'ın Mahalleleri ve Kent Nüfusu", *21. Yüzyılın Eşiğinde Uşak Sempozyumu*, C.1, Umut matbaası, C.1, İstanbul, 2001, s. 217.

⁶ Ender Varinlioğlu, "Uşak Müzesindeki Yazıtlar", *21. Yüzyılın Eşiğinde Uşak Sempozyumu*, C. I, Umut matbaası, İstanbul, 2001, s.169-173.

hâkimiyetine girmiştir. Uşak 1241 ile 1429 yılları arasında Germiyanogulları Beyliğine bağlı iken 1429 yılında Osmanlı hâkimiyetine geçmiştir”⁷. “Uşak, XII. yüzyılın son çeyreğinden itibaren Türklerin kurdukları bir iskân yeri olsa gerek. Selçuklu Devleti'nin Batı Anadolu'da bir uç kumandanı olan Emir Sipah-Salar Şücaeddin Bey'in 1255 tarihinde Uşak'ta Çanlı Köprü'yü yaptırması bu düşünceyi güçlendirmektedir”⁸. Çanlı Köprü'nün yapılış tarihi Türklerin Uşak'a yerleşmesinin Osmanlı devletinin kuruluşundan da önce gerçekleştiğini göstermektedir.

“Türklerin Anadolu'yu fethinden itibaren Anadolu'da yaşayan Rumların bir kısmı göç etmiş, bir kısmı dinlerini değiştirerek müslüman olmuş, bir kısmı da dinlerini ve kültürleri koruyarak Türklerin hâkimiyetinde Anadolu'da yaşamışlardır. Türklerin Anadolu'ya gelişlerinden 1922'e kadar geçen zaman içinde Uşak ilinde Rum ve Ermeni halkı yerli Türk halkı ile birlikte yaşamıştır. Rumlar Anadolu'yu işgale kalkışan Yunanlılarla kaçmışlar, Ermeniler ise Birinci Cihan Harbinden (1914–1918) önce doğu illerimizde yaptıkları zulmün cezalandırılmasından korkarak Rumlarla birlikte Uşak'ı terk etmişlerdir”⁹. Milli Mücadelenin(1919–1922) sonunda imzalanan Lozan antlaşması ile Anadolu'daki Rumların Yunanistan'a, Yunanistan da yaşayan Türklerin Anadolu'ya mübadelesi ile Anadolu'daki Rum varlığı büyük oranda sona ermiştir.

⁷ Turhan Çetin, “Uşak Şehrinde Nüfus hareketleri”, *21. Yüzyılın Eşiğinde Uşak Sempozyumu*, C.1, Umut matbaası, İstanbul, 2001, s. 499.

⁸ Sadiye Tutsak, “Uşak Kazasında Mülki Taksimatın Gelişimi”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C. IX, Ege Üniversitesi basımevi, 1994, s. 309.

⁹ Haşim Tümer, *Uşak Tarihi*, Gün matbaası, İstanbul, 1971, s. 246-247.

I. BÖLÜM

PANDAZOĞLU AİLESİ VE “VATAN VATANIM MA PATRIE UŞAK” ADLI ESERİN TANITIMI

I. PANDAZOĞLU AİLESİ HAKKINDA

A) KOSTAS PANDAZOĞLU

Uşak'taki Rum varlığı üzerine yaptığı araştırmalarını *Vatan Vatanım Ma Patrie Uşak* adlı çalışmasıyla ortaya koyan Kostas Pandazoğlu, 26 Haziran 1929 yılında Paris'te dünyaya gelmiştir. Rum asıllı Fransız vatandaşıdır. Baba, Uşak göçmeni Pandazi Pandazoğlu, anne Tekirdağ göçmeni Bayan Androniki Pandazoğlu'dur. Kostas Pandazoğlu, halen Fransa'nın Paris kentinde yaşamakta olup koleksiyonculuk yapmaktadır. *Vatan Vatanım Ma Patrie Uşak* adlı eseri 2006 yılında İstanbul İsis yayıncılık tarafından yayımlanmıştır.

B) UŞAK'TAKİ PANDAZOĞLU AİLESİ

Vatan Vatanım Ma Patrie Uşak adlı eserde Pandazoğlu ailesi hakkında şu bilgiler verilmektedir; Büyükbaba Eftim Pandazoğlu 1840'lı yıllarda Uşak'ta doğmuştur. Büyükdede(Eftim Pandazoğlu'nun babası), Uşak'ta 4 dükkânı olan önemli bir kumaş ve kürk tüccarıdır. Büyükbaba Eftim, 36 yaşında henüz 13 yaşındaki Stavroula ile evlenir. Eleni ve Ayos Konstantinos Kiliselerinin papazı, Stavroula'nın yaşı nedeniyle onları evlendirmeyi reddeder. O zaman Eftim, Stavroula'yı kaçıır ve Tatar köyü kilisesinde onunla evlenir. Onların birlikteliğinden 6 çocukları olmuştur; Théophania: 1878–1966, Haralambos:1883–1957, Marigo:1886–1979, Stavros:1892–1980, Pandazis:1895–1989, Dimitro:1896–1988. Pandazoğlu ailesi Hacı Hasan Rum mahallesinde Kilise sokakta (şimdiki Ünalın mahallesi Müjde sokak) oturmaktadır. Eftim'in, İspir ve Todor adında iki erkek Marietta adında bir kız kardeşi bulunmaktadır.

Eftim, atı üzerinde Uşak civarındaki 160 köyüne tek tek giderdi. Köylüler ona satması için mallarını bırakırlar, bir dahaki ziyaretinde onlara ödeme yapardı. Verilen söze derin bir saygı vardı. Eftim hesabı çok iyi bildiği için tüm Uşaklı tüccarların ve özellikle Uşak'ın en zengin adamı olan Dimitro Karasavas'ın muhasebeciliğini yapmıştır. İş gezileri boyunca inekler, eşekler, katırlar, atlar, palamutlar, birinci kalite buğday, afyon gibi çeşitli mallar satın alırdı. Bu malları evcil hayvanlar develerle ya da at arabaları ile taşırlardı. Büyükbaba köylere iş yolculuğuna çıktığı zaman sürekli oğullarından birini sadece kendisine yardım etmesi için değil aynı zamanda koruyucu olarak götürürdü.

O zamanlar birçok haydut dağlarda kol gezdiğinden yollar güvenli değildi. Bu haydutların en meşhuru Çakıcıydı ve herkes bu adamdan korkardı. Bununla birlikte yanında çocuk olan birine hiçbir zaman sataşmazdı. Bunun için oğulların en büyüğü Haralambos, sık sık babasıyla giderdi. Kışın, karla kaplı kırsalda sık sık kurt sürüsüyle karşılaşır; onları uzaklaştırmak için ateş yakardı. Eğer bu da hiçbir şekilde yeterli olmazsa, tüfeğini kullanırdı. Bu yolculuk hikâyelerini dinlediklerinde çocukların yürekleri küt küt atardı. Böylesine yiğit bir babaya duydukları gururu gözlerinden okunurdu.

Büyükbaba Eftim, Uşak'ta Rum mahallesinin en son muhtarıdır. İşleri nedeniyle eve çoğunlukla geç vakitlerde dönerdi. O gelmeden kimse masaya geçmeye cesaret edemezdi. Kapının çitini atlayıp geçer geçmez evdeki bütün kadınlar küçük bir bakımda olurlardı. Erkekler öncelikle çocuklarla, arkasından yalnızca kadınlarla yerlerdi. Çocuklar ondan korkarlardı. Bu şahsiyetli adam onur kavramının en canlı örneğidir. Komşularda ve ailedeki anlaşmazlıkları yoluna koymak için ondan sürekli öğütler alınırdı. Pandazoğlu ailesinde duygularını göstermek adet değildir.

Büyükanne Stavroula, ergenlik çağına girer girmez büyükbaba Eftim ile evlendirilir. Babası Panayia Kilisesi'nde mumcudur. Büyükanne Stavroula'nın günlük hayatı Anadolu'daki diğer bütün kadınlar gibidir. Zamanının büyük bir kısmını diğer kadınlarla dokuma tezgâhının önünde geçirirdi. Bununla birlikte evde yapılacak diğer işleri de vardı. Temizlik, çamaşır ve bütün bir aile için yemek yapmanın dışında evi

çevreleyen sebze bahçesinde bütün bir yıl için sebze ve meyve yetiştirilirdi. Hasattan sonra domatesler, patlıcanlar, biberler kış tüketimi için kurutulur ve kilere asılırdı. Özellikle çok sevilen kuru üzümler ve meyvelerle çeşitlemeler yapılırdı. Bol hasat yıllarında bunlardan bir kısmı satmak için ayrılırdı.

Büyük oğlan Haralambos Anastasia'la, Stavros ise Thédora'yla evlenir. Emilia ile Dimitri'nin nişanları da yapılır. Büyük kız Théophania çok önceden evlenmiştir ve şimdi çocuklarıyla beraber yaşamaktadır. Pandazi Uşak'tan ayrılarak kendisine Avrupa'da yeni bir gelecek aramaktadır. Marigo iki çocuk babası Makedonyalı bir dulla karşılaşmış, 1922 yılında, her şeyi bırakarak ailesiyle Selanik'e kaçmış, kocası olmadan çocukları ile yeni bir hayata başlamıştır. 1945 yılında Efkarpia'da ölmüştür.

Marietta; Eftim'in kız kardeşidir ve doğuştan kördür. Onu ilk defa görenler sakatlığını fark etmezlerdi. Evde herkes gibi hareket eder, merdivenleri inip çıkar ve kendini işlere verirdi. Şaşırtıcı bir rahatlıkla çekmeceleri ve dolapları düzeltir, çamaşırları o yıkar ve katlardı. Kendilerini avutması için çocuklar ona giderdi. Uykusu geleni uyutan, ağlayanı sakinleştiren, küçüklerin dilinden anlayan sanki evin büyükannesidir. Akşamları söylediği Türkçe şarkılarla çevresindeki büyükleri eğlendirmekte, söylediği tekerlemelerle küçükleri çevresine toplamaktadır. 1922 yılında Rumlar Uşak'ı terk etmiştir. O, bu şehri ve evini terk etmeyecektir. Burada yaşamıştır ve burada ölecektir. Fakat Rumların Uşak'tan ayrılmasından sonra çok yaşamaz. Türk komşularının getirdiği bütün yiyecekleri reddeden Marietta, vefat eder.

C) YUNANİSTAN VE FRANSA'DAKİ PANDAZOĞLU AİLESİ

1. Pandazi Pandazoğlu'nun Uşak'tan Ayrılışı: Kostas Pandazoğlu, eserinde babası Pandazi Pandazoğlu hakkında şu bilgilere yer vermektedir; Pandazi, gece boyunca gözünü kırpmadı ve 1915 yılının Ağustos ayında bir sabah gün henüz ağarmadan, ayaklarının ucuna basarak hiç kimseyi uyandırmadan evden ayrıldı. Sokakta ürettiklerini pazarda satmak için komşu köylerden gelen sebze ve meyve yüklü

arabalarla karşılaştı. Hava; peynir, baharat, çiçek karışımı kokuyordu. Tren hareket etmeden çok önce gara ulaştı. Birçok kez bu günü hayal etmişti. Pandazi, basit ama hepsi iyi niyetli insanlarla dolu bu kenti severdi. Bununla birlikte uzun zamandan beri kafasında gitmek, dünyayı görmek başka şeyleri yaşamak düşüncesi vardı. Kakaroğlu usta sayesinde ayakkabıcılık mesleğini öğrenir. Fakat bir tren bileti ve İzmir’ de birkaç gün yaşayabilecek kadar parası vardır. Pencerenin yanına oturur ve trenin hareket etmesini bekler ve nihayet vagon kapılarının takırtılarını ve gar şefinin düdüğünü duyar, bilir ki hayatında yeni bir macera başlamaktadır. Bununla birlikte hiçbir zaman Uşak’ı bir daha görmeyeceğini aklından bile geçirmez.

Tren öterek ve dumanlarını çıkararak hızlanır. Bahçeler ve tarlalar gözlerinin önünden akıp gider. Uşak uzakta kalmıştır. Üzerine sevinç ve üzüntü karışımı garip bir duygu çöker. Annesinin, bu akşam oğlunun geri dönmediğini anladığı zaman ki kaygısını düşünür. Kardeşi Dimitri olayı bilmektedir. Pandazi 1915 yılında Selanik’e gidip yerleşen abisi Haralambos’a ulaşmaya çalışmaktadır.

Balkanlardaki Milliyetçilik cereyanları ve balkan topluluklarının Osmanlı devletinden ayrılmak için çıkardıkları isyanların ateşi Anadolu’daki Rum ve Türkleri de etkilemiştir. Selanik, bu tarihlerde durumdan kaygı duyan Uşaklı Rumların yeni bir hayata başlamak için gittikleri rahat bir şehirdir.

Balkan savaşının çıkması ile Uşak’taki Türklerle Rumlar arasındaki komşuluk ilişkileri bozulmuştur. Pandazi, birçok kez işinden eve dönerken Türk çocukları tarafından taşa tutulur.

Pandazi, kalbi çarparak trenden iner. Bu büyük, açık mavi gözlü genç adam garın rıhtımında kendini kaybolmuş hisseder. Yunanca, Türkçe, Fransızca, İngilizce konuşulduğunu duymaktan şaşırır, Çevresindekilere bakar. Kime ne soracaktır. Bu insanlar Uşak’taki insanlardan farklıdır. Hangi dili konuşmak gerektiğini bilemez. Evde yalnızca Türkçe konuşulmaktadır. Okulda biraz Yunanca ve Fransızca öğrenmiştir

ama ana dili Türkçedir. Pandazi, 244 000'i Yunanlı kökenli, 416 000 nüfuslu bu kenti çok sever. Kadınların şıklığından, giydikleri mini ve açık elbiselere çok şaşırır. Sokaklarda eşeklerin, atların, develerin dolaştığını görür, deniz kenarındaki güzel villalara hayranlıkla bakar, ahşap balkonlu evleriyle Rum mahallesini, en engin ve en yoksul mahallelerini keşfeder. Ama onu en çok şaşırtan, kadınların saçlarını erkekler gibi kestirmesidir. Dört ay boyunca, Arvanitopoulos adında bir fırıncıda yoğun bir şekilde çalışır. Konaklama ve beslenme sorununu çözmüştür. Fakat Pandazi'nin cebinde harcayacak bir kuruşu bile yoktur. Doğunun incisi, Osmanlı İmparatorluğu'nun en güzel kentlerinden birisi olan İzmir'de dolaşır. Birçok Yunan Ortodoks kiliseleri olan bu kentten hoşlanır. Uşak'ın bu kentte uzaklığı yalnızca iki yüz yirmi kilometredir. Fakat bu iki kent arasındaki farklılık onu çok şaşırtır. Uşak'ta hayat çok zordur. Zenginliğin ve fakirliğin apaçık görüldüğü, İzmir'de daha zordur. Mümkün olduğunca çok çabuk İzmir'den ayrılp, kardeşini Selanik'te arama kararını alır. 1915 yılının aralık ayında Pandazi, limana doğru yönelir ve Yunanistan'a kalkmak üzere olan güzel bir gemide yerini alır. Bu Midilli'ye gidecek olan bir Arap gemisidir. Hareketten hemen önce kaptan yolculardan para sorar, olmadığı için polisi çağırır. Pandazi ne yapacağını bilemez. Cebinde Uşak İli kayıtlarından verilen nüfus cüzdanından başka hiçbir şey yoktur. Tabii ki parası da yoktur. Eğer polis bu nüfus cüzdanını bulursa her şey bitecektir. Polis, ona nereden geldiğini sorunca, Çeşme'den diye cevap verir. Önceki duyduğu olaylardan dolayı bu kentin Yunanlılara yasaklandığını bilmektedir. Kaptana belgeleri kontrol etmeden hareket etmesi emredilir. Uzun zaman boyunca, Midilli'de, bu kez onu Selanik'e götürecek bir gemi arar. Thémistoklis adında, bir Yunan gemisi ile de Selanik'e ulaşır.

2. Pandazi Pandazoğlu'nun Avrupa'daki Hayat Mücadelesi: Pandazoğlu eserinde, babasının Yunanistan ve Fransa'daki hayat mücadelesi hakkında eserinde şu bilgileri vermektedir; Pandazi amacına ulaşmıştır. Selanik'te Egnatia Sokağında abisi Haralambos'u bulur, onu sevinçle karşılar. Yunanistan'da daha iyi koşullar sağlaması için, Pandazoğlu ismini, tipik bir Yunan ismi olan Pandazopoulos'a çevirir. Burada kendini evinde gibi hissetmeye başlar. Hayat Uşak'ta bildiği hayata çok benzemektedir. Şunu itiraf etmek istemez ama Uşak'ın zaman zaman kokuları, baharatları, pazardaki sebze ve meyvelerin bolluğunu hayal eder. En çok ailesini ve

özellikle özel bir sevgi ve saygı duyduğu annesini özler. Ona evlatlık sevgisini gösteremediğinden pişmanlık duyar çünkü bu ailede, bu duygular pek gösterilmezdi.

Pandazi Selanik'te uzun zaman kalamayacağını çok çabuk anlar. Bu ortam ona kesinlikle uymaz. Kışları kuru soğuğa alışkın olan Pandazi, sıtma mikrobu taşıyan sivrisineklerin olduğu Selanik yakınlarındaki bataklıkların rutubetine dayanamaz. Pandazi, ne olduğunu anlayamadan yüksek ateşle yatağa çivilenir, ayağa bile kalkamaz.

Pandazi, 1916 yılının başında, sağlığında küçük bir iyileşme sağlamak amacı ile Atina'ya gitmeye karar verir. Burada sıtma yoktur, kolaylıkla iş bulur, kaçışından beri ilk kez mesleğini yapmaya başlar. Bay Cohen'in ve öteki patronların işlerinde çalışır. Usta bir çizmeci olduğunu herkese kabul ettirmiştir. Bununla birlikte, Pandazi Yunanlılar arasında sevilmez. Unutmayalım ki ana dili Türkçe olan Pandazi, Yunancayı çok kötü konuşur, Dahası belirgin bir Karamanlı lehçesi vardır ve ağzından dökülen ilk sözcükte Anadolu göçmeni olduğu anlaşılmaktadır. Atinalılar sözcük oyunuyla göçmen demek olan "prosfıy" sözcüğü yerine fahişe demek olan "prostihi" sözcüğünü şaka yollu kullanırlardı. Bu Pandazi'nin gücüne gider. Atinalılar korkunç yemin etmekte ve küfürlü konuşmaktadır. Bu durum Pandazi'yi ve çok dindar olan Anadolu'dan gelen göçmenleri şok eder. "Böylesi bir kentte nasıl kalınır" diye düşünür.

Pandazi, Selanik'teki havadan rahatsız olmuş Atina'ya gelmiş, burada da insanların göçmenlere bakış açılarından rahatsızdır. Birinci Dünya savaşı Avrupa'da özellikle Fransa ve Almanya'yı sarmıştır. Pandazi, her gün Atina sokakları duvarlarında, Fransa'da cepheye gidenlerin yerini tamamlamak üzere Yunanlıları davet eden afişleri görür. Maceraya atılmak üzere dayanılmaz bir arzu duymaktadır. Gitme kararını aldığı gün, hayatının geri kalanını bu ülkede geçireceğini, aklına bile getirmez.

Pandazi, Odessa gemisine biner. Fakat yolculuk sıkıntılı geçmektedir. Alman denizaltılarının torpillemesi tehlikesi ile her zaman alarında bekleyen tayfa ve yolcular, denizin bu güzel yolculuğunun zevklerinden yoksundurlar. Gemi 23 Ağustos 1916'da Marsilya'ya varır. Pandazi, Marsilya 'da Aix limanının yanında küçük bir otele yerleşir.

Bütün yabancılar, büyük çoğunluğunun alışamadığı, çalışma şartları çok ağır olan silah fabrikalarında çalışmak zorundaydılar. Savaşma yaşında olan tüm Fransızlar cephede olduğu için, ağır işler kadınlar tarafından, en ağırılar ise Anadolu göçmenleri tarafından yapılıyordu. Ama onlar, ülkelerinde Pandazi gibi saraç, berber, terzi yada tüccardılar, bu işleri yapamazlar ya da yapmak istemediler. Bu yüzden Pandazi ve ötekiler uzun süre aynı yerde kalmazlar. Saint- Chamond, Saint Etienne, Bordeaux, Lyon, Montferrand' da az çok konaklarlar. Saint-Chamond'da demir-çelik fabrikasında çalışır. Büyük demirlerden bir direk elini ezer. Saint Etienne'de mavi gözleri ve uzun boyu yüzünden Alman casusu diye tutuklanır. Fakat casus olmadığı anlaşılınca serbest bırakılır. Lyon'da çok zor bir günden sonra, karnında korkunç ağrılar başlar. Arkadaşları onu hastaneye götürürler ve acil apandisit ameliyatı yapılır. Montferrand'da La Fontaine sokağında kiralık küçük bir dükkan bulur ve kunduracı atölyesine dönüştürerek çalışmaya başlar¹⁰. Bu şehirde rahatı iyidir ve büyük toprak sahipleri bu kibar ve saygılı genç adama değer verirler. Varlıklı bir aile 12 yaşlarında küçük bir kızlarının olduğunu ona sezdirirler, eğer isterse onunla evlenebileceğini anlatırlar. Pandazi henüz buna hazır değildir. Günü geldiğinde onu kendisi seçecektir. Pandazi daha sonraki yıllarda karısını kışkırtmak için çocuklarına sık sık bu hikâyeyi anlatır.

Pandazi, artık Montferrand'da kalmak istemez. Her şeyi ile rüyası Paris'tir ve zamanın geldiğini düşünür. Birikimi, sağlığı ve yaşama sevinci vardır. Paris'in bir mahallesi Belleville de birçok Rumun bir topluluk oluşturduklarını bilmektedir. Pandazi için 1918'den 1930'a kadar 12 yıl sürecek harika bir dönem başlar.

¹⁰ Pandazi Pandazoğlu, Fransa'da Ayakkabı imalathanesinde Ek-1, Bkz. Foto-31, s. 244.

Fransa hala savaştadır ve Fransız aileleri ölümlere ağlamaktadır. Bir gün cepheye giden trenlerin asker sevkiyatlarından birisine tanık olur. Bütün yaşamı boyunca, sevk edilen insanları uğurlamaya gelen eşlerin ve annelerin çığlıklarını hiç unutmayacaktır. Bu savaş olmasaydı, kesinlikle Fransa'ya gelemeyeceğini de bilir. Bu bir yaşamdır, birileri için felaket, birileri için ise şans diye düşünür.

Nihayet beğenilen ayakkabılar yaparak yeteneklerini sergiler. Hellstern, Raymond, Massaro, Alexandre Maniatis, Perugia gibi Paris'in en büyük kunduracılarında çalışır. Bayan Gaule, Jacky Kennedy, Birgitte Bardot ve özellikle Coco Chanel gibi dünyanın şöhretli insanlarına ayakkabı yapar. Özellikle Massaro adına yaptığı 50 çift ayakkabı çok beğenilir. Yeteneği sayesinde herkes tarafından tanınır. İşten sonra ve hafta sonları Belleville halk balolarında eğlenmeye gider. Biraz Fransızca konuşmaya başlar ve ifade biçimi sevecenliğini artırır. Ali adında bir Türk yaşamı boyunca dostu olacaktır. Pandazi ve diğer Rum göçmenler Sartrouville Yunan Cemiyetini kuracaklardır.

Pandazi, Atina'dan hareketinden, Paris'e varışına kadar 5 yıl boyunca ailesine hiçbir haber vermez. Ailesi, onun bindiği geminin bir mayın yüzünden battığını ve öldüğünü sanır. Tek mektubu Uşak'ın Yunan askerlerinin işgali sırasında varır. 1922 yılının büyük olayları başlar. Babası ona bütün ailenin selamları ile hemen bir mektup gönderir. Mektup, Karamanlıca yani Yunan karakterli Türkçe yazılmıştır. Bu mektup Pandazi'nin babasından alacağı son mektuptur. 1922 yılında Yunan ordusu, Mustafa Kemal Paşa'nın komutasındaki Türk ordusu tarafından bozguna uğratılır ve iki ülke arasında mübadele yapılır. Pandazoğlu ailesi Selanik'e yerleşir.

Pandazi'nin Bellevilleli arkadaşları arasında evlenmeler başlar ve Pandazi artık evlenme zamanının geldiğini düşünmeye başlar. 1925 yılında bir eş bulmak için Selanik'e geri döner. Doğu Trakya kentlerinden Tekirdağ göçmeni bayan Androniki ile tanışır. Selanik kentinin yukarılarında eski Türk mahallesinde nişan tarihi konusunda anlaşılır. Akrita sokağında küçük bir evde Anadolu'dan ve

Trakya'dan gelen 100 kadar göçmen davet edilir. Pandazi kendini mutlu hisseder çünkü çevresinde yeniden annesi, erkek ve kız kardeşleri vardır. Selanik'e yerleşmeyi düşünür. Yolculuk etmek, dünyayı görmek gibi tüm hayallerini gerçekleştirmiştir. Şimdi evlenmeyi ve çocuk sahibi olmayı istemektedir. Bir ev ararlar ama boşunadır. En küçük bir oda bile bulmak mümkün değildir. İnsanlar, okullarda, kiliselerde, bazıları sokaklarda çadırlarda yaşamaktadır. İncinir fakat gerçeği kabullenir. Androniki'ye yeniden geleceğini söyler ve Fransa'ya gider. Fransa'da evleneceklerdir. Androniki bu durumu kabul etmeye mecbur kalır.

Pandazi, Fransa'ya Belleville'ye geri döner, arkadaşlarını bulur bekar ve mutlu yaşamı yeniden başlar. Androniki'nin umutsuzluğa düştüğü günlerde Pandazi'den kendisini Fransa'ya davet eden mektubu alır ve Fransa'ya gitmek için kâğıtlarını hazırlar. 6 Nisan 1926'da Pandazi onu karşılamak için Marsilya'ya gider. Anlamadığı bir dili konuşan insanların olduğu bilinmeyen bir ülkeye inmek zordur. İki genç Paris trenine binerler ve Belleville'ye varırlar. Pandazi ve Androniki, Julien La Croix sokağında bir otelde, mobilyalı küçük bir odaya yerleşirler. 18 Ağustos 1926 tarihinde, Paris'te George Bizet Sokağı'nın Yunan Ortodoks Kilisesinde, arkadaşlarının katılımıyla, Pandazi ve Androniki uzun bir yaşam için "evet" derler. Büyük duvaklı beyaz bir elbise, güzel çiçekler, küçük bir davet genç bir kızın rüyasını gerçekleştirmek için hiçbir şey eksik edilmemiştir. 11 Mart 1927'de, ailenin büyük mutluluğu olan, ilk erkek çocukları dünyaya gelir. Bebeğe, Androniki'nin babasının adı olan Constant adı verilir. Bu küçük bebek annesini mutlu eder ama bu mutluluk uzun sürmez. Constant difteriye yakalanır ve hastaneye kaldırılır. O, gece gündüz gözetim altında tutulur. On gün sonra, Androniki iyileşti sanarak onu eve geri getirir. Ne yazık ki, küçük beden hala çok zayıftır ve felaketin üstesinden gelemez. Hastaneden çıktıktan birkaç gün sonra, kızamık hastalığından annesinin kolları arasında ölür. Androniki korkunç bir depresyonla yatağa düşer. Geceleri uyuyamaz, gözleri kan çanağına dönmüştür. Pandazi felaketten emindir ama işine koyulur ve karısını oyalamaya çabalar. Bir kaç ay sonra karısını Yunanistan'a annesinin yanına göndermenin daha iyi olacağını düşünür ve durumu tedavi eden doktoruna danışır. Yanıt kesindir; tek çözüm yeni bir çocuk yapmaktır. 26 Haziran 1929'da ikinci erkek çocukları, dünyaya gelir. Nüfustaki adı Constant,

vaftiz adı Emenuel'dir. Aile birkaç ay sonra Sartroville'ye taşınır. Geçici küçük bir ev bulurlar. Pandazi burada küçük bir arazi satın alır. Bu andan sonra, Pandazi artık yalnızca kunduracı değil, usta da olur. Her akşam, iş çıkışından sonra, taş taş, evini inşa etmeye koyulur. Hemen oraya yerleşirler. Henüz konforlu değildir ama o kendi evleridir. Constant, annesinin sevgisiyle, babasının alın teriyle inşa edilmiş bu küçük evde büyür.

Constant, delikanlıların meze ile rakılarını yudumladıkları akşamlarda anlatılan Anadolu hikâyelerini dinlemek için pür dikkat kesiliyordu. İzmir levanteni Francis'in kamyoneti ya da Konyalı Mitsos'un, pastırma, sucuk, tarhana hikâyeleri hiç unutulmamıştır. Yılda birçok kez Sartroville'nin Yunan Cemiyeti geziler düzenler. Deniz kenarına ya da kırlara gidilir. Piknikten sonra, karşılama, zeybek ve sirtaki oynanır. Bütün bu insanlar birbirlerinin isimlerini, soyadlarını, hangi şehirli ve köylü olduklarını bilirlerdi. Erkekler cumartesi sabahı şafakta sık sık buluşurlar, Paris'e giden ilk trene binerlerdi. Her biri sırtlarındaki çantalarda erzakla, meyve, sebze, balık, et ve özellikle bamya ve barbunya dolu olarak geri dönerlerdi. Onları bekleyen kadınlar kurabiye ve lokum yapmaya başlardı. Daha sonra mutfak işlerini yapmaya koyulurlar ve yeniden gece geç vakitte şarkılarla, danslarla bitecek uzunca bir güne hazırlanırlardı. Türkçe şarkı söyleyen tek Pandazi idi ve ötekiler ona eşlik ederlerdi. 1930'lu yıllarda Yunan toplumu Sartroville'ye iyice yerleşir. Bir süre sonra hepsi birer ev ve iş edinir. Her hafta perşembe günleri küçük Yunanlılar anadillerini okuma ve yazmayı öğrenmek için okula giderler. Herkes okuma ve yazmayı öğrenirdi. Kızlar okula pek az giderlerdi. Her öğretim yılı okuma bayramı ile sona erer.

1939 yılında, İkinci Dünya savaşının öncesinde, birçok aile her ne pahasına olursa olsun Yunanistan'a geri döner. Bu onlar için felaket olur. Bu ailelerin pek çoğu, ülkelerindeki büyük kıtlıkta ölür. Fransa'da kalan diğer Rumlar için hayat tüm Fransız'lar gibi zordur.

Pandazi ve Androniki'nin 4 Ağustos 1939'da küçük kızları Catherine dünyaya gelir. Pandazoğlu ailesi, Alman ordularının Paris'e girişlerine ilk kez tanık olurlar. Manzarayı sessizce izleyen tüm Parisliler kaygılıdır. Pandazi ailesini doyurabilmek için olabildiğince işine dikkat eder. Androniki her şeye rağmen yemekleri yapmayı başarır. Anne babalar yemekten kaçınarak paylarını çocuklarına bırakırlar. Akriba ziyaretleri daha ender yapılır. Bütün güçlüklerine rağmen kadınlar, el falına bakma toplantılarında buluşurlar. Catherine ve Constant büyüklerin bu sohbeti esnasında kaybolan vatanın gizemli duygularında dolaşırlar. Bu olaydan uzun zaman sonra, Yunan toplumu Sartroville'ye bir kilise ve Paris yöresinin yaşlı Yunanlılarını barındırmak için bir huzur evi inşa etmeyi düşünürler. 1958 yılında huzur evinin ilk taşı konulur. Zemin katındaki büyük oda, kilise yapılanaya kadar ibadet yeri olarak hizmet verecektir.

Uşaklı Rumlar, Fransa'da bile geleneklerini korumayı başardılar. Pandazi ve Androniki, ailelerini ziyaret etmek için Yunanistan'a ender giderler. Yunanistan asla vatanları olmayacaktır. Zaten vatanları, birisi için Anadolu'da Uşak, ötekisi için Trakya'da Tekirdağ'dır. Androniki 11 Ekim 1974'te ve Pandazi 27 Temmuz 1989 tarihinde vefat eder. Her ikisinin de mezarı Fransa'da Sartroville'dedir.

3. Pandazoğlu Ailesinin Yunanistan'a Göçü: Pandazoğlu, ailesinin Uşak'tan ayrılışı ile ilgili şu bilgilere yer vermektedir; İki yıl süren Yunan işgali Uşak'taki Rumlar için de büyük acıların başlangıcı olmuştur. Milli Mücadelenin sonunda bozguna uğrayan Yunan ordusu 1 Eylül 1922 tarihinde Uşak'tan ayrılır. Rumlar, Lozan Antlaşmasından önce, 15 Ağustos 1922 tarihinden başlayarak, Anadolu'daki şehirleri terk ederler. *Vatan Vatanım Ma Patrie Uşak* adlı eserde Eftim Pandazoğlu'nun yeğeni, Kostas Ioakimoğlu, o günleri şöyle anlatmaktadır: 15 Ağustos 1922'de Yunan ordusu Afyonkarahisar'dan geri çekildiğinde, eşim Maria ile düğün odamızı düzenlemeyi henüz bitirmiştik. Uşak için ne önemli bir tarih idi. Hiç kimse gülemedi ve kutlayamadı. 17 Ağustos günü Rumların kafalarında nasıl kaçacaklarından başka düşünceleri yoktu. Evden gara, gardan eve deliler gibi koştum. O gün demiryolu şirketi bize tüm aile için bir vagon ayırdı ve ben Vassilia, Marigo ve Theodora halalarımaya gittim. 17 Ağustosta, bütün aile İzmir'e

hareket etmişti. Ben birkaç gün daha kaldım. Çünkü ordu gitmeme izin vermedi. 19 Ağustosta, kaçış tamamlanmıştı.

Pandazoğlu, ailesinin ve Uşaklı Rumların o günlerde yaşadığı olaylar hakkında eserinde şu bilgileri vermektedir; Eski Rum mahallesi, Yunan ordusunun bozgunundan sonra, tutsakların kampı haline gelir. Lozan Antlaşmasından sonra Anadolu'daki Rum'larla Yunanistanlı Türkleri kapsayan mübadele yürürlüğe girmiştir. Hepsi köklerinden sökülmiş, bilmedikleri topraklarda zavallı bir halde bulunuyorlardı zira iyi olan her şey oralarda doğup büyüdükları Anadolu'da kalmıştı.

Rumlar, Selanik, Atina, Pire, Girit ve adalara yerleştiler. Pandazoğlu ailesi Selanik'e gitmiştir. Eftim Pandazoğlu, karısını ve çocuklarını trenle gönderir. Kendisi bazı işlerini düzenlemek için birkaç gün sonra gidecektir. Fakat kaybolur. Parasızlık ve yoksulluk bir yana babalarının kaybolması Pandazoğlu ailesi için acıların en büyüğü olur. Büyükanne Stavrula, parasız dört çocuğu ile yalnız başına kalır. Selanik'in merkezinde 1917 yılı Ağustosunda büyük bir yangın çıkar. Göçmenler, Selanik'in yakınındaki Lembet Köyüne yerleşirler. Kaldıkları yerler müttefik orduları tarafından terk edilen baraka ve çadırlardan oluşuyordu. Milletler Cemiyetinin sağlıkla ilgili komisyonları bu alanların insan sağlığına uygun olmadığına dair rapor verir. Lembet, Tumba, Zeitenlik, Karaburun, Calamaria bölgelerinde salgın hastalıklar ortaya çıkar. 1927 yılında başlayan Sıtma salgınında kırk bin Selanik göçmeninden on beş bini ölür. Ölenlerin büyük çoğunluğu çocuktur. Binlerce göçmen tifo ve tüberküloz'a tutulur. Uşak göçmenlerinin mücadelesi sayesinde Lembet Nea Efkarpia'yada hayat yeniden başlar. Barakalar ağır ağır kaybolur, yollar inşa edilir, bataklıklar kurutulur. Donanımlı ve güzel evlerle mükemmel bir kent oluşturulur. Büyük göçü yaşayan kişilerin anlattığı bu hikâyeleri hafızalarında saklayan Uşaklı göçmenlerin çocukları ve torunlarının pek çoğu bu gün burada yaşamaktadır.

II. “VATAN VATANIM MA PATRIE UŞAK” ADLI ESERİN TANITIMI

A) ESERİN TANITILMASI

Kostas Pandazoğlu tarafından yazılan *Vatan Vatanım Ma Patrie Uşak* adlı eser *İsis* Yayıncılık tarafından 2006 yılında İstanbul’da yayımlanmıştır. Kitap 309 sayfa olup dili Fransızcadır. (16 x 23,5) ebadındadır. Kapağında Uşak’ta Hacı Hasan Rum mahallesinde bir Rum evinin fotoğrafı yer almaktadır. İçindekiler bölümü kitabın başında değil de sonunda yer almıştır. Yazar kitabını, 1922 yılında kaybolan Uşak’ta Rum mahallesinin muhtarı olan dedesi Eftim Pandazoğlu ve babası Pandazi Pandazoğlu’nun anısına ithaf etmiştir.

Pandazoğlu eserinin önsöz bölümünde Uşak ili ile neden ilgilendiğini ve kendisini bu araştırmaya yönelten sebepleri duygusal bir dille ortaya koymakta ve şu ifadelerle yer vermektedir: “Uşak, benim atalarımın toprağıdır. Eski çağlardan beri orada kökleşmiş olan ve 1922’de tamamen oradan koparılmış olan Rum halkı o zamandan beri oradaki anıları ve özlemleri ile yaşadı. Babamın, memleketini anlatırken yüzünde beliren bu umut ışığı beni çok etkilemişti. Uzunca bir zamandan beri, çocuklarımın ve torunlarımın, atalarımın bu uzak topraklardan geldiklerini bilmeleri, bu Küçük Asya’da aslımızın bir anısını bırakmak için bu sayfaları yazmak istiyordum. Bilhassa, yetim kalmış biri olarak, hem babama hem yitirdiğim vatanıma saygımı gösterecektim. Bu, soyum için bir sevda kitabıdır. Bu, bir Tarih ve Uşak’taki Yunanlıların öyküsünün kitabıdır”¹¹. Araştırmacı bu bölümde araştırmasını nasıl gerçekleştirdiği ile ilgili ipuçları da vermektedir. Uşak’ta doğmuş ve yaşamış olan babası ve diğer mültecilerin anlatımlarından çok etkilenen Pandazoğlu gençlik yıllarından itibaren Uşak ile ilgilenmeye başlamış belgeler fotoğraflar toplamış, Uşak ile ilgili bilimsel çalışmaları incelemiş, bizzat Uşak’a gelerek atalarımın yaşadığı mahalleleri sokakları gezmiştir. Teşekkür bölümünde araştırmaları esnasında kendisine yardımcı olan Fransa, Yunanistan ve Türkiye deki kişi ve çeşitli kuruluşlara teşekkür etmektedir. Burada yer alan kişi ve kuruluşların bir kısmı aynı zamanda araştırmanın da kaynaklarını teşkil

¹¹ Kostas Pandazoğlu, *Vatan Vatanım Ma Patrie Uşak*, *İsis yayıncılık, İstanbul, 2006*, s.7.

etmektedir. 1990 ve 2003 yıllarında Uşak'ı ziyaret eden Pandazoğlu ve eşini, Fransızca'yı iyi bilen, Uşak tarihi ve kültürü konusunda birikimi olan Eczacı Halit Karaman misafir etmiş, kendilerine yardımcı olmuştur.

Araştırmacı, önsöz ve teşekkür bölümünden sonra, incelediği konuları 17 ayrı bölüme ayırmıştır. Bu bölümler;

- I- Küçük Asya ve İstanbul İle ilgili Kısa Tarihi Hatırlatmalar
- II- Arkeoloji
- III- Coğrafi Durum
- IV- Uşak'ın Köylerinin Listesi
- V- Nüfus
- VI- Evler, Mahalleler ve Kamu binaları
- VII- Dini Hayat
- VIII- Okullar
- IX- Uşak'ta Yaşayan Rumların Meslekleri
- X.- Doğal Kaynaklar
- XI- Uşak'ta Endüstri
- XII- Sanat ve Halk Gelenekleri
- XIII- Uşak Yerel Konuşma Sözlüğü;
- XIV- Ağırlıklar, Uzunluk Ölçüleri, Bozuk Paralar
- XV- Aile Hikâyeleri
- XVI- Rumların Uşak'tan Ayrılışı
- XVII- Pandazi Pandazoğlu'nun Uşak'tan Göçü

B) KÜÇÜK ASYA VE İSTANBUL HAKKINDA HATIRLATMALAR

Vatan Vatanım Ma Patrie Uşak adlı eserde İlkçağlardan XX. yüzyılın başına kadar geçen sürede Anadolu'daki Rumların serüveni hakkında kısa bir özet verilmektedir. Eserde özetle şu bilgiler yer almaktadır: Anadolu'nun ilkçağlardan beri Yunanlıların yaşadığı bir coğrafya olduğunu ispatlamaya çalışan Pandazoğlu, Kıyı bölgelerde ve Batı Anadolu'da Yunanlılar tarafından kurulan şehirlerin listesini verilmektedir. Anadolu'nun M.Ö. II. binli yıllardan itibaren Yunan bölgesi olduğunu ve Yunanlılar tarafından pek çok şehir kurulduğunu söyleyerek Milet, Efes gibi ilkçağda Anadolu'da kurulmuş olan 14 şehrin tarihteki Yunan adları ve kuruluş tarihleri verilmiştir. Anadolu'da Pers, İskender ve Roma hâkimiyetinin sürdüğü yıllarda Yunanlıların dillerini ve Helen geleneklerini sürdürdüğünü Yunancanın yazılı resmi tek dil olduğunu Roma'nın Anadolu'yu işgali bile Helenizm'in ilerlemesini durduramadığı anlatılmaktadır.

Pandazoğlu, Roma İmparatorluğu idaresinde bile Anadolu'nun Yunan ülkesi olduğunu ispatlamaya çalışmaktadır. Bizans İmparatorluğunun gerçek Doğu Yunan İmparatorluğu olduğu iddiasına yer verilmektedir. Bizans'ın (İstanbul) 1204–1453 yılları arasında maruz kaldığı saldırılar da eserde anlatılmıştır. Eserde, İstanbul'da Ayasofya kilisesi gibi anıtsal yapıların yanında 300'e yakın manastırın olduğundan, Bizans hâkimiyeti döneminde Bursa ve Kapadokya bölgesinde yeraltı manastırları yapıldığından, imparatorlukta yoğun bir dinsel yaşamın varlığından bahsedilmektedir. 1071'de imparator IV. Romanos ile Selçuklu Sultanı Alparslan arasında yapılan Malazgirt Savaşında Romanos'un yenildiğini ve esir alındığını bu olayın Bizans İmparatorluğunun gerileyişinin başlangıcı olduğu anlatılmaktadır. Bu tarihten sonra Türkler tarafından fethedilen Anadolu'daki şehirlerin adları ve fetih tarihleri verilmektedir. Uşak'ın ilk kez 1060 yılında Selçukluların eline geçtiği 1390 ve 1402 yılları arasında Osmanlılar tarafından alındığı ve 1321 tarihinden itibaren vakıf belgelerinde "Uşak" diye telaffuz edildiği anlatılmaktadır. Burada geçen vakıf belgesi Hacım Sultan zaviyesi vakfiyesidir. 1453 yılında İstanbul'un II. Mehmet tarafından fethedildiğini ve II. Mehmet'in Rumların Müslüman bir devlette yaşamalarına izin

verdiğini ve Anadolu'da Rumlar için yeni bir dönemin başladığını anlatmaktadır. Sultan'ın ailesi ile Bizanslı hanedan aileler arasında yakınlaşma ve din değiştirmelerin yaşandığını fakat Yunan delikanlıların dinlerini inkâr etmeden saray himayesinde yaşadıklarını Fener'e yerleşen başpiskopos'un Helenizm'in sembolü olduğu anlatılmaktadır. Eserde, Osmanlılar döneminde devşirme sistemi ile Yunan çocuklarının askere alındığını bu sistemin bir milyon Yunanlı çocuğun hayatına mal olduğu iddia edilmektedir. Sarayda tercümanlık ve üst düzeyde görevlere getirilen Yunan kökenli memurların adları verilmekte ve 1821 ayaklanmasında bu görevlerde bulunanların büyük katkısı olduğu bu sebeple üst düzey memur, tercüman ve papazın Padişah tarafından idam edildiği anlatılmaktadır. Sultan ve Paşalar arasındaki çekişmeleri fırsat bilen Rumların Yunanistan'ın bağımsızlığını sağladıkları anlatılmaktadır. Fakat Avrupa'da ortaya çıkan milliyetçilik akımının Osmanlı devletine de geldiğini, Jön Türklerin iktidara gelmesi ile Anadolu da komşuluk ilişkilerinin bozulduğu Anadolu'da kalan Rumlar için hayatın zorlaştığı ifade edilmektedir.

I. Dünya savaşında itilaf devletleri yanında yer alan Yunanistan'a Paris Konferansında "Hıristiyanlığın Koruyuculuğu" görevi verildiği ve bu amaçla 15 Mayıs 1919'da İzmir'e çıkan Yunan ordusunun Mustafa Kemal tarafından idare edilen ulusal kuvvetlerin direnişini engellemek için Anadolu'nun içlerine doğru ilerlediği bu durumun büyük bir hata olduğu ve Venizelos'u iktidardan ettiği, yerine gelen Kral Costantin'in İngilizler tarafından sevilmediği ve Yunanlılara yapılan yardımların kesildiği iddia edilmektedir. Megali idea'nın gerçekleşmesi imkânsız büyük bir hayal olduğu ve Yunan halkının büyük bir kısmı tarafından desteklenmediği iddia edilmektedir. Yunan ordusunun Anadolu'dan çekilmesinin en çok Anadolu'daki Rumları zor durumda bıraktığı 26 Ağustos 1922'de ki Türk taarruzundan önce 20 Ağustos 1922'de son Rum'un Uşak'ı terk ettiği anlatılmaktadır.

Lozan Antlaşması ile 1,500.000 Rum'un Anadolu'dan koparıldığı, Yunanistan'da ki 300,000 Türk'ünde Anadolu'ya getirildiği bu durumun bugün bile Rumlar tarafından yıkım olarak anıldığından bahsedilmektedir. Bu bölümde üç ayrı resim bulunmaktadır; 1921 yılında Uşaklı Rum halkın, Yunan askerleri ile

toplantısından çekilmiş fotoğrafı, 1921 yılında Yunan Askeri bandosunun Rum mahallesinde ki gösterisi esnasında çekilmiş bir fotoğrafı, 1912 yılında Uşak'taki Rum tüccarlara karşı müslüman halkı boykota çağıran bir afiş bulunmaktadır¹².

B) ARKEOLOJİ

Pandazoğlu, çalışmasının bu bölümünde üç ayrı kaynaktan topladığı bilgilerle Uşak'ta kurulan antik Yunan ve Bizans sitelerinden bahsetmektedir. Bu şehirlerdeki kiliselerin listesini vermekte ve mezar taşları üzerindeki Yunan isimlerine dikkat çekmektedir. Bahsettiği sitelerin bir kısmı bugün Denizli, Kütahya sınırları içinde kalmaktadır. “Uşak'ta kurulan antik şehirler hakkında ilk kez coğrafyacı-yazar Pausanias'ın bahsettiğini ve kaynaklarda bu günkü Uşak şehrinin adı ile ilgili Timenou, Thyrai... gibi farklı yazılışlara rastladığını anlattıktan sonra bu konularda iki kaynak eserden söz ediyor. ‘Yunanistan’ın Tasviri’ adlı eserin antik Yunan dünyasının sitelerinin envanterini ve aynı zamanda ilgili efsane ve öykülerini de anlattığını, 2002 yılında Paris'te basılmış olan ‘Güzel Mektuplar’ adlı eserinde konu ile ilgili güzel bir kaynak olduğunu belirtmektedir. Kaynaklarda antik Yunan sitelerinin hepsinde olduğu gibi, yer ve mitoloji arasında yakın bir ilişki olduğuna dikkat çekilmektedir. Daha sonra Uşak ve civarında tespit edilen arkeolojik sitelerden bahsedilmektedir.

Avusturya Bilimler Akademisinden Klaus Bekle ve Norbest Mersich'in eserinde Bizans arkeoloji sitelerinden bahsedildiği yine Beike Klauo, Bures, Vyonis gibi araştırmacıların eserlerinden bahsederek bu kaynaklarda adı geçen şu sitelerden bahsetmektedir. Bu siteler şunlardır: Blaundos, Ankyra (Ankyrasianos), Bekilli (Bir ihtimal Dionysoupolis) Beyce (veya Yenice), Çizikdam veya Beyşehir, Deşdemir, Dumanlı, Eibos(Eiboos), Eldeniz, Erice Gâvur evi, Gömce, Hacim, Hasan köy, Hanköy (Village Royal, Kabala, Karahisar(Le chateau Noiratre, Kirka, Kırkyaren, Lyendos, Paşalar, Sazak, Selvioğlu, Sırlıklı, Süller, Susuzköy, Timenouthyrai. Eserde, Lodice(Denizli- Eskihisar) metropolüne bağlı olan 17 kilisenin listesi yer almaktadır.

¹² Kostas Pandazoğlu, *Vatan Vatanım Ma Patrie Uşak*, İsis yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 22.

Ayrıca Uşak'ta ortaya çıkarılmış arkeolojik sitelerdeki mezar taşları üzerinde tespit edilen Yunan ve Romalı kişilerin isimlerinden örnekler verilmektedir. Karahallı-Karayakuplu Köyü yakınlarında ortaya çıkarılan Pepouza şehri ve Montanizm inancı hakkında bilgi verilmektedir. Yine bu bölümün sonunda; Batı Frigya-Doğu Lidya arkeoloji haritası, 1864 yılında Uşak'ta bir sokağın gravürü, Uşak Arkeoloji müzesinde yer alan üzerinde Yunanca yazılar olan bir yazıtın fotoğrafı, Sivaslı yakınlarındaki antik Sabeste şehrinden çıkarılmış Saint-Theodore'yi gösteren kilisenin mermer fragmanı, Bedestenin giriş kapısı üzerinde yer alan kabartmaların fotoğrafı bulunmaktadır”¹³.

D) COĞRAFİ DURUM

Eserin bu bölümünde Uşak'ın coğrafi konumu ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. Uşak'a yakın yerleşimler, İdari yapı, dağları ırmakları hakkında kısa bilgiler verilmektedir. “XIX. Yüzyılın sonunda Uşak, Hüdavendigâr vilayetinin Kütahya sancağına bağlı bir kaza idi. Kazanın yönetiminde yer alan kişilerin konumları ve adları şöyle anlatılmış; Kaymakam Eşref Bey ve Hâkim Ahmet Ağa ve iki saygın kişi tarafından oluşturulan üst konsey gözükmüyordu. Müftü Mustafa Asım Efendi, Rum papaz Manol, Ermeni Rahip Der Artin, İki Müslüman din adamı, Ticaret Odası Başkanı Faik bey, üç Osmanlı, iki Rum ve bir Ermeni den oluşmaktadır. Belediye başkanı; Surloğlu Mehmet Efendi, biri Rum dört üyeden oluşmuştur. Uşak Rum muhtarları; Christo Yakovidi (1909- 1913), İordanoglu İonnis Paşa (1913- 1920), Pandazoğlu Eftim (1920- 1922). Uşak İlinin isminin farklı yazılışlarına yer verilmiş, Türkler için; Uşak, Uşşak. Yunanlılar için; Ousak, Ousakion. Batı kaynaklarındaki farklı yazılışları; Ushak, Uchak, Ouchak, Oshac, Ouschak, Uchack. Aynı sayfada Uşak'ın dağları, ırmakları, ormanları hakkında kısa bilgiler verilmektedir. Gediz nehrinin, eski adının Hermos nehri olduğu ve üzerinde çok sayıda su değirmeni bulunduğu, Banaz çayının kaynağını Kızıldağ'dan aldığı ve Menderes nehrine karışmadan önce çok değirmen döndürdüğü, Uşak ve çevresini sulayan daha birçok isimsiz küçük derenin bulunduğu anlatılmaktadır. Uşak bölgesinin Dindymon(Cybele kültü ile meşhur) bu günkü Murat dağı, Kızıl Dağ; (Montagne rouge) Bulgar Dağı ve ayrıca kışın doruğu karla kaplı Elma

¹³ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s.25-38.

dağından bahsedilmektedir. 1000 km kareden fazla meşelik ormanların, çam ağaçlarının bu dağları kapladığı anlatılmaktadır. Bu bölümün sonunda Uşak'ın 1900'lü yıllarda çekilmiş bir fotoğrafı bulunmaktadır"¹⁴.

E) UŞAK'IN KÖYLERİNİN LİSTESİ

Yazar, eserin bu bölümünde Uşak'ın köylerine ait bilgilere yer vermiştir. Köy adları ve sayıların hangi tarihe aid olduğuna dair bir bilgi yer almamaktadır. “Uşak merkez kazaya bağlı 57 köy, Banaz nahiyesine bağlı 37 köy, Karahallı nahiyesine bağlı 16 köy, Sivasslı nahiyesine bağlı 26 köy, Ulubey nahiyesine bağlı 29 köy bulunmaktadır. *Köylerin Adları ve Türkiye'de Meskûn Yerler Kılavuzu* adlı eserlerden, Türkolog Ferverda Frank, Doğu dilleri yazarı Marmara Rinaldo ve Avukat-Tarihçi Eliketi'nin ellerinde bulunan listelerden faydalanarak Uşak'ın 5 nahiyesinin ve köylerin adlarının ne anlamlara geldiği belirtilmektedir"¹⁵.

F) NÜFUS

Yazar, eserin 51–56 sayfaları arasında Uşak'ın nüfusuna ait bilgilere yer vermiştir: Pandazoğlu, 1922 yılında Uşak'ta hiç Rum nüfus kalmadığını belirttiikten sonra XIX. yüzyılda ve XX. yüzyılın başında aşağıdaki kaynaklarda yer alan Türk, Rum ve Ermeni nüfus ile ilgili şu istatistikleri vermektedir; Charles Texier *Küçük Asya* adlı eserinde 1862 yılında Uşak'ın 15.000 nüfusu olduğunu, bu nüfusun 10.000' i Türk, 5000'i Rum, 200 ile 300 Ermeni aile bulunduğunu belirtmektedir. Elise'e Reclu, 1884'de toplam 15.000 oturan olduğunu belirtmektedir. Vidal Cuinet, (1891–1894) 11.000 Türk, 1484 Rum, 600 Bizanslı Ermeni gregoryan tespit etmiş. Didot - Bottin Ticaret Yıllığı. 1902- 1903'lerde ortakların detayını belirtmeden 17.000 oturan olduğunu ifade etmektedir. Walter A. Hawley, 1918'de 25.000 oturandan 12.500'ünün Türk, 1250'sinin Rum olduğunu belirtmektedir. Leon Maccas, tarafından Paris'te çıkan 'Gücün Tarihi' adlı eserde 1919'da Uşak'ta 3800 Rum

¹⁴ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s. 39-41.

¹⁵ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s. 43-51.

olduğunu açıklamaktadır. Konstantin Vala Vanides, 1920'de 23.000 oturan olduğunu bunlardan 15.000'inin Türk, 6.000'inin Rum, 1.000' ininde Ermeni olduğunu açıklamaktadır. Eleftheroudakis ansiklopedisinde; 16.000 oturan olduğu, 4.000'inin Rum olduğu belirtilmektedir. Uşak'ta yaşayan insanların inançları itibariyle şu farklı topluluklardan oluştuğu ifade edilmektedir. Türkler = Müslüman, Rumlar = Ortodoks, Ermeniler = Ortodoks, Fransızlar = Katolik, Yahudiler = Yahudi dini, Doğulular = Katolik, iki veya üç köyde Kızıbaş ve Bektaşî bulunmaktadır. XVII. Yüzyılın başlarında İran kökenli 120 Ermeni ailenin Uşak'a geldiği ve Ermeni toplumunu oluşturduğu iddia edilmektedir. Uşak'ta demiryolu ihalesini alan Fransızların, "Hıristiyan Kardeşler Okulu" adında bir okul açtığından bahsetmekte ve demiryolunda görevli kişilerin konumları ve adlarına yer verilmektedir. Bu kişiler Fransız demiryolunun genel müfettişi olan Antonio Castelli, garın Şefi, F.Missitch, bölüm şefi, L.Pereyron yönetim şefi, L.Castrovelli, depo şefi Camile Bovy ve A.Picganik, hareket kontrolörü: H. Lanthors. Yahudilerin, Uşak'ta çok küçük bir topluluk olduğunu ve Yahudi halkının önde gelen kişilerinin adlarından ve yaptıkları işlerden bahsedilmektedir. Osmanlı Bankası Müdürü Cohen Makro, Osmanlı Bankası memuru J. Asseo, dikiş makineleri satıcısı V. Singer gibi. Ayrıca Emet, Simav ve Tavşanlı da az sayıda Musevi bulunduğu bahsedilmektedir. Levantenler, Anadolu da yaşayan Hıristiyan Katoliklerdir. Bu topluğun önde gelen kişileri; Ballardur Pierre: Uşak'ta 1920 de Osmanlı bankası müdürü idi. Ballardur William halı imalatçısı, M. D'Isadora hırdavatçı, Thomasi D'Isadora halı tüccarı, Missir François Osmanlı Bankası müfettişi, Sidney La Fontaine Halı imalatçısıdır. 1906 yılında Uşak'ta 160 Avrupalı bulunduğu bilgisi yer almaktadır. 1896–1897 yıllarında Girit'te çıkan isyanlar sebebi ile Girit'ten Uşak'a gelip yerleşen Giritli muhacirlerden bahsedilmekte, tarihin garip cilvesi olarak Rumların sadece Türkçe, Giritli Türklerin ise yalnızca Rumca bildiği ifade edilmektedir"¹⁶.

¹⁶ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s. 51-56.

G) EVLER, MAHALLELER VE KAMU BİNALARI

Pandazoğlu, eserin bu bölümünde Uşak'taki evler, mahalleler ve kamu binaları hakkında bilgilere yer vermiştir. “1880–1900 yılları arasında Uşak'ta kamuya ait yapılar hakkında şu bilgiler verilmektedir: 2'si Rum 11 mahalle, 2431 ev (600'ü Rum evi) 17 camii, 9 medrese, 2 tekke, 2 Ortodoks Rum kilisesi, 1 Ermeni Kilisesi, 1 Katolik Kilisesi, 1 hükümet konağı, 1 kışla, 1 hastane, 1 eczane, 1 hapisane, 1 telgrafhane, 1 halk kütüphanesi, 3 Türk mezarlığı, 2 Yunan mezarlığı, 1 Ermeni mezarlığı, 1 mezbaha, 4 hamam, 750 dükkân, 706 halı atölyesi, 30 fırın, 35 tabak, 45 halk çeşmesi, 12 kuyu, 8 han bulunmaktadır. 1950 yılında Uşak'a tekrar gelen Michal Ioakımoğlu şehrin değiştiğini gözlemlemiştir. Yunan okulu Türk okuluna dönüştürülmüştür. Michal Ioakımoğlu'nun evi Türk evine dönüştürülmüştür, Yunan mezarlığı Türk mezarlığına dönüştürülmüştür. 1990 yılında Uşak'ı ziyaret eden Pandazoğlu Eski Rum mahallesinde eski adı Kilise Sokak yeni adı Müjde sokakta atalarının evini bulamaz. Pek çok evin durumunu koruduğunu ve oturanların Girit'ten mülteci olarak gelmiş Türkler olduğunu görür. 2003 yılında Uşak'ı ikinci kez ziyaret eden Pandazoğlu geçmişteki izlerin silindiğini, şehrin değiştiğini fark eder. Pandazoğlu kaynaklarda anlatılan Uşak evlerinin özellikleri hakkında bilgi vermektedir. Pek çok Rum'un kendilerine ait bir hatta bazılarının iki evi olduğunu anlatmaktadır. Evler, Hacı Hasan Rum mahallesinde Kostantin ve Eleni kiliseleri ile Panayia kilisesi etrafındadır. Ayrıca Tatar Köyüne yerleşen Rum aileler de vardır. 1520–1570 yılları arasında Uşak'ta 10 mahalle olduğunu tespit eden Pandazoğlu bu mahallerin adlarını veriyor. Yapılan sayımda 2497 oturan arasında hiçbir Rum bulunmamaktadır. Rum Ortodoks kiliseleri olarak Ayos Konstantinos, Eleni ve Panayi kiliselerinin adlarını vermektedir. Uşak'ta 160'tan fazla çeşme bulunuyordu diyen Pandazoğlu, Cingeli, Callak, Camkis, Ahi Baba, Kaleardı, Hacı Kemal, Alaâ, Boduroğlu, Cincim, Karagöz çeşmeleri ile Keleter, Acemler, Hüseyin Bey ve Çingeli hamamları hakkında kısa bilgiler vermektedir. Bölümün sonunda XIX. yüzyıl Uşak sokaklarından birinde çekilmiş fotoğrafa, Kerpiçten yapılmış Uşak'ın en eski Rum mahallesinden bir evin fotoğrafına, Uşak'ın Rum mahallesindeki evlerin fotoğrafına, Uşak'ta Rum evlerinin özelliklerini yansıtan, çift merdivenli bir ev fotoğrafına, Savvas Savasoğlu'nun evinin fotoğrafına, Paşa Hanı fotoğrafına, 1895 yılında Uşak Osmanlı Bankası personelinin fotoğraflarına, 1921 yılında Uşak garının fotoğrafına, İzmir-

Turgutlu arasında çalışan bir lokomotif fotoğrafına, Uşak istasyon binası fotoğrafına, Uluslararası genel tren tarifesine, İzmir-Turgutlu demir yolunun yapılması ile ilgili 1899 yılının başında yazılmış bir mektuba, İzmir- Turgutlu Gar Müdürlüğü tarafından Athanase Abadjoglu için Uşak'ta 1922 yılında düzenlenmiş bir çalışma belgesine, Cim Cim çeşmesi fotoğrafına, çeşmede su içen bir Rum ve bir Türk'ün fotoğrafına yer verilmiştir"¹⁷.

H) DİNİ HAYAT

Yazar, eserinin dini hayat ile ilgili bölümünde Uşak ve çevresindeki kilise ve manastırlar hakkında şu bilgiler vermektedir. Rum ve Ermenilerin Hıristiyanlık inancı ile ilgili uygulamalarından bahsedilmektedir. Uşak'ta dini yaşam bölümünde çok kısa olarak Yahudilerden, Mevlevi ve Bektaşilerden bahsedilmiştir. "Uşakta: Aziz Konstantinos, Eleni (daha büyük) ve Panayia Kiliseleri, 27 Ağustos 1894'teki büyük Uşak yangınında yıkılınca kiliseyi yeniden imar etmek için 4 yaşlı Rum II. Abdülhamit'i ziyaret ederler ve Pandazoğlu'nun verdiği bilgilere göre kiliseler tamir edilmiştir. Pandazoğlu 1990 yılında Uşak'a geldiğinde bu kiliselerin yerlerini bulur. Artık kilisenin yerinde ev vardır. Panayia Kilisesi yanında Anaokulu ve Kız okulunun varlığından bahsetmektedir. Ayrıca diğerlerine göre daha küçük olan Aziz Jean Le Promos Kilisesi ile Aziz Dimitro, Aziz Georges Manastırlarından bahsedilmektedir. Manastırların Kapaklar köyü yakınlarında Karaşeyde denilen yerde olduğu iddia edilmektedir. Her yıl 23 Nisan'da Aziz Georges'e ithaf edilen bir panayır düzenlendiğini, Uşak ve çevresindeki tüm Rumların ayin ve kır yemeği için burada toplandığını, ertesi gün Türklerin aynı yere Hıdrellez kutlamak için gittiklerini, Hıristiyan azizlerini anmaları kendi dinlerinde bir günah sayıldığı halde Aziz Georges için bir istisna yapıldığını söylemektedir. Uşak'taki kiliseler Filedelfiya (Alaşehir) metropolüne bağlı olduğu, kiliselerin her birinde papazlık hizmetlerinin Uşak'lı olma zorunluluğu olmayan üç papaz tarafından yapıldığı anlatılmakta ve bu papazların isimlerine yer verilmektedir. Filedelfiya piskoposunun Uşak'a geldiği zaman orada

¹⁷ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s. 57-80.

büyük bir görkemle kabul edildiği Şehrin kaymakamı, müftüsü tarafından karşılandığı, altın yaldızlı dini elbiseleri ve silahlı muhafızlarıyla görkemli bir giriş yaptığı anlatılmaktadır. Piskoposu, Uşak'taki başrahip Avyerinosun temsil ettiğini, bu rahipin evlendirme, vaftiz etme, cenaze törenlerini gerçekleştirdiğini, boşanma kararının Filedelfiya'nın piskoposları tarafından verildiği anlatılmaktadır. Pandazoğlu, Uşak Kiliselerine ait şehirde yerli bir demirci tarafından yapılmış olan iki markadan bahsetmektedir. Markaların bir yüzünde iki azizin yüzleri vardır ve) Aralarında bir haç tutuyorlar (ihtimal Konstantin ve Eleni) ve boş ellerinde uzun bir krallık asası var. Diğer yüzünde markasına göre 5 ya da 10 para değeri yazılmış. Ayrıca Ekklesia yerine EK ve Ousak kelimesi (OU) olarak kısaltılmış görülür. Üzerindeki yazılar Yunancadır. Markalardan birinin bir yüzük şekli vardır. İhtimal, bir sürgün tarafından Uşak hatırası olarak mücevher haline getirilmiştir. Ayos Konstantinos ve Eleni Kilisesi tarafından çıkarılmış olabileceği tahmin edilen markalar kilisede mum parasını ödemek için kullanılmaktadır.

24 Eylül 1899 tarihli bir belge de İstanbul'daki Balıklı Hastanesini güçlendirmek için bağış yapan 29 Uşak'lı Rum'un isimleri ve yaptıkları bağış miktarını gösteren bir makbuz yer almaktadır. 1899'da Rum Kiliselerinin Türk yetkililer tarafından kapatıldığı iddia edilmektedir. Alaşehir Metropolüne Bağlı 19 yerleşimin ismi, Rum nüfusu, kilise ve papaz sayıları verilmektedir. İzmirli Katolik başpiskopos Aziz Andrea Policarpo Timoni'nin açtığı kilise, Ermenilere ait Aziz Marie De Dieu Kilisesi, Rus Yahudi göçmenlerin Uşak'ta bir evi sinagog olarak kullanması gibi Uşak'ta gayrimüslimlerin dini hayatı hakkında bilgiler verilmektedir. 1071'de Malazgirt yenilgisinden sonra Küçük Asya'nın bütün şehirlerinin birer birer fethedildiğini anlatan Pandazoğlu, Türklerin Anadolu'ya yerleşmesi ile Hıristiyanlar için kölelik, başka bölgelere kaçış, salgınlar ve kıtlık başladığını söylemektedir. Yoksul kilise bundan sonra şehirlerin ekonomik ve dini yaşamının yönetimi konusunda yetersiz kalır. XI. yy. dan XV. yy. başlarına kadar Anadolu'da Müslümanlaştırma politikası uygulandığı, Afyonkarahisar, Bilecik, Kayseri, Diyarbakır, Egridir, Gemlik, Kastamonu, Konya, Kütahya, Maraş, Malatya, Nice, Niğde, Rize, Samsun, Sinop, Sivas, Trabzon, Erzurum, Tokat gibi şehirlerde Müslümanlaştırmanın çok yoğun yaşandığı iddia edilmektedir. Rumların önce dinlerini değiştirmeye zorlandığı sonra da Mevlevi ve Bektaşî tarikatlarına

yönlendirildiği, bu sebeple Anadolu'daki Rum nüfusun önemli oranda azaldığı iddia edilmektedir. Ayrıca aşk için din değiştirenler, menfaat için din değiştirenler, barışa, huzura sahip olacaklarına inandıkları için din değiştirenler olduğu, Anadolu'da toprakla uğraşan büyük arazi sahibi Prens ailelerinin de ekonomik sebeplerle din değiştirdikleri anlatılmaktadır. I. Murat'ın hükümdarlığında kurulmuş olan ve II. Mahmut dönemine(1826) kadar sürmüş olan Türkçe "Devşirme", Yunanca "Paidomazoma" denilen asker toplama sisteminin genelde Rum çocuklarını hedef aldığını söyleyen Pandazoğlu, bunun zorla din değiştirme yöntemlerinden birisi olduğunu iddia etmektedir. Uşak'ın 1390 yılında Osmanlılar tarafından fethedilmesi ile birlikte Hıristiyan Rum nüfusun ortadan kaybolduğuna en azından kayıtlarda rastlanmadığına dikkat çekmektedir. Dr. Mehtap Özdeğer'in "Ya zorla dinleri değiştirildi ya da göçe zorlandılar" şeklinde iki ayrı yorumuna yer veren Pandazoğlu, dört asır boyunca Rum dünyasının hemen hemen yok olmasını açıklamak için bütün varsayımların göz önünde bulundurulması gerektiğini ifade etmektedir.

Pandazoğlu, zorla din değiştirmiş bazı Rumların inançlarını gizlice koruduklarını, onlara Crypto-Hıristiyanlar denildiğini iddia etmektedir. Bölümün sonunda Ayos Konstantin ve Eleni Kiliselerinin XIX. yüzyılda çekilmiş fotoğrafı, Ayos Konstantin ve Eleni Kiliselerinin arka sokağının kara kalem ile çizilmiş resmi, Panayi Kilisesinin bulunduğu sokağın fotoğrafı, 1921 yılında Anatasıs gününde bir grup Rum bayanın birlikte çekti oldukları fotoğraf, 1914 tarihinde tanzim edilen bir vaftiz belgesi, Ayos Kostantin ve Eleni Kiliselerine ait 10 paranın ön ve arka fotoğrafları, İstanbul'daki Balıklı Hastanesinin 1880 yılına ait mührü, Hz. Meryem adına ithaf edilen Uşakta ki Ermeni Kilisesinin fotoğrafı yer almaktadır¹⁸.

I) OKULLAR

Pandazoğlu, kitabının bu bölümünde Uşak'taki Rum okulları ile ilgi olarak şu bilgilere yer vermektedir: "Okul binalarından biri Aziz Konstantin ve Eleni Kilisesinin

¹⁸ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s,81-86.

yakınındaki ekilen bir arazide kurulmuştu. Başka bir okul ise Panayia Kilisesi yakınında idi. Zemin kattaki büyük bölümler anasınıfı olarak kullanılırdı. Kızların sınıfları birinci katta bulunuyordu. Yunanlıların ayrılmasından sonra, aynı bina, Türk Okulu olarak günümüzde hala Halit Ziya Uşaklıgil İlköğretim Okulu ismiyle kullanılmaktadır. Midilli, İzmir, İstanbul, Alaşehir ve Atina'dan gelen öğretmenler bu okullarda görev yapmaktaydı. İlkokul kısmında 120 civarında öğrenci, Anaokulu kısmında ise 50 ile 80 arası öğrenci bulunmaktaydı. İlk zamanlarda sınıflar karma idi. Sınıfta kızlar bir köşede erkeklerde başka bir köşede oturuyorlardı. 1912 yılında kızlar için bir ilkokul açılmıştır. 1888 yılında bu okullarda görev yapmış 8 Rum öğretmenin isimleri verilmiştir. Kızlar sınıfının 1921 de çekilen fotoğrafında 2 ilkokul öğretmeni ve 38 kız öğrenci yer almaktadır. Anaokulundaki kız ve erkek öğrenciler aynı seviyede iyi giyinmişler. Birinci sıradaki bazı öğrenciler ayakkabısız. İzmirli Fransız Demiryolu Şirketinin isteği üzerine Hıristiyan Rahipleri Okulu 1898 yılında İzmirli iki Katolik rahip Don Deportu ile Don Caponni tarafından kuruldu. Hıristiyan Rahipleri Okulu 1904 yılında Reggio adında bir İtalyan halıcının evini satın alarak kayıtlara başladılar. Okul 5 Eylül 1904'te açılır. Uşak'taki tek yabancı okul olan bu Fransız Katolik Okulu, günümüzde Ünalın mahallesi olan, Hacı Hasan Rum Mahallesiinde bulunuyordu. Bu okulda Fransızca, Türkçe ve Yunanca öğretiliyordu. Uşak 'ta ki okullarda görev yapmış olan 13 rahip ismi, görev yaptığı yıllar hakkında bilgi verilmektedir. 1904 yılından 1914 yılına kadar rahipler bu okulda ders vermiştir. Jön Türklerin iktidara gelmesiyle bu okul Darülhilafe adında bir Türk okuluna çevrilmiştir. Okulun içinde rahiplerin bağcılık yaptığı ve sebze yetiştirdikleri geniş bir bahçeye sahip olduğu ve Rahiplere tahsis edilen ayrı bir lojman binasından bahsedilmektedir. Uşak'ta Ermeni Kilisesine bağlı Nerse Okulu adı verilen bir okul vardır. Bu bölümün sonunda bugün Halid Ziya İlköğretim Okulu olarak bildiğimiz 1920'li yıllarda Panayi Kilisesine bağlı okulun fotoğrafı, 1921 yılında Uşak'taki Rum okulunun kız ve erkek öğrencilerinin fotoğrafı, Uşak'taki Rum okulunda iki öğretmen ve 38 kız öğrencinin okul önünde birlikte çektirdikleri fotoğraf, Rum Okulu Öğretmeninin fotoğrafı, Uşak'ta eğitimci olan Bayan Sophia Melidou'nun fotoğrafı yer almaktadır"¹⁹.

¹⁹ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s. 102-109.

K) UŞAK'TA YAŞAYAN RUMLARIN MESLEKLERİ

Eserin bu bölümünde XX. yüzyılda başında Uşak'ta yaşayan Rumların Meslekleri ve bu meslekleri yapan gayr-ı Müslimlerin isimlerine yer verilmiştir. “Rum esnaf ve sanatkârların, XIX. yüzyılın ikinci yarısından 1922 yılına kadar Uşak'taki ticaret hayatına hâkim olduğu Türklerin dinlerinden dolayı kuyumculuk ve değiş tokuş işlerinde çalışmadığını buna karşın ayakkabıcılık, fırıncılık, inşaat malzemeleri satışı ve kumaş boyacılığı işlerine hâkim olduğu anlatılmaktadır. Birçok Rum'un iki meslek birden yaptığı, küçük bir kahvehane işletirken aynı zamanda bir su değirmeni işlettiği, bayanların ise daha çok dokuma işlerinde çalıştığı anlatılmaktadır. Rumlardan 30'a yakın büyük tüccar olduğu, Dimitri Karasavas ve Theophilos Kyriakidis'in Uşak'ın zenginleri arasında yer aldığından bahsedilmektedir. Uşak'taki Rumların meslekleri ve bu mesleği icra edenlerin sayıları verilmiştir; Toplam altmışüç ayrı meslek dalında bu meslekleri icra eden Uşak'taki Rumların isimleri yer almaktadır. Uşak'ta 1905 yılında kurulan Tarım Ticaret Odası'nın yönetiminde görev alan Ticaret Odası Başkanı Faik Bey'in yardımcılığını yapan Hacı İsaia Efendi, Hristo Efendi, Mihail Efendi ve Papazoğlu İlias'ın isimleri yer almaktadır.

Rumların demiryollarındaki pek çok görevi üstlendiğini görüyoruz. Eserde, Uşak-İzmir ve Uşak-Afyon demir yolu hattı üzerinde görev yapan Rum personelin adlarından ve görevlerinden söz edilmektedir. Türk Jandarması içinde Rum asıllı Dimitoğlu Nikolaos, Pehlevanoğlu Grigoris, Pehlevanoğlu Panayot görev yapmaktadır. Anaokulu Müdiresi Evanguelidou Evanthia, İlkokul Müdürü Konstantidinidis Philippos, Büyük Dava hâkimi Ch. Abramisdıs ve ticari davalar da hakim yardımcısı İanoğlu Ioan, Belediye Başkan yardımcısı Dimitoğlu Dimit, Belediye Meclis Üyesi Hristo Efendi, Doktorluk yapan Ceditoğlu, Chistianoudıs Yani, H. Chorefti Condopoulos, K. Koupoulos, Tekel müdürü ve sayman Alexandridis Dimit, gibi isimlerden söz edilmekte, Uşak'a gelen ilk Türk Doktoru olarak Remzi Bey'in adı geçmektedir. Uşak'ın zengin insanları Dimitri Karasavas, sigara kâğıdı fabrikası sahibi Sikaridis Savvas, tuğla fabrikası sahibi Danilidis H. Alexandros Uşak'ta haşhaş tüccarı Elezoğlu Vasili'den söz edilmekte Yazarın büyük babası Eftim Pandazoğlu, Uşak'ın önde gelen

Rum tüccarları arasında yer almaktadır. Bu bölümün sonun da,1900'l  yıllarda UŞak'ın eski boyahane sokağını gösteren bir kartpostal, 1920'li yıllarda UŞak'ta bir manav d kk nını gösteren fotoğraf, UŞak'ta büyük bir ticarethane tabelasının fotoğrafı, UŞak'ta bir cami süslemesinin fotoğrafı, UŞak'ın zengin Rum tüccarlarından Dimitros Karasavas'ın Mısır'da sürgünde ailesi ile birlikte çektirdiği bir fotoğraf yer almaktadır"²⁰.

L) DOĞAL KAYNAKLAR

XX. yüzyılın başında UŞak'ın havası suyu, meyvesi sebzesi, tarım ürünleri, kısaca doğal kaynakları olarak Őunlardan söz edilmektedir: "Yazları sıcak ve kuru bir iklime sahip olan UŞak, iklim ve konumundan dolayı verimli topraklara sahiptir. Yaylalarında kışları kardan yollar kapanmaktadır. Bu sağlam hava insanların ömrünü uzattığından atalarımızdan yüz yaŐın üzerinde olanların sayısı az değildi. Evlerin etrafındaki bahçelerde günlük yiyecekler(bostanlar) bulunurdu. Bu bahçelerin yanında yüzlerce metre kare üzüm bağları bulunurdu. İklime ve 907 m. yükseltiye rağmen UŞak'ta bağlar bulunuyordu.  z m n belirli bir kesimi yemek için ayrılırdı. Bir bölümü kurutulurdu. Kalanı rakı ve Şarap için fabrikaya verilirdi.  z m n kentali 32- 40 litre Şarap veriyordu. En tanınmış kırmızı Şarap Rosaki'den 38 litre civarında elde ediliyordu. Şehirde yerleşmiş Tha. Feslikoğlu, Olga TerzibaŐı gibi pek çok Şarap tüccarı vardı ve hepsi Rum'du. Şehirdeki toprakların çoğu varlıklı Rumlarındı. UŞak buğdayı kalitesi ile meŐhurdu. Tahıl kilo ile satılıyordu. UŞak buğdayı bölge ticaretinde önemli rol oynardı. Belçika, Fransa'nın kuzeyi, Almanya, İngiltere gibi ülkeler bira fabrikaları için arpa ithal ederlerdi. Beyaz darı iŐlenmek için Fransa'ya ihraç ediliyordu. Tahıl ürünü ekirge istilasından dolayı sık sık zarar görmüştür. Afyon'un kaynağı haŐhaŐtır. ieklendikten sonra haŐhaŐın baŐından yuvarlaklar çizilir ve 1,5 gün sızmaya bırakılır. Akan süt bitkinin büyük bir yaprağının üstünde toplanır. Bu bir kez donmuŐ sütlü sıvı yassı ekmekler biçiminde satılır. Haşhaş başları kuruduğu zaman hem tohum elde etmek amacı ile hem de Anadolu da ve UŞakta afyon yağı yapmak üzere kuru haŐhaŐlar ezilerek tohumları ayrılır, yemek yapmak için haşhaş yağı elde edilirdi. HaŐhaŐın en

²⁰ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s. 109-127.

iyisi İzmir civarında yetişir. II. kalitesi Karahisar, Akhisar, Kırkağaç'ta yetiştirdi. 19. yüzyılda bütün bölgede elde edilen ürün 4000–7000 küfe arasındadır. 1 küfe: 25 kg dır. Oysa İzmir'de haşhaş seki olarak satılırdı. 1 seki: 0803 kg. dır. Ayrıca Uşak'ta tepelerin meşe ağacı ile kaplı olduğunu, meşe palamudunun Borlu, Demirci, Gördes, Adala, Kula Yund dağı, Dikili, Kemer, Bayrambol, Çanakkale de bulunduğu, ayrıca Tatarköy de meşe ormanları olduğu, Palamut üretiminin 1885'e doğru 1 milyon kentale ulaştığını, palamudun içinde bulunan maddeden dericilikte de faydalanıldığını, İngiltere, Almanya, Fransa ve İtalya gibi ülkelere ihraç edildiği anlatılmaktadır. Meyve ve sebzeler olarak da Sivaslı çileği, elma, karpuz, domates, kavun, üzüm, nohut, bezelye, marul, ıspanak, pırasa, havuç, taze fasulye, bakla, biber yetiştirildiğini sanayi bitkisi olarak; pamuk, haşhaş, susam, kenevir yetiştirildiği anlatılmaktadır. Uşak civarında Simav gölü vardır. Simav, Gediz, Banaz, Menderes çaylarında yetişen balık türleri ve miktarları hakkında bilgiler verilmektedir. Uşak'ın geçirdiği doğal felaketlere değinen Pandazoğlu, 1867 ve 1894 yıllarındaki büyük yangınlar hakkında bilgiler vermekte, Yunan mahallesi ile birlikte Kiliselerin ve okulların 1894 yangınında yandığını söylemektedir. Pandazoğlu yangınlar hakkında babasından duyduğu bir hatırasına da yer vermektedir. Şöyle ki; 'İki büyük yangından sonra Yunan topluluğu şehri terk etmek ister. Belediye başkanı Rumları ikna eden her Türk aileye 50 lira ödül vermiştir. 1910 yılında iki ay boyunca durmaksızın Uşak'a her gün kar yağdığını, Şehir ile köyler arasında iletişimin imkânsız hale geldiğini, hiçbir trenin yola çıkamadığını, yiyecek fiyatlarının çok yükseldiğini, buğdayların öğütülemediğini, su kıtlığının baş gösterdiğini ve Uşaklıların açlıkla karşı karşıya kaldığını anlatmaktadır. 1912 yılında kolera salgınının şehri mahvettiğini, 1914 yılında çekirge istilasıyla bütün ekinlerin zarar gördüğünü, 1918 yılında büyük taşkın neticesinde şehrin sel baskını yaşadığını anlatmaktadır. Bu bölümün sonunda Dokuz Sele deresinde serpmeye ile balık tutan bir kişinin fotoğrafı yer almaktadır"²¹

M) UŞAK'TA ENDÜSTRİ

Pandazoğlu, XX. yy. başında Uşak endüstrisi hakkında şu bilgiler vermektedir. "XIX. yüzyılda Uşak'ta halıcılığın dünyaca ünlü bir marka haline

²¹ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s. 127-131.

geldiğini söyleyen Pandazoğlu bu işin özellikle Rum kadın ve kızlar tarafından yapıldığını, 500 evde 1000 veya 1500 işçi çalıştığını, XX. yüzyılın başında dokuma evleri sayısının 600'e çıktığını anlatmaktadır. Pandazoğlu Uşakta halı ticareti yapan şirketlerin isimlerine de yer vermiştir. 1922-1923'deki Rumların mübadelesinden sonra Atina'ya, Ege adalarına Pire ve Selanik'e yerleşen Rumlar, halıcılık konusundaki becerilerini buralarda da devam ettirirler. Hacı Gedik'lerin Şayak fabrikasında askerlerin giyimi için kumaş dokunduğu ve bu fabrikada pek çok Rum'un çalıştığı anlatılmaktadır. Uşak'ta hepsi Türk olan 10 sepici (Tabak) vardır. Bunların altı tanesinin isimleri; Ağababaoğlu Mehmet, Eraboğlu İbrahim, Hacı İmamoğlu H. Beker, Kuru Hüsseyin, Pederöğlu H. Kadir, Telekoğlu İsmail olarak yer almaktadır. Kunduracılığın önemli bir meslek dalı olduğu da anlatılmakta Uşak'ta bu meslek dalında 19 kunduracı, 8 Türk ayakkabı satıcısı olduğu ifade edilmektedir. Bu sekiz ayakkabı satıcısının isimleri; Ayanoğlu Mehmet, Exugleronoğlu Osman, Karasanoğlu Hacı Ahmet, Kavukcuoğlu İsmail, Kütahyalı Hafız Ahmet, Salih Hocaoğlu İsmail, Tortoğlu Hacı Hüseyin, Sümbüllü Hacı Hasan'dır. Türkiye'de tüm doğu ülkelerinde olduğu gibi her şehirde ve kasaba da birkaç bıçakçı olduğu, Uşak'ta bıçak üretiminin önemli bir sanat dalı olduğu anlatılmaktadır. Bu işle uğraşan iki tane Rum aile bulunduğu, bileme için Gümüşhane'den gelen bileği taşı kullanıldığı, bileyiciler genelde Tatar, bir kaç tanesinin de Türk olduğu, Yunan bileyicinin çok az olduğu bilgisi yer almaktadır. Pandazoğlu'nun verdiği bilgiye göre 20. yüzyılın başında Uşak büyük bir kuyumculuk merkezidir. Şehirde 19 Rum, 1 Ermeni kuyumcu vardır. Uşak'ta hazır giyim ticareti de önemli bir sektördür. Şehirde 21 Rum 6 Ermeni terzi vardır. Şehirde Sikaridis Savvas'a ait bir de Sigara Kâğıdı Fabrikası bulunmaktadır"²².

Bu bölümün sonunda halı dokuyan küçük Rum kızlarının fotoğrafı, Halı tezgâhı önünde yetişkin Rum kızlarının fotoğrafı, boyanmış yün iplerinin şehrin bir mezarlığında kurutulurken çekilmiş fotoğraf, Uşak halısının Avrupa'da reklâm maksadı ile kullanılan fotoğrafı, Uşakta Hacı Gediklerin Şayak Fabrikasının fotoğrafı, Şayak Fabrikasına ait hisse senedi yer almaktadır.

²² Pandazoğlu, *a.g.e.*, s. 133-144.

N) SANAT VE HALK GELENEKLERİ

Pandazoğlu Uşak'taki Rumların düğün, ölüm, çocuk sahibi olma ile ilgili örf ve adetlerinden bahsetmektedir; "Uşak'ta erken evlenildiğini, kızların 15-18 hatta daha erken, erkeklerin 20-25 yaşlarında evlendirildiğini ve evliliklerin her zaman ailelerin anlaşmasıyla yapıldığı, ailelerin onayı olmadan evlenilmediğini, bu anlayışın Osmanlı İmparatorluğu döneminde o zamanlar Rumlar arasında da yaygın bir davranış olduğunu anlatmaktadır. Çeyiz tutarı konusunda anlaşan iki aile ayın tarihini belirleyip kiliselerini seçerler. Düğün günü gelin, bileklerden bağlı kabarık bir pantolon (şalvar) ve üstünde elbiseden oluşan geleneksel Uşak kıyafeti giyerdi. Bu kıyafetin şalvarı gösteren alttan açıklığı vardı. Baş üzerine sağdan ve soldan aşağıya doğru kıvrılan bir çeşit kadın başlığı ya da hükümdar tacı konurdu. Alında bir ya da birden fazla dizilmiş altın paralar uzayıp giderdi. Damada gelince, şalvar, işlemeli bir yelek ve zarif bir fes takardı. Bir gün önce, kaynana adayı ve gelinin bütün arkadaşları hamamda ona eşlik ederlerdi. Kadayıf, lokum, İzmir fenikia'sı gibi çok iyi bilinen her çeşit doğu pastalarını geline ikram ederlerdi. Gelin suda yıkanır, kokular sürülürken yanındakiler Anadolu şiirinin söze sığmayan derin izlerini taşıyan gelin türküsünü ona söylerlerdi.

Çocuk sahibi olamayan kadına kısır kadın denildiği konuşma dilinde hatası olan kadın anlamında kusurlu kadın denildiği bu kötü kaderi önlemek için farklı yollar denildiği anlatılmaktadır. Yardım istemek amacıyla bir papaza başvurulması, azizlere yalvarılması ya da Uşak civarındaki şifalı kaynaklara gidildiği, bu adetlerin Bizans geleneğine dayandığı anlatılmaktadır. Bununla birlikte kısır kadının yeni doğum yapmış bir kadının plasentası (sonu) üzerine oturtulması gibi uygulamalardan bahsetmektedir. Taşın soğukluğunun kısırlığa sebep olabileceği düşüncesi ile genç kızların taşların üzerine oturtulmadığı. "Taşa oturma, çocuğun olmaz" denildiğini, hamile kadının, 'gebe, yüklü' diye çağrıldığını anlatmaktadır. Hamile kadınlara yasaklanan ve tavsiye edilen yiyecekler hakkında bilgiler verilmektedir. Yeni doğan çocuğun nazardan korunmasının genelde yaygın bir Akdenizli inancı olduğu Türk ve Rumların göz değmesi ya da nazar dediği şeye; Yunanlıların "kako mati" dediğini bunun önlenmesi için sade bir mavi

boncuk ya da üzerinde göz olan mavi boncuk gibi farklı nazarlıklar kullanıldığını anlatmaktadır. Yeni doğum olan bir evde yapılan uygulamalar hakkında da bilgiler aktarılmaktadır. Cenaze törenlerinin açık tabutta yapıldığı, tabutun mezarlıkta kapatılıp çukura indirilmesi ile orada bulunan bütün insanların mezarın içine bozuk para attığı, Stix'ten Charon Gemisi'ne geçiş ödemek için ölünün dişlerinin arasına demir para koyulması inancına dayanan bu âdetin Eski Yunan'dan kalmış olabileceği anlatılmaktadır. Cenaze töreni ile ilgili şu bilgilere yer verilmektedir. Cenaze töreninden sonra, yakınları, komşuları ve arkadaşları, Uşak'ta üretilen kırmızı şaraplı hafif bir yemek için merhumun evinde bir araya gelir, cenazenin gömülmesinden kırk gün sonra, kilisede bir ayin düzenlenir ve merhumun ailesi ölü hayrı yerine geçen "kollivas" denen pişmiş buğday dağıtır. Her yıl Ramaux Pazar günlerinde Uşaklılar "laganes" denen susamlı mayasız ekme, helva ve zeytinden oluşan hafif bir yemek için şehirdeki iki Yunan Ortodoks mezarlığına giderlerdi. Karısını kaybeden bir adam kırk gün berbere gitmez, tıraş olmaz, tabutun üzerinden bir kedinin geçmemesi gerekirdi. Beden, et ve kemikten ayrılamaz ve ruh ebedi istirahatına kavuşamazdı. Bir cenaze töreni olduğu zaman mahalledeki bütün kediler kapalı tutulurdu. O dönemin adet ve inançlarının bazıları da şunlardır; Pişmeden önce, ekme mayası üzerine bazılarının göre Allah'a şükür, bazılarının göre de bolluk işareti olarak kabul edilen haç çizilirdi. Bu adet Hıristiyan Yunan kökenli Yörük denen göçebelerde de vardı. Paskalya'da büyük annem Stavroula, Türk komşularına kilisede dua ile kutsanmış kırmızı yumurtalar dağıtır. 23 Nisan Saint Georges gününde horozlar kesilir, Petinaria denen bu adak, Kapaklar Köyü yakınlarında Karaşeyde Saint Georges Kilisesi'nin bir kolunun önünde gerçekleştirilirdi. Ayrılmış bir çifti birleştirmek için papaza tuz kutsatılır ve kutsanmış tuz eşlere yedirilirdi. 10 Ocak günü, çocuklar yeni yılı kutlamak için mahallede oturanların ellerini öpmeye giderlerdi. Ödül olarak da, harçlık ya da en azından birkaç tane şeker almayı umarlardı. 1 Mart günü yaşlı bir kadın evleri dolaşarak;

Mart seni yakmasın,

Allah seni anana, babana bağışlasın

Mart ayında sarı saçların yanmasın,

Allah seni ailene bağışlasın

tekerlemesini söylediği, ve çocukların boynuna ve ellerinin etrafına kırmızı bir ip bağladığı anlatılmaktadır. Pandazoğlu, ailesinden sık sık duyduğu halk inançları ile ilgili şu örneklere de yer vermektedir; Gece ıslık çalmamalı, bu şeytanı çeker, şeytan duvarı yarıp görünüp kaybolur. Dolapların kapılarını açık bırakmamalı, zira düşmanların ağzı açık kalır. Küçük bir yaranın kanamasını durdurmak için yaranın üzerine tütün konur. Ağlayan çocukları sakinleştirmek için, biberonun içine biraz afyon eklenir. Romatizmayı azaltmak için afyonla ovulur. Uşak'ta fal ve rüya yorumcusu insanların olduğunu yaşlı bir Rum kadının ev ev dolaşıp insanların rüyalarını yorumladığı bunun karşısında para aldığı anlatılmaktadır. Uşak'ta iletişim aracı olarak el, kol, baş hareketleri ve anlamları hakkında da şu örneklere yer verilmektedir;

Sus: İşaret parmağı dudağın üstüne konur.

Bitse: Eller birbirine sürtülür, elleri silmek için de aynı harekettir.

Gel: Parmaklar altta, avuç üstte, parmaklar birçok kez avuç içine doğru getirilir.

Hiç: Başparmağın tırnağını üst dişlere ses çıkararak çarpmaktı.

Kalabalık: Başparmak hızlı bir şekilde olmak üzere dört parmağın yakınlaştırılması

Biraz: İşaret parmağının fazlalığı kesimli gibi yapılır.

Olumsuzluk bildiren jest: Aşağıdan yukarıya doğru baş hafifçe yukarı kaldırılır.

Bilmemeyi bildiren jest: Hafif omuz silkmesidir.

Alay jesti: Kapalı yumruğa diğer elin avuç içiyle yanlamasına vurulur.

Küfür jesti: Parmaklar ve avuç içi açık bırakılır.

Anlaşmazlık içinde olmak: İki işaret parmağını birbirine sürtmektir.

Sakinilmesi gereken adam: İki parmakla ceket ters çevrilir.

Hakaretli itiraz: Elin avuç içiyle kıça vurma.

Korkudan ishal olmak: Kapalı yumrukla kolun aşağıdan yukarıya *hareket*.

Pandazoğlu ailesinin genç ve yaşlıları ocağın ateşinin etrafında toplanır ve büyükbaba Eftim, yaşadığı, duyduğu hikâyeleri anlatmaya başlardı. Oğlu Pandazi, yıllar sonra babasından duyduğu bu hikâyeleri oğlu Kostas Pandazoğlu'na anlatır. Öyle bir anlatır ki küçük Kostas Anadolu'nun gizemi içinde kaybolur. Kostas Pandazoğlu, yıllar önce babasından duyduğu işte bu hikâyelerden bir kaçına bu çalışmasında yer vermiştir. Yunanca karakterlerle Türkçe kaleme alınan esere Karamanlıca denirdi. Pandazoğlu Karamanlıca hakkında şu bilgileri nakletmektedir; 12.yüzyıldan 1390'a kadar süren fetih ve bu Timenouthyrai fethinden sonra burası Uşak olur. Yunan dili kaybolur yerini Türkçeye bırakır. Türkçe, Rum topluluğunun tek konuştuğu dil olur. Bazı Uşaklılar İstanbul'da basılan Anadolu gazetesine aboneydiler. Bu gazete Yunanca karakterlerle Türkçe kaleme alınırdı. Buna Karamanlıca denirdi. Uşağa gelen Yunan cemaatine adanmış kitaplar da bu tarzda yazılmıştır. Uzmanlar Selanik ve İstanbul'da yayınlanan Karamanlıca yazılmış 750'den fazla kitabı derlediler. Çok geç tarihlere kadar Uşaklı Rumlar kendi aralarında Karamanlıca yazışlırdı. Kitapta, Eftim Pandazoğlu'nun Fransa'da ki oğlu Pandazi'ye 28 Haziran 1922 tarihli yazdığı bir mektup örnek olarak verilmiştir. Küçük Asya'nın her yerinde olduğu gibi Uşak'ta da Rumlarda bakır kapların üzerine üretim tarihleri ile yapan ustanın soyunu belirten adlarını kazıma alışkanlığı vardır. Bölümün sonunda bakır kapların fotoğrafı, Niko Ioakimoğlu'nun cenazesinde toplanmış Uşaklıların fotoğrafı yer almaktadır"²³.

O) UŞAK YEREL KONUŞMA SÖZLÜĞÜ

Eserin bu bölümünde Uşak'taki yerel konuşma sözlüğü hakkında bilgiler yer almaktadır. "Uşak'luların Türkçeyi özel bir konuşma biçimi vardır diyen Pandazoğlu, sözcüğün sonundaki "r" harfinin yutulduğunu bu nedenle olur' olu, yarar'a yara, gelir'e geli, bunları bunla vb şeklinde kelimelerin değiştiğine dikkat çekmektedir. Bu bölümde Uşak konuşma dilinde yer alan ve babasından öğrendiği altı yüz elli kelimenin iki yüz

²³ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s. 145-157.

kırk beş tanesine yer vermiştir. Bu kelimeleri alfabetik sıraya göre karşılıklarına anlamları yazılmıştır”²⁴.

Ö) AĞIRLIKLAR, UZUNLUK ÖLÇÜLERİ, BOZUK PARALAR

Eserin bu bölümünde uzunluk ölçüleriyle paralar hakkında bilgiler yer almaktadır. 1870 tarihli bir kanunla, bütün Osmanlı imparatorluğu ve Uşak'ta ölçü ve ağırlık birimlerinde onluk sistemin kabulü zorunlu hale gelir Ayrıca geleneksel uzunluk ve ağırlık ölçüleri kullanılmaktadır. Pandazoğlu, Uşakta kullanılan ölçüler hakkında kısaca şu bilgilere yer vermiştir:

Okka: Ağırlık ölçüsüdür. Pirinç, çivit, şeker, kahve ve üstelik baharat ve yenilebilirlerde kullanılan okka 1,284 kg. olup 400 dirheme bölünür.

Kantar: 44 okka(56,360 kg).

Gerçek Kantar: Esas kantar okkaya bağlı değildir. Büyük ölçüde ticarete onluk sistem terazilerde kullanılan 100 rotoli'lik özel bir ağırlığı oluşturur. Esas kantar 56,106 kg. bir ağırlık olup İzmir'de ağır kantarı diye adlandırılırdı. Bal mumu, zımpara, çekirdekler, zeytinyağı, silgi, macun, Meşe, cevizler, meyveler bu ağırlıkla satılırdı.

Hafif Kantar: 41,08 okka yada 54,300 kg kabul edilen hafif kantarla palamut, koyun yünü, sarı çekirdekler, pamuk satılırdı.

Çeki: (okkanın 5/8'i yada 250 dirhem)Afyon özel bir ağırlık olan çeki ile satın alınırdı. Onluk sistemde çeki 0,8025'kg'dır.

Le pik(Arşın): Uzunluk ölçüsüdür.0,68 cm dir.

Bizans kile'si: Hacim ölçüsüdür.1,82 desimetre küpe eşittir. Bu tahıllar için bir ölçü birimidir.

Sıvılar için okka:1,2817 litre'dir.

Kuruş: Para birimi 40 paraya bölünen kuruştur. 100 kuruşluk demir para da vardır.

²⁴ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s. 161-168.

Mecid ya da Mecidiye: 1/2 kuruş olup 2, 5, 10'luk parçalara bölünen gümüş bozuk paradır.

Lira: 25, 50, 100, 250, 500 kuruşlara ayrılan altın paradır²⁵.

P) AİLE HİKÂYELERİ

Bu bölümde Pandazoğlu ailesi hakkında bilgiler yer almaktadır. 1845 yılında Uşak'ta doğan Eftim Pandazoğlu ve ailesinin yaşantıları anlatılmaktadır. Eftim Pandazoğlu ve ailesinin 1915 yılında çektiği bir fotoğrafa da yer verilmiştir.

R) PANDAZİ PANDAZOĞLU'NUN GÖÇÜ

Pandazi Pandazoğlu'nun Uşak'tan ayrılması konusuna I. bölümün başında "Pandazoğlu Ailesinin Tanıtımı" başlığı altında ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Bu bölümün sonunda Pandazi Pandazoğlu için Uşak'ta düzenlenmiş Nüfus cüzdanının fotoğrafı, Latin harflerine çevrilerek düzenlenmiş olan Pandazi'nin nüfus cüzdanının fotoğrafı, 1916 yılında, Pandazi Pandazoğlu'nun Fransa'ya varışı sırasında ayakkabı imalat atölyesindekilerle birlikte çektiği bir fotoğrafı, 18 Ağustos 1926'da Pandazi ve Androniki'nin Paris'te George Bizet Sokağının Yunan Kilisesinde evlilik töreninde çekilmiş fotoğrafı, Pandazi'nin kendi elleriyle inşa ettiği evin önünde, Anneanne Evrediki, Pandazi, Androniki, oğulları Kostas'ın 1936 yılında çekilmiş olan fotoğrafları ve 1950 yılında çekilmiş Pandazoğlu ailesi fotoğrafı yer almaktadır.

S) RUMLARIN UŞAK'TAN AYRILIŞ

²⁵ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s. 169-170.

Yunan ordusunun, Anadolu'daki bozgununun ardından, Rumların, 15 Ağustos 1922 tarihinden başlayarak, Uşak'tan Yunanistan'a göçleri anlatılmaktadır. Rumların Uşak'tan ayrılması konusuna I. bölümün başında "Pandazoğlu Ailesinin Tanıtımı" başlığı altında ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Bu bölümün sonunda Uşak'tan İzmir'e gitmek için 17 Ağustos 1922'de hazırlanmış Yunan dâhili pasaportunun fotoğrafı, Yunan ordusu tarafından kullanılan iki adet amblemin fotoğrafı, Eftim Pandazoğlu'nun fotoğrafı yer almaktadır.

T) UŞAKLI RUMLARIN YILLIĞI

Bu bölümde XIX. yüzyılın başlarından 1922 yılına kadar doğmuş olan ve Uşak'ta ikamet eden Rumların isimleri alfabetik olarak bir liste halinde verilmiştir. Listede kişilerin adı, lakabı, anne-baba adları, doğum-ölüm yerleri, mülteci olarak gittiği şehir ve bu bilginin hangi kaynaktan alındığı verilmektedir. Bununla birlikte bazı kişilerin doğum yılı bazılarının ölüm yılı ya da anne baba adları eksik olarak verilmiştir. Uşak'ta oturan Rumların isimlerini bir araya toplama fikri beni bu şehirle ilgili araştırma yapmaya yöneltti diyen Pandazoğlu, ailesinin Selanik yakınlarındaki Lambet köyüne yerleşmesi sebebiyle araştırmalarına buradan başlar ve Anadolu dan gelen 270 ailenin kayıtlarına ulaşır. Avrupa ve Asya'daki kütüphaneleri gezer.

Pandazoğlu, bu listeleri oluştururken aşağıdaki kaynaklardan, kurumlardan yararlanmıştı; Yunan hükümetinin genel Arşivi, Kalamaria da Yunan Mülteci Arşivi. Benaki Müzesi, Küçük Asya Araştırmaları Merkezi, Müze de la guerre (savaş müzesi), Yunan Folklor Eğitim Müzesi, İzmir Milli Kütüphane, Uşak Nüfus Müdürlüğü, Lambet Nüfus Kütüğü, Paris'te Ulusal Ermeni Dilleri Kütüphanesi. Anadolu'dan gelen mülteciler, belediyelerin sivil ofislerine ve Yunan hükümetinin arşivlerine kayıt oldular. Mültecilerinin soyadı Türk kökenliydi. İsimleri dahi Türk kökenlidir. Türklüğü kabul etmeyen Uşak'lı Rumlar, Yunanistan'a geldiklerinde kafaları karışır. İsimler ve soy isimleri kişilerin rızası ile ya da onların dışında değiştirilir. Dimit, Dimitrosoldu, Todor Theodras olur. Pandazoğlu yukarıda saydığı kaynaklar dışında da farklı eserleri tarar ve 1489 kişinin isminin yer aldığı "Uşaklı Rumlar Yıllığı" ortaya çıkar

U) SÖZLÜK

Eserin bu bölümünde 194 adet Türkçe kelimenin Fransızca karşılıkları yazılmıştır. Bu kelimeler alfabetik sıraya göre yazılmıştır. Bu kelimelerin ekseriyetle kitapta sıkça geçen kelimeler olduğu dikkat çekmektedir.

Ü) BİBLİYOGRAFYA

Yazarın araştırmaları esnasında yararlandığı Türk ve yabancı 96 adet kaynak eserin adları yer almaktadır.

II. BÖLÜM

“MA PATRIE VATANIM UŞAK” ADLI ESERİN DİĞER KAYNAKLARLA KARŞILAŞTIRILMASI

I.TARİH İÇİNDE ANADOLUDA TÜRK VE RUM VARLIĞI

A) YUNAN, BİZANS, RUM KAVRAMLARI

Kavramlarla konuşup düşündüğümüze göre sıkça tekrarladığımız bazı kavramların tarih içindeki seyrini takip edip doğru anlamlandırmamız gerekmektedir. “Roma İmparatorluğu’nun yıkılışında, ilk sömürgeleştirilenler, Helen ve Grek’ler, Bizans İmparatorluğu döneminde Bizans’ın yerli halkı, İstanbul’un düşüşünden sonra adları Rum olacaktır, yani Ortodoks dininin Osmanlı yurttaşlarıdır. 1830’dan sonra, Türkler bağımsız Yunanistan halkına “Yunanlılar” diyecektir. Bazen bugün bile İstanbul’un son Yunanlıları ve Küçük Asya’nın Yunan mültecileri ifadelerinin kullanıldığı görülmektedir”²⁶. Pandazoğlu kitabında Helen, Grek, Rum ve Yunan adlarının tarihin farklı dönemlerinde farklı coğrafyalarda da olsa aynı topluluğu işaret ettiğini iddia etmektedir.

Helen adının hangi toplulukları içine aldığı ve nasıl ortaya çıktığı hakkında kaynaklarda şu bilgiler yer almaktadır: “Helen, Yunan mitolojisinde bir kahramanın

²⁶ Pandazoğlu, *a. g. e.*, s.10.

adıdır. Hellen sıfatı, çeşitli etnik topluluklar için kullanılmıştır. Bu terimin Dor kavminin yayılmasından sonra yaygınlaştığı sanılmaktadır. Yunanistan'ın coğrafi dağılımından dolayı başlangıçta birlikten yoksun olan Yunanlılar, ticari ve kültürel ilişkiler içine girdikleri çeşitli halklarla birlik oluşturdular. Birliğin oluşmasında, tüm Yunanlıların, bazı lehçe farklarına rağmen Yunanca konuşmaları önemli bir etken olmuştur. Yunanlılar, kendilerine ırk birliğini açığa vuran Hellen adını vermeden önce, başka ırktan olanları ve başka dil konuşanları Barbares olarak göstermişler, bu şekilde kendileriyle yabancılar arasında bir sınır çizmişlerdir. Atinalılar ve Spartalılar MÖ 481'de Pers saldırılarına karşı Hellen Birliğini kurmuşlar, birliğe giren müttefiklere ise Hellenler adını vermişlerdir”²⁷.

Yunanlılara genellikle Grek diyen Batılılar, bu adı eski Yunanlıları anlatmak için kullanırlar. “Grek deyiminin Batı dünyasına Latinlerden (Romalılarından) geçmiş olduğu sanılmaktadır. Grek, Grand Dictionnaire’de anlam bakımından "Hırsız, hilekâr anlamına gelmektedir. Bu anlam Yunan ruhunu yaraladığı için II. Dünya Savaşı'ndan sonra, Yunan hükümetinin başvurusu üzerine Grek kelimesinde düzeltme yapılmıştır. Grek kelimesinin kötü anlamı dolayısıyla Yunanlılar, Hellen sıfatını kendilerine daha layık görmektedirler”²⁸.

Yunan adının ortaya çıkışı ile ilgili kaynaklarda şu bilgiler yer almaktadır. “İzmir Körfezi'nden Mandayla(Güllük) körfezi'ne kadar uzanan ve Kioş (Sakız) ile Samos (Sisam) Adalarını kapsayan bölge İyonya adını almıştır. Tevrat'ta Yavan, Asur yazıtlarında Yavnai, Pers yazılı belgelerinde Yauna olarak gösterilen İyon adının menşei bilinmiyor. Aiolo adı gibi kolektif bir sözcük olarak ilk önce Anadolu kıyılarında ortaya çıktığını görüyoruz”²⁹. İyonya, MÖ VI. yüzyılda Lidya Krallığı'na boyun eğdi. Lidyalılar MÖ VI. yüzyılda Pers egemenliğine geçince, İyonya da bu imparatorluğun sınırlarına katıldı. “Doğudan gelen ve önce Batı Anadolu'yu dolayısıyla İyonyayı ele geçiren Persler, Ege'deki düşmanlarına Yauna adını vermişlerdir. Bu ad zamanla

²⁷ Mansel, *a.g.e.* s. 97- 406.

²⁸ Muzaffer Erendil, “Yunan, Grek, Helen, Bizans, Rum Kavramlarının Kaynağı”, www.Yorumla.net. (25.03.2008).

²⁹ Mansel, *a.g.e.*, s. 90.

bugünkü Yunanistan halkını da içene alacak şekilde genelleşmiştir. Türklerde, yanlış da olsa bu adı kullanmışlardır”³⁰.

Bizans bir Yunan Devleti değildi. Yunanistan, Bizans'ın Balkan Yarımadası'ndaki bir parçasıydı. Bizans içinde Anadolu'nun eski kavimleri Frigler, Hititler, Bitinyalılar, Paflagonyalılar, Kapadokyalılar yer alıyordu. "Rum" etimolojik ve tarihsel kullanılışıyla Roma'dan kaynaklanmıştır. Bu sözcükle "Roma İmparatorluğu'nda yaşayan kimse", "Arap ilinden başka ilden olan kimse", "Anadolulu", "Osmanlı" gibi anlamların karşılığıdır. Örneğin, "Rum Selçukluları (Anadolu Selçukluları)" ve "Rumeli (Osmanlı Devleti'nin Avrupa'daki toprakları)" gibi. Çeşitli kavimler dinleri bakımından "Rum" adıyla anılmışlardır. Mezhep bakımından Sırlar, Bulgarlar ve Ulahlar Ortodoks olduklarından Rum Cemaati (Rum Milleti) kabul edilmişlerdir. Onların yaşadığı Balkan toprakları da Türkler tarafından "Rumeli" olarak adlandırılmıştır.

Yunanlılar, Ortodoksluk mezhebine mensup Yunanlı olmayanlara da sahip çıkarak, güçlerini aşan bir davayı sürdürmeye çalışmaktadırlar. Bizans hülyası tarihi gerçeklere göre 1821'de Balkanlarda özellikle Romanya'da akamete uğramış, Yunan isyanı ile mevzileşerek Yunanistan ve bazı Ege adalarında Yunanlılık düşüncesine dönüşmüştür. “Bizans, Yunanlı olmaktan uzak, özellikle Anadolu kavimlerinin Hıristiyanlık potasında yoğrulmasıyla meydana gelen bir devlettir ki, Anadolu uygarlığını ifade eder. Bizans'a Yunanlıların sahip çıkmaya çalışması tarih gerçekleriyle bağdaşmaz”³¹.

Yunanlılar Osmanlı Devletine karşı verdikleri mücadelede Avrupa devletlerinden yardım almıştır. “Devletleri bölerek istikrarsızlık ortamının tohumlarını atmayı amaçlayan hümanist ülkeler, “devlet” kavramı üzerindeki incelemelerini arttırmış, özellikle de Eski Yunan (Grek) kültürüne yönelik araştırmalarını genişletmişlerdir. Osmanlı Devleti vatandaşı olan Rumlar da özellikle Rusya ve

³⁰ Erendil, *a.g.e.*, s. 102-114. ([www. Yorumla.net](http://www.Yorumla.net). -25.03.2008).

³¹ Erendil, *a.g. e.*, s.102–114. ([http:// www. Yorumla.net](http://www.Yorumla.net). 25.03.2008).

Fransa'nın tesirleriyle, etnik milliyetçilik ile bağımsızlık düşüncesini yaymaya gayret sarf etmişlerdir"³². Grek, Helen, Yunan kavramları yukarıdaki kaynaklarda da belirtildiği gibi Yunanistan'ı ve Yunan toplumunu işaret etmektedir. Buna karşın Yunanlılık ve Rumluk kavramları irki birlikten uzak görünmektedir. Yukarıda da ortaya koyduğu gibi Rum kavramını belirleyen unsurlar şunlardır:

- 1- Batı Anadolu, Adalar ve Rumeli coğrafyası içinde olma,
- 2- Ortodoks inancı,
- 3-Yunan dili.

Belirtilen coğrafyalarda Frigler, Hititler, Bitinyalılar, Paflagonyalılar, Kapadokyalılar, Ermeniler, Sırlar, Bulgarlar ve Ulahlar yer alıyordu. Bütün bu kavimler Bizans'ın yerli halkını oluşturuyordu. Ortodoks inancına mensup olan Sırlar, Bulgarlar ve Ulahlar gibi topluluklar da bir dönem Rum milleti olarak sayılmışlardır. Uşak'ta hatta Anadolu da yaşayan pek çok Rum'un Osmanlı devleti zamanında hiçbir baskıya uğramamış olmalarına rağmen Yunanca konuşamamaları Rumlar açısından açıklanması zor bir durumdur. Pandazoğlu Uşak adı ile ilgili olarak şu bilgiye yer vermektedir; "İlk defa 1321 yılında Uşak diye telaffuz edildi. Bu, vakıf belgelerinde böyle geçiyordu"³³. Bu bilginin hangi vakıf belgesinde geçtiğini araştırdığımızda Bilge Purutçuoğlu'nun Pandazoğlu'nun kaynağı olduğunu görüyoruz. Uşak Şehir Etüdü adlı çalışmada konu ile ilgili şu bilgileri geçmektedir; "Uşak Efkaf dairesinde bulunan Hacım Sultan Zaviyesi Vakfiyesi suretine göre Yakup beyin oğlu Mehmet beyin hükümeti zamanında 721 hicri(1321) tarihinde Uşak'ın Germiyan beyliğine ait bir kaza olduğuna tesadüf edilmektedir. Bu tarihten evvel Uşak şehrinin Uşak ismi ile mevcudiyetine işaret eden başka bir kayda tesadüf edilmemiştir"³⁴. Bu vakfiyenin orijinal metnine ulaşmak için Kütahya Vakıflar Bölge Müdürlüğünde yaptığımız araştırmalar sonucunda belgeye ulaşamadık. Bu vakfiye ile ilgili araştırmalar yapan M.

³² Enver Ziya karal, *Osmanlı Tarihi*, C. V, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1983, s. 108–109.

³³ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s. 16.

³⁴ Bilge Purutçuoğlu, *Uşak Şehir Etüdü*, Saraçoğlu matbaası, Uşak, 1970, s. 13.

Murat Öntuğ'un Hacım Sultan Zaviyesi³⁵ adlı makalesinde Uşak adı ile ilgili ifadelere rastlanmamıştır.

B) ANADOLU'DA YUNAN ETKİSİ

İlkçağlardan itibaren Batı Anadolu, Ege, Marmara, Karadeniz kıyılarında kurulmuş olan şehir ve kolonileri görüyoruz. Özellikle kolonilerin kurulması denizci toplumların eseridir. “Küçük Asya'nın batısı, milattan önce 2000 yılından beri, Anadolu yarımadasının en eski Yunan bölgesidir. Küçük Asya'da Batılı Yunanlılar tarafından birçok şehir kurulmuştur. Hepsi, denizden uzak olmayan site ve liman biçiminde kurulmuştur:

Milet(Miletos)	M.Ö 11.yy. Balat
Priene(Prieni)	M.Ö 11.yy. Samsun Kalesi Kalıntıları
Smyrne(Smyrni)	M.Ö 11.yy. İzmir
Phocee(Phokaia)	M.Ö 10.yy. Eski Foça
Ephese(Ephesos)	M.Ö 8.yy. Efes
Clazomenes(Klazomenai)	M.Ö Urla
Apamee(Apamias)	M.Ö 3.yy. Dinar
Laodicee du Lycos	M.Ö. 3.yy. Denizli III. Antiochos tarafından kuruldu.
Trebizonde(Trapezous)	M.Ö 7.yy. Trabzon
Sinope(Sinopi)	M.Ö 7.yy. Sinop
Heracle du Pont(Hiracleia)	M.Ö.560. Ereğli
En Carie:	Halicarnasse 10.yy. Bodrum
En pamphylie (Küçük Asya'nın güney kıyı bölgesinde):	Aspendos

³⁵M. Murat Öntuğ, “Hacım Sultan Zaviyesi”, *Uluslararası Batı Anadolu Beylikleri Sempozyumu*, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir, 2005.

En Bitynie (Marmara Denizi üstünde): Chalcedonie (Kalkidon) bugün Kadıköy M.Ö 685'te Cyzique(Kyzikos)"³⁶. Pandazoğlu yukarıda saydığı şehirlerin Yunan şehirleri olduğunu dolayısıyla Anadolu'da MÖ. 1000'li yıllardan itibaren Yunanlıların siyasi ve ticari ağırlıklarının bulunduğunu iddia etmektedir. "MÖ 750–550 yılları arasına rastlayan dönem Yunan tarihinde "Koloniler Kurma Çağı" olarak adlandırılır. Eski Yunanlıların kurdukları kolonilerden biri de Bizantiyon'dur. Megaralılar, İstanbul Boğazı'na kadar ilerleyerek MÖ 680 yılına doğru Kalhedon (Kadıköy) ve bu şehirden 17 yıl sonra da Marmara ile Haliç arasındaki burun üzerinde Bizantiyon'u (İstanbul) kurmuşlardır. Bizantiyon, Haliç'in ağzında sahip olduğu iyi bir liman, savunulması kolay bir akropol ve balık avı için elverişli konumundan ötürü, çabuk gelişmiştir. Megaralılar buradan Karadeniz'e çıkarak Herakleia Pontike (Ereğli) kolonisini kurmuşlardır Antik kaynaklara göre Agememnon'un ahfadı tarafından kurulmuş olarak gösterilen Aiolya'nın önemli şehirlerinden birisi Smirna(İzmir- Bayraklı) idi. Bu şehrin halkı siyasi alanda önemli bir varlık oynamamış, yalnız şiir ve müzikte oldukça büyük bir varlık göstermiştir"³⁷.

Bizans(İstanbul) ve Smirna(İzmir) gibi siyasi ve ticari anlamda çok önemli olan bu iki şehrin Yunanlılar tarafından kurulduğunu görüyoruz. Bununla birlikte genel tarih içinde baktığımızda bu dönemde Anadolu'nun batı kıyılarında kurulmuş Yunanlı sayabileceğimiz tek devlet İyonya'dır ki onun da hâkimiyeti ve etkinliği batı Anadolu kıyılarının ve adaların ticareti, ekonomisi üzerinde olmuştur.

Makedonya kralı Büyük İskender'in başlattığı doğu seferi ile ortaya çıkan Helenistik medeniyeti ve Anadolu'daki Yunan hâkimiyetini görüyoruz. İskender'in ölümü ile Anadolu İskender'in komutanları tarafından paylaşılmıştır. Bu ara dönemde Batı Anadolu'da etkin olan güç Bergama krallığıdır. "Yunan krallıklarının kavgalar sonunda zayıflamasıyla Anadolu, Romalıların eline geçti. Küçük Asya Romalıların hâkimiyetinde kaldığı dönemlerde bile Yunanca varlığını sürdürmüştür. Hatta kalabalık bölgelerde Yunanca yazılı(resmi) tek dil olmuştur. Fakat hellenizmin gelenekleri

³⁶ Pandazoğlu, *a. g. e.*, s. 11.

³⁷ Mansel, *a.g.e.*, s. 90-167.

dışındaki yerel gelenekler devam etmiştir. Romalıların Küçük Asya'yı işgali, hellenizmin ilerlemesini durduramadı. Yunanca kullanılan tek yazılı dil oldu. İyonya'da Yunan halkının eskiliği bilinen bir gerçektir. Dahası, iç bölgelere doğru gidildiğinde yerli halkın Yunanlılar olduğu söylenir. Roma İmparatorluğunun yerini Bizans İmparatorluğu aldı. Roma İmparatorluğu, Yunan-Hıristiyan Bizans İmparatorluğu, yani gerçek Doğu Yunan İmparatorluğu oldu. Böylece, bu iki imparatorluk, çok dili konuşan ve çok uluslu bir duruma geldi. Roma, artık imparatorluğun başkenti değildi. I.Constantin 330'da Ortaçağ Avrupa sınırın en büyük şehri olan, Tarihte derin izler bırakan İstanbul'u kurdu"³⁸.

MÖ 189'dan sonra Anadolu topraklarına sahip olan Roma, zamanla genişledi. Geniş toprakların Slavlara ve İranlı Sasaniler'e karşı korunması sorun oldu. Bu tehlikelere karşı koymak için daha yakın bir siyasi merkez gerekiyordu. İmparator Konstantinus eski Bizantiyon 'un yerinde kendi adını verdiği bir şehir kurdu (MS 330) ve şehre Konstantinopolis (Konstantin) adını verdi. Roma İmparatorluğunun MS 395'de ikiye bölünmesinden sonra Konstantinopolis, Doğu Roma İmparatorluğu'nun merkezi oldu idi. "Doğu Roma'da hukuk, Roma sistemine dayanıyordu. Senato ve şura gibi kurumlar Roma'dakinin benzeriydi. Dil Ortaçağ Yunancasıydı, ancak Latin etkisi de devam ediyordu. Yer adları 630'a kadar Latince idi. Bu tarihten sonra Yunanca yer adları kullanılmaya başlandı. Justinianus döneminden önce Bizans İmparatorluğu'nun sınırları, Balkanlar (Yunanistan dâhil), Anadolu, Suriye ve Mısır'ı içine alıyordu. Ünlü tarihçi Ostrogorsky, o dönemin Bizans'ını şöyle tanımlamaktadır: "Roma devlet tarzı, Grek kültürü ve Hıristiyan inancı Bizans gelişmesinin ana kaynaklarıdır. Bu unsurlardan biri yıkılırsa Bizans'ın varlığı düşünülemez. Ancak Hellenistik kültür ve Hıristiyan dininin Roma devlet şekli ile bir sentez haline gelmesi bizim Bizans İmparatorluğu olarak adlandırmaya alıştığımız tarihi teşekkülü meydana getirmiştir. Bizans tarihi evvel emirde sadece Roma tarihinin yeni bir devresi ve Bizans Devleti eski İmparatorluk Romanum'un sadece bir devamıdır"³⁹. Bizans bilindiği gibi, bizim Bizanslı dediğimiz kişilerin bilmedikleri, daha sonraki devrin bir terimidir. Bunlar kendilerini her zaman Romalı olarak adlandırmış, İmparatorlarını Roma hükümdarları, eski Roma

³⁸ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s.12,13.

³⁷ Erendil, *a.g.e.*, s. 102-114. (www. Yorumla.net. 25.03.2008).

³⁹ Erendil, *a.g.e.*, s. 112-114. (www. Yorumla.net. 25.03.2008).

Caesar'larının halef ve mirasçuları saymışlardır. Bizans bir Yunan Devleti değildi. Yunanistan, Bizans'ın Balkan Yarımadası'ndaki bir parçasıydı.

Pandazoğlu'nun iddia ettiği gibi diğer kaynaklarda da Bizans döneminde Anadolu'da Yunan dilinin kullanıldığını, Yunanca yer adlarının kullanıldığını, Grek kültürünün ve Helenistik kültürün etkili olduğunu görmekteyiz. Fakat Pandazoğlu'nun iddia ettiği gibi Yunancanın yazılı tek resmi dil olduğuna, dahası iç bölgeler de yaşayan halkların Yunanlı olduğuna dair bir bilgiye rastlamıyoruz. Pandazoğlu'nun bir başka iddiası Bizans'ın Doğu Yunan İmparatorluğu olduğudur ki Bizans gerçekte Doğu Roma İmparatorluğu adı ile Roma İmparatorluğunun bir parçası ve devamıdır. Bizans'ı Doğu Yunan İmparatorluğu olduğunu iddia etmek Roma imparatorluğu içinde aynı iddiayı devam ettirmek anlamına gelir ki, bunun bir dayanağı yoktur.

C) OSMANLI DEVLETİNDE RUMLAR

Osmanlı Devleti, Anadolu'daki hâkimiyetini pekiştirmek için Bizans tekfurları, Anadolu Selçuklu beylikleri ve Balkanlardaki devletlerle mücadele etmesi gerekiyordu. Bununla birlikte Anadolu yarımadasının tam olarak düşmesi, Anadolu'da güvenliğin sağlanması için Bizans'ın fethi, İstanbul'un düşürülmesi şarttır. "Bizans İmparatorluğu artık yıkılmak üzereydi XI. Constantin 1452'de son şansını denedi: İki kilisenin birliği. Birlik karşıtları ve Megadoux Loukas Notoras, Latin haç'ı yerine Türk hilalini İstanbul'da görmeyi tercih ettiklerini bildirerek bu anlaşmayı (teklifi) reddettiler. Bu da bir yılda büyük bir yıkım oldu. Kuşatma 6 Nisan 1453'te başladı. Hazırlıklar yapıldı. Türk kuvvetleri sayıca çok fazlaydı; 9000 Bizanslıya karşı 80000 Türk. 29 Mayıs'ta son final yapıldı. Constantin elindeki silahlarla öldü.

Fetihten sonra, Sultan Mehmet, Osmanlı İmparatorluğu ile esir düşmüş Bizanslıların arasındaki sorunları çözmek istedi. Rumlara Müslüman bir devlette yaşama izni verdi. Osmanlı İmparatorluğu, zamanla Bizans İmparatorluğunun mirasçısı oluyordu. Sultan II. Mehmet, İstanbul'u yeniden düzenliyordu. Kiliselerin, manastırların

denetimini din adamlarını, elinde bulunduruyordu. Yüksek mevkidekilerin atamalarını, görevden alınmalarını Osmanlı Sarayı gerçekleştiriyordu. Ceza verme, adalet ve eğitim konusunda siyasal hak verme yetkisi de Saraydaydı. Daha önce bu hak her bölgenin piskopos mahkemelerince veriliyordu. İstanbul'un nüfusu fetihten önce ve sonra azalmıştı. Küçük Asya'dan getirilen Yunanlılar, Yunanistan'dan getirilenler, Adalardan getirilenler, hatta İspanya'dan köle olarak getirilenler İstanbul'a yerleştirildiler. Daha önce kısıtlı olan ilişkiler değişmiş, Bizanslı hanedan aileleri ile Sultan ailelerini yakınlaştırmıştı. Zaten Paléologuelerin arasında dönmeler (din değiştirenler) de vardı. Yunan delikanlıları dinlerini inkâr etmeden Sultan Mehmet'in saray himayesinde yaşadılar. Türkler, başka yabancı dilleri bilmiyorlardı. Padişah tarafından dil bilen Yunanlıların tercüman olmaları isteniyordu. Başpiskopos Fener'e yerleşti. Her zaman orada oldu. Hellenizmin sembolü oldu ve Yunanlıları kendine çekti. Bizans geleneğini devam ettirme görevi Fener Patriğine düşüyordu. Dahası Türkler, Fener Patrikhanesinin üç büyük yükümlülük için Osmanlı yönetiminde söz sahibi olduğunu görüyoruz;

1-Donanma tercümanlıkları

2-Bab-1 Ali

3-Valachi ve Moldavia yöneticilikleri(beylikleri)

Osmanlı İmparatorluğunun en yüksek Yunanlı memurları şunlardı

Alexandre Mavrocodato,

Alexandre Ghika,

Alexandre et Jean Ypsilandi,

Alexandre et Dimitros Mourousi,

Les Argyropoulos.

Beyliklere, Osmanlı Sarayı tarafından atamalar yapıldı. Patrikhane yöneticileri bu bölgeye yabancı değillerdi. Fetihden sonra oraya yerleşmişler, orada ticaretle uğraşıp zengin olmuşlardı. Bu yöneticiler taşranın ekonomik ve siyasi yaşamında da aktif bir role sahiptiler. 1821'deki Yunan Devriminin başlatıcıları Michel Soutzo ve Alexandre Ypsilandi idi. Ayaklanmadan önce, Osmanlı İmparatorluğu ile Patrikhane arasındaki

bağlar bozulmuştu”⁴⁰. İstanbul’un fethinden sonra, Rumlar ve Ermeniler dini özgürlüğüne kavuştular. Bu özgürlüğü, kendi milli amaçları için kullanmasını bildiler. İstanbul’un fethinden sonra Fatih Sultan Mehmet, Ortodoks dünyasının en yüksek ruhanî kurumunu yok saymak veya Ortodoksluğu sonra erdirmek elinde olduğu halde, bunu yapmamış, Ortodoks Kilisesi’ni himayesine alıp kendi adetlerine göre patrik seçilmesini emretmiştir. “O zamana kadar sadece ruhanî lider olan patrik, şimdi padişahın koruyuculuğunda, kendi dinî topluluğunun birçok dünyevî işlerinin de tartışılmaz yöneticisi olmuştu. Ortodoksların evlenme, boşanma, miras gibi özel hukuk meseleleri ve Ortodokslar arasındaki her türlü anlaşmazlıklar da ya patrik veya yetki verdiği papazlar tarafından çözümlenecekti”⁴¹. Açıkça görülmektedir ki Ortodoks Rum tebaa Bizans imparatorluğundaki yetki ve imkânların daha fazlasını Osmanlı imparatorluğunda bulmuştur. “İstanbul’da, Divan üzerindeki nüfuzları, zenginlikleri, hemen hemen İmparatorlukta tek başlarına yürüttükleri ticaretleri, denizciliğe olan milli yatkınlıkları, askerlik ve kölelik dışında tutulmaları, onları aşağı yukarı bütün Türkiye’de efendiliğe eşit ve bazı durumlarda üstün hale getirmişti. Bizans’tan kalma prensler. Erdel’e, Sırbistan’a, Eflak’a, Boğdan’a, adalara yönetici olarak Bab-ı Âli tarafından seçiliyordu. Divan’ın dış siyaseti onların elindeydi. Bab-ı Âli’nin Rum tercümanları, gerçek dışişleri bakanları idi. Boğaziçi’ndeki yalılar zenginliklerinin deliliydi. Türklerden daha yüksek ve daha Avrupai olan eğitimleri Yunanlıları, İmparatorluğun halkları içinde en gelişmiş aristokrat halk yapmıştı. Hemen hemen efendileri kadar kalabalık, onlardan çok daha zengin 11 milyon Yunanlı, Batı Anadolu, Ege Adaları, Mora ve Osmanlı Avrupa’sının diğer eyaletlerini kaplıyordu.

“Rumların Osmanlı imparatorluğundaki statüleri o derece iyiydi ki, Arnold Toynbee’ye göre “Rumlar sanki Osmanlı İmparatorluğunun ortakları gibiydiler”. Bağımsız dini hayat ve müesseseleri, bağımsız mahkemeleri, bağımsız mahalli idareleri, bağımsız vergi toplama düzenleri, bağımsız okulları ve Osmanlı ülkesinin kaymağını yiyen güçlü bir ticaret ve sanat hayatları vardı. “1816 da 17 bin tayfaları, 700

⁴⁰ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s. 17, 18.

⁴¹Coşkun Üçok, “Osmanlı İmparatorluğu ve Rum-Ortodoks Kilisesi” , *Tarih Boyunca Türk-Yunan İlişkileri, Üçüncü Askerî Tarih Semineri*, Ankara 1986, s.191.(www. Turk-yunan.gen.tr- 25.3.2008).

gemileri mevcuttu. Marsilya, Livurana, Teriste, Odessaa hatta Londra ve Liverpool'e kadar giderlerdi". Osmanlı yönetiminin bir kısmı da onların elindeydi. Eflak ve Boğdan Voyvodalıklarına hep onlar atanırdı. Dışişleri Bakanlığı, Bizans Aristokratlarının devamı olan Fenerli Rum beylerinin elinde bulunuyordu. Fenerliler, çocuklarını o zamanın en iyi ilim müesseselerine malik olan İtalyan Üniversitelerine gönderip felsefe, tıp ve diğer ilimleri tahsil ettirirlerdi. Bu çocuklar, Türkçe, Arapça, Farsçayı öğrendikten sonra ecnebi lisanlarını da öğrenirlerdi"⁴².

Rumların durumuna baktığımızda Arnold Toynbee'nin "Rumlar sanki Osmanlı İmparatorluğunun ortakları gibiydiler" sözünü, Rumlar sanki Osmanlı İmparatorluğunun sahibi idiler olarak düzeltmek gerektiğine inanıyorum. "Bizans İmparatorluğunun yok olması, Hellenizmi çok da olumsuz etkilemedi. Malazgirt'ten İstanbul'un alınışına kadar yaklaşık 4 asır geçti(1071–1453). Bir 4 asır da fetihle 1453 ile 1830 arasında geçti. Bütün bu işgal yılları ana dilimizi kaybettirmedi. Bizi işgalcilerin adetlerine, geleneklerine uymaya mecbur etti ama bir Rumu asla Hıristiyanlık dininden caydırmayacaktı. Sekiz asır süren, bugün bile halkımızda mevcut olan bu din kuvveti, yaşadığımız acı deneyimlerimizde bize yardımcı oldu. Takip eden yıllar iç karışıklıklarla, Paşalar ve Sultanlar arasındaki iktidar çekişmeleriyle geçti. Bu durumu fırsat bilen Yunanistan Yunanlıları 1821'deki ayaklanmayla özgürlüğe doğru ilk adımı attı. 1830'da Atina yeni başkent oldu"⁴³.

Osmanlı devletinin tanıdığı bu geniş yetkiler olmasa idi dört asır boyunca Anadolu'da ne kadar Rum ne kadar Ortodoks kalırdı? Pandazoğlu, değerlendirmesini yaparken dillerini ve dinlerini muhafaza etmiş olmalarında Osmanlı devletinin tutumunu göz ardı etmektedir.

Rumların Osmanlı devleti içinde varlıklarını ve kimliklerini çok rahat bir biçimde ortaya koymalarında kilisenin çok büyük etkisi vardır. "Patrikhane, Doğu

⁴²Süleyman Kocabaş, *Tarihte ve Günümüzde Türk-Yunan Mücadelesi*, Vatan yayınları, İstanbul,1985, s. 22–23.

⁴³ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s.18.

Roma İmparatorluğu zamanında bile böylesine geniş imtiyazlara sahip olmamasına karşın; özellikle Osmanlı İmparatorluğu'nun duraklama ve gerileme devirlerinde kendisine sağlanan bu imtiyazları devlete karşı bir silâh olarak kullanmıştır. Kilise cemaatinin millî duygularını sürekli körükleyerek, Yunan-Rum milliyetçiliğinin temsil odağı olmuş, “Megalo İdea” fikri, temel dünya görüşü haline gelmişti⁴⁴. Megalo İdea, Büyük Fikir, Büyük Ülkü anlamlarına gelmektedir. Yunanlıların, kendilerini vârisi saydıkları Bizans’la tarih, soy (ırk) ve medeniyet bakımından hiçbir ilgilerinin olmadığı halde Bizans İmparatorluğunu bir Helen İmparatorluğu olarak kabul ederek, Megalo İdea ülküleri ile Konstantinopolis diye adlandırdıkları İstanbul, başkent olmak üzere, Helen İmparatorluğu kurmaya hayal etmektedirler. Yunanlıların Osmanlı devletine karşı başlattığı isyanlarda onlara en büyük desteği Rusya vermektedir. Yoksa Yunanlıların kendi güçleri ile bu isyanı sürdürmeleri mümkün değildir. “Megalo İdea’yı gerçekleştirmek için 1814 yılına kadar Avrupa’nın çeşitli kentlerinde değişik örgütler kurulmuştur. Bunlardan en etkili olanı, 1814 yılında Odesa’da, Rus Çarı I. Aleksandr’ın yaveri İpsilanti tarafından kurulan Filiki Eterya’dır. Örgüt daha sonra Etnik-i Eterya Cemiyeti adını alacaktır. 1818’den itibaren Filiki Eterya’nın üye sayısı artmış ve merkezi İstanbul’a taşınmıştır. Bu gizli cemiyetin kuruluş amacı görünüşte Osmanlı Devleti’nde Hıristiyan toplumunun eğitim ve öğretimini gerçekleştirmek olmasına rağmen, güçlendikçe amaçları daha kesin ve geniş hale gelmiştir. İlk olarak Mora’da bir Yunan Devletini kurmayı hedeflemişlerdir. Sonraki amaçları ise; Orta Yunanistan, Batı Trakya, Oniki Ada, Girit, Batı Anadolu ve Kıbrıs’ı Yunanistan’a katarak, Kuzey Anadolu’da Pontus Rum Devleti’ni kurmak ve İstanbul’u da ele geçirerek Bizans İmparatorluğu’nu yeniden ihyâ etme⁴⁵.

1820–1821 Mora isyanı, Balkanlar’ın Osmanlı’dan ayrılmasına neden olan en önemli hareketlerden biridir. “Patras başpiskoposu Germanos’un kumanda ettiği 10.000 kadar silahlı Rum, Patras’ta ayaklanma başlatınca uzun zamandan beri bu anı bekleyen

⁴⁴ Kenan Erzurumlu, “Patrikhane ve Pontus Dosyası.”, *Orkun Dergisi*, 2002,(<http://www.kuzeyhaber.com> –25.04.2008).

⁴⁵ Yılmaz Türel, . “Balkan Tarihinden Bir Kesit” ,*19. Yüzyılda Balkanlarda Bağımsızlık Hareketleri*, (<http://www.dicle.edu.tr/dictur/suryayin/khuka/balkantarihi.htm>-28.04.2008).

Mora, ayağa kalkmıştır”⁴⁶. Mora’daki isyanın yönetimini de büyük papazların ele alması, isyanın dini ve ulusal bir karakter almasına yol açmıştır. Patrik Gregoryus, bütün suçları kabul etti ve yargılamanın ardından patrikhanenin orta kapısı önünde idam edildi. Patriğin idamından sonra gizli olarak toplanan patrikhane yönetimi, aynı yerde bir Türk devlet adamı asılana kadar kapının kapalı tutulmasına karar verdi. Söz konusu kapı Cumhuriyet dönemine kadar zincirlenmiş olarak tutuldu. Daha sonra kaynaklanarak muhafaza edildi. Mora isyanı ve neticesinde gelişen olaylar sonucunda Osmanlı Devleti’nin Balkanlar’daki otoritesi zayıflamış, İmparatorluğun parçalanmasına varan yolu açmıştır. Balkan milletlerinin Osmanlı İmparatorluğundan ayrılması önce muhtariyet kazanmak biçiminde olmuş ve daha sonra muhtariyet, tam bağımsızlığa dönüşmüştür. Bağımsızlığını ilk kazanan Balkan devleti Yunanistan’dır. Yunanistan’ın bağımsızlığını almasından sonra Birinci Dünya Savaşına kadar Osmanlı sınırları içindeki Balkan ulusları teker teker bağımsızlıklarını almışlardır.

Pandazoğlu bir yandan XIII. yüzyılda Anadolu’da yaşayan 6 milyon Rum nüfusa ne olduğunu araştırırken bir yandan da dinlerini, dillerini ve kimliklerini sonuna kadar koruduklarını iddia etmektedir. Üstelik bu konuda Osmanlı devletinin azınlıklara sağladığı hak ve özgürlüklerin altını çizmeden, bu durumu kendi halkının ‘her şeye rağmen’ başarısıymış gibi sunmaktadır. Yunanistan’ın Osmanlı devletinden ayrılarak bağımsızlığını elde etmesi, adaları topraklarına katması kendi kazandığı zaferle değil Avrupa’nın “Şark Meselesi” adını koydukları politikalarının sonucudur. Rusya’nın gücü ile elde edilmiş topraklardır.

Pandazoğlu, Milliyetçilik tohumlarının kaynağını görmezlikten gelerek bu hareketin Jön Türkler tarafından başlatıldığını ifade etmektedir. “Zaman içinde, Türkiye’de Jön Türkler siyasal hareketi, milliyetçilik tohumunu ekti. Buraya kadar, çeşitli Sultanların dönemlerinde hayata az veya çok katlanılabılırdi. Fakat bundan sonra yaşam zorlaştı. Başka yerlerde olduğu gibi, Uşak’ta da komşuluk zihniyeti değişti. Dün komşu olan, düşman olmak için değişiyor. Burada ve başka yerlerde öldürmelerden

⁴⁶ Yılmaz Öztuna, “Yunancılık Akımının Başlaması”, *B. Osmanlı Tarihi*, C.V, s.126.([http:// groups. yahoo.com/TurkBirDev/ htm-28.04.2008](http://groups.yahoo.com/TurkBirDev/htm-28.04.2008)).

kayımlardan konuşulduğu duyuluyordu”⁴⁷. Yunanlıların Osmanlı devletine karşı isyanlarının Anadolu şehirlerinde karşılık bulmaması imkânsızdır. “1912 yılında Uşak’ta müslüman halk Yunan mallarını ve dükkânlarını boykot etmiştir”⁴⁸. Hâlbuki Osmanlı devleti içinde ortaya çıkan Türkcülük hareketleri özünde azınlık ve yabancı ülkelerin baskılarına karşı kendini koruma olarak ortaya çıkmıştır. Balkanlarda ve adalarda Dolayısıyla Anadolu’da Türklerle Rumlar arasındaki komşuluk ilişkilerinin bozulmasının kaynağı Balkanlarda Osmanlı devletine karşı başlatılan ayrılıkçı hareketleri ve Kilisenin kışkırtıcı faaliyetleridir.

D) MİLLÎ MÜCADELE’DE TÜRK- RUM İLİŞKİLERİ

1918–1922 yılları arasında meydana gelen Türk-Yunan savaşı diğer adıyla Milli Mücadele, özellikle Anadolu’da yaşayan Rumlar için bir tarihi dönemeç, bir kırılma noktası oluşturmaktadır. Anadolu’nun Yunan ordusu tarafından işgaline yerli Rumlar nasıl tepki verecekler, nasıl tavır alacaklar? Bu dönem yerli Rumlar için tarihi bir imtihan sayılabilir. “Yunanlılar, Kral Constantin, Alman asıllı olması nedeniyle tarafsız kalır. Fakat 1917’de “Grande Idée” sempatzanı Elefterios Venizelos, ayaklanma başlatır ve kral yurt dışına kaçar. Yunanistan’da İtilaf Devletleri yanında yer alır. Paris Konferansı Yüksek Konseyi, Yunanistan’a Hıristiyanlığın koruyuculuk görevini yapması için yetki verir. İlk Yunan tümeni 15 Mayıs 1919’da İzmir’e çıkar. Yunan orduları ile düzensiz Türk kuvvetleri(çeteler) arasında birçok olay olur. Mustafa Kemal tarafından yönetilen ulusal kuvvetlerin direnişlerini engelleme görevi İtilaf Devletlerince Yunanistan’a verilir.

I. Dünya Savaşı’nın galipleri, Sevr Antlaşması’na göre İzmir Sancağının ve tüm Trakya’nın (İstanbul hariç)Yunanlılara verilmesini kararlaştırdılar. (10 Ağustos 1920). Sultan VI. Mehmet bu antlaşmayı imzalar. Fakat Avrupa’da bu antlaşmanın kırılabilir olduğu kesinlikle bilinmektedir. Küçük Asya’da tansiyon yükselir. Yunan generali

⁴⁷ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s. 19.

⁴⁸ 1912 yılında Uşak’ta Türkleri Yunan mallarını ve dükkânlarını boykot etmeye çağırın ilan Ek-1. Foto 3, s. 232.

Pareskevopulas tarafından yönetilen Yunan ordusu Uşak gibi Afyonkarahisar, Kula, Kütahya ve Eskişehir'e girer. Bu, Venizelos'un yaptığı büyük bir hatadır. Seçimlere gider ve halkın desteğini kaybeder. Kral ülkeye geri döner. Bu olay İtilaf devletlerinin hiç hoşuna gitmez. İngiliz politika adamı Lloyd Georges, Kral Constantin'in, 1453'te İstanbul'un alınışı kadar, Yunan dünyası için zararlı olduğunu söyler. İtilaf devletleri, hemen Yunanistan'a verdiği Hıristiyanlığı koruma yetkisini geri alırlar. Aynı zamanda da tüm mali yardımlar kaldırılır. Kral, tecrübeli General Pareskevopoulos ile General Papoulas'ın yerlerini değiştirir. Ordu Küçük Asya'ya tamamen yerleşir. Rum halkı ordunun gelmesi ile kendini güvende hisseder"⁴⁹. Pandazoğlu, Paris Antlaşmasında Yunanlılara Hıristiyanlığın koruyuculuğu görevi verildiği iddiasında bulunmaktadır.

Kaynaklarda Paris konferansı da ya da diğer ikili antlaşmalarla ilgili olarak böyle bir madde bulunmamaktadır. Bu ifade maddelerin ruhundan çıkarılmış bir yorum olarak yazılmış olabilir. Diğer yandan gizli antlaşmalar söz konusu ise bu durumda Yunanistan açıkça itilaf devletleri tarafından kullanılmıştır diyebiliriz. Kral Kostantin ile Venizelos arasındaki görüş ayrılıkları ve bu süreçte devam eden olaylar mevcut kaynaklarla uygun olarak ortaya konmuştur. Yunan askerlerinin Anadolu'ya, Uşak'a gelmesinin buralardaki Rumları sevindirdiği de doğrudur. Pandazoğlunun hiç değinmediği konu ise yerli Rumların yıllarca huzur içinde yaşadıkları Türk komşularına karşı tutumları, genel ifade ile "işbirlikçi" davranışlarıdır⁵⁰. Uşak'ta, 29 Ağustos 1920, 1 Eylül 1922 tarihleri arasında iki yıl süren Yunan İşgali sırasında Yunan askerlerinin gerek işgal süresinde gerekse kaçarken Türk halkına verdikleri zarara yerli Rumlar da ortak olmuşlardır. Zaten bu sebeple Yunan askerleri ile birlikte şehirden kaçmışlardır.

"Patrikhane'nin bu dönemde gösterdiği her türlü faaliyette başlıca rolü, Patrik V. Germanos'un yerine İngiltere tarafından da desteklenen Locum Tenens (Patrik Vekili) olarak tayin edilen Bursa Metropoliti Doroteos Mamelis oynuyordu. Rum çetelerinin faaliyetlerinde önemli paya sahip olan Doroteos'un asıl önemi, politik alanda oynadığı roldü. Çünkü o, 9 Mart 1919 da Patrikhane ile Osmanlı Hükümeti arasındaki

⁴⁹ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s. 19.

⁵⁰ Rumlarla Yunan askerlerinin toplantısının fotoğrafı. Ek-1. Foto-1.s. 232.

münasebetleri kesen ve Rumları tebaa görevlerinden affeden bildiri yayınlayan kişiydi. Mavri Mira Örgütü'nün başkanlığını yapan Ermeni Patriği Zaven Efendi ile birlikte 17 Ekim 1919'da bütün Türkiye'nin işgal edilmesini isteyen, 14 Şubat 1920 günü Lloyd George'a İstanbul için Yunan mandasını teklif eden de Doroteos Mamelis'ti. Doroteos zamanında propagandaya da önem veren Patrikhane, Yunanca ve Fransızca olarak yayınlanan Kara Kitap ta Türkler'in zalim idarelerine dair belgeler yayınlamıştır. Türkiye'deki Rum okullarında Türkçenin yasaklanması da onun zamanında gerçekleşmiştir. Fener Rum Patrikhanesi artık kendisini bağımsız saymakta, tamamen Türklük aleyhine çalışmakta ve Yunanistan'ın çıkarlarına hizmet etmekteydi. Nitekim, Patrik Vekili Doroteos, İzmir'in işgali üzerine Yunan ordularının Hıristiyanlık adına mukaddes cihat yaptıkları ve Türkiye'deki Rumların Yunan ordusuna katılması için resmi bildiri yayınlamıştır⁵¹. Patrikhanenin Türkiye'deki Rum okullarında Türkçenin yasaklanmasını emretmesi ilk bakışta büyük bir ihanet gibi görülse de aynı tarihlerde Osmanlı Devleti Maarif Nazırı Fahrettin Rumbeyoğlu'nun okul kitaplarından Türk kelimesinin çıkarılmasını emretmesi hem Rum hemde Türk idarecilerin Tarih önünde büyük bir sınavdan geçtiklerini göstermektedir.

Doroteos'un Anadolu'da yaşayan Rumlara Yunan ordusuna katılın bildirisine Uşaklı Rumların olumlu tepki verdiği ve Yunan Ordusu içinde askerlik yaptıklarını Pandazoğlu'nun eserinden öğreniyoruz. Eftim Pandazoğlu, Fransa'daki oğlu Pandazi Pandazoğlu'na yazdığı mektupta oğullarından Stavri'nin Uşak'ta, Dimitri'nin Afyonkarahisar'da asker olduğu bildirmektedir. Bu mektupla ilgili olarak açıklama yapan Pandazoğlu, amcalarının Yunan ordusunda askerlik yaptıklarını söylemektedir. Diğer yandan Megola İdea fikrinin pek çok Yunanlı tarafından paylaşılmadığını, büyük bir macera olarak değerlendirildiğini ifade etmektedir. Bu ise bir tezat teşkil etmektedir.

26 Ağustos 1922 tarihinden itibaren çözülen Yunan Ordusu ile birlikte Uşak'lı Rumlar da kaçmaya başlar. Fakat bu kaçış esnasında ortaya koydukları saldırı ve tecavüzler tarih boyunca onların ve torunlarının yüzünü kızartacaktır. “Şehir alevler içinde yanıyordu. Düşman perişan ve can derdinde iken bile terk ettiği her şehrin evini,

⁵¹K. Nomer, *Tohum*, s. 7. (www.turk-yunan.gen.tr.-24.04.2008).

mabedini, ağacını, hayvanını, yaş ve cins tanımadan insanı yakıyor, öldürüyordu. Masum Türk çocuklarını süngülenmiş olarak üst üste görmek bir haydut sürüsünün vahşeti nereye kadar götürebileceğinin kanlı tablosu halinde gözlerimizin önündeydi. Hâkimiyet-i Milliye gazetesine göre şehirde 982 kişi öldürülmüş, 332 kişi yakılmış, 40 kişi boğulmuş, 54 kişi kaybolmuştur. *Anadolu'da Yunan zulmü ve Vahşeti* adlı eserde ise Uşak merkez kazada, nahiye ve köylerinde Yunanlılar tarafından 13488 kişinin öldürüldüğü belirtilmektedir. Uşak ve havalisinde yapılan bu mezalimin dayanak noktası Ermeniler ve Rumlardı. Yunan askerleri Uşak'ta daha çok yağmacılığa önem verirken, Ermeniler ve Rumlar yangın çıkarmaya ve insanları öldürmeye çalışmışlardır⁵².

Pandazoğlunun ifadesi ile sekiz asır barış içinde birlikte yaşamış olan Türklerin ve Rumların son savaştan sonra bu barışı yeniden tesis etmeleri yakın zamanda mümkün görünmemektedir. Bunun için öncelikle tam bir ayrışma yaşanacaktır. “Yeni antlaşma farklı halkların aralarında insan değişimini zorunlu kılıyordu. Yaklaşık 1.500.000 Rum anavatanı Küçük Asya'yı terk edecek, Yunanistan'a yerleşmiş olan 300.000 Türk, Türkiye'ye dönecekti. Boşaltımın tek ölçütü dindir. Hiçbir Hıristiyan kalamaz. 24 Temmuz 1923'te Resmen yürürlüğe giren Lozan Antlaşması, Yunan ordusunun Küçük Asya'dan ayrılışını, İzmir Sancağının ve Doğu Trakya'nın Türkiye'ye iadesini onaylar. Böylece yeni antlaşma uygulamaya konulmuş oldu. Bu halk değişimi, son Rum'un Trakya'dan ve Küçük Asya'dan ayrılışına yani 1925'e kadar sürdü. Yunanlılar bu durumu bugün bile “yıkım” olarak adlandırır”⁵³. Yukarıda da ifade edildiği gibi Uşak'lı Rumlara daha bir şey demeden onlar Yunan askerleri ile birlikte şehirden kaçmışlardır. Bunun sebebi iki yıl süren işgal sırasında yıllardır onları kendileri gibi gören Türk komşularına karşı davranışlarıdır. Anadolu'da Rum varlığının sona ermesinin sebebi, Yunanlıların bir hayalin (Megoal İdea) peşinden Anadolu'yu işgal etmeleridir. Emperyalist ülkelerin taşeronu olmalarıdır. Kilisenin Papazların Türk halkına karşı saldırgan kışkırtıcı davranışlarıdır. Kısaca bin yıldır Anadolu'da birlikte yaşayan bu iki toplumu ayıran Yunanistan ve Rumlar olmuştur. Lozan antlaşması ile

⁵² Sadiye Tutsak, “Milli Mücadelede Uşak”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, Ege Üniversitesi Basım evi, 1995, s. 310–311.

⁵³ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s.20.

İstanbul'daki Rumlarla Batı Trakya'daki Türkler hariç Anadolu'daki Rumların Yunanistan'a, Yunanistan'daki Türklerin Anadolu'ya göç etmesi kararlaştırılmıştır. Bu mübadele hiç kuşkusuz Pandazoğlu ailesinin yaşadığından daha da ağır pek çok dramatik durumları ortaya çıkarmıştır. İşte bunlardan birisi; İzmir-Selçuk- Şirince köyünde ikamet eden Nazmiye Ninenin sözleri “Bu kilimi dokuduğumda 12 yaşındaydım. Vraşno'da komşumuzun kızı Dora'yla birlikte dokumuştuk. Aynı yaştaydık Dora'yla. Ailesi Rum'du. Biz ‘kilim’ derdik onlar ‘kalimma’ derdi. Mübadele sırasında yanımıza fazla bir şey alamamışız. Israrım üzerine oyuncaklarımı bırakıp bu kilimi getirmişiz. ‘Çok güzelmiş’ Güzeldir ya.. Bizlerde bu kilim gibiydik oğlum. Kimimiz atkısıydık bu kilimin, kimimiz çözüğü kimisi de düğümüydü. Ayırdılar söktüler bizi ‘Mübadele’ diyerek. Birileri beğenmedi bu dokumayı, söküp başka şey örmeye kalktı. Geldik buralara...”⁵⁴.

II. UŞAK VE ÇEVRESİNDE BULUNAN ARKEOLOJİK SİTELER

A) UŞAK'TA TESPİTİ YAPILMIŞ ARKEOLOJİK SİTELER

Uşak'ta bulunan Roma ve Bizans dönemi arkeolojik sit alanları Uşak'ın Türklerden önceki iskan hakkında bilgiler veren en önemli kaynaklardır. Uşak Valiliği tarafından 2007 yılında hazırlanan *Uşak İli Kültürel Değerler Yapı Envanteri* kitabının içinde Uşak İli Arkeolojik Sit Alanları, kaynaklarda ortaya konulan bilgiler ışığında, alan çalışması ile fotoğrafları ve krokileri çizilerek ortaya konulmuştur. Bu envanteri incelediğimizde Uşak-Merkez sınırları içinde 24, Ulubey ilçesi sınırları içinde 11, Banaz ilçesi sınırları içinde 39, Eşme ilçesi sınırları içinde 38, Karahallı ilçesi sınırları içinde 4, Sivashlı ilçesi sınırları içinde 20 olmak üzere 136 arkeolojik sit alanının bulunduğu görüyoruz. Bu sit alanlarından 65 tanesinin tespiti yapılmış, 71 tanesi de tescillenmiştir.

⁵⁴ Mehmet Uhri, “ Kilimin Düğümü”, *Bütün Dünya 2000*, 1Eylül 2007, S: 2007/9 s.102–104.

Tablo 1. Karahallı Arkeolojik Sit Alanları⁵⁵

Sıra No	KARAHALLI ARKEOLOJİK SİT ALANLARI
1	Clandras Ark. ve Doğal Sit Alanı. Karayakuplu Köyü
2	Alfaklar Höyüğü. Alfaklar Köyü
3	Akgöl Höyük. Çoğuplu Köyü, Akgöl Mev.
4	Kaya Evleri. Duraklı Köyü

Tablo 1. de görüldüğü gibi Karahallı ilçesi sınırları içinde kalan arkeolojik sit alanlarından iki tanesi tespit, iki tanesi tescilli alan olarak Uşak Müzesi Arkeologları tarafından kayıt altına alınmıştır.

Tablo 2. Ulubey Arkeolojik Sit Alanları⁵⁶

Sıra No	ULUBEY ARKEOLOJİK SİT ALANLARI
1	Aksaz Ark. ve Doğal Sit Alanı. Aksaz Köyü
2	Blandus Antik Kenti. Sülümenli Köyü
3	Hacettepesi Yerleşim Alanı. Kışla Beldesi
4	Höyük Mevkii Tümülüsü. Avgan Kasabası
5	İkiz Höyük Tümülüsü. Avgan Kasabası
6	Bakıralı Kaya Sığınağı. Avgan Kasabası
7	Hasköy Asarı. Hasköy Kasabası
8	Kocatarla Höyüğü. Ulubey-Hasköy Kasabası arası
9	Köseler Höyüğü. Köşeler Köyü
10	Miyenli Höyük. Avgan Kasabası
11	Çırpıcılar Antik Yerleşim ve Nekropolü

⁵⁵ Uşak Valiliği İl Kültür Turizm Müdürlüğü, *Uşak Kültürel Değerler Yapı Envanteri*, RK tanıtım, İzmir, 2007, s.129–132.

⁵⁶ Uşak Valiliği İl Kültür Turizm Müdürlüğü, *Uşak Kültürel Değerler Yapı Envanteri*, RK tanıtım, İzmir, 2007, s.151–161.

⁵⁶ Uşak Valiliği İl Kültür Turizm Müdürlüğü, *Uşak Kültürel Değerler Yapı Envanteri*, RK tanıtım, İzmir, 2007, s.133–150.

Tablo 3. Sivaslı Arkeolojik Sit Alanları⁵⁷**SİVASLI ARKEOLOJİK SİT ALANLARI**

Sıra No	Sıra No
1	11
2	12
3	13
4	14
5	15
6	16
7	17
8	18
9	19
10	20

Tablo 3. de görüldüğü gibi Sivaslı ilçesi sınırları içinde kalan arkeolojik sit alanlarının 10 tanesinin tescilli 10 tanesinin de tespiti yapılarak Uşak Müzesi Arkeologları tarafından kayıt altına alınmıştır,

Tablo 4. Uşak- Merkez Arkeolojik Sit Alanları⁵⁸

Sıra No	Sıra No
6	18
7	19
8	20
9	21
10	22
11	23
12	24
13	25
14	26
15	27
16	28
17	29

⁵⁸ Uşak Valiliği İl Kültür Turizm Müdürlüğü, *Uşak Kültürel Değerler Yapı Envanteri*, RK tanıtım, İzmir, 2007, s. 35–57.

Tablo 4. de görüldüğü gibi Uşak Merkez sınırları içinde yukarıda ki tabloda adları geçen yirmi dört arkeolojik sit alanlarının tescilli yapılarak Uşak Müzesi Arkeologları tarafından kayıt altına alınmıştır.

Tablo 5. de görüldüğü gibi Banaz ilçesi sınırları içinde kalan arkeolojik sit alanlarından on sekiz tanesi tescil, on bir tanesi tespit edilmiş alan olarak Uşak Müzesi Arkeologları tarafından kayıt altına alınmıştır.

Tablo 5. Banaz Arkeolojik Sit Alanları⁵⁹

BANAZ ARKEOLOJİK SİT ALANLARI			
Sıra No	ADI ADRESİ	Sıra No	ADI ADRESİ
1	Aslantaş I Tümülüsü.. Büyükoturak Köyü,	21	Şaban Köyü Yolu Üzerindeki Tümülüs.
2	Aslantaş II Tümülüsü. Büyükoturak Köyü,	22	Mayasırtı Nekropolü. Ahat Köyü.
3	Çeçetepe Tümülüsü. Ahatköyü	23	Yenice Nekropolü. Yenice Köyü, Killik Mevkii
4	Akmonia Antik Kenti ve Nekropol Alanı. Ahat Köyü.	24	Mermer Ocakları. Kaylı Köyü, Kocadağ Mevkii
5	Kuşdemirler Tümülüsü Kuşdemir KöyüYolu üzeri	25	Kayaaltı Nekropolü. Yenice Köyü, Kayaaltı Mevkii
6	Çamsu Höyük ve Nekropol Alanı. Çamsu Köyü	26	Kambersekisi nekropolü Ayvacık Köyü.
7	Dümenler Höyük. Dümenler Köyü	27	Erenler Höyük. Yazıtepe Köyü.
8	Susuz Höyük. Susuz Köyü, Erik Viranı Mevkii	28	Dümenler Nekropolü. Dümenler Köyü.
9	Ayvacık Höyüğü. Ayvacık Köyü, Öyük Mevkii	29	Kızılkaya Nekropolü. Banaz Köyü.
10	Çiftlik Höyük. Çiftlik Köyü, Höyük Mevkii	30	Bağkonak Tümülüsü. Bağkonak Köyü Girişi
11	Çiftlik Nekropolü. Çiftlik Köyü, Mezarlık mevkii	31	Kalkankaya Nekropolü ve Tümülüsü. Yenice Köyü.
12	Kızılhisar Höyük. Kızılhisar Köyü.	32	Öksüz Höyük. Öksüz Köyü. Höyük Tepe Mevkii
13	Çubukkırı Tümülüsü. Susuz Köyü.	33	Kılıçar Antik Yerleşim Alanı. Yenice Köyü.

⁵⁹ Uşak Valiliği İl Kültür Turizm Müdürlüğü, *Uşak Kültürel Değerler Yapı Envanteri*, RK tanıtım, İzmir, 2007, s. 58–91.

14	Alia Antik Yerleşim. Dümenler Köyü.	34	Asartepe Doğal ve Arkeolojik Alan
15	Asartepe Ark. Yerleşim Alanı. Banaz	35	Ahat Çeçtepe Tümülüsü. Şaban Köyü, Ahat yolu
16	İkiz Tümülüs. Bağkonak Köyü Yolunun 30 m. solunda	36	Şaban Köyü Nekropol alanı. Şaban-Düzkişla köy Yolu üzeri
17	Yenice Höyük. Yenice Köyü, Öyük Mevkii	37	Şerifdede Tepesi. Ahat Köyü, Ziyaretyeri Mevkii
18	Yenice Nekropolü. Yenice Köyü, Killik Mevkii	38	Ören Nekropolü. Yazıtepe Köyü, Erenler Mevkii
19	Su Kemerleri. Kaylı Köyü, Koca dağ Mevkii	39	Çay üstü Nekropolü. Mrk
20	Banaz Höyük. Halı yazı Mevkii		

13 Divlit Höyük. Dereköy, Divlit Mev.

32 Hanyeri Nekropolü. Yeniköy, Hanyeri Mev.

14 Mandra Antik Yerleşim Alanı. Yeniköy.

Sıra No **ADI ADRESİ**
 1 Höyük Tepesi Nekropolü. Güllü Köyü.
 16 Ahmetler Kaya Mezarlığı. Ahmetler Beldesi Ark. Yerleşimi. Bozlar Köyü, Ahmetler
 2 Tümülüs. Ahmetler Beldesi, Göztepe
 17 Mevkii Köyü Tapınağı. Keklikli köy içi
 3 Kallipolis Tümülüsü. Salyan Köyü dağı
 18 Tepesi
 4 Mesatimolos Ark. Sit Alanı. Aydınlı Köyü
 19 Kalytepe Yerleşim Yeri. Kıran Köy.
 5 Bekirdamı Tümülüsü. Bozlar Köyü.
 6 Hozan Tepe Tümülüsü. Bozlar Köyü.
 7 Deliklitaş Kaya Mezarı. Bozlar Köyü.
 8 Güvercin Kayası Kutsal Alan. İsalor Köyü.
 9 Hozat Tümülüsü. Bozlar-İsalor Köyü
 10 Yeşiller Tümülüsü. Bozlar Köyü, Taşkoy M.
 11 Ağabey Bizans Yerleşimi. Ağabey Köyü
 12 Bahçe Mevkisi Nekropolü. Dereköy.

Sıra No **ADI ADRESİ**
 64 Kıran Yerleşimi. Yeniköy, Kıran Mev.
 20 Payamlıburun Ark. Yerleşimi. Kayalı Köyü
 35 Payamlı Yerleşim Alanı. Yeniköy.
 21 Ardıcdede Höyüğü. Puslu Köyü,
 36 Suluk Höyük. Yeniköy, Körkuyu Mev.
 22 Kanlı tarla Höyüğü. Şehitli Köyü,
 37 Yanık Nekropolü. Yeniköy, Yanık Mev.
 23 Ardıcdede Nekropolü. Puslu Köyü.
 38 Kulütepe Tümülüsü. Ağabey Köyü.
 24 Kanlı tarla Nekropolü. Şehitli Köyü.
 25 Yağlar I Tümülüsü. 3 Eylül Mahallesi
 26 Yağlar II Tümülüsü. 3 Eylül Mahallesi
 27 Yeleğen Alacaören Nekropol
 28 Asar Höyük. Yeleğen Kasabası, Asar Mev.
 29 Örenköy Höyüğü. Yeleğen, Örenköy Mev.
 30 Yarkaşı Höyüğü. Yeleğen, Yarkaşı Mev.
 31 Fırınüstü Nekropolü. Yeniköy,

Tablo 6. Eşme Arkeolojik Sit Alanları⁶⁰

Eşme ilçesi sınırları içinde kalan arkeolojik sit alanlarından yirmi yedi tanesi tespit on bir tanesi tescilli alan olarak Uşak Müzesi Arkeologları tarafından kayıt altına alınmıştır.

B) MA PATRIE UŞAK'TA GEÇEN UŞAK'TA Kİ ARKEOLOJİK SİTELER

Pandazoğlu, çalışmasının arkeoloji ile ilgili bölümünde farklı tarihçi ve arkeologların Timenouthyrai'e üzerinde çalıştıklarını ifade etmektedir. Avusturya Bilimler Akademisinden Klaus Bekle ve Norbest Mersich'in eserinde geçen Uşak'ta ki Bizans arkeoloji siteleri hakkında bilgiler aktarmaktadır. Kitapta adları geçen Bizans sitelerinin bir kısmı bugün Uşak ili sınırları dışında Denizli, Kütahya gibi diğer illerin sınırları içinde bulunmaktadır. Bu sit alanları şunlardır; Sırıklı, Süller, Beyce, Ankyra, Gömce, Deşdemir, Bekilli.

Tablo 7. *Vatan Vatanım Ma Patrie Uşak'ta Geçen Uşak Dışındaki Bizans Arkeolojik Siteleri*⁶¹

VATAN VATANIM MA PATRIE UŞAK'TA GEÇEN UŞAK DIŞINDAKİ BİZANS ARKEOLOJİK SİTELERİ

Sıra No	Sıra No
1 Sırıklı	4 Ankyra(Ankyrasianos)
2 Süller	5 Gömce
3 Beyce	6 Deşdemir
7 Bekilli	

Ankyra (Ankyrasianos); Bugün Kütahya-Simav ilçesi sınırları içinde bulunmaktadır. Uşak'a 71 km mesafedeki yerleşimin bugün Boğazköy veya Kiliseköy olma ihmaline yer verilmektedir.

⁶⁰ Uşak Valiliği İl Kültür Turizm Müdürlüğü, *Uşak Kültürel Değerler Yapı Envanteri*, RK tanıtım, İzmir, 2007, s. 92-128.

⁶¹ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s. 26-32.

Beyce (veya Yenice): Simav'ın (Sinaos) 4 km uzağında Timenouthyrai'nin 62 km mesafede kurulmuştur.

Bekilli (Bir ihtimal Dionysopolis): Bugün Denizli-Bekilli sınırları içinde kalan bu alanda Romen kalıntıları üzerinde keşiş Mihaél'e ait ve bir Protodiakon Montanos'la ilgili Bizans kitabeleri bulunduğu bilgisine yer verilmektedir.

Deşdemir: Uşak'ın 46 km uzağında kurulmuş şehir, keşiş Mihaél'in bir yazıtı, bir kilise ve üzerinde tarihi yazıtı bulunmaktadır.

Sırıklı: Timenouthyrai'nin 46 km uzağında kurulmuş bir köydür. Proto Bizans dönemine ait iki manastır ve Bizans seramiklerine rastlanmıştır.

Süller: Timenouthyrai'nin 59 km uzağında bir köydür. Bugün Denizli-Bekilli sınırları içinde kalmaktadır. Yazıtlara ve poto Bizans kolonlarının fragmanlarına rastlanmıştır.

Gömce: Bugün Denizli- Bekilli sınırları içinde 52 km uzağında kurulmuş, 1 km uzaklıktaki eski mezarlıkta 1. orta Bizans dönemine ait mimari fragmanlar bulunduğu.

Gömce'nin doğusunda 300 m uzağın da bir kilise bulunduğu belirtilmektedir.^{62,}

Tablo 8. *Vatan Vatanım Ma Patrie Uşak'ta Geçen Uşak'taki Bizans Arkeolojik Siteleri*⁶³

**VATAN VATANIM MA PATRIE UŞAK' TA GEÇEN UŞAK'TAKİ BİZANS
ARKEOLOJİK SİTELERİ**

Sıra No		Sıra No	
1	Erice	9	Lyendos(Aktaş)
2	Hacim	10	Susuzköy
3	Hasan köy	11	Timenouthyrai
4	Kabala	12	Eldeniz
5	Kırka	13	Eibos(Eiboos)
6	Kiryeren (Kırkyaran)	14	Çizikdam
7	Karacahisar	15	Blandus
8	Sazak	16	Hanköy

Pandazoğlu'nun çalışmasında geçen Uşak sınırları içinde kalan Bizans arkeoloji sitelerinin bir kısmına mevcut kaynaklarda rastlarken bir kısmı hakkında

⁶² Pandazoğlu, *a.g.e.*, s.26-28.

⁶³ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s. 26-32.

Pandazoğlu'nun verdiği bilgiler haricinde bir kaynakta adlarına rastlayamadık. Pandazoğlu'nun çalışmasında ve mevcut kaynaklarda adları geçen sit alanları şunlardır

Blaundos antik kenti Bizans ve Roma dönemlerinden önce kurulmuş şehirdir. Pandazoğlu'nun çalışmasında ve diğer kaynaklarda bu şehir hakkında şu bilgilere yer verilmektedir. “Blaundos(Sülümenli); İ.Ö. 4. yüzyıl. Bu site Sülümenli köyü yakınlarında Uşak'a 40 km mesafede kurulmuştur. Yazılı kaynaklara göre şehir İ.Ö. 320'lere doğru Büyük İskender tarafından kurulmuş, Makedon kolonlar Blaundos'a yerleştirilmiştir. Daha sonra bu şehri Bergama krallığına bağlanmış, Roma imparatorluğuna bağlanmadan önce askeri bir şehir olmuş. Bugün bile hala bu sitede gezerken zamanın muhteşem önemini anlamayabilirsiniz”⁶⁴. “Blaundos Antik kenti Sülümenli köyünün kuzey batısında yer almaktadır. Üç tarafı dere yatağı ile çevrili yarım ada görünümünde, düz bir burun üzerinde oturmaktadır.

Lidya bölgesinde Frigya sınırına yakın olan kent Helenistik dönemde Makedonya'dan gelenler tarafından kurulmuştur. Büyük İskender'in ölümünden sonra Antiponos'un payına düşen bir süre Bergama Krallığına bağlı sınır şehri olan Blaundos İ.Ö. 189'da Roma İmparatorluğunun hâkimiyetine girmiştir. Bu dönemde önemli bir merkez olan Blaundos, MS. 5.yy. Sebaste Piskoposluk merkezine bağlanmıştır. Üç tarafının derin bir vadi ile çevrili olması sebebi ile kentin girişi sadece kuzeyde bulunan kuleli tek kapıdan sağlanmaktadır. Şehrin batı yamacında tek, doğu yamacında ise iki şehir suru bulunmaktadır. Kente ait kalıntılar; stadion, tiyatroyon düzeyinde bir tapınak, su kemerine ait kalıntı ile çeşitli yapı kalıntılarıdır. Kentin kuzeyinde normal mezarlar ve tümülüs, doğusunda ise kaya mezarlarından oluşan büyük bir nekropolü bulunmaktadır”⁶⁵.

Eldeniz, bu gün Sabesta ve Eibos antik yerleşimlerin yakınında kurulmuştur. Kaçak kazılar sonucu tahribata uğramış bir nekropol alanı bulunmaktadır. “Sabesta'ya 8 km Timenouthrai'ye 30 km uzaklıkta kurulmuştur, Bizans dönemine ait mermerden

⁶⁴ Pandazoğlu, *a.g.e.* s. 26.

⁶⁵ Uşak Valiliği İl Kültür Turizm Müdürlüğü “*Uşak Kültürel Değerler Yapı Envanteri*, RK tanıtım, İzmir, s.152.

kilise kalıntıları.”⁶⁶. “Sivaslı-Eldeniz köyü yakınlarında Demirtepe Nekropolü bulunduğu burada Roma ve Bizans dönemlerinden kalma mezarlarda kaçak kazılar yapıldığı, alanın tahribata uğratıldığı anlatılmaktadır”⁶⁷.

Hacım, diğer adı ile Aluda şehri Uşak'ta bulunan önemli antik şehirler arasında yer almaktadır. “Uşak'ın 18 km uzağında (Belki de antik Aluda veya İluza) 1. Orta Bizans dönemi mimari fragmanları bulunmuştur”⁶⁸. Hacım köyünün yaklaşık 4 km uzağında bulunan ve Antik adı Alauda olan yerleşim yeri vadi görünümünde geniş bir alan da yer almaktadır. Roma döneminde Keroman Agora/ Banaz Susuz Köy, Sebaste, (Sivaslı, Selçikler Beldesi) ve Blaundus (Ulubey, Sülümenli Köyü) şehirlerini bağlayan antik Roma yolu, yerleşimin yakınından geçmektedir.

Paşalar Köyü, Uşak ili Karahallı İlçesi sınırları içinde bulunmaktadır. Bu köy sınırları içinde antik bir yerleşim görünmese de mezarlığı içinde yer alan Mahmut Paşa türbesi yapısında kullanılan mermer sütunlar üzerinde haç işaretinin bulunması dikkat çekmektedir. “Paşalar, Timenouthyrai'nin 38 km uzağında bir köydür. Bir kilisenin taşları bir tekkenin yapısında kullanılmıştır”⁶⁹. Türbenin günümüzdeki hali perşandır. Bakımsızlıktan yıkılmak üzeredir. “Mahmut Paşa Zaviyesi müstemilâtı içinde yer alan yapılardan günümüze kadar sadece türbenin ulaştığı görülmüştür. Mahmut Paşa Türbesi'nin duvarları derleme malzeme ile örülmüştür. Bu derleme malzeme içinde Bizans dönemine ait olduğu anlaşılan taş ve sütunlar kullanılmıştır. Aynı şekilde türbe içerisinde bulunan mezarların başına da üç tane değişik tip Bizans sütun başlığı parçaları konulmuştur. Anadolu'da Türk hâkimiyetinin başladığı dönemlerde yapılan zaviye, türbe, medrese, cami vs. gibi eserlerin bir kısmının inşasında bölgedeki eski uygarlıkların kalıntılarının kullanıldığı bilinmektedir. Uşak civarında yer alan diğer eski türbeler ve onlara ait mezarlarda da bu tür derleme malzemenin kullanıldığına

⁶⁶ Pandazoğlu, *a.g.e.* s.26–28.

⁶⁷ Uşak Valiliği İl Kültür Turizm Müdürlüğü, *Uşak Kültürel Değerler Yapı Envanteri*, RK tanıtım, İzmir, 2007, s.138.

⁶⁸ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s. 28.

⁶⁹ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s. 29.

rastlanılmıştır”⁷⁰. Anadolu’ya gelen ve göçebe hayat tarzını alışkın olan Türkler taş yapı işçiliğini, mermer gibi işlemesi zor bir malzemeyi işlemeyi bilemedikleri için toprağın yarı altında yarı üstünde işlenmiş bu yapı malzemelerini kullanmak durumunda kalmış olabilirler. Üzerinde süslemeleri olan bu taşları ve mermer sütunları kullanmaları gayet doğal fakat üzerinde haç işareti olan zira ya bir Hıristiyan’a ait mezar taşı ya da bir kilise süslemesi bir mermer fragmanı bir müslümana ait mezar taşında ya da cami, türbe gibi dini yapıların inşasında kullanılması düşündürücü. Hıristiyanlık dini ile Anadolu’da karşılaşan Türkler bu işaretin dini bir anlamı olduğunu bilmeyebilirler ya da bunu çok önemsememiş hatta üstünlük alameti saymış olabilirler. Her durumda Paşalar köyünde bir türbede üzerinde haç işareti olan mermer fragmanın olması köyün sınırlar içinde Roma, Bizans dönemlerine ait bir sit alanının bulunması olasılığını kuvvetlendirmektedir.

Susuzköy, Antik site Kremon Agora’nın yerine kurulmuş bir sitedir “Timenouthyrai’nin 26 km uzağında bir köydür. Antik site Kremon Agora’nın yerine kurulmuş bir sitedir. 1. orta Bizans yazıtları ve proto Bizans yazıtlarına rastlanmıştır. Şimdi Uşak müzesinde küçük bir kilise ikonastası bulunmaktadır Bugün Susuzköy sınırları içerisinde bir höyük bir de Tümülüs bulunmaktadır”⁷¹. *Uşak Kültürel Değerler Yapı Envanteri* kitabının 86. sayfasında yer alan höyük hakkında şu bilgiler yer almaktadır. “Susuz Höyük, Susuz Köyü ile Sivaslı ilçesini birbirine bağlayan yolun yaklaşık 2 km. ilerisinden sağa ayrılan arazi yolunun 500 metre ilerisinde yolun 10 metre iç tarafında bulunur. Köyün güney-batı yönünde bulunan höyüğün kuzeyinde Ardıçlı Dere ile güneyinde de bir dere akmaktadır. Batısında ise Banaz Çayı ile çevrilidir. Çevresi düz alan olan höyüğün yüksekliği yaklaşık 3 metre olup çapı 150 metre civarındadır. Güneyinde 50 metre ilerisinde tepeler başlar. Höyük yüzeyinde Tunç, Kalkolitik, Helenistik ve Roma dönemlerine ait seramik parçaları bulunur. Kaçak kazı çukurları bulunmayan höyük yüzeyinde tarımsal faaliyet yapılmaktadır”⁷².

⁷⁰ Uşak Valiliği İl Kültür Turizm Müdürlüğü, *Uşak Kültürel Değerler Yapı Envanteri*, RK tanıtım, İzmir s. 217.

⁷¹ Pandazoğlu, a.g.e. s. 29.

⁷² Pandazoğlu, a.g.e. s. 29.

Timenouthyrai, Uşak-merkez sınırları içinde kurulan antik kenttir. “Timenes kapıları antik çağda Lidya'nın daha sonra Phrygie'nin bölgesidir. Timenouthyrai'da Hıristiyan yazıtlar ve antik bazı kalıntılar bulundu. Şehre hâkim duvarlarla çevrili olan akropol, 19. yüzyıldan sonra ortadan kalkmıştır”⁷³. Timenouthyrai şehri kalıntıları Fevzi Çakmak Mahallesi, Bağ kur evleri karşısındadır. Ankara-İzmir karayolunun üzerinden geçmesi nedeniyle büyük bir kısmı tahrip olmuştur. Yüzeyde E.Tunç ve Roma dönemi seramikleri görülmektedir.

Lyendos, bugün Aktaş köyüdür. “Timenouthyrai'nin 14 km uzağında Orta Bizans dönemine ait Bizans yazıtları bulunmuştur. Bu yazıtlar köy evlerinde yapı taşı olarak kullanılmıştır. Yazı ve fragmanları ile çok önemli bir sitedir”⁷⁴. Aktaş köyünde yaptığın inceleme gezisinde evlerin duvarlarında ve köyün camisinde antik dönemlere ait mermer sütunların ve kaidelerin kullanıldığını gördüm. Aktaş köyü sakinlerinden Ramazan Kara, bu taşların köyün her tarafından çıktığını, yıllardan beri bu taşların incelemek veya başka maksatlarla köyden götürüldüğünü anlattı. Şerafettin Kara, tarlada bulduğu üzerinde öküz başı kabartması olan bir sütun başı mermer taşı tarlasında bulunduğunu köyde pek çok evin duvarlarında benzeri taşları görebileceğimizi söyledi. Uşak müzesi kayıtlarında bu köye ait tescili ya da tespiti yapılmış bir sit alanı bulunmamaktadır. “Flavipolis (Aktaş) Uşak'ın batısında yer almakta olup köyün 100–200 m güneyine geniş bir alana yayılmış durumdadır. Eski Tunç döneminden beri iskan edilmiştir. En görkemli zamanlarını Roma ve Bizans dönemlerinde yaşamıştır. Uşak'ın en fazla tahribat görmüş yerlerinden birisidir”⁷⁵.

Pandazoğlu'nun çalışmasında bahsettiği fakat diğer kaynaklarda adlarına rastlayamadığımız sit alanları şunlardır;

⁷³ Pandazoğlu, a.g.e. s. 29- 57.

⁷⁴ Pandazoğlu, a.g.e. s. 29.

⁷⁵ Uşak Valiliği İl Kültür Turizm Müdürlüğü, *Uşak Kültürel Değerler Yapı Envanteri*, RK tanıtım, İzmir, s.33.

“Çizikdam veya Beyşehir: Timenouthrai’ye 23, Blaundos’a 19 km uzağa kurulmuş Bizans kilisesinin kalıntıları bulunmuştur.

Kiryeren (Kırkyaren): Uşak’a 37 km uzaklıktadır. Proto Bizans dönemi seramiklerine rastlanmıştır. Uşak müzesi kayıtlarında bu köye ait tescili yada tespiti yapılmış bir sit alanı bulunmamaktadır.

Dumanlı: Timenouthrai’e 42 km uzaklıkta kurulmuş olan şehirde üçüncü yüzyılın ikinci yarısına ait iki mezar ve 1.orta Bizans dönemli icanastası bulunmuştur. Uşak müzesi kayıtlarında bu köye ait tescili yada tespiti yapılmış bir sit alanı bulunmamaktadır.

Eibos(Eiboos): Bugünkü Payamalandam, Selçukler’e (Sebaste) 7. km’de Timenouthrai’e 27 km mesafede kurulmuştur. 500 yılına doğru kaybolmuş Montanist Paulinos’la ilgili bir yazıt, küçük bir absitli kilisenin kalıntıları, 10. ve 11. yüzyılı tasvir eden plaka bulunmaktadır. Uşak müzesi kayıtlarında bu köye ait tescili yada tespiti yapılmış bir sit alanı bulunmamaktadır.

Sazak: Proto Bizans döneminin antik kalıntılarına rastlanmıştır. Timenouthyrai’nin 66 km uzağında bir köydür. Uşak müzesi kayıtlarında bu köye ait tescili yada tespiti yapılmış bir sit alanı bulunmamaktadır.

Hanköy(Village Royal): 1. Proto Bizans seramiklerine rastlanmıştır. Timenouthrai’nin 35 km uzağında kurulmuştur. Uşak müzesi kayıtlarında bu köye ait tescili yada tespiti yapılmış bir sit alanı bulunmamaktadır.

Kabala: Bugünkü Elmacık, Timenouthyrai’nin 10 km uzağında bulunur.130-131 yılları yazıtı şehre getirilmiştir. 1. Proto Bizans pragmanları bir tepe üzerinde bulundu. Uşak müzesi kayıtlarında bu köye ait tescili yada tespiti yapılmış bir sit alanı bulunmamaktadır.

Yukarı Karacahisar (Le chateau Noiratre):Uşak'a 35 km mesafededir"⁷⁶. Uşak müzesi kayıtlarında bu köye ait tescili yada tespiti yapılmış bir sit alanı bulunmamaktadır.

Erice; Uşak müzesi kayıtlarında bu köye ait tescili ya da tespiti yapılmış bir sit alanı bulunmamaktadır. "Timenouthrai'ye 24 km uzaklıkta kurulmuş bir köy. 2 km mesafedeki balık kaya'dan gelen 1. orta Bizans dönemine ait bir kilisenin fragmanları. Küçük bir kilise iki grotte kalıntıları bulunmaktadır"⁷⁷. Pandazoğlu'nun eserinde Balık kaya diye geçen mevkiye Erice köyünde Ballıkaya denilmektedir. Banaz çayı kenarındaki bu yer, adını içine arıların bal yapmasından almış yaklaşık 30 metre yüksekliğinde bir uçurum ki üzerinde bulunan oyuklara ancak ip sarkıtılarak ulaşılabilenkte. Bu bölgenin yaklaşık 30 km batısında yer alan yine Banaz çayı kenarında bulunan Karayakuplu köyü sınırları içinde kalan tarihi Papuza yerleşimine çok benzemektedir. Ballıkaya civarında yaptığımız inceleme gezisinde eski bir yerleşimden kalma duvar veya taşlara rastlamamıştır. Yalnız duvarı taşla ve çamurla örülmüş yarısına kadar içi taş dolmuş kullanılamaz halde bir kuyu bulunmaktadır. Köylülerle yaptığım görüşmede eskiden bu bölgede toprak üzerinde büyük küplerin kırılmış halde bulunduğunu ve yapılara ait temellerin olduğunu söylediler. Uşak müzesi kayıtlarında bu köye ait tescili ya da tespiti yapılmış bir sit alanı bulunmamaktadır.

Hasan Köy; "Timenouthrai'nin 30 km uzağın da, 1. Proto Bizans mimari fragmanları ve bir kilisenin kalıntıları bulundu. Uşak müzesine 1. orta Bizans döneminin bir sarrofajı getirildi"⁷⁸. Hasan köy diye geçen yerin Selvioğlu köyünün mahallelerinden birisi olan Hasan oğlanlar mahallesi olabileceğini düşünerek bu mahallede yaptığım inceleme gezisinde köylüler, Hasan oğlanlar mahallesinin altındaki dereye elli yıl önce bir tarihi yapının temelleri bulunduğunu burada bazı kişilerin kaçak kazılar yaptığını bugün burasının tarlaya dönüştüğünü fakat bu temellerinde bir kilisenin mi yoksa başka bir yapının mı temeli bunu bilmediklerini ifade ettiler. Uşak

⁷⁶ Pandazoğlu, *a.g.e.* s. 27–28.

⁷⁷ Erice Köyü yakınlarında Balıklaya Mevkiî. Ek–2. Bkz. Foto 48, s.255.

⁷⁸ Pandazoğlu, *a.g.e.* s. 28.

müzesi kayıtlarında ve *Uşak Kültürel Değerler Yapı Envanteri* adlı eserde bu köye ait tescili ya da tespiti yapılmış bir sit alanı bulunmamaktadır. Pandazoğlu'nun yukarıda adları geçen alanlarda Roma, Bizans dönemi kalıntılarının olduğunu haber vermesi bu konunun uzmanlarını muhataplarını harekete geçirmeli bu alanlarda araştırma ve incelemeler yapılmalıdır.

“Kırka; Uşak’a 17 km uzaklıktadır”⁷⁹. Kırka köyüne yaptığımız inceleme gezisinde köylülere üzerinde haç işareti olan ya da Arap alfabesi dışında bir yazılı taş, veya köyün sınırları içinde bildiğiniz taş yapı temelleri olup olmadığını sorduk. Köyün muhtarı köylerinde bu türden mermer sütun başları bulunduğunu bu sütun başlarının eski cami yapısında kullanıldığını camiyi yeniden yapmak için yıktıklarında bu taşların ortaya çıktığını ve süs amacı ile cami bahçesine koyduklarını söyledi⁸⁰. Uşak müzesi kayıtlarında bu köye ait tescili ya da tespiti yapılmış bir sit alanı bulunmamaktadır.

Pandazoğlu'nun Selvioğlu köyü sınırları içinde mermer bir köprü bulunduğuna dair verdiği bilgi üzerine yedi ayrı mahalleden oluşan köyün, Çuhadarlar, Dolay ve Hasanoğlan mahallelerinde yapılan inceleme gezilerinde mermer bir köprüye rastlanmamıştır. Dolay mahallesinde 72 yaşındaki Mehmet Selvi bu dağları dereleri karış karış bildiğini fakat bir mermer köprü olmadığını söyledi. Selvioğlu köyü sınırları içinde iki ayrı yerde mermer ocağı işletiliyor. Geçmişte de mermer mutlaka önemli bir yapı taşıydı ve mermerden bir köprü olması ihtimal dâhilinde ise de bugün yıkılmış yok olmuş olduğu gerçek. Uşak müzesi kayıtlarında bu köye ait tescili ya da tespiti yapılmış bir sit alanı bulunmamaktadır.

Pandazoğlu, Uşak sınırları içinde mevcut 136 arkeolojik sit alanından 16 tanesi hakkında bilgiler aktarmaktadır. Bununla birlikte Akmonya ve Sabeste Antik şehirleri gibi çok önemli yerleşimler hakkında bilgi vermemesi yalnızca buralarda bulunan

⁷⁹ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s. 28.

⁸⁰ Kırka köyü cami avlusuna konulmuş mermerden yapılmış sütun başlarının fotoğrafları. Ek-2, Bkz. Foto- 50, s. 256.

mezarlarda Yunan ve Roma isimlerine rastlandığı bilgisiyle yetinmesi manidardır. Yine Güre'deki Karun hazinelerinin çıkarıldığı Lidya dönemi Tümülüslerinden söz etmemekte, Blaundos'u Roma ve Bizans siteleri arasına katmamaktadır. Bu sit alanlarının Bizans öncesi yerleşimler olması yani Frigya, Lidya, İyonya, İskender, Makedonya ve Roma dönemlerinde kurulmasından kaynaklanmış olabilir.

III. XX. YÜZYILIN BAŞINDA UŞAKLI RUMLARIN DİNİ HAYATLARI

A)UŞAK'TA Kİ RUM, ERMENİ KİLİSE VE MANASTIRLARI

Uşak ili sınırları içinde din ve inanç ile ilgili oluşumlar, yapılar ve anlayışlar hakkında bulduğumuz bilgiler bölgenin tarihini ortaya çıkarabilmemiz ve yaşanan olayları doğru analiz edebilmemiz açısından da önemli unsurlardan biridir. “Arkeolojik ve yazılı kaynaklarda, Uşak civarında olduğu düşünülen ve ismi bilinen ilk yerleşim yeri kökü Frig diline dayanan "Temenothyrai" dir. Bu sözcük Yunanca olmayıp "kutsal alan hisarı" anlamındadır. Temenothyrai, Bizans belgelerinde de Piskoposluk bölgesi olarak geçmektedir”⁸¹.

Pandazoğlu'nun verdiği bilgilerden Uşak'taki Hıristiyan din adamlarının Hıristiyanlığın ilk dönemlerindeki dini faaliyetlerin içinde yer aldığını görüyoruz. “İki din kongresinde Timenouthyrai'nin keşişlerine rastlanır. 451 yılında Kadıköy konsülünde Mathias Temenouttron ve Demetrius vardır. 787 Nice konsilinde, Gregoire'ı buluyoruz ki Bizans döneminde Timenouthyrai'nin rahibi “Episkopos tis Flavioupolis” ünvanını taşıyordu. Laodicé'e (Denizli) metropol'ünün altında frigya'nın taşrasının Piskoposluk listesi:

1) Eveche d'Agathi Komi (Yerleşim yeri bilinmiyor)

⁸¹ Halit Karaman, “Uşak mı? Uşşak mı?”, *21. Yüzyılın Eşiğinde Uşak Sempozyumu*, C.1, Umut matbaası, İstanbul-2001, s. 25.

- 2) Eveche d'Aizanoi(Gediz- Hisarın kuzey doğusunda 30 km uzakta)
- 3) Eveche d'Alia ou Alion (Bugünkü Asar)
- 4) Eveche d'Ankyrasinaos ou Ankyra (Şimdiki kilise köy “Boğaz köy”)
- 5) Eveche d'Appia (Şimdiki Abia köyü)
- 6) Eveche d'Atanassos (Yerleşim bilinmiyor)
- 7) Eveche d'Eumenia (Bugünkü Işıklı adını kurucusu Eumen’den almış olmalı, pergame kralı.
- 8) Eveche d'Ikria (Ikaria) (Yerleşim bilinmiyor)
- 9) Eveche d'Ilouza - Peut-etre Alluda (Hacim)
- 10) Eveche de Kadoi (Bu günkü Gediz veya Guedos, Bursa vilayetinin kazası.)
- 11) Eveche de Laodicee (Karisının adını veren Antiochos Theos’un kumasına bağlı bir şehir. Bu sitenin kalıntıları Denizli yakınlarında Eski Hisar köyünde bulunuyor.)
- 12) Eveche de Peltai (Molethch köyü Çivril yakınlarında.)
- 13) Eveche de Sebaste de Phrygie, Bu günkü Sivaslı yada Selçikler.
- 14) Eveche de Seiblia ou Souvlaion Homah köyünde
- 15) Eveche de Tiberiupolis Eumenia yakınlarında
- 16) Eveche de Timenouthyrai Flaviopolis Bu günkü Uşak
- 17) Eveche de Traianoupolis Bugün Çarık köy, Kabaklar köyü yakınlarında”⁸².

Bu bilgiler ışığında Laodicé (Denizli) metropol’üne bağlı on yedi kilisenin dört tanesi Uşak sınırları içinde Traianoupolis (Çarık köy), Timenouthyrai-Flaviopolis (Uşak), Sebaste (Selçikler.), Alluda (Hacim) kentlerindeki kiliselerdir. Listedeki diğer kiliselerin Kütahya ve Denizli sınırları içinde kalan kentler olduğunu görüyoruz. Pandazoğlu kitabında Hıristiyanlığın ilk dönemlerinde ortaya çıkan Montanizm mezhebi hakkında şu bilgileri vermektedir; “Montanizm bir Hıristiyanlık hareketidir. Uşak yakınlarında Karahallı’da son zamanlarda antik Pepouza şehri keşfedildi.

⁸² Pandazoğlu, *a.g.e.*, s. 30, 31.

Montanizmin beşiği sayılan ve hac yeri Priscilla ve maximilla rahiplerinin eşliğinde montanos istekle şehit olmaya kadar giden katı bir disiplin evliliğinin reddi ve kadın ve erkek arasında eşitlik, dünyanın sonunu bekleme. Montanizmin Kapadokya, Galatia, Kilikya ve İstanbul'da oldukça yaygındı. Motanizm, 5. yüzyıla kadar ayakta kalabildi"⁸³. "H. J. Lawlor, "Montanizm" başlıklı makalesinde, Montanizm'in erken dönem Hıristiyanlık inancında M.Ö. 156'lı yıllarda Manisa, Alaşehir civarında ortaya çıktığını, kurucularının Montanus ve iki ruhani kadın olan Maximillia ile Priscilla olduğunu, Montanus'un kendini peygamber ilân ettiğini ve Pepuza'yı da merkez olarak seçtiğini belirtmektedir. Genel olarak bu mezhep Ortodoks Hıristiyanlıktan ayrılmamıştır. Pepuza'nın zaman içinde Montanizm'in idarî merkezi olduğu ve bölgenin dışında yasayanlar için tıpkı bir çeşit "Montanist Vatikan" gibi bir haç merkezi haline dönüştüğü anlaşılmaktadır.

Pepuza'nın yeri ise şu ana kadar yapılan araştırmalara göre kesin olarak bulunamamıştır. Nitekim William Taberneer'in konu ile ilgili geniş hacimli dinî eserinde Pepuza'nın Philadelphia (Alaşehir), Apameia (Dinar), Temenothyrai (Uşak) ve Hierapolis (Pamukkale) ile sınırları çizilen bir sahada bulunması gerektiği belirtilmekte, bu yerin de Çalovası'nın kuzey kısmında, Üçkuyu ve Bekilli köylerinde olabileceğine dair bilgiler verilmektedir. Uşak Karayakuplu'da Taberneer ve ekibi tarafından üç yıldır yapılan kazılarda elde edilen yazıtlarda Hıristiyanlığın ilk mezhebi Montanizm'in Pepuza'da kurulduğu ve komsu şehir Tymion'dan söz edildiği belirtilmektedir. Uşak Müzesi'nde bulunan mermer üzerine yazılmış olan bu yazıtta imparatorun yüksek vergilere itiraz eden Tymion halkına Vergilerinizi ödemek zorundasınız, vergiler yüksek değildir şeklinde seslendiği, bundan yola çıkılarak yapılan yüzey araştırmaları sonucunda da Anadolu'nun çeşitli yerlerinde aranan fakat bulunamayan Pepuza kentinin Karayakuplu köyünde olabileceği basına aksetmiştir. Yine aynı kazı çalışmaları sonucunda tepe üzerinde çok derin ve kimsenin girmeye cesaret edemediği kral mezarı ve tapınakla tünellerin bulunduğu, bu tünellerde haç motiflerine rastlandığı, dolayısıyla burasının Hıristiyanlar için kutsal bir mekan olabileceği ihtimali gündeme getirilmiştir. Adını kurucularından biri olan Montanus'tan alan Montanizm Anadolu'da doğmuş

⁸³ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s. 31.

olmasına rağmen İtalya ve Kuzey Afrika'ya kadar yayılmıştır. Hıristiyan dünyasında Montanus'un Hıristiyan olmadan önce Frigya bölgesinde Anadolu Ana tanrıçası Kibele kültürünün rahibi olduğuna inanılmaktadır. Bu sebeple mezhep kadın liderlerin aktif çalışma alanına girmiştir. Montanistler ahlâki davranışlar konusunda katı bir tutum izlemişlerdir. Meselâ, daha uzun süreli oruçlar tutmuşlar, daha ruhani bir hayat tarzını tasvip etmişlerdir. Evlenmemek, bekâr olmak, temizlik ve kutsallık olarak kabul edilmiştir. Ancak evliliği de tamamen reddettiklerine dair bilgiye rastlanılmamaktadır. İstisnai durumlarda Kilisenin müsaade ettiği ikinci evliliği Montanistler yasaklamışlardır. Montanist hareket daha ziyade kilisenin bir kurum olarak teşkilâtlanmış biçimine tepki göstermiştir. Montanizm dönemin sosyo-ekonomik bunalımlarını ortaya atarak insanlara kıyametin kopmak üzere olduğunu ve “Yeni Kudüs” olarak ilân ettikleri Pepuza'ya sığınmalarını istemiştir. Bu mezhep, dinden uzaklaşıp dünyevî esaslara dalan kilise karşısında öbür dünya korkusunu sıcak tutmak isteyen peygamberi otoritenin çatışması şeklinde de tanımlanmaktadır.

Hıristiyanlığın diğer mezheplerine göre Montanizm'deki önemli farklılık kadın liderlerin ön plânda olmasıdır. Bunda birinci sebep Anadolu'daki Kibele kültürü, ikinci sebep de dinî gelenekte Hz. Havva'nın temsilcisi olmalarıdır. Dolayısıyla Montanist kadın, piskopos bile olabilmektedir. Sadece bu durum bile söz konusu mezhebin sapıklık addedilmesine sebeptir. Ayrıca yeni bir peygamberin ortaya çıkması piskoposun etrafında örgütlenen kilise teşkilâtınca toplanan konsüllerde sıklıkla lânetlenmiştir. Bu görüşün dışında Montanistlerin piskoposun hâkimiyet alanına müdahale etmesi ve esas kilisenin kontrolünün reddedilmesi Hıristiyan camiasınca muhalefet olunmasına neden olmuştur. M.S. 6. yüzyılda Bizans imparatoru Justinianus yabancı asıllı barbarlarla sapık mezheplere karşı mücadeleye girişmiştir. Yönetimin baskısına dayanamayan Montanistler kendilerini bir kiliseye kapatarak yakmışlardır. Montanistlerin 2. yüzyılla 6. yüzyıl arasında yaşadıkları şehir Pepuza'nın İncil'in sonunda belirtilen kıyamet gününde gökyüzünden yeryüzüne inecek “Yeni Kudüs” (Jerusalem) olduğuna ve Pepuza'nın da Karahallı'nın Karayakuplu mevkiinde olduğuna dair iddiaların belgelerle henüz açık olarak ortaya konulmamış bir durumda

desteklenmesinde ihtiyatlı olmak zarureti vardır”⁸⁴. Bugün için Karayakuplu köyünün kesin olarak antik Papuza şehri olduğuna dair yeni ve kesin bir bilgi mevcut değildir.

Pandazoğlu kitabında XIX. yüzyılın sonun da Uşak’taki Kiliseler hakkında şu bilgilere yer vermektedir; “Uşakta iki Rum Ortodoks Kilisesi bulunmaktaydı: Aziz Konstantinos ve Eleni (daha büyük) kilisesi, Panayia Kilisesi. Ayos Konstantinos ve Eleni Kilisesi 27 Ağustos 1894’teki büyük Uşak yangınında yıkılmıştı. Kiliseyi yeniden imal etmek izni almak için şehirden 4 yaşlı Rum İstanbul’a, 1876-1909 yılları arasında hükümdar olan II. Abdülhamit’in yanına gittiler. Dimitoğlu, Mihal Andonoğlu, İlia Karaşahinoğlu ve İoannis Yordanoğlu Sultan tarafından konuk edildiler ve dilekleri kabul edildi. Şu halde bu görüşme Sultan Abdülhamit’in hükümdarlığının son yılı olan 1909’dan önce yapılmıştır. Babam 1915’te Uşak’tan ayrıldığında kilise çoktan yapılmıştı. O halde imarın başlangıcı 1910’a doğrudur. Eski kilisenin kalıntıları üzerine taştan yapılmış olan yeni bina hemen sıvanmadı. Bir bölümü, harem dairesi, kadınlara tahsis edilmişti. Kenarları ağaçlandırılmış büyük bir yol aşağı mahallede kurulmuş olan kiliseye ve aynı zamanda iki okula varıyordu.

1950’ye doğru Uşak’a yeniden gelen babamın bir kuzeni kiliseyi ateşle yok olmuş harabe halinde bulur. Arsasına ağaçlar atılmıştı. Ben 1990’da Uşak’ı ilk ziyaretimde, 1922–1925 yıllarında yapılan nüfus değişiminin ardından Yunanistan mülteci olan bir Türk ile gördüm. 1910 doğumlu olan Zülfikar Özdemir evinin tam karşısında bulunan Aziz Konstantinos ve Eleni Kilisesini gördüğünde 12 yaşındaymış. Bu gün bu kilisenin yerinde, müjde sokak no:30’da Osman Samantır’ın evi yapılmış. Vaktiyle bu sokağın adı “Kilise Sokak” idi. Babamın ailesi orada oturuyordu. Zülfü’nün söyledikleri 2003’te kızı Sahret Zülfü ve yaşlı bir komşuları olan Sabiha Kılavuz tarafından bana doğrulandı. Yukarı Mahallede küçük Panayia Kilisesi bulunuyordu. Anaokulu ve Kız okulunun sağında bulunuyordu. Rumların gidişinden sonra kilisenin duvarları yıkılmış ve Türklerin ifadelerine göre çan indirilmiş ve uzun süre avluda yerde kalmış. Sonra Türk okulunun zili olarak kullanılmış. Derslerin başlangıç ve bitişini bildirmek için ona

⁸⁴ Adnan Şişman, “Misyonerlik Faaliyetleri Ve Uşak’ta Montanizm’e Dair Çalışmalar”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. III, S. 2, Afyon, Aralık 2001, s. 1–6.

vuruluyormuş”⁸⁵. Bu bölümde Uşak’ta üç adet Rum Ortodoks kilisesi olduğunu isimlerinin Aziz Konstantinos ve Eleni Kilisesi ile Panayia kiliseleri olduğunu öğreniyoruz. Aziz Konstantinos ve Eleni Kiliselerinin kitapta yer alan resimlerinden birbirine bitişik olduğunu, Eleni kilisesinin daha büyük olduğunu öğreniyoruz. Resimlere ve verilen bilgilere bakarak bugünkü yerlerini tespit edebiliyoruz. Bu kiliseler bugün Ünalın mahallesinde bulunmakta olup ön tarafları o günkü adı ile kilise sokağına şimdiki adı ile Müjde sokağına, arka tarafları ise Güldibi sokağına bakmaktadır. Alan olarak Cumhuriyet İlköğretim Okulu ile Küçük çarşıdaki park arasında kalmaktadır⁸⁶.

27 Ağustos 1894’teki büyük Uşak yangınında bu kiliselerinde yandığını biliyoruz. Uşak’ta Rumlar tarafından oluşturulan bir komisyon kiliselerinin tamiri için Sultan II. Abdülhamit’ten yardım talep etmişler. Yardım aldıklarını ve kiliselerini tamir ettirdiklerini görüyoruz. Çünkü Yunan Fotoğrafçı Milas Akilas’ın Anadolu’daki bir Yunan askerinin ailesine gönderdiği fotoğrafların yer aldığı “Oğlunuz Er Yorgos Savaşırken Öldü” adlı kitabında 1922 yılında bu kiliselerin önünde fotoğraf çekirmiş olan Yunan askerlerini görüyoruz ki her iki kilisede sağlam görünmektedir. Bugün bu kiliselerden küçüğü olan Eleni kilisesi, kubbesi olmaksızın ayakta. Pandazoğlu bu kilisenin yerinde Osman Samantır’ın evi bulunmaktadır derken aslında o gün Osman Samantır’a ait olan daha sonra Hacı Bekir Sıtkı Ertürk’e satılan ev Eleni kilisesinin kendisidir. Günümüzde konut olarak kullanılan bina ortasından ikiye bölünerek iki ayrı daireye dönüştürülmüştür. Binanın yeni sahibi 87 yaşında ki Hacı Bekir Sıtkı Ertürk, büyüklerinden bu binanın papazların lojmanı olarak kullanıldığını işittiğini ifade etmektedir.

Pandazoğlu’nun kitabında Panayi kilisesinin bugünkü Halit Ziya İlköğretim Okulu’nun yanında bulunduğu bilgisi yer almaktadır. Halit Ziya İlköğretim Okulu’nun

⁸⁵ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s.81.

⁸⁶ Kiliselerin bu günkü ve tarihteki fotoğrafları ile krokileri bulunmaktadır. Ek-3, Bkz. Foto-51, s. 257.

etrafındaki evlerde oturan mahalle sakinleri⁸⁷, okulun yanında olduğu söylenen bu kiliseyi hatırlamıyorlar. Hatta bahçesinde yerde yatan bir çan da hatırlamıyorlar. Yalnızca okul zili için küçük bir çanın giriş kapısının hemen yanında yer aldığını söylüyorlar. *Vatan Vatanım Ma Patrie Uşak* adlı eserde yer alan ve altında Panayi kilisesi olduğu yazılı olan fotoğrafı yukarıda ki kişiler bu mahallede herhangi bir sokağa benzetemiyorlar⁸⁸. Bu fotoğrafın hangi sokağa ait olduğunu bulmak için Ünalın mahallesinde yaşayan göçmenlerden yaşı seksen üzerinde olan mahalle sakinlerine soruldu fakat netice alınamamıştır. Uzun süre fotoğraftaki yerin şimdi Cumhuriyet İlköğretim Okulu olan eski Nur Mektebinin bulunduğu mahalle olduğu düşünüldü. Fakat bu mahalleye 1950'li yıllarda gelen avukat Mehmet Güç, bu fotoğrafın müjde sokağına ait olmadığına çok emindi. Son olarak baskı esnasında oluşan bir hata sebebi ile fotoğrafın sağında ki evlerin sola, solundaki evlerin sağa geçmiş olması söz konusu. Fotoğrafın taranması esnasında bu türden yaşanmış bir terslikten resimdeki yerin hangi sokağa ait olduğunu bulamadığımız sonucuna varıldı. Bu fotoğrafın Halit Ziya İlköğretim Okulunun sol yanında yer alan Hakkı Yağcı Sokağı olarak düşünüldüğünde resimdeki çan kulesi ve arkasında duran okul doğru yerde durmaktadır.

1894 yangını sonrası kurumlar arası yazışmalarda kiliselerin durumları hakkında bilgiler olmalıydı. "Uşak'ta Gayrimüslim nüfusa paralel olarak Ermeni ve Rum Kilise ile mekteplerinin varlığı bilinmektedir. Cuinet'in verdiği bilgiye göre Uşak'ta 1890 yılında Bir Rum Ortodoks Kilisesi ile biri kızlar için olmak üzere beş temel eğitim veren mektep bulunmaktadır. Halk arasında "1310 Yangını" veya "Koca Yangın" olarak bilinen büyük bir yangın, 31 Ağustos 1894 tarihinde çıkmıştır. Yangın öncesinde dört bin civarında bulunan ev ile sekiz yüze yakın dükkân, han, ibadet binasının pek çoğu yanıp kül olmuştur. 11 mahallenin harap olduğu bu yangında gayri resmi açıklamalara göre, 3.300 ev yanmıştır. Şehirde sadece 600–700 evin bu afetten zarar görmemesi, yangının büyüklüğünü ortaya koymaktadır. Bu esnada 16 cami, 10 medrese, 7 han, 3 hamam, belediye binası, 2 iptidai mektebi ile bir rüştiye mektebi, 2 Rum ve Ermeni kilisesi

⁸⁷ Mehmet İnay, 1922 Uşak doğumlu. Salim Bodur, 1927 Uşak doğumlu. Mehmet Alak, 1917 Uşak doğumlu. Yukarıda adları geçen kişilerle 12.04.2008 tarihinde Panayi kilisesi hakkında görüşülmüştür

⁸⁸ Panayi Kilisesi yanında bulunan okul. Kilise okulun sağında yer almaktadır. Ek-1, Bkz.Foto 50, s. 256

yanmıştır. Bu afet sırasında bir Rum Kilisesi'nin yandığı kayda geçmekle birlikte, mekteplere dair bir bilgiye rastlanmamıştır. Genelde kiliselerin yanında bulunan bu okulların bu kadar büyük bir yangından hiç zarar görmemesi pek ihtimal dâhilinde görülmemektedir. Patrikhane'nin 16 Kanun-ı Sani 1311/18 Ocak 1895 (13 Şaban 1313), Hüdavendigâr Vilayeti'nin 20 Kanun-ı Sani 1311/1 Ocak 1896 tarihlerinde Adliye ve Mezahib Nezareti'ne göndermiş olduğu takrirde, Uşak kasabasında çıkan bir yangında Rum cemaatine ait "*yegâne kilise ve mektebin*, yandığını ifade edilmektedir. Buradan, 1894 yılında kilisenin yanında sadece kilisenin değil, muhtemelen bitişiğinde bulunan mektebin de yandığı anlaşılmaktadır. Rum Cemaatinin ayinlerini icra edemediği ve çocukların eğitim-öğretimden mahrum kaldığı gerekçesiyle yeniden inşası dair devrin Padişahı II. Abdülhamit'ten ruhsat istenmektedir. Eski arsaları üzerinde yapılması talep edilen inşaatın giderlerinin bir kısmı kilise varidatından, diğer kısmının ise "*ahali-yi mahalliye*" arasında toplanacak ianeden karşılanacağı takrirde belirtilmektedir. Kilisenin 74.475, mektebin ise 35.33 kuruş ile yeniden yapılması kararlaştırılmıştı. İnşa edilmesi talep edilen kilisenin ortalama boyu 38, eni 22, yüksekliği 18, mektebin ise boyu ve eni 26'şar, yüksekliği 12 zürâ olarak yeniden yapılması planlanmıştır.

Osmanlı Devletinde ibadethaneler yeniden yapılıp, onarılrken eski yapısına en uygun bir şekilde yapılmasına dikkat edilirdi. Buradan hareketle Uşak'taki kilise ve yanındaki mektebin önceki boyutlarının da bu ebatlarda olduğu düşünülmektedir. İnşa edilecek binanın haritaları ise takrire ilişik olarak takdim edilmiştir. Adliye ve Mezahib Nezareti'nden 23 Temmuz 1312/4 Ağustos 1897 tarihinde Sadaret Makamına havale edilen takrir, bir mahzur görülmediği takdirde Padişahın İradesi'nden geçtikten sonra gerekli kayıt işlemleri yapılmasına müteakiben Maarif Nezareti'ne gönderilecekti. Yapılması planlanan bu kilise ve mektebin sadece boyutları Osmanlı merkezine belirtilmekle yetinilmemiştir. Kilisenin inşasına mezuniyet itası hakkındaki müracaat üzerine Uşak'tan gönderilmesi istenen iki kıt'a resim ve keşf-i evvel defteri ile Uşak Rum Milleti Me'mûre Heyeti tarafından Belediye'ye verilen İane Defterinin Meclise tevdi edilen nüshalarının takdim edildiği, Kütahya Sancağı Mutasarrıflığı'na gönderilen 1 Mayıs 1312/13 Mayıs 1896 tarihli Uşak Meclis İdaresi Mazbatasından öğrenilmektedir. Ayrıca bu mazbatada kilisenin yarı kargir, mektebin ise ahşap olarak inşa edileceği belirtilmektedir. Bu belgede geçen "*mütemekkin Rum milletinin bundan*

başka kilise ve mektepleri olmayub muvakkaten inşa eyledikleri barakada icra-i ayin itmekde olduklara ifadesinden Rumlara ait başka mektebin kalmadığı da anlaşılmaktadır. Maarif Salnameleri'nde Hüdavendigâr vilayetinde Gayrimüslim mektepleri gösterir tablo içerisinde iptidai derecede bir Ermeni mektep mevcut iken bir Rum mektebinin bulunmaması, 1894 yılında yanan mektebin inşa edilmediği kanaatini güçlendirmektedir. Bu sıralarda Uşak kasabasında Rumların 350 ve diğer diğer milletlerden olan Gayrimüslimlerin 300 kadar hanesi mevcut olup, bunların toplam nüfusu belgede ifade edildiğine göre 4.000 civarında bulunmaktadır. Sonuç olarak Osmanlı ülkesinde misyonerlik faaliyetlerinin gittikçe arttığı bu dönemde Kütahya Sancağının bir kazası olan Uşak'ta gayrimüslimler içerisinde en fazla nüfusa sahip olan Rumların burada tekrar bir kilise ve mektep inşa ettirecek nüfuza sahip olmadıkları kanaati hâsıl olmaktadır"⁸⁹.

1894 yangınında resmi kayıtlara göre bir, farklı kaynaklarda iki Rum kilisesinin yandığı, yanan kilisenin yarısı kagir yarısı ahşap olmak üzere tamir edildiğini eski ölçülerine uygun ve eski arsası üzerinde inşa edildiğini masraflarının bir kısmının devlet bir kısmının kilise varidatından bir kısmının da Rum cemaatinin katkıları ile karşılandığı anlatılmaktadır. 1894 yangınında yanan bu kilise birbirine bitişik olan Müjde sokakta ki mi? Yoksa Halit Ziya İlköğretim okulunun sağında yer aldığı belirtilen Panayi kilisesi mi? Pandazoğlu, yanan ve daha sonra tamir edilen kilisenin Kostantinos ve Eleni kilisesi olduğunu ifade etmektedir. Yine yukarıda verilen bilgilere göre yanan kilisenin Rum cemaatinin yegâne kilisesi olduğu ayinlerin ancak bir barakada yapıldığı anlatılmaktadır. Buradan şunu söyleyebiliriz ki küçük Panayi kilisesi bu tarihlerde henüz inşa edilmemişti. Yine bu tarihlerde bu günkü Halit Ziya İlköğretim Okulu olarak kullanılan bina inşa edilmemişti.

1894 yangını öncesinde Kostantinos ve Eleni kilisesi ile yanında Rum Okulu vardı ve yandı. Yangından sonra Rumlar ihtiyaçlarını görece ayinlerini yapabilecekleri bir barakayı kullanmaya başladılar bu kiliseye daha sonra küçük Panayi kilisesi dediler. Bu

⁸⁹ Sadiye Tutsak, "Uşak'ta Rumlara Ait Bir Kilise ve Mektebin Yeniden İnşasına Dair", *Tarihin İçinden*, M. Akif Doğru, IQ kültür sanat yayıncılık, 2006, İstanbul, s. 598-605.

küçük kilisenin solunda yer alan günümüzdeki adı ile Halit Ziya ilköğretim okulu, Anaokulu ve Kız mektebi olarak Pandazoğlu'nun verdiği bilgilere göre 1912 yılında yapıldı. Bu resmini gördüğümüz bitişik durumda ki Aziz Kostantinos ve Eleni kilisesi ile yanındaki Rum Okulu(Eski Nur mektebi şimdi ki Cumhuriyet İlköğretim Okulu) yangından sonra devletin, kilisenin ve Rum cematın katkıları ile tekrar yapıldı. Çünkü bu iki kilise önünde 1920 yılında resim çektiren Yunan askerlerinin fotoğrafları bulunmaktadır. Halit Ziya İlköğretim Okulu binasının 1920'li yıllarda önünde öğrencileri ile fotoğraflarını görüyoruz.

Panayi kilisesinin fotoğrafına niye ulaşamıyoruz? 1920, 1925 doğumlu insanlar neden böyle bir yapı olduğunu hatırlamıyor? Çünkü yangından sonra derme çatma yapılmış zayıf bir yapı idi muhtemelen Yunan ordusunun çekilmesinden hemen sonra da yerle bir oldu.

Pandazoğlunun verdiği bilgilere göre bu gün tam olarak yerini bilmediğimiz Aziz Jean Le Promos adında bir kilise bulunduğu belirtilmektedir. Fakat bu kilisenin bir Ortodoks kilisesi mi yoksa Katolik kilisesi mi bu konuda bir açıklama getirilmemiştir. “Aziz Dimitro Manastırı, Aziz Georges Manastırı. Hiç kuşkusuz Bizans’a özgü bu iki manastır gül bahçeleriyle çevrilmişti. Uşak’ın dışında, doğuda, Kapaklar köyüne doğru “Karaşeyde” denilen yerde kurulmuştu. Aziz Georges Manastırı Kilisesinin kalıntılarında dini törenlerin usul ve sırasına uygun altından eşyalar, dini resimler ve bozguna uğramamış olsa Yunan ordusu 1922’de Atina’ya taşımak istemiştir. Büyük olanı Aziz Georges’e ithaf edilmişti. Orada 23 Nisan’da bir panayır yapılıyordu. Uşak ve çevresindeki tüm Rumlar bir ayin ve kır yemeği için toplanıyorlardı. Ertesi gün Türkler aynı yere Hıdrellez kutlamak için gidiyorlardı. Hıristiyan azizlerini kutlamak kendi dinlerinde bir günah sayılıyordu. Fakat Aziz Georges için bir istisna yapıyorlardı”⁹⁰.

⁹⁰ Pandazoğlu, *a.g.e.*, 81-82.

Pandazoğlu'nun Uşak'ta Hıristiyanlık dini hakkında yukarıda ki paragrafta aktardığı bir başka bilgi ise Kapaklar köyüne yakınlarında "Karaşeyde" denilen yerde kurulu Aziz Georges ve Aziz Dimitro manastırları. Kapaklar köyünde ve Çarık köyde Karaşeyde adında bir mevki bulamadık. Bu bölgede bir manastırın varlığına dair bilgilere ulaşamadık. Pandazoğlu bu manastırların Uşaklı Rumların sosyal hayatında oynadığı rolü şöyle ortaya koymaktadır; "23 Nisan Saint Georges gününde horozlar kesilirdi. Petinaria denen bu adak, Karaşeyde'de Saint Georges Kilisesi'nin bir kolunun önünde gerçekleşirdi. Ayrılmış bir çifti birleştirmek için papaza tuz kutsatılır ve kutsanmış tuz hemen eşelere verilirdi"⁹¹. Buradan da anlaşılacağı gibi manastırlar, müslüman toplumu için tekke ve zaviyelerin üstlendiği misyona benzer bir anlam ifade etmektedir.

Pandazoğlu, Uşak'ta görev yapmış olan papazların adları ve Rum halkına kilise olarak hangi hizmetleri verdikleri hakkında bilgiler vermektedir. "Kiliselerin her birinde papazlık hizmetleri Uşak'lı olma zorunluluğu olmayan üç papaz tarafından yapılırdı. Araştırmalarımın Sonucu;

1. Papaz Dimitrios, Ailesi Efkarpia'ya mülteci olarak gitmiştir
2. Fıstıklı denilen Papaz Uşak kökenli gerçek adı bilinmiyor.
3. Papaz Sterio Efendi, 1868 Uşak doğumlu, Yani ve Sultana'nın oğlu.
4. Papaz Papazoğlu Pandelis Theophanou (Stavroula'nın ifadeleri)
5. Papaz Manoli (Uşak Üst Konsey Papazı)
6. Papaz Papazoğlu Miltiadis
7. Rum Manastır Başrahibi Avyerinos.

Prokopios ve Chrysostomos Filedelfiya'nın piskoposlarıdır (Despotlarıdır). Filedelfiya piskoposu Uşak'a geldiği zaman orada büyük bir görkemle kabul edilmişti. Şehrin yetkilileri kaymakam, müftü onu karşılamaya gelmişlerdi. Altın yaldızlı dini elbiseleri ve silahlı muhafızlarıyla görkemli bir giriş yapmıştı. Despot, Uşak'ta başrahip Avyerinos tarafından temsil ediliyordu. Bu rahip evlendirme, vaftiz etme, cenaze

⁹¹ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s. 149.

törenlerini gerçekleştiriyordu. Ama boşanmalara sadece despot (Prokopios ve Chrysostomos) karar verebiliyordu. Antonoğlu Lazaros ve Stavridis Stavros Aziz Konstantinos ve Eleni Kilisesi'nin şarkıcısıydı. Kiliselerde ayin ve dualar Türkçe olarak yapılıyor ve şarkılar Türkçe söyleniyordu. Alexandre Tzamalıs Bey'in lütfu sayesinde Uşak Kilisesi'nin, şehirde yerli bir demirci tarafından yapılmış olan iki markasına ulaştım. Bir yüzünde iki azizin yüzleri vardı (Büyük ihtimal Konstantin ve Eleni). Aralarında bir haç tutuyorlar ve boş ellerinde uzun bir krallık asası var. Diğer yüzünde markasına göre 5 ya da 10 para değeri yazılmış. Ayrıca EKKLISIA yerine EK ve OUŞAK kelimesi (OU olarak kısaltılmış) görülür⁹². Hepsi doğal olarak Yunancadır. Markalardan birinin bir yüzük şekli vardır. İhtimal, bir sürgün tarafından Uşak hatırası olarak mücevher haline getirilmiştir. Büyük ihtimalle Ayos Konstantinos ve Eleni Kilisesi tarafından piyasaya çıkarılmış olan markalar kilisede örneğin bir mum parasını ödemek için para görevi yapıyordu. Dünyanın başka yerlerinde de olduğu gibi Uşak'ta da kilise zaman zaman yardım Parası toplama işi düzenliyordu. 24 Eylül 1899'da İstanbul'daki Balıklı Hastanesini güçlendirmek için iyi kalpli Uşak'lılara çağrı yapıldı. Bağışçılar isimlerini ve toplam bağışlarını bizzat kendileri listeye yazdılar. 1899'da Rum Kiliseleri Türk yetkililer tarafından kapatıldı. Bir gün babamın kardeşlerinden biri olan 8 yaşındaki Stavros Pandazoğlu, bir başka Rum çocuğu Mihal Cekmeci (gelecekteki Mısır Despot'u) ile birlikte bir pencereden geçmişler ve kiliseye girmişler. Çok sayıda mumu yakıp çanları çalmışlar. Türkler ve Rumlar evlerinden çıkıp "mucize! mucize!" diye bağırılmışlar. Türk yetkilileri derhal kilisenin yeniden açılmasına karar vermişlerdir⁹³.

Pandazoğlu'nun bu bölümde aktardığı bilgilere göre 1899 yılında Uşak'taki Rum kiliselerin kapatılmıştır. Bunun hangi sebeple olduğu anlatılmıyor fakat iki çocuğun el çabukluğuna herkesin kanması, mucize diye algılanıp kiliselerin geri açılmış olması çokta akla yatkın bir açıklama değil. 24 Eylül 1899'da İstanbul'daki Balıklı Hastanesini güçlendirmek için Uşak'lı Rumların bağış yapmaları sağlık konusunda duyarlı olduklarını gösterirken bu hastanenin Osmanlılar zamanında Rum Ortodoks

⁹² Kilise Jetonları. Ek-1, Bkz. Foto-22, s. 240.

⁹³ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s.83-84.

Cemaati'ne sağlık hizmeti vermek amacıyla kurulduğunu görüyoruz⁹⁴. Kiliselerinde mum parası olarak kullanılan markalar üzerinde “EKKLISIA” yerine “EK” ve “OUŞAK” kelimesi yerine “OU” olarak kısaltılmış isimler kullanıldığı ifade edilmektedir. Bu konu da “Prof. Bilge Umar'ın, Uşak adının, "Obsequium"dan başlayarak, "Obsikion", "Ovsekion", "Ovsek", "Ovşek" ve "Oşek" aşamalarından sonra "Uşak" a dönüşmüş olması, tarihi bilgilere ve akla daha uygun gelmektedir”⁹⁵. Uşaklı Rumların bildiğimiz anlamda ‘Uşak’ değilde markaların üzerine ‘OUŞAK’ kelimesi yerine “OU” kullanmaları Uşak adı üzerine yapılan tartışmalarda Rumların "Obsikion", dan gelen ismi telaffuz ettiklerini göstermektedir. Pandazoğlu Uşak'ta görev yapmış papazların adlarını saymakta ve evlendirme, vaftiz etme, cenaze törenlerinin papazlar tarafından gerçekleştirildiğini fakat boşanmalara yalnızca despot(Piskopos) tarafından gerçekleştirildiğini ifade etmektedir ki bu örnek kiliselerin din adamlarının Rumların aile hayatı üzerinde ne kadar etkin olduğunu, kilisenin boşanmalara çok sıcak bakmadığını göstermektedir. Uşak'taki Rum Ortodoks kiliselerinde dua ve ayinlerin Türkçe yapılması Rumların Türkçeyi benimsediğini göstermektedir.

Pandazoğlu diğer gayr-ı müslim toplumların dini yapıları hakkında da bilgiler vermektedir; “Uşak'ta Ermenilerin kilisesi vardı: Aziz Marie De Dieu Kilisesi. İngiliz Arkeolog Ramsey bize bu kilisedeki Yunan yazıtları gösteriyor. 1894'te şehirdeki büyük yangında yanmış ve 1898'de yeniden yapılmış, 1916'dan sonra yapılış amacına göre kullanılmamıştır. İzmirli Katolik başpiskopos Aziz Andrea Policarpo Timoni Uşak'taki kardeşler okulunun kuruluşundan sonra onun yanında bir küçük kilise takdis etti. 1914'te Jön Türk'ler tarafından okulun kapanmasıyla birlikte kilisede ortadan

⁹⁴ Balıklı Rum Vakfı Hastanesi'nin temelinde Osmanlılar zamanında Rum Ortodoks Cemaati'ne sağlık hizmeti vermek amacıyla kurulan birkaç hastane yatar.1794 yılında; Eğrikapı, Beyoğlu ve Büyükkada'daki üç hastane, 1753'de Yedikule/Küçük Balıklı'daki Rum Cemaati'nin İstanbul'un fethinden sonra açtığı ilk hastaneyle birleşti. III. Selim'in fermanıyla yasal bir statü kazanıp 1794'te kurulan ortak bir fona ve 1793 yılında yangınında kül olduktan sonra yeniden inşa edilen Yedikule'deki hastaneye bağlanan bu sağlık organizasyonu, "Ulusal Hayırseverlik Kurumları" adını aldı. 1925 yılına kadar Rum cemaatinde "Valukli Hastanesi" diye anıldı, bu tarihten sonra resmen Balıklı Rum Hastanesi ismi verildi. Osmanlı Devleti'nin resmi yazışmalarında genellikle, "Yedikule Haricindeki Rum İspitalyası", "Rum Milleti Hastanesi", "Rum Cemaati İspitalyası", "Balıklı'daki Rum İspitalyası" olarak geçer.. de Uşak Kiliselerinin markaları ve Balık hastanesi için yardım edenlerin listesi. [http://www.zeytinburnu-bld.gov.tr/bel_zeytinburnu/ilce_gezisi/tarih/\(17.05.2008\). Ek-1, Bkz. Foto23, s. 240.](http://www.zeytinburnu-bld.gov.tr/bel_zeytinburnu/ilce_gezisi/tarih/(17.05.2008). Ek-1, Bkz. Foto23, s. 240.)

⁹⁵ Halit Karaman, “Uşak mı? Uşşak mı?”, *21. Yüzyılın Eşiğinde UŞAK Sempozyumu*, Uşaklılar Eğitim ve Kültür Vakfı C.1, s.26.

⁹⁷ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s.87.

kalktı. Sinagog (Yahudi Tapınağı) Rus Yahudi göçmenlerin gelişinin ardından bir evdeki bir oda sinagog görevi yapıyormuş gibi gösterildi”⁹⁶. Yahudilerin banka, ticaret, sigorta, demir yolları gibi alanlarda sayıları az olmakla birlikte önceden de Uşakta yaşadıklarını biliyoruz. Rus Yahudi göçmenlerin Uşak’ta Sinagog olarak kullandıkları ev neresidir bunu bilmiyoruz.

“1901’de Osmanlı Devleti tarafından hukuki varlığı kabul edilen Fransız müesseseleri arasında Uşak’ta 1 Latin Kilise Mektebi’nin bulunduğu belirtilmektedir. Mekteplerin kiliseye bitişik tarzda kurulduğu düşünüldüğünde 1901’de Uşak’ta bir Latin kilisesinin bulunabileceği ihtimalî ortaya çıkmaktaysa da, gerek 1901 öncesi, gerekse 1901’de meşruiyet kazanan Fransız müesseseleri arasında Uşak’ta 1 Latin kilisesine rastlanmamaktadır. Ancak Başbakanlık Osmanlı Arşivi’nde bulduğumuz bir belgede 1913 tarihli Osmanlı-Fransız İtilâfnâmesine merbut defter-i müessesatta bir Katolik kilisesinin kayıtlı olduğu bilgisi yer almaktadır. Bu da 1913’de Uşak’ta bir Latin kilisesinin hukuken meşruiyet kazandığına delâlet etmektedir. Böylece bu kilisenin 1901 yılı ve öncesinde fiilen de olsa var olup olmadığı sorusu cevapsız kalmakla birlikte, 1913’den önce faaliyette olduğu sarahaten anlaşılmaktadır. Uşak’ta 1913’de meşruiyet kazanan bir diğer kilise de Freres des Ecoles Chretiennes(Hıristiyan Kardeşler Okulu) adlı cemaate aittir. Bu Hıristiyan cemaat Katolik mezhebi bünyesinde faaliyet göstermiştir”⁹⁷. Uşakta Fransız Demiryolu şirketinin açtığı “Hıristiyan Kardeşler Okulu” yanına küçük bir Latin kilisesi inşa edildiği dolayısıyla Ermeni kilisesi ile Uşak’ta 6 adet kilise olduğunu görüyoruz. Ermeni kilisesi 1916 yılından sonra yapılış amacına göre niçin kullanılmamıştır? Bu tarihlerde Doğu Anadolu bölgesinde meydana gelen Ermeni olaylar sebebi ile Ermeniler Uşak’ı terk mi etmiştir? Uşak’ta idareciler hangi sebeple böylesine bir uygulama içine girmiştir bu konuya açıklık getirilmemiştir. Uşak’taki Ermeni kilisesinin fotoğrafı varsa da yerini bilemiyoruz⁹⁸.

Pandazoğlu Anadolu’daki Rum nüfusun azalmasının sebeplerini açıklarken en önemli etkenin yine din olduğunu iddia etmektedir. Hıristiyanlık inancını koruyamayan

⁹⁷ Adnan Şişman, Sadiye Tutsak, Biray Çakmak, “XX. Yüzyılda Uşak’ta Fransız Müessesleri”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.4, S.1, s.109.

⁹⁸ Ermeni kilisesi. Ek-1, Bkz. Foto-25, s. 241.

Rumların din ve kültür olarak Türkleştiğini ifade etmektedir. “Bizans döneminin başlangıcında Küçük Asya’daki Rum nüfusu 9 ile 13 milyon, orta Bizans döneminde 8 milyon, sonra 13. yy. da Türk döneminde 6 milyon olarak verilmektedir. Timenouthyrai kesin olarak 1390’da Osmanlılar tarafından fethedildi. Hıristiyan Rum nüfus şehrin fethi ile ortadan kayboldu. Dr. Mehtap Özdeğer’in XV- XVIII. yy. arasında Uşak ili tarihi, ekonomik ve sosyal hayatı hakkında yaptığı araştırmaya göre Uşak’ta artık Rumlar yoktur. İki soru soruluyor: Fetih sırasında Rumlar şehirden ayrıldı mı? Yoksa hepsi din mi değiştirdi? Toptan din değiştirmelerde az çok zorlama var mıydı? Dört asır boyunca Rum dünyasının hemen hemen yok olmasını açıklamak için bütün varsayımlar göz önünde bulundurulabilir. Rumlar bunca yıkımdan sonra Mevlevilik ve Bektaşilik gibi serbest tarikatlara yöneldiler. Rumları Müslüman-Türk olmaya kışkırttılar. Yani önce dinlerini değiştirmeye ve daha sonra dillerini kaybetmeye yönlendirildiler. Bu durumun Rum nüfusun düşüşünün önemli sebepleri arasındadır. Çok sayıda din değiştirme çeşidi oldu. Zorla din değiştirmiş bazı Rumlar, Hıristiyan-Ortodoks Rum inançlarını gizlice korudular. Onlara Crypto-Hıristiyanlar deniyor. Uşak’ta yaşanan pek çok olay içinden iki örnek vereceğim: Benim müzik aletleri (Ut, saz vs.) yapan bir büyük amcamın iki oğlu vardı. Bunlardan biri güzel bir Türk kızına aşık oldu. Onunla evlenebilmek için Müslüman dinine katılmak zorunda kaldı. 1922’de nüfus değişiminden sonra Uşak’ta kalabildi. Bu bana bu hikâyeyi anlatmış olan babam Pandazi Pandazoğlu’dur. Başka bir hikâye son zamanlarda bana bir Türk arkadaş tarafından anlatıldı: 1922’nin üzüntülü olayları boyunca, Rumların gönderilmeleri esnasında öksüz küçük bir Rum çocuğu iyi kalpli zengin bir Türk terzi tarafından evine alınıp bakıldı. Bu çocuğun dini değiştirildi ve evlat edinildi”⁹⁹.

Pandazoğlu’nun ifadelerinden Anadolu’daki Rum nüfusun önceki dönemlerle karşılaştırıldığında Bizans döneminde de azaldığını görüyoruz. 1071 Malazgirt zaferi ve sonrasında Anadolu’da hâkimiyeti ele alan Türklerle Rumlar arasında neler yaşandı ve Rum nüfusu niçin azaldı sorusunun cevabını vermek için Pandazoğlu’nun dediği gibi bütün varsayımları gözden uzak tutmamak gerekir. Fakat XIX. yüzyılın sonuna kadar özellikle Osmanlı devleti döneminde Rumların her türlü imtiyaza sahip olduğunu

⁹⁹ Pandazoğlu, *a. g.e.*, s. 87-88.

kaynaklardan hatta Pandazoğlu'nun çalışmasından öğreniyoruz. XIX. yüzyılın sonunda Fransız ihtilali ile Avrupa'da başlayan ve dünyayı saran Etnik milliyetçilik, 'Ulus Devlet' kurma ideali, merkezi çok uluslu devletlerin dolayısıyla onların içinde yaşayan azınlıkların, kültürlerin yıkımı oldu. Rumlar, Bulgarlar... v.b. topluluklar bu acıları yaşadılar. Balkanlardan, Kafkaslardan, adalardan sürülen Türklerde bu acıları yaşadılar. Pandazoğlu'nun Rumların Mevlevilik ve Bektaşilik gibi tarikatlara girerek müslüman olmasını, Rum nüfusunun azalmasının önemli sebepleri arasında görmesi kayda değer bir bilgi. Diğer yandan Uşak'ta müslüman olmuş Rumlar hakkında kendi amcaoğlu ile öksüz bir Rum çocuğunun evlat edinilmesi örneği ile yetinmesi acaba Uşakta ne kadar 'Crypto-Hıristiyan' Rum kalmıştır sorusunu aklımıza getirmiyor değil.

B) ALAŞEHİR METROPOLÜNE BAĞLI ŞEHİR VE KÖYLERİN LİSTESİ

Hıristiyanlığın ilk dönemlerinde Batı Anadolu'da bulunan şehirlerdeki kiliselerin Lodice(Denizli) piskoposluk merkezine bağlı olduğunu görüyoruz. XX. yüzyıla geldiğimizde bu merkezin Alaşehir olduğunu görüyoruz. Pandazoğlu'nun verdiği bilgilere göre Filedelfiya (Alaşehir) metropolüne bağlı on sekiz yerleşim(şehir veya köy) bulunmaktadır. Alaşehir metropolüne bağlı şehir ve köylerde toplam 18905 Rum nüfus yaşadığı, 25 kilisenin bulunduğu, bu kiliselerde 33- 36 arasında rahip'in görev yaptığı, Dinar ve Kadıköy'de kilise ve rahip bulunmadığı, Mendechora'da bir kilisenin mevcut olduğu fakat rahip bulunmadığı bilgisi bulunmaktadır. Aşağıda ki tabloda verilen nüfus, kilise ve papaz istatistikleri hangi tarihe aittir bu konuda bir tarih düşünülmemiştir. Tabloda ki Uşak sınırları içinde kalan üç ayrı yerleşim(Uşak, Eşme, Tatarköy) yerindeki Rum nüfusu topladığımızda 4340 Rum bulunduğu görülmektedir.

On dokuz yerleşim içinde nüfusu en kalabalık olan şehir Uşak. Hatta bağlı bulunduğu Filedelfiya(Alaşehir) dan bile daha fazla. Uşak'ta 6 papaz bulunurken Filedelfiya'da 12-15 arasında papaz mevcuttur. Bu tablonun hangi tarihe ait olduğunu bilsek bile buradan Rum nüfusu ile ilgili bir sonuç çıkarmak oldukça zor. Çünkü Uşaklı Rumlar hakkında kaynaklarda 1484 ile 6000 arasında değişen sayılar verilmektedir ki bunların arasına yukarıda ki tabloya bakarak 4340 sayısını ekleyebiliriz.

Tablo 9. Alaşehir Metropolüne Bağlı Şehir ve Köylerin Tablosu¹⁰⁰

Şehir veya Köyün adı	Rum sayısı	Eski veya diğer adı	Kilise sayısı	Papaz sayısı
Uşak	4000	Timenouthyrai	2	6
Salihli	1100	Sardes	1	1
Tatarköy	180	Tatarköyü	1	1
Petsirli	140		1	1
Kula	2800	Maionia	3	2
Gölde	800		2	1
Mendechora	110	Mendechorion	1	Papaz yok
Eşme	160		1	1
Gördes	550		1	1
Denizli	1850	Laodikeia	1	2
Afyonkarahisar	1200	Akroenos	1kilise, 1912-1914	1
Dinar	400	Diner	Kilise yok	Papaz yok
Simav	148(40 Aile)	Sinaos	1	1
Kadıköy	100		Kilise yok	Papaz yok
Honaz	417	Hones		
Sarayköy	1200	Saray Köy	1	1
Demirci	160		1	1
Tepeciköy	80	Petite Colline	1	1
Alaşehir	4000	Filedelfiya	6	12-15

IV. XX. YÜZYILIN BAŞINDA UŞAK'TA AZINLIK OKULLARI

A) UŞAK'TA BULUNAN RUM VE ERMENİ OKULLARI

¹⁰⁰ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s.85.

XIX. y.y. sonunda Uşak kazasında yaklaşık 4000 gayr-ı müslim nüfus bulunduğunu biliyoruz. Bu aileler çocuklarının eğitimi için ayrı mektepler mi açmışlardır, yoksa çocuklarını Türk çocuklarının gittiği mekteplere mi göndermişlerdir? Pandazoğlu Uşak'ta ki Rum okulları hakkında şu bilgileri vermektedir; “1889 ‘da Uşak’ta iki Rum Okulu bulunuyordu; bir ilkokul ve bir de anaokulu. Kaynaklara göre İlkokul kısmında 120 civarında öğrenci, Anaokulu kısmında ise 50 ile 80 arası öğrenci mevcuttu. İlk zamanlarda sınıflar karma idi . Sınıfta kızlar bir köşede erkeklerde başka bir köşede oturuyorlardı.1912 yılında kızlar için bir ilkokul açılmıştı. Kızlar ve erkekler ayrılmıştı. Okul binalarından biri Aziz Konstantin ve Eleni Kilisesinin yakınındaki ekilen bir arazide kurulmuştu. Başka bir okul ise Panayia Kilisesi yakınında idi. Zemin kattaki büyük bölümler anasınıfı olarak kullanılırdı. Kızların sınıfları birinci katta bulunuyordu. Yunanlıların ayrılmasından sonra, aynı bina, Türk Okulu olarak günümüzde hala “Halit Ziya Uşaklıgil İlköğretim Okulu” olarak kullanılmaktadır. 1888 yılında Türk ve Yunan kaynaklarında adları geçen okullardaki bazı öğretmenlerin isimleri aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 10. 1888 yılında Uşak'taki Rum Mekteplerinde Görev Yapan Öğretmenlerin isimleri¹⁰¹

Görevi	Adı
Okul Müdürü	Philippos Kostandinis
Anaokulu Müdiresi	Evanthia Evanguelidou
Öğretmen	Theoharidis
Öğretmen	Kimon Efendi
Öğretmen	Ina (İno için sık kullanılan isim Ina)

¹⁰¹ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s.99.

Öğretmen	Irazmi Hanım (İrazmi için sık kullanılan isim Erasmia)
Öğretmen	Sophia Melidou (Delichristo nun Eşi)
Asistan	Yorgi Efendi

906–1907 *Hüdavendigâr Vilayet Salnamesinde* o dönemde Uşak'ta bir Rum bir Ermeni mektebi olduğu belirtilmektedir. "Uşak'ta Gayrimüslim nüfusa paralel olarak Ermeni ve Rum Kilise ile mekteplerinin varlığı bilinmektedir. Cuinet'in verdiği bilgiye göre Uşak'ta 1890 yılında bir Rum Ortodoks Kilisesi ile biri kızlar için olmak üzere beş temel eğitim veren mektep bulunmaktadır"¹⁰². Burada Rumlara ait iki mekteb dışında kalan üç mektep hakkında bir ayrıntı verilmemektedir "1890'lı yıllarda gayrimüslimlere ait ilkokul seviyesinde 6 okul bulunuyordu. Bu okullardan 3 tanesi Rum Ortodokslara ait erkek, 2 tanesi de kız mektebi olup diğeri ise Ermeni gregoryenlere ait bir erkek mektebidir. Bu mekteplerden Rumlara ait olan 3 erkek okulunda 70, 2 kız okulunda 20 ve 1 Ermeni erkek okulunda da 30 olmak üzere toplam 120 gayrimüslim talebe bulunuyordu"¹⁰³.

Uşak'ta ki ilkokul son sınıf öğrencilerine ders vermek üzere Atina'dan gelmiş olan Tassos Kamas isminde bir öğretmen vardır. Aslen Midilli, İzmir, İstanbul, Alaşehir gibi başka şehirlerden olan diğer öğretmenlerin adlarını bilemiyoruz. Kız Mektebinin 1921 yılında çekilen fotoğrafında, 2 ilkokul öğretmeni ve 38 ve kız öğrenci görünmektedir. Hiçbiri haç taşıyor ve hepsinin ayakkabıları var. Hepside Batı

¹⁰² Sadiye Tutsak, "Uşak'ta Rumlara Ait Bir Kilise ve Mektebin Yeniden İnşasına Dair", *Tarihin İçinden*, M. Akif Doğru, IQkültür sanat yayıncılık, 2006, İstanbul, s. 602.

¹⁰⁴ Solak, *a.g.e.*, s. 167.

¹⁰³ Anabasis veya Onbinlerin Dönüşü Hellen tarihçi Xsenophon'un ünlü düzyazı yapıtı. Xenophon tarafından M.Ö. 400 yıllarında kaleme alınmış olan kitapta anlatılanlar üzerine çok sayıda kitap yazılmıştır. Anabasis, Yunanca yukarıya doğru yükselme, tırmanma veya çıkış gibi değişik anlamlara gelmektedir. Olasılıkla kitabın adı, Lidya'nın (İzmir ve çevresi) başkenti Sardes şehrinden başlayıp Mezopotamya'ya doğru coğrafyanın yükselip dağlık alanlardan geçmesi veya ordunun sürekli tırmanması ile ilişkili olmalıdır. Üslup olarak Seydi Ali Reisin Mir'at-ül Memalik'ini çağırıştırır. Anabasis, olayların anlatıldığı dönem açısından Anadolu'nun tarihi coğrafyası, gelenekleri, yerel halkları ve bunların yaşam koşulları hakkında önemli bilgiler vermektedir. <http://en.wikipedia.org/wiki/Xenophon-> (16.05.2008)

¹⁰³ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s.99-100.

okullarındaki yaşlıları gibi temiz gömlekler giymişler. Anaokulundaki 126 kız ve erkek öğrenciler aynı seviyede iyi giyinmişler Birinci sıradaki bazı öğrenciler ayakkabısız. Dipte bulunan küçük bir Rum çocuğu asker selamı veriyor. Rum okulları bir çok kez kapatılmıştır. Bir gün okula ziyarete gelen bir Türk müfettiş okul müdürünün masasında Yunanca bir coğrafya kitabı ile Xenophon'nun, *Anabase* kitabını bulur¹⁰⁴. Coğrafya kitabına göz yumar fakat Xenophon'nun *Anabase* kitabı yüzünden okul 3 ay kapatılır. 1914 savaşı boyunca ve ardından Yunanlılara karşı yapılan boykotlar nedeniyle okullar belli bir zaman kapalı kalır”¹⁰⁵.

Mevcut bilgileri yan yana getirirsek Pandazoğlu, 1 Anaokulu, 2 mektep, 1912 yılında 1 kız mektebi olduğunu iddia etmektedir. 1906–1907 *Hüdavendigâr Vilayet Salnamesine* göre de 1 Rum, 2 Ermeni mektebi bulunuyordu. Pandazoğlu ile *Hüdavendigâr Vilayet Salnamesinde* verilen bilgiler birbirine çok yakın. Şöyle ki; 1907 yılı öncesi Kostantin ve Eleni kilisesi yakınında¹⁰⁶ kiliseye bağlı bir Rum mektebi bir de Anaokulu bulunmaktadır. Ayrıca Ermeni kilisesine bağlı Ermenilerin mektebi bulunmaktadır. Dolayısıyla 1906 *Hüdavendigâr Vilayet Salnamesi* ile Pandazoğlu'nun verdiği bilgiler birbirini tutuyor. Pandazoğlu. 1912 yılında Panayi kilisesine bağlı Bu günkü Halit Ziya İ.Ö.O. bulunduğu binada Anaokulu ve kız mektebi açıldığını bildirmektedir. Şimdi bunları toplarsak 2 Rum mektebi, 1 kız mektebi, 1 Rum anaokulu 1 Ermeni (Nerse) mektebi ve 1 Fransız mektebi olmak üzere beş mektep bulunmaktadır.

B) FRANSIZ KATOLİK OKULU

XIX. Yüzyılın sonunda Uşak'ta açılan tek yabancı okul Fransız mektebidir. Diğer gayr-ı müslim okulları Osmanlı vatandaşı kişiler tarafından açılmıştır. Haşim Tümer'in *Uşak Tarihi* adlı eserinde Fransız Mektebi, Pandazoğlu'nun *Vatan Vatanım Ma Patrie Uşak* adlı eserinde Fransız Katolik Okulu veya Hıristiyan Rahipler Okulu diye

¹⁰⁵ Pandazoğlu, *ag.e.*, s.99-100.

¹⁰⁶ Günümüzde Cumhuriyet İ.Ö.O. olarak kullanılmaktadır.

isimlendirilen mektep, Freres des Ecoles Chretiennes cemaatine bağlıdır. Fransız Katolik Okulu hakkında “XIX. Yüzyılda Uşak'taki Fransız Müessesleri” adlı makalede şu bilgilere yer verilmektedir: “Fransa, entelektüel propagandayı esas alarak Fransız dil ve kültürünü yaymak, siyasî nüfuz kurmak, Katolik Hıristiyanlar üzerinde söz sahibi olmak, siyasî, iktisadî ve dinî konularda kendi çıkarlarına uygun ortamlar oluşturmak ve böylelikle Osmanlı Devleti'nin iç işlerine müdâhale ve Şark'taki her türlü Fransız menfaatine hizmet etmek amacıyla İngiltere, Amerika, İtalya vb. devletlere göre daha erken tarihlerde sosyal ve kültürel müesseseler açmıştır. XIX. yüzyıl sonlarıyla XX. yüzyıl başlarında Katolik mezhebine bağlı cemaatlerin yoğun faaliyetleri ve Fransa'nın maddî-manevî desteği sonucu Fransız müesseselerinin sayısı hayli artmıştır. Maârif Nazırı Ahmet Zühdü Paşa'nın raporuna göre 1894'te Osmanlı topraklarında 321'i yabancı olmak üzere 427 azınlık ve yabancı okulu mevcuttur. Bu okullardan 108'i Fransızlara aittir. XIX. Yüzyıl sonları ile XX. Yüzyıl başlarında Fransa, Osmanlı-Alman yakınlaşması ve Osmanlı ülkesinde bu yakınlaşma sonucu oluşan Alman nüfuzunu kırarak kendi etkisini idâme ettirmeyi ve güçlendirmeyi amaçlayan bir dış politika takip etmiştir. Bu sebeple Osmanlı ülkesindeki ruhsatlı Fransız müesseselerinin sayısında önemli bir artış meydana gelmiştir. 1912'de mektep ve kolej bazında bu artış takip edilebilmektedir.

Bu durum kısmen Uşak'ta da fark edilmektedir. Uşak'ta Fransız müesseselerinin açılması, ilgili devletin dış politikasında yer alan, Müslümanlar arasında Hıristiyanlık propagandası yapmak, Fransız kültürünü yaymak, iktisadî menfaatlerini gözetmek, dinî ve siyâsî nüfuzunu kurmak, Müslümanlar ile Ortodoks gayr-i Müslimler arasında Katolik mezhebini etkin kılmak gibi Şark siyâsetinin genel amaçları çerçevesinde değerlendirilmelidir. Uşak'a Katolik Fransız misyonerlerin gelişi, XIX. Yüzyılın ikinci yarısına rastlamaktadır. Hüdâvendigâr Vilâyeti'nden Dâhiliye Nezâreti'ne yazılan 02.07.1914/ 8 Şaban 1332 tarihli belgeden, Uşak'ta (Victor Parmantier) isimli Fransız adına değeri 13000 kuruş bir adet mesken ile değeri 5000 kuruş bir adet icarhâne ve yine (Endrian Pauly Carme) isimli Fransız adına 27.000 kuruş değerinde bir adet boyahanenin kayıtlı olduğu, 1893/ H. 1311 'den beri Andriya Poli'nin kendisine ait iki haneden birini ikâmete tahsis ettiği, ayrıca Victor Parmanti'nin kendi adına kayıtlı iki hanesinden birinde ruhbanın ikâmet ettiği anlaşılmaktadır. Maurice Pernot, Osmanlı

ülkesindeki Fransız müesseseleri ile ilgili eserinin Uşak bahsinde, İzmir Başpiskoposluğu'na ait Katolik Misyoner Teşkilatı'nın Uşak'ta 1898'de kurulduğunu ve bu teşkilâtın 1904'te Freres des Ecoles Chretiennes cemaatine devredildiğini belirtmektedir. Bu bilgiler çerçevesinde Fransız Katolik misyonerlerin Uşak'a 1893'ten önce geldiği, emlak satın aldıkları ve boyahane gibi ticarî amaçlı müesseseler kurdukları, yani iktisâdî görüntü içerisinde oldukları anlaşılmaktadır. Yine bu bilgilerden Freres des Ecoles Chretiennes'e ait 1904'ten sonra tesis edildiği sonucu kuvvetle muhtemeldir. Uşak'ta Katolik cemaate ait 1 kiliseden başka, 1913'te hukukî varlığı Osmanlı Devleti tarafından resmen tanınmış 1 mabed, 1 manastır bulunmaktadır. Bu kilise ve manastırın Rum ve Ermeni Mahallesi olarak da bilinen, Ünalın mahallesinde bulduklarına dâir bilgiler mevcuttur. Zira 14. 06. 1914/ 1 Haziran 1330 tarihli Divân-ı Hümâyûn suretinde "Firer dez ekol kretiye nâmındaki Fransız rahibelerine ait müessesât ve cümlesinden bulunan emlakın Freres des Ecoles Chretiennes'e ait olan kilise, mabed, manastır ve mektebin aynı emlak üzerinde buldukları anlaşılmaktadır. Kütahya Mutasarrıfı Ahmet Müfid Bey tarafından Dâhiliye Nâzırı Talat Bey'e yazılan 15.10.1916 2 Teşrin-i evvel 1332 tarihli cevabî arızadaki "Uşak' ta öteden beri Fransız Firer mektebi olarak Fransız rahipleri tarafından işgal edilmekte olan mektep harb-i umûmînin ilânını müteakip merkum rahibiler tamamen çekilmiş ve tehî kalan bina taraf-ı hükümetten işgal ve Uşak medresesi mezkûr binada tesis olunarak" ibaresinden de anlaşılacağı gibi, Uşak Medresesi'nin 1899–1900/H.1317'de ve 1916'da aynı yerde olduğuna yönelik bilgiler, Freres des Ecoles Chretiennes'e ait müesseselerin Sabah Mahallesi'nde olduğu yönündeki fikirleri kuvvetlendirmektedir"¹⁰⁷. Yukarıda verilen bilgilere göre Viktor Parmanti ve Andriya Poli Karmi adında iki Fransız 1893 yılında Uşak'ta emlak almışlardır. 1898 yılında Uşak'ta İzmir Başpiskoposluğu'na ait Katolik Misyoner Teşkilatı'ı kurulur ve bu kişilerin mülkleri üzerinde Katolik mektebi açılır. Bu teşkilât 1904 yılında okulu Freres des Ecoles Chretiennes cematına devreder. Nispeten okulun sahibi ve belki de programında değişiklikler olur. Mektep 1914 yılında kapanır. Bina Uşak Medresesine tahsis edilmiştir.

Pandazoğlu, Uşak'taki Fransız mektebi ve eğitim sistemi ile ilgili şu bilgilere yer

¹⁰⁷ Adnan Şişman, Sadiye Tutsak, Biray Çakmak, "XX. Yüzyılda Uşak'ta Fransız Müesseseleri", *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.4, S.1, s.104-115.

vermektedir. “Uşak’taki Hıristiyan Okullarından, Rahiplerin Okulu(1904-1914), İzmirli Fransız Demiryolu Şirketinin isteği üzere okul 1898 yılında İzmirli iki Katolik rahip Don Deportu ile Don Caponni tarafından kuruldu. Hıristiyan Okullarının rahipleri 1904 yılında Reggio adında bir İtalyan halıcının evini satın alarak kayıtlara başladılar. Okul 5 Eylül 1904’de açılır. 10 Ekim 11 Ekim’e bağlayan gecede rahiplerden birinin üzerine ateş açılır. Başpapaz Don Deportu, Brousse (Bursa olabilir) daki Fransız Konsolosu bay G. Gay’e hakkını aramak için mektup yazar fakat suçlu hiçbir zaman bulunamaz. Uşak’ta ki tek yabancı okul olan bu Fransız Katolik Okulu, günümüzde Ünalın mahallesi olan, Rum Mahallesiinde bulunuyordu. Adı Aziz İrene Hıristiyan Rahipleri Okulları-Aziz Jan Baptist de la Sall’in emrindeydi. Okullarda Fransızca, Türkçe ve Yunanca öğretiliyordu.

1907 yılında 43 öğrenci kayıtlıydı: 3 Fransız, 2 Avusturyalı, 5 Yunan, 3 İtalyan ve 30 Osmanlı (Türkler, Ortodoks Rumlar ve Ermeniler). Daha sonraları bu sayı 62 öğrenci olmuştu: 55 Osmanlı (22 Türk, 22 Ortodoks Rum, 11 Ermeni), 3 latin Katolik ve 4 tane diğer milletlerden(Hubert Pernot ‘un bilgileri). Bu öğrenciler İzmir Demir Yollarında çalıştırılmak üzere yönlendirilmişti. Okul, geleneksel kıyafetler giyen ve sadece Türkçe konuşan bir bekçi tarafından korunuyordu. İşte bu okulda okumuş olan bazı öğrencilerin isimleri: Mehmet Ergöneç, Yusuf Ergöneç (bu iki Türk daha sonra demiryolu şirketi tarafından işe alınmıştır.) Kuyumcuoğlu Konstantinos, Kuyumcuoğlu Georigos, Kuyumcuoğlu İlia, Kuyumcuoğlu Charalambo Bu son üç kişi Konstantinos’un evlatları ve babam Pandazi Pandazoğlu’nun yiğenleri idi. Meremoğlu (İsmi bilinmiyor), Meremoğlu Nikoli, Pandazi Pandazoğlu, Eftim’in oğlu, Solomidis Lazaros, Terzibaşoğlu Gorgios.

Okul, içinde rahiplerin bağcılık yaptığı ve sebze yetiştirdikleri geniş bir bahçeye sahipti. Rüzgâr tarafından çalıştırılan pervaneli bir pompa sulamada ve sarnıçların doldurulmasını sağlıyordu. Rahiplerin lojmanları ayrı bir binadaydı. 1904 yılından 1914 yılına kadar her yıl 3-5 rahip ders veriyordu. Ayrılmak zorunda

kaldıkları senede Genç Türkler iktidara gelmişti. Bu kurum Darülhilafe¹⁰⁸ adında bir Türk okuluna çevrilmiş ve 1919'da kapanmıştır"¹⁰⁹. Pandazoğlu'nun verdiği bilgilere göre okulda Türk, Rum, Ermeni ve diğer milletlere ait ailelerin çocukları eğitim görmektedir. Türkçe, Yunanca ve Fransızca öğretilmektedir. Mezun olan çocuklar Demiryolu şirketinde istihdam edilmektedir. Pandazoğlu eğitim binası olarak kullanılan evlerin Fransızlara ait olmayıp Reggio adında bir İtalyan halıcıya ait olduğunu belirtmekte ayrıca Fransız mektebinin kapatılmasından sonra okulun Darülhilafe adında bir Türk okuluna çevrildiği ve onunda 1919 yılında kapatıldığı anlatılmaktadır.

Haşim Tümer, *Uşak Tarihi*, adlı eserinde Pandazoğlunun bahsettiği rahiplerin kullandığı lojmanlarla ilgili şu bilgileri vermektedir. "Mektebin çok geniş bir sahası vardı. Bu saha içinde mektep binasından başka papazların barındığı lojmanlar da vardı. Mektebin güney semti bağlık, bahçelikti. Bahçeyi sulama işi, rüzgârın döndürdüğü bir pervaneli tulumba ile sağlanır, büyük havuz ve içme suyu depoları dolu tutulurdu. Papazlar, bu tarz sulama kolaylığı sayesinde o geniş sahayı işlerler, bağdan şarap, bahçeden sebze ihtiyaçlarını temin ederlerdi"¹¹⁰.

Haşim Tümer, bu okulun kuruluş gayesini ortaya koyan bir hikâyeye de yer vermektedir. Fakat nedense Pandazoğlu Haşim Tümer'den alıntı yaptığı halde bu

¹⁰⁸ Sadiye Tutsak, "Osmanlı Devletinin Son Devirlerinde Uşak Kazası", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, Ege Üniversitesi, 2001, s. 187. Tanzimatın ilanından sonra eğitimde başlayan yenileşme hareketi karşısında medreseler kendi haline bırakıldı. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra medreselerin ıslah edilmesi amacıyla 1910 yılında bir nizamname neşredildi. Bu nizamname ile İstanbul'da "Darül-Hilafetü'l-Aliyye medreseleri açıldı. "Tali Kısım-ı Evvel", "Tali Kısım-ı Sani" ve "Ali" derecelerine ayrılan bu medreseler, İstanbul dışında ilk defa 1915 yılı başlarında Uşak'ta açıldı. "Tali Kısım-ı Evvel" derecesinde tedrisata başlayan bu medresenin vücuda getirilmesinde Kaymakam Asaf Bey ile Kadı ve Müftü Efendilerin büyük hizmetleri olmuştur. Medresenin müdür vekilliğine Ragıp Bey getirildi. Kısa süre içerisinde faaliyete geçecek medreseye 160 yatılı talebe, pek çok da nehari (gündüz) talebe alınacaktı. I. Dünya Savaşı sırasında Nizamiye I.Fırka, 13. Alay, 2.Tabur imamı olarak Çanakkale Cephesinde Anafartalar'da, Doğu Cephesinde Bitlis'te savaşa katılan Ayıntabzade Salih (Uçar) Efendi askeri vazifesini tamamladıktan sonra "İzmir Paye-i Mücerred" ile taltif edilerek terhis edildi. Vazifesindeki başarısından dolayı Uşak Darü'l-Hilafe Medresesi Müdürlüğüne tayin edildi. Onun müdüriyeti sırasında Yunan kuvvetlerinin elindeki Türk esirler bu medresede barındırılmıştır.

¹⁰⁹ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s. 100-102.

¹¹⁰ Tümer, *a.g.e.*, s. 85.

kısma çalışmasında yer vermemiştir. Hikâye şöyledir. “Fransız Mektebinin, milli bünyemizdeki yerini bilmemiz ve Papazların maksatlarını öğrenmemiz için Haşim Tekin Bey hemşerimizin bu mektep ile ilgili bir hatırasını burada nakletmeyi faydalı sayarım: Bursa Maarif Müdürü, Uşak Mekteplerini teftişe gelmiştir. Kaza Maarif Meclisince Gülşen-i irfan Mektebi Müdürü Ahmet Tahir Efendi ile Haşim Tekin Bey bu zata mihmandar olarak terfik edilmişlerdir. Zaman, Trablusgarp harbinin bitimine ve Balkan harbinin başlamasına rastlayan felaketli günlerdir. (1911-1912 arası) şehir içindeki mektepler gezilip incelendikten sonra Fransız Mektebine uğramak da arzulanmış ve bir kart gönderilerek : “Yarın saat 10 da Okulunuzu ziyaret edeceğim” denmiştir. Ertesi gün Fransız Mektebinin kapısı tak edilmiş, kapı değil, kapının kuzuluk penceresi açılarak kendilerine Türkçe bilmeyen bir Papaz Fransızca:

— Ne istiyorsunuz? denmiştir. Bursa Maarif Müdürü Fransızca bilmektedir, Fransızca ile şöyle demiştir:

— Ben Bursa Maarif Müdürüyüm. Okulunuzu ziyarete geldim. Dün bir kart göndermiştim.

Papaz, kapıyı yine açmamış kuzuluk penceresini biraz daha aralamış ve karşıda bir duvarda asılı bayrağı işaretle şöyle demiş:

— Burada Fransız kanunu işler. Maarif Müdürü olarak buraya giremezsiniz. Resmi sıfatsız bir ziyaretçi iseniz kapıyı açabilirim. Kapitülasyonlar sebebiyle burasını teftiş yetkisi olmadığını bilen Maarif Müdürü, maksadı bir hususi ziyaret olduğu halde bu nezaketsizlikten üzülmüş, bir şey demeden fakat dişleri gıcır gıcır oradan ayrılmıştır. Hadiseyi bize anlatan Haşim Tekin Bey’in iri ve uyanık gözleri de aradan seneler geçtiği halde yine de kıvılcımlanıyordu”¹¹¹.

Bu bilgilere göre Fransız mektep binası nerededir? Yukarıda alıntı yaptığımız, XX. Yüzyılda Uşak’taki Fransız Müessesleri adlı makalede bu okulun Sabah Mahallesinde olabileceğinden bahsedilmektedir. Peki, 1921 yılında İtalyanların açmak için mücadele ettikleri fakat öğrenci bulamadıkları için açmadıkları mektep nerededir. Herhangi bir binanın tadilat yapmadan çok kolay mektep olarak kullanılması da mümkün değilse

¹¹¹ Tümer, a.g.e., s.86.

neden bu üç mektepte aynı bina olmasın. 1957 yılında Uşak Tapu Müdürlüğü tarafından Akif Gencer adına düzenlenmiş bir tapu senedinde evi tarif ederken “sağı: İtalyan Mektebi, Solu: Korukcuoğlu vereseleri, Arka: Hazineye ait metruk hane, Önü: Yol”¹¹²olarak tarif edilmektedir. Bu tabu belgesi Ünalın Mahallesi, Karatekeli çıkmazının sonunda bulunmaktadır. Evin sağ tarafında bugün Fatih öğrenci yurdu binası bulunmaktadır. Bu bina daha öncede kuran kursu daha öncesinde İmam hatip Lisesi olarak kullanılmıştır. Binanın tapusunun İzmir’de ikamet eden bir gayr-ı Müslimden alındığı söylenmektedir. Bu sokakta oturan Yusuf Toker¹¹³, ilk İmam Hatip Okulunun bu binanın olduğu yerde açıldığını kendisinin bu okuldan mezun olduğunu bundan önceki bina yıkıldığında binanın altından Yılanca camiine yani küçük çarşıya doğru giden büyük bir dehliz ortaya çıktığını, bu dehlizin güvenlik amacı ile mi yapıldığı yoksa sulama kanalı mı olduğunun bilinemediğini anlatmaktadır. Yusuf Toker, Bugünkü yurt binasının karşısında ki arsada eskiden tarihi bir bina bulunduğunu, metruk olduğu için yıkıldığını, bu binanın arsası içinde de kuyu bulunduğunu, büyüklerinden bu binanın rahiplerin kaldığı lojman olarak kullanıldığını duyduğunu anlatmaktadır. Şimdi bilgilerimizi tekrar hatırlarsak Fransız katolik mektebi, Andrian Poli Karmi ve Viktor Parmanti adlarında iki misyoner tarafından 1898 yılında iki ayrı evde açılır 1901 yılında Osmanlı Devleti’nden ruhsat almıştır. 1904 yılında Fransız Katolik Mektebi Freres des Ecoles Chretiennes cemaatine devredilir ve Fransız Mektebine dönüşür.

Burada cevabını bulamadığımız nokta, bu evler öncesinde ve sonrasında Andrian Poli Karmi ve Viktor Parmanti adında ki Fransızlara mı ait yoksa Reggio adında bir İtalyan halıcıya mı ait? Farklı kaynaklarda mektebe ait mülklerin sahibi olarak geçen bu üç kişi bir şekilde olayla ilişkili görünmektedir. Bu mektebi 1898 yılında ilk açan Fransız misyonerler Andrian Poli Karmi ve Viktor Parmanti bu evleri mektep yapmak için Reggio adında bir İtalyan halıcıdan kiralarlar. 1904 yılında Mektep Freres des Ecoles Chretiennes cematına devredilince mektep binasının mülkü satın alınır yada

¹¹² Akif Gencer’e ait tapunun fotokopisidir. Ek-4. Bkz. Foto-52, s. 258.

¹¹³ Yusuf Toker, Uşak İmam Hatip Lisesinden Meslek Dersleri öğretmeni olarak 25 yıl görev yaptıktan sonra emekli olmuştur. Ünalın mah. Karatekeli sok. Fatih Öğrenci Yurdu karşısında ikamet etmektedir.

yeniden kiralanarak İzmirli iki Katolik rahip Don Deportu ile Don Caponni'nin idaresinde Fransız Mektebine dönüştürülür. Fransız Mektebi 1914 yılında kapanır. Bina Uşak Darü'l-Hilafe Medresesine tahsis edilir. Bu medresede 1919 yılında kapanır. Uşak'ın Yunan ordusunun işgali altında bulunduğu yıllarda Türk esirler için hapisane olarak kullanılır. Mektebe ait mülk iki binadan oluşmaktadır. Biri mektep binası için diğeri rahipler için lojman olarak kullanılmaktadır. İtalyan'lar 1921 yılında Uşak'ta göstermelikte olsa bir okul açma girişiminde bulduklarında mülkiyeti Reggio adında bir İtalyan halıcıya ait olan önceden de mektep olarak kullanılan bu binayı İtalyan mektebi olarak açmak istemişlerse de başarılı olamamışlar fakat bina halk arasında son adı olan İtalyan mektebi olarak kalmıştır. Bu bina günümüzde Fatih Öğreci Yurdu'nun bahçesindeki salonun olduğu yerde 1975 yılında iki katlı metruk bir bina olarak ayakta iken dernek tarafından yıktırılmıştır.

Kaynaklarda XX. yüzyılın başında Uşak kazasındaki müslüman ve gayr-ı müslim öğrenci sayılarını karşılaştırdığımızda şu yorumlar ortaya çıkmaktadır. “1907 tarihli Hüdavendigâr Vilayeti Salnamesine göre, Uşak kazasındaki sıbyan iptidai mekteplerinin sayısı 135'e talebe mevcudu ise 6.850'ye yükselmiştir”¹¹⁴ Bu tarihlerde Hüdavendigâr Vilayet Salnamesine göre Uşak kazasının nüfusu 85594 olarak gösterilmektedir. Nüfus ile öğrenci sayısını oranladığımızda Türk kesimindeki öğrenci % 8'e karşılık gelmektedir. Aynı tarihte Uşak kazasında yaşayan Gayr-ı Müslimlerin nüfusu yaklaşık 4000, öğrenci sayısı 203'tür ve oran % 5,3 tekabül etmektedir. Türk kesiminde okula gitme oranı Gayrimüslim nüfusa göre daha yüksek görünmektedir ki 85594 kişilik Türk nüfusun yaklaşık 72000'i nahiye ve köylerde yaşamaktadır ve kaza merkezindeki çocuklara göre okula ulaşması daha da zor. Bunlara rağmen Türk öğrencilerin nüfus oranı gayrimüslimlere göre yüksek çıkması ne anlama gelmektedir?

- Gayr-ı Müslim nüfus içinde okul çağındaki çocukların sayısı azdır.
- Bu toplumdaki nüfus, Uşak'a çalışmak için, iş için gelmiştir eş ve çocukları Uşak dışındadır.
- Gayr-ı Müslim Ailelerin çocukları Türk okullarına gitmektedir.

¹¹⁴ Sadiye Tutsak, “Osmanlı Devletinin Son Devirlerinde Uşak Kazası”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, Ege Üniversitesi, 2001, s. 188.

- Kaynaklarda verilen nüfus ve öğrenci istatistikleri hatalıdır.

Bu seçeneklerden hangisi doğrudur? Bunu tam olarak bilemiyoruz. Nüfus istatistikleri pek çok farklı kaynakta yer aldığı için burada bir hata olması ihtimali düşük görünmektedir. İhtimaldir ki öğrenci istatistiklerinde hata olmuş olabilir ya da bizim göremediğimiz bir başka açıklaması olabilir.

Tablo 11. Uşak'ta ki Hristiyan Rahipler Topluluğu(1904–1914)¹¹⁵

Gerçek adı	Rahip adı	Doğum tarihi	Menşei	Uşak'a geliş yılı	Vefat Tarihi
Jean Bertrand	Bonaventure, Louis	1871	Cantal	1904	1938
Baptist H. Cont	Zelande, Henri	1871	Aveyron	1904	1945
François Argenty	Seraphin, François	1879	Pyr. Orient	1904	
Aloise Soehnlen	Ramir	1871	Haut Rhin	1905	1939
Victorio Jacquemoux	Daniel-Isaie	1874	Haute Savoie	1905	1958
Louis Lapierre	Innocent-Louis	1885	Ardeche	1905	
Jean Louis Fauvie	Philidien Joseph			1905	
Marius Bonnefou	Laurence- Noel	1808	Aveyron	1910	
Florentin Volle	Pacificus			1910	
Polycarp Capponi	Cyrille Marc	1889	Türkiye	1910	
Alphonse Descourt	Attale Martin	1876	Haute -Loire	1911	
François Blanc	Olivier Simon	1880	Isere	1912	1920
Armand Pierre	Pamphile-Ernest	1896	Haute -Alpes	1913	

¹¹⁵ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s.101-102. Bu okulların kiliselere bağlı olması ve öğretmenlerin pek çoğunun rahiplerden oluşması eğitim sistemlerinin ağırlıklı olarak dini temele dayandığını düşündürmektedir. Rahiplerin bir gerçek adı birde rahip adı bulunmaktadır.

--	--	--	--	--	--

Mevcut kaynaklarda Uşak'ta bir Ermeni Okulu bulunduğu bilgisi yer almaktadır. Pandazoğlu'nun çalışmasında bu okulun adının "Nerse Okulu" olduğu bilgisi yer almaktadır. Ayrıca kitapta bu okullardaki Rum öğrencilerin ve öğretmenlerin 1921 yılında çektiikleri fotoğraf yer almaktadır¹¹⁶.

V. XX. YÜZYILIN BAŞINDA UŞAK'TAKİ AZINLIKLARIN MESLEKLERİ VE EKONOMİK FAALİYETLERİ

A) UŞAKLI RUMLARIN MESLEKLERİNE AİT İSTATİSTİKLER

Uşak kazasında XVI. Yüzyılda gayr-ı müslim nüfus bulunmazken, XIX. yüzyılda ikinci yarısında Uşak ve çevresinde gayrimüslim nüfusun hızla artmasını ağırlıklı olarak ekonomik sebeplerle açıklayabiliriz. "Osmanlı Devleti'nin son yüzyıllarında İzmir limanının ticari sahada yükselmesi ve XIX. yüzyılda baş liman konumuna gelmesine paralel olarak İzmir'in bir art bölgesinde yer alan Uşak'ta ticari hayatın canlandığına dair önemli işaretler vardır. En başta gayrimüslimlerin Uşak'ta artış göstermesi ve yabancı nüfusun burada bulunması bunun bir belirtisi olarak değerlendirilmelidir"¹¹⁷.

Rumlar Uşak'ta hangi meslek dallarına hâkimdiler? Uşak kazasında ticari potansiyeli artıran ürünler nelerdir? Rumların Uşak sanayi ve ticari hayatındaki ağırlığı nedir? Pandazoğlu Uşaklı Rumların meslek faaliyetleri hakkında şu bilgileri

¹¹⁶ Panayi Kilisesine bağlı Anaokulu ve Kız Okulu Öğrencileri. Ek-1, Bkz. Foto-27, s. 242.

¹¹⁷ Sadiye Tutsak , "Tereke Kayıtlarına Göre Uşak'ta Sosyal Hayat", *Türk Dünyası Araştırmaları*, 2004, s. 9.

¹¹⁶ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s.109.

vermektedir; ‘‘Rum esnaf ve sanatk arları, XIX. yüzyılın ikinci yarısından 1922 yılına kadar Uşak’taki ticaret hayatına hâkimdiler. Bütün meslek kollarında çalışıyorlardı. Türkler dinlerinden dolayı kuyumculuk ve değiş tokuş işlerinde çalışmıyorlardı. Buna karşın diğer ticari işlerde, ayakkabıcılık, fırıncılık, inşat malzemeleri satışı ve kumaş boyacılığı işlerini ellerinde tutuyorlardı. Birçok Rum iki meslek birden yapıyordu. Bir kahveci, birkaç masası bulunan küçük bir kahvehane işletirken aynı zamanda Değirmen Derede bir su değirmeni ile ilgilenebilirdi. Bayanlar ise dokuma işlerinde çalışıyordu’’¹¹⁸.

Pandazoğlu Rumların bütün meslek dallarında faaliyet gösterdiklerini ifade etmektedir. Pandazoğlu’nun ortaya koyduğu 62 ayrı meslek dalında  alışan 367 Rum’a

Tablo 12. XIX. Yüzyılda Uşaklı Rumların Meslekleri Göre Daęılımı¹¹⁹

M�tesebbis	1	Hırdavatçı	13
Meslekler	Sayıları	Meslekler	Sayıları
Baharat Tüccarı	1	Halıcı (tüccar ve imalatçı)	16
Arıcılık	1	Fabrikatör	2
Ormancı	1	Adalet	2
Arabacılık	3	Sebze yetiştiricisi	2
Demirci	9	Adalet �alışan	5
Şiortacılık	2	Makine uzmanı	2
J�ndarma	4	Tutuncu	4
Hancı ve Kahveci	19	Doktor	4
Atar	1	Terzi ve Dikişçi	21
Ayukat	4	Marangoz	6
Otelci	8	Taş ustası	6
Bakkal	17	Maden	2
İlkokul �ğretmeni	6	Kumaş boyacısı	1
Bankacı	7	Su değirmeni	11
Hakim	2	Cancı	6
Çoban	2	Buhar gücü ile çalışan değirmen	1
Usta	4	Şarap, rakı ve mastika imalatçısı	10
Fırıncı	11	Tüccar ve Pazarlamacı	29
Belediye Meclisi �yesi	1	Belediye Başkan. Yardımcısı	1
Kasap	6	Tahıl Tüccarı	1
Ticaret Odası	4	Un Tüccarı	3
Sarraf	4	Yağ İmalatçısı	1
Doğramacı	4	Kuyumcu - Bujiteri	13
Demir Yolları	15	Papaz	9
Berber	5	Pastaneci	7
Şekerci- helvacı	6	Eczacı	4
Urgancı	1	Fotoğrafçı	2
Kunduracı, �izmece	19	Alçıcı	2
Aşçı	2	Tesisatçı	2
Kireççi	2	��mlek�i	4

¹¹⁹ *Vatan Vatanım Ma Patrie Uşak* adlı eserde Uşakta yaşayan Rum halkından 62 ayrı mesleğe mensup 367 kişinin ismi bulunmaktadır.

ait istatistik Tablo 12’de verilmiştir. Temettuat defterleri XIX. yüzyılın ortasında Uşak kazasındaki nüfusun meslek dallarındaki dağılımları % de olarak ortaya konmuştur. “Temettuat defterlerinde Uşak mahallelerinde meskûn olan hane sahiplerinin meslekleri itibarıyla hane sayıları gösterilmiştir. 1844 yılında Uşak şehrinde bulunan toplam 1259 faal hanenin % 18,3’ü dokumacılıkla, % 16,4’ü dericilikle ilgili esnaf, % 13’ü hizmet veren esnaf ve sanatkârdır. % 12,7’si gıda meslek kolunda bulunan esnaf, % 11,6’sı ücretli kesim, % 8,98’i çiftçi, % 7,94’ü eğitimci, din görevlisi, idari ve askeri vazifeliler, % 6,04’ü kıymetli ve madeni eşya meslek grubuna mensup esnaf, % 1,91’i diğer mesleklere mensup esnaf ve sanatkâr, % 1,59 u hasta, yaşlı ve çocuk yaşta olanlar ile % 1,51’i tüccarlardan meydana gelmektedir. Faal hane toplamına (1259) göre; 231 haneyle dokumacı esnafı birinci sırada, 206 haneyle derici esnafı ikinci sırada ve 164 haneyle hizmet veren esnaf üçüncü sırada gelmektedir. Böylece, Uşak şehrinde dokumacılık ve dericiliğin en fazla gelişen meslekler olduğu görülmektedir.

Dokumacı esnaf ve sanatkârı % 39,8 ile Aybey mahallesinde en fazla bulunmakta olup, bunu % 34,2 ile Hacı Hasan Gayri Müslim mahallesi izlemektedir. Ancak, Aybey mahallesindeki toplam faal hane sayısı 346 iken Hacı Hasan Gayri Müslim mahallesinin toplam faal hane sayısı 170 dir. Diğer bir ifadeyle Aybey mahallesindeki hane sayısının %26,6’sı dokumacılıkla uğraşırken, bu oran Hacı Hasan Gayri Müslim mahallesinde % 46,5 e tekabül etmektedir. Ayrıca hiçbir geliri olmayan, bir nüfus da mevcuttur ki bunlar, "şunun bunun ianesiyle geçinenler", herhangi bir mahalle "nakl-i şûd" edenler, askerde olanlar, yetişkin bulunmayanlar ve fevt olanlardan ibarettir. Bu gruba dâhil, 170 hane sahibinin hiçbir geliri bulunmamaktadır. Diğer bir ifadeyle 1429 hanenin % 13,50’si gelirsiz durumdadır”¹²⁰. Uşak kazasındaki ekonomik duruma bakabileceğimiz kaynaklardan birisi de temettuat defterleridir. Vefat eden kişinin geride bıraktığı menkul, gayr-i menkul her çeşit borç, alacak, vasiyet, hibe gibi hak ve tasarruflarını ihtiva eden tereke kayıtları, dikkatli incelendiği takdirde bir kazanın sosyal hayatına ışık tutacak önemli bilgiler içermektedir. “Uşak kazasına ait

¹²⁰ Mehtap Özdeğer, “Uşak Şehrinde Ekonomik ve Sosyal Hayat”, *21. Yüzyılın Eşiğinde Uşaklılar Sempozyumu*, C.1, Uşaklılar Eğitim ve Kültür Vakfı, İstanbul, 2001, C.1, s.235-236.

üzerinde çalışılan terekeler içerisinde gayrimüslimlere ait kayıtlar, % 1,4'lük bir oranı teşkil etmektedir. Ayrıca kayıtlar arasında borç alacak ilişkisinden dolayı ismi geçen 51 gayrimüslim tespit edilmiştir. Müslim ve gayrimüslimlerin terekelerinde borçlu-alacaklı kısımlarında her iki kesimden de isimlerin bulunması, Uşak'ta Türkler ile gayrimüslimler arasındaki ilişkilerin İzmir'de olduğu gibi kemikleşmediği anlaşılmaktadır. Bu kayıtlarından Uşak'taki gayrimüslimler arasında en zengin Hacı Hasan mahallesinde oturan bir Rum olduğu söylenebilir. Mübaaya sistemiyle malları satılan bu Rum'un terekesinin miktarı 25.903 kuruştur. Tereke içerisinde kişinin mesleğine dair bir bilgiye tesadüf edilemezken, alacaklarının çok fazla olmasına istinaden, bu kişinin ticaretle uğraştığı kanaati oluşmaktadır. Zira "der-zimmet" olarak müslim ve gayrimüslimlerden alacağı bulunmaktadır. Kayıtlar arasında gayrimüslim içerisinde en az tereke, Müftü Efendi tarafında "li-eclü'l-icare"olarak oturan Dülger Hristo'ya aittir. 477 kuruş 10 paralık bu tereke kaydının içinde borç-alacak ilişkisinin olmadığı, sadece ev eşyası, kıyafet ve dülger aletlerinin bulunduğu görülmüştür. Bu kişi bekâr olarak vefat ettiği için varisi bulunmadığından mal varlığı Beytülmale kalmıştır.

Ticari amaçla Uşak'a gelen ve Hacı Hızır mahallesinde yaşayan Rum milletinden Hacı Yuvanoğlu İlya, Karalar köyünde ticaret yaparken vefat etmiştir. Bu kişinin terekesine bakıldığında, borçlarının alacak ve sehem hisselerinin tamamına yakını oluşturduğu görülmektedir. Sabah mahallesinde oturan bir Ermeni'nin tereke tutarının 6.429 kuruş olduğu tespit edilmiştir. Bu kişinin müslim ve gayrimüslimlere, mevcut tereke tutarının tamamına yakını kadar borcu bulunmaktadır. Bu bilgiler doğrultusunda gayrimüslimler arasında Uşak'ta en fazla ticareti Rumlar yapmaktadır. İncelediğimiz kayıtlar içerisinde Yahudilere ait bir terekeye rastlanmamıştır. Uşak'ta Türklerin gayrimüslimlerden daha zengin olduğu yapılan bu araştırmayla ortaya konabilmektedir. Mesela, Karahallı köyünde vefat eden Yunus'un tereke tutarı 98.066 kuruştur. Bu kişinin tereke tutarı, en zengin gayrimüslimin terekesinden 3,7 kat fazladır. Terekesinin % 39,4'ü alacaklardan oluşmaktadır. Buradan hareketle bu tereke sahibinin de ticaretle meşgul olduğu tasavvur edilmektedir"¹²¹. Tereke kayıtlarından edindiğimiz bilgilere göre Rum halkı zengin değildir. Orta sınıfı oluşturmaktadır. Rumlara ait tereke

¹²¹ Sadiye Tutsak , “Tereke Kayıtlarına Göre Uşak'ta Sosyal Hayat”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, 2004, s. 10–11.

kayıtlarının %1,4'lük oran ihtiva etmesi bunun en açık örneği. Bununla birlikte gayr-ı müslimlerin Osmanlı devleti içindeki gergin siyasi durum nedeni ile kayıt dışı tuttıkları

MESLEKLER	AYBEY	KAMER	CUMA	SABAH	ESLİCE	HACI HIZIR	BURHAN FAKİH	HACI HASAN MÜSLÜMAN MH.	HACI HASAN RUM MH.	TOPLAM HANE
Dokuma	92	6	10	6	3	2	11	22	79	231
Deri	55	33	19	3	5	46	13	27	5	206
Gıda	33	14	16	5	10	16	21	20	25	160
Kıy. Maden	15	1	2	2	2	7	10	21	16	76
Hizmet veren	46	15	10	4	5	23	24	31	6	164

tereke kayıtlarına girmemiş yükte hafif pahada ağır zenginlikleri olabilir. Yahudilere ait tereke kayıtlarının bulunmayışı böyle bir durumu göz ardı etmememizi göstermektedir.

Tablo 13. 1844 Temettuat Defterine Göre Mesleklerin Mahallere Göre Dağılımı¹²²

Tüccar	28	-	4	-	-	-	2	4	9	19
Çiftçi	41	8	7	2	7	4	9	41	7	113
Ücretli	26	9	3	7	2	11	17	40	16	146
Vazifeli	6	6	5	6	2	10	11	28	6	100
Hasta, yaşlı	4	3	-	1		1	5	3	1	20
Diğer	4	10	3	1		1	1	4	-	24
Toplam	346	105	79	37	36	12	124	241	170	1259

1. Dokuma Meslek Kolu: Dokuma meslek kolu diğer meslek kollarına göre Uşak'ta en yoğun istihdam alanı oluşturan meslek koludur. Temettuat defterlerine göre 231 hane bu meslek kolu ile uğraşmaktadır. Hacı Hasan Rum mahallesinde 79 hane bu meslek kolu ile iştilal etmektedir. Bu meslek grubunda; bezzaz, boyacı, çulha, dikici, kalıçeci, kiçeci, kürkçü, mutaf, terzi ve yapağıcı olmak üzere 10 nevi esnaf ve sanatkâr bulunmaktadır. "Uşak şehrinde dokumacı esnafının % 19,9 u bezzazlık ile uğraşmaktadır. Bezzaz, bez ve kumaş satan esnaftır. Kumaş satılan çarşıya bezzasistan

¹²² Özdeğer, *a.g.m.*, s.236.

veya bedesten adı verilir. Ancak, bu çarşılarda yalnızca kumaş değil, çeşitli kıymetli eşya ve silah gibi mallar da satılmaktadır. Uşak'ta, bezzaz esnafının en yoğun olduğu

Tablo 14. 1844 yılı Temettuat Defterlerine Göre Uşak Şehrinde Dokuma İş Koluna Dâhil Esnafın Mahalleler İtibariyle Dağılımı¹²³

Meslek nevi	Aybey	Kamer	Cuma	Sabah	Eslice	Hacı Hızır	Burhan	Hacı Hasan Müslim	Hacı Hasan Gayri Müslim	Toplam	%
Bezzaz	2	1	3	4	1		3	6	26	46	19,9
Boyacı	1	3	4			1	4	2	1	16	6,92
Çulhacı	3			1				3	2	9	3,9
Dikici								6		6	2,59
Kalıçeci		1								1	0,43
Keçeci	1									1	0,43
Kürkçü									1	1	0,43
Mutaf	83		1				i	1		86	37,2
Terzi	2	1		1	1	1	3	4	49	62	26,8
Yapağın			2		1					3	1,29
Toplam	92	6	10	6	3	2	11	22	79	231	100,0

mahalle % 56,2 ile Hacı Hasan gayri müslim mahallesinde bulunmaktadır. Bu mahalleyi % 13'le Hacı Hasan Müslüman mahallesi izlemektedir. Boyacı esnafını iplik, kumaş boyacısı olması düşünülerek dokuma iş koluna dâhil edilmiştir. Çünkü XIX. yüzyılda Uşak'ta halı ve kilim dokumacılığının çok gelişmiş olduğu bilinen bir gerçektir. Şehirde 16 boyacı esnafı bulunmakta olup, bunların dokuma mesleği gurubundaki payı

¹²³ Özdeğer, a.g.m., s.236.

%6,92'ye tekabül etmektedir. Uşak'ta biri cıracı olmak üzere 9 çulha esnafı faaliyet göstermektedir. Dokuma iş kolunda bulunan esnafın % 3,9'u çulhacı esnafıdır. Çulha esnafı Aybeğ, Sabah, Hacı Hasan Müslüman ve Gayri Müslim mahallelerinde bulunmaktadır. Dikici esnafı biri kalfa olmak üzere, 6 kişidir ve yalnızca Hacı Hasan Müslüman mahallesinde bulunmaktadır. Uşak şehrinde dokuma iş koluna giren diğer bir meslek grubu da terziler olup, % 26,9 lik bir oranla mutatlardan sonra en çok icra edilen sanattır. Bu meslek grubuna mensup esnaf; Uşak mahallelerinde şu şekilde dağılmış bulunmaktadır. Aybeğ'de 2, Kamer'de 1, Sabah'da 1, Eslice'de 1, Hacı Hızır'da 1, Burhan Fakih'da biri kalfa olmak üzere 3, Hacı Hasan Müslümanlarda 4 ve en fazla olarak Hacı Hasan gayri müslimlerde 49 adettir. Kısaca, Uşak'ta bulunan toplam 62 terzi sanatkârının % 79 u Hacı Hasan Gayri Müslim mahallesindedir. Dokuma iş koluna mensup olup da %0,43 lik bir paya sahip olan, üç esnaf bulunmaktadır. Bu esnaftan kaliçeci yani halıcı esnafı, Kamer mahallesindedir ve bir hanedir. Keçeci esnafı da 1 hane olup, Aybeğ mahallesinde kayıtlıdır. Kürkçü esnafı yine 1 kişi olup Hacı Hasan Gayri Müslim mahallesindedir”¹²⁴.

Pandazoğlu'nun çalışmasında dokuma meslek grubu içinde terzi, dikişi, kumaş boyacısı ve kaliçeci(halı imalatçısı) olmak üzere dört meslek kolunun adı geçmektedir. Rum halkı içinde 21, Ermeni toplumu içinde 6 terzi olduğu isimleri ile birlikte verilmiştir. Toplamda 27 terzi ve dikici olduğu görülmektedir. M. Özdeğer'in çalışmasında Hacı Hasan Rum mahallesinde de 49 terzi olduğu ifade edilmektedir. Her iki kaynak arasındaki 22 terzi büyük bir fark. 1844'lü yıllarda Uşak'ta bulunan Rum terzilerin XIX. yüzyılın ikinci yarısında Uşak'tan ayrıldıklarını göstermektedir.

Uşak'lı Rumların kuyumculukla birlikte en yoğun çalıştıkları alanlardan birisi terzilik mesleğidir. Her iki çalışmada 1 adet kumaş boyacısı olduğu belirtilmektedir. M. Özdeğer, Rum mahallesinde Kaliçeci(halıcı) esnafı olmadığını söylerken, Pandazoğlu halı tüccarı ve imalatçısı 16 Rum olduğundan bahsetmiş 11 Rum esnafın ismini vermiştir. Bu durum gösteriyor ki XIX. yüzyılın sonunda Rumlar halı imalatı ve ticareti işine girmişlerdir. Yine. M. Özdeğer'in çalışmasında Hacı Hasan Rum mahallesinde bezzazlık yapan 26 aile

¹²⁴ Özdeğer, *a.g. m.*, s. 237-239.

bulunduğu belirtilirken Pandazoğlu'nun kitabında tüccar ve pazarlamacılık yapan 29 kişinin ismini verilmekte, bezzazlık yapan esnaftan bahsedilmemektedir. M. Özdeğer'in çalışmasında Hacı Hasan Rum mahallesine 2 çulhacı, 1 kürkçü olduğu belirtilirken, Pandazoğlu'nun çalışmasında bu meslek grubundan herhangi bir Rum'un adı geçmemektedir. M. Özdeğer, Hacı Hasan Rum Mahallesinde dokuma iş kolunda 79 aile bulunduğunu söylerken Pandazoğlu, bu iş kolunda 68 Rum'un ismini vermektedir. Birisi XIX. yüzyılın ortasından diğerinin XIX. yüzyılın sonundan bilgiler aktarmasına rağmen farklı iki kaynağın ortaya koydukları rakamların birbirine bu kadar yaklaşması bu meslek kolunda terzileri dikkate almazsak, fazla bir azalma ya da artma olmadığını göstermektedir.

Pandazoğlu'nun isimlerini verdiği Uşaklı Rum tüccarlar: "P. Pareskevas, Yanis Paradis, H.G. Theologou, S Theologou, P. Theophanou, Adamidis Sotiri, Akkaşoğlu, Dimit Akoglanoğlu, Ch. Antonoğlu, Ch. Aslanoğlu, İsaak Avramidis, İ.Drakopoulos, Ant. Th. Drakos, Vasili Elezoğlu(Uşak'ta haşhaş tüccarı), Ereboğlu kardeşler, Yorgos Fotoğlu, Strati Maramboğlu, Yannakos Karaşahinoğlu, V. Karaşahinoğlu, A. Kiriakidis, Theophilos Kiriakidis, Michael Kurtoğlu, K. Lazaridis, M. Mihailidis Pandazi Aleks, Ch. Papazoğlu, J.Papazoğlu, Mihal Papazoğlu, İ. Papazoğlu, Eftim Pandazoğlu, Sotiris Papazoğlu, Papazopoulos, A.Sirinis, G.Sirinis, Loukas Spiroglu. Terzi ve Dikişçiler: Acemoğlu Pahomios, Acemoğlu Stratos, Argyropulou Anastasia, V. Arzoğlu, G.Arzoğlu, Aydinoğlu, Aikaterini Butsoğlu, Dimitros Dimitriadi, P.Dimitoğlu, K.Gliroğlu, Eleni Hacı İoannou, Hacı Sotiroğlu, Strati Kamburoğlu, G.Kasarik, S.Konstantinidis, D.Koutsavilis, Saşoğlu Vasil, Stamatiadis Dimit, Th. Triandoğlu, Dimit Tsakalopoulos, G.Vasiloglu. Kumaş Boyacısı: Karataşlıoğlu. Kaliçeci(halı imalatçısı): Andonoğlu Haralambos, H. Bulbuloglu, Dimitriadis Haralambos, Grigoiadou, İngiliz Dimit, İngiliz Spiro, İordanoğlu, F. Karamanoğlu, Spartalis, Stilianidis Mihal, Zivanidis"¹²⁵. Pandazoğlu Uşak'ta halı ticareti yapan şirketlerin

¹²⁵ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s.117-121.

¹²⁵ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s.134.

¹²⁵ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s.134.

¹²⁵ Uşak Ticaret Odası, *Uşak Sanayi ve Kültür Tarihi*, 2006, s.112.

adlarını ve menşeylerini de vermiştir. Anadolu ve İzmir de farklı şirketler aracılığı ile halı ticareti yapıldı. Halı İhracatı yapan şirketler şunlardır; The Oriental Carpet Manufactures Ltd.(İngiliz), Patridge C. Et Compagnie.(İngiliz), Griffith W. Et Compagnie (İzmir-İngiliz), Grigoriadou et Compagnie (Yunanistan), S. Spartali (Yunanistan), F. Kahramanoglu (Yunanistan), Ekizler (Ermeni), Ispendzian (Ermeni), La Compagnie Ottomane d' Uşak (Türk), The Oriental carpet Manufactures (1908 yılında kurulmuş olup sahibi Nelson D. Andria)" ¹²⁶.

Tablo 15. Pandazoğlu'nun Listesindeki Dokuma Meslek Kolunda Çalışanların Sayısı¹²⁷

Meslek nevi	Çalışan sayısı	Meslek nevi	Çalışan sayısı
Terzi, dikişçi	27	Kaliçeci (halı imalatçısı)	11
Kumaş boyacısı	1	Tüccar ve pazarlamacı	29
Toplam	68		

Pandazoğlu'nun listesinde Tablo 15'de görüldüğü gibi 68 çalışan bulunmaktadır. "1880'lerde İngiliz ihracatçıların batı Anadolu'da halıcılığı tekellerine aldığını görmekteyiz. Daha sonra İngilizlerce kurulan 'Şark Halı Şirketi' Türkiye' de halıcılık ile ilgili her türlü ilişkiyi belirleyecek güce erişmiştir"¹²⁸.

Uşak'ta halıcılığın gelişmesinde Avrupalı tüccarlarında katkılarının olduğunu görüyoruz. "1864 yılında üç İngiliz Uşak'ta halı ticarethanesi kurdular. Uşak'tan Avrupa'ya halı ihracatını bu İngilizlerin kurduğu şirketler gerçekleştirmiştir. XX. yüzyılın başlarında Uşak kasabasının nüfusu 15.000 civarında olup, bu nüfusun büyük bir kısmı halıcılıkla uğraşıyordu. Bu yıllarda 2000 halı tezgâhında 8000 kadar kız işçi çalışıyordu. Kasabada ki 2000 halı tezgâhından 1200'ü aralıksız kaliçe dokuyordu"¹²⁹.

¹²⁹ Sadiye Tutsak, , "Osmanlı devleti'nin Son Dönemlerinde Uşak'ta Halıcılık ve Tarak İsyani", *Sosyal Bilimler Dergisi*, S.3, s.67.

8000 kadar kız işçi içinde mutlaka Gayrimüslim kızlarda olmalıydı. Çünkü her durumda Uşak kaza nüfusunun 2/3'ne tekabül etmektedir. Pandazoğlu, Texier'den alıntı yaparak Uşak'ta halıcının Frigya'dan miras kaldığını iddia etse de bu iddianın bir dayanağı olmadığı görülmektedir. Yün ipi ve hayvancılıkla yakından alakalı olan halıcılığın kökeni Orta Asya'ya kadar dayanmaktadır. “Türk aşiretleri dokudukları halıları, çeşitli yıllarda Anadolu'ya göç etmeleri neticesinde beraberlerinde yeni yerleştikleri bölgelere götürmüşlerdir. Uşak halıcılığı da Orta Asya'dan göçüp gelen Yörüklerle başlamıştır. Murat ve Ahır dağı yaylaları ile Manisa ve Aydın kışlakları arasında çok önemli bir konuma sahip olan Uşak'a halıcılık Kaçar, Karakeçili, Tekeli, Kımık, gibi Türkmen boyları tarafından getirilmiştir”¹³⁰.

Pandazoğlu, Uşak'ta halıcılık hakkında şu bilgilere yer vermektedir; “Uşak'ta Yunan kızları ve kadınlarının ellerinden çok halı çıkardı. 500 evde 1000 veya 1500 işçi bulunuyordu. 1890'e doğru dokuma evleri sayısı 600'e çıktı. Yörükler ve Gedizliler halı üreticilerine satmak için yünü ip haline getiriyorlardı. İp eğirmek ve boyamak önceleri kadın işi iken sonraları erkeklerin yaptığı iş haline geldi. 1870 yıllarında erkekler tarafından yünler ırmakta yıkanır ve beyazlatılırdı. Daha sonra kadınlar tarafından dokuma ipliği ve boyanmış ipler taraklık ip haline getirirdi. Uşak'ta çıkırık bilinse de yünün büyük bölümü elde eğrilirdi. İpler halı üretimine hazır hale getirilirdi. Yabancı boyaların kullanıldığı dönemlerde de Uşaklılar memleket ürünü bitkisel boyaları kullanmaya devam ettiler. Kökboyası, sarı tohum, dışarıdan getirilen civıt. Eğrilmiş, boyanmış, taraklık yün, halı ipi Uşak'ta Perşembe pazarında hazır satılırdı. Halı konfeksiyonu, boyacılık mesleğinin ve yüncülüğün bırakılması ile gerilemiştir. Uşak'ta fabrika halıları büyük boyutlardadır. “Sofralı” denir. Çünkü ortada gül şekli vardır. Dokuma sekiz metreye kadar yapılır. Halıcılar özel evlerde çalışıyorlardı. Orada bütün çalışma şartlarına ve ailelerin durumlarına ve tarım işlerine uyum sağlanıyordu. XIX. yüzyılda dokumacılık tekniğinde bir değişiklik yoktu. Aileler mesleğinin ustasıydı. Sekiz kişi aynı iş üzerinde çalışabiliyordu. Çalışma saatleri mevsime bağlıydı. Kışın 5–7 yazın 9–12 saatleri arasındadır. Kadınlar yaptıkları işteki başarılarına göre ücret alıyorlardı. Yedi sekiz yaşında ki acemi çocuklar usta kadınlar yanında iki üç yılda el becerisi

¹³⁰ Besim Atalay, *Türk Halıcılığı ve Uşak Halıları*, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, 1967, s. 21–22.

kazanıyorlardı. 1890 yılına kadar Uşak en azından Anadolu da ikinci üçüncü sırada geliyordu. Her yıl seksen dört bin metre kare halı dokunuyordu. Karaman koyunu ve kuyruklu koyun yünlerinden fabrikasyonda angora elde etmek için kullanılırdı”¹³¹.

Pandazoğlu 600 evde halı tezgâhı dokunurdu derken, bu evlerin büyük bir kısmı muhakkak ki Türk evleridir. Çünkü zaten kendi verdiği bilgilerine göre Uşak’ta toplam 600 Rum evi, 706 halı atölyesi bulunmaktadır. Sadiye Tutsak’ın ‘8000 kız halı dokuyordu bilgisine Pandazoğlu’nun ‘Yunan kızları ve kadınlarının ellerinden çok halı çıkardı. 500 evde 1000 veya 1500 işçi bulunuyordu.’ bilgisini yan yana koyduğumuzda 706 ile 2000 arasında tezgâh sayısının değiştiğini görüyoruz. Eğer Pandazoğlunun 1500 halı çalışanı derken yalnızca Rumlardan bahsediyorsa Cuinet’a göre 1890’lı yıllarda Uşak’ta 1484 Rum yaşamaktadır ki bu durumda Rumların tamamının sayısı bile halı işçisi kadar yoktur. Yalnız burada göz önünde bulundurulması gereken Sadiye Tutsak, XX. y.y. başlarından bahsederken, Pandazoğlu 1890 yılları anlatmaktadır. Bu on yıllık süre içinde Uşak kazasında halıcılığın çok hızlı geliştiğini rakamlarla görebiliyoruz. Tabii ki XX. y.y. başlarında halı ipliği imalatı için fabrikaların kurulması da bu gelişmede çok büyük katkısı olmuştur.

XIX. yüzyılın son çeyreğinde Uşak kazasında yün ipliği imalatı için fabrikalar kurulmuştur. “Uşak’ın büyük halı tüccarlarından, Tiritioğlu Mehmet Paşa, Hamzazade Hacı Hüseyin, Gedikzade Hacı Mustafa efendiler halı ipliği üretmek ve şayak dokumak üzere 1898 yılında bir fabrika kurmuşlardır. Bu fabrikanın arkasından Yılancızadeler ve 1902 yılında Bacakzadeler birer iplik fabrikası kurmuşlardır. 1905 yılında Bıçakcızade biraderler ve Mehmet Zeki Kumpanyası iplik fabrikaları açılmıştır. 1910 yılında Hamzazade ve ortakları şayak fabrikası kurmuşlardır. XX. yüzyılın başında Türkiye’de çok az fabrika olduğu düşünülürse, Uşak’ta iplik fabrikalarının kurulması önemini bir kat daha arttırmıştır. Nitekim 1913 sanayi sayımına göre, Türkiye’de yün ipliği üretimi ve yün dokumacılığı yapan 13 kuruluştan 3 tanesi Uşak kazasında bulunuyordu”¹³². Dokuma işinde şayak fabrikası önemlidir. “Hacı Gediklerin Şayak fabrikasında, şayak

¹³¹ Pandazoğlu, *a.g. e.*, s.133.

¹³² Uşak Ticaret Odası, *Uşak Sanayi ve Kültür Tarihi*, İzmir, 2006, s. 67.

denilen asker için kumaş dokunmakta ve orada Eleni Ellezoglu gibi pek çok Rum çalışmaktadır. 1922-23 teki halk değişiminden sonra Rum sanatçıları ve teknisyenleri becerilerini ege adalarına, Atina, Pire ve Selanik'e yaydılar. Rodos'ta güzel Çin halıları örnekleri üretildi. Efkarpia ya tekrar yerleştirilmiş olanlar bütün aile için kilimler yaptılar. Onlar için bu anlar geçmişle yeniden buluştuğu anlardı. Türkü söylemeye başlıyorlardı. aman aman sesleri kapıların eşliğinden geçiyordu. Göklere yükselerek evlere doluyordu. Bu anda onlar fakirliği, felaketi her şeyi unutuyordu. Bu iş onlara hayatın geçmişteki o yıllarını yeniden yaşama fırsatı veriyordu. Hayat böyle devam edip gidiyordu"¹³³. Uşaklı Rum'ların Uşak'ta öğrendikleri bu sanat, Yunanistan'da onlar için hem bir altın bilezik olmuş hem de tezgâhın başına her oturduklarında Uşak'taki huzuru yeniden teneffüs ettikleri bir zaman olmuştur.

Temettuat defterleri 1844 yılına ait (XIX. y.y. ilk yarısı) Uşak'ta ki ekonomik durumu resmetmektedir. Pandazoğlu ise daha ziyade XX. yüzyılın başında ki durumu anlatmaktadır. Üstelik 20. yüzyılın başında Uşak dokuma alanında sanayi inkılâbını gerçekleştirmiş iller arasında yer almaktadır. Diğer yandan temettuat defterleri hane sayısını verirken, Pandazoğlu kişileri dikkate almaktadır. Bu sebeplerle iki ayrı kaynaktan gelen rakamların birbirini tutmaması gayet doğal kabul edilmelidir.

2. Deri Meslek Kolu: Uşak kazasında dericiliğin, halıcılık kadar önemli bir sanayi kolu olduğu bilinmektedir Temettuat defterlerinde bu meslek kolunda çalışan 5'i Rum toplam 206 çalışan olduğu belirtilmektedir. "Halı ipliği imal eden fabrikalara ve tacirlere yün temin eden tüccarlar, yapağı yerine yünlü deri almayı tercih etmişler, bu hal deri sanayinin doğmasına neden olmuştur. Böylece, halıcılık dolaylı olarak boyacılık ve debbağlık zanaatını da birlikte getirmiştir. Başbakanlık arşivinde bulunan bir belgeye göre, tarihi geçmişi 700 seneye varan ve Saraya verilen ilk dilekçe Uşak tabak esnafına ait olup, altında 60'a yakın tabak esnafının imzası bulunmaktadır. Bu da göstermektedir ki deri sanayinin tespit edilebilen ilk merkezi Uşak'tır. Aynı zamanda o devirdeki esnafın birleşerek Lonca teşkilatını kurması da önem taşır. Ahiler, Selçuklu sultanlığının etkinliğini yitirmesinden sonra Anadolu'nun birçok bölgesinde örgütlenmişlerdir. Yine bu örgütlenme

¹³³ Pandazoğlu, a.g. e., s.133-135.

döneminde Uşak'ta da bir şube açmışlardır. Şubenin ilk açıldığı yer olan Eski Tabakhane bölgesinde, tabaklık mesleği kısa sürede benimsenmiş ve yaygınlaşmıştır. Tabakhaneler, Uşak merkezinin içinden geçen çayın kenarında kurulmuştur. O devirde deriler sele ile çaya ıslatıldığı için bu çaya "Dokuzsele Çayı" veya "Tabakhane Çayı" denilmiştir. Vital Cuinet'in "La Turguie d'Asie" adlı eserinde, 1894 yılında Uşak'ta 35 adet tabakhane bulunduğu ve sanayide halıdan sonra önemli olarak dericilik sektörünün geldiği belirtilmektedir. Bu belgeden anlaşıldığına göre dericiliğin Uşak'ta halıcılık kadar önemli bir sanayi kolu olduğu ve ihracatta bulunduğu belirlenmiştir. 1908 Hüdavendigâr Vilayet Salnamesi'ne göre Uşak'tan 115.714 Kıyye (1 Kıyye= 1 Okka= 1.283 gr) sahtiyân ve meşin imal edilerek ihraç edildiği saptanmıştır¹³⁴.

Uşak şehrinde debbağ, meşinci, pabuççu, çizmeci, semerci, serraç, kinci ve yemenici esnafı, deri meslek iş kolunu meydana getirmektedir. "Deri kolunda debbağlıktan sonra % 15,53'lik payıyla en yaygın olan meslek türü pabuççuluktur. Ayakkabı imal edip, satan bu esnaf; Uşak'ta 30 usta, 2 kalfa olmak üzere 32 kişidir. Pabuççu esnafının da en yoğun olduğu mahalle % 43,7 le Aybey mahallesidir. Ayrıca, bu esnaf ve sanatkâr Uşak'ın tüm mahallelerinde dağılmış bulunmaktadır. Serraç diğer bir ifadeyle saraç esnafı; Meşin veya sahtiyandan at takımları ve çeşitli eşya imal edip, satan esnaf ve sanatkârdır. Uşak'ta Kamer, Cuma, Eslice, Hacı Hızır, Hacı Hasan Müslüman ve Hacı Hasan Gayri Müslim mahallerinde birer tane olmak üzere 6 saraç bulunmaktadır"¹³⁵.

M. Özdeğer'in, Uşak temettuat defterlerinden çıkardığı bilgiye göre deri meslek kolunda Uşak'taki Rum'lardan 1 saraç, 1 meşinci, 3 pabuççu esnafı bulunmaktadır. Pandazoğlu ise kunduracı ve çizmecilik esnafı olarak 19 Rum bulunduğunu söylemektedir. Pandazoğlu'nun listesinde yer alan Rum kunduracı ve çizmeciler şunlardır; "Frangoğlu Mihâl, FrangoğluTodor, Hacıridris Sokrat, İoakimidou Loakim, Kakaroğlu Vassil Usta, Kilimci oğlu İlias, Karasahinoğlu Pandelis, Hiristo'nun oğlu Kiriako, Küyümcioğlu Dimit, Manol'un oğlu Mavridis İlias, Mihalidis Hristo,

¹³⁴ Uşak Ticaret Odası, *Uşak Sanayi ve Kültür Tarihi*, İzmir, 2006, s. 101.

¹³⁵ Özdeğer, *a.g.m.*, s.240.

Nikotopoulos Setlios, Petkoğlu Yunan, Spartali Georges, Spiroğlu S.Mihal, Stefanidi Georges, Tataroğlu Vassilis, Tütüncüoğlu İsaak, Vangueloğlu Savas. Uşak'ta hepsi

Meslek nevi	Aybey	Kamer	Cuma	Sabah	Eslice	Hacı Hzır	Burhan Fakih	Hacı Hasan Müslim	Hacı Hasan Gayri Müslim	Toplam	%
Çizmeci	11		2	1		1		1		16	7,76
Debbağ	24	29	8	1		43	10	18		133	64,6
Kinci								1		1	0,48

Türk olan 10 sepici(Derici) vardı. Ağababaoğlu Mehmet, Eraboğlu İbrahim, Hacı İmamoğlu H. Beker, Kuru Hussein, Pederöğlu H. Kadir, Telekoğlu İsmail¹³⁶.

Tablo 16. 1844 yılı Temettuat defterlerine Göre Uşak Şehrinde Dericilik Mesleğine Dâhil Esnafın Mahalleler İtibariyle Dağılımı (hane sayısına göre)¹³⁷

Meşinci									1	1	0,48
Pabuçcu	14	3	2	1		1	3	5	3	32	15,53
Semerci	6				4			1		11	5,33
Serraç		1	1		1	1		1	1	6	2,91
Yemenici			6							6	2,91
Toplam	55	33	19	3	5	46	13	27	5	206	100,0

Cumhuriyetin İlk Yıllarında Uşak'ta Sanayi ve Ticaret adlı makalede 1926 ve 1927 yıllarında Uşak'ta deri ticareti yapan tüccarların listesine yer vermektedir. Bu listede 1926 yılına ait 50, 1927 yılına ait 59 deri tüccarının isimleri yer almaktadır. Pandazoğlu'nun yukarıda adlarını saydığı 6 Türk tabak esnafının adlarını bu listelerde aradığımızda Arapoğlu İbrahim değil de Arapoğlu Mehmet, Ağababaoğlu Mehmet değil de Ahabzade Hacı Mehmet efendi, Pederöğlu H. Kadir değil de Pederöğlu Hüseyin

¹³⁶ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s.135.

¹³⁷ Özdeğer, *a.g.m.*, s. 240.

Efendi, Telekoğlu İsmail değil de Telekoğlu Hüseyin Efendi isimlerine rastlıyoruz¹³⁸.” Bu ailelerin bu günde bu mesleği devam ettirip ettirmediklerini öğrenmek için Dericiler Odasının kayıtlarını incelediğimizde en eski üye kaydınının 1949 yılına ait olduğunu görüyoruz. Uşak'ta tabak esnafı içinde bu konuda kimden bilgi alabileceğimizi araştırdığımızda Ölmez dericiliğin sahibi Hacı Kamil Ölmez ismine ulaştık. 1931 doğumlu Hacı Kamil Ölmez, Pandazoğlu'nun çalışmasında adları geçen on tabak esnafı içinde, Pederöglü H. Kadir ile Telekoğlu İsmail'in torunlarının bu mesleği bir süre yaptıklarını Pederöglü ve Telekoğlu ailelerinde Kadir ve İsmail adlarında kişiler olduğu için bunları söyleyebildiğini fakat bugün dericilik yapmadıklarını ifade etmiştir. Pandazoğlu, Türk ayakkabıcılar hakkında da şu bilgileri vermektedir; “Kunduracılık Uşak'ta önemli bir meslek dalıydı. 19 kunduracı, 8 Türk ayakkabı satıcısı vardı. Bu ayakkabıcılar şunlardır: Ayanoğlu Mehmet, Exugleronoglu Osman, Karasanoğlu Hacı Ahmet, Kavukçioğlu İsmail, Kutayali Hafız Ahmet, Salihcioğlu İsmail, Tortoğlu Hacı Hussein, Zumbullu Hacı Hasan”¹³⁹.

3. Gıda İş Kolu: Bu sektörde arpa manavı, aşçı amelesi, attar, bakkal, börekçi, değirmenci, duhancı, ekmekçi, helvacı, kahveci, kasap, kelleci, leblebici, tabbah, tuzcu, uncu, şerbetçi ve yağcı olmak üzere 17 esnaf bulunmaktadır.

Tablo 17. 1844 yılı Temettuat defterlerine Göre Uşak Şehrinde Gıda Meslek Koluna Dâhil Esnafın Mahalleler İtibariyle Dağılımı (hane sayısına göre)¹⁴⁰

Helvacı	2	2	2		1	2	1		2	13
Kahveci	7	2	1	1	1	2	4			19
Kasap	1	3	3	1	3	1			1	12
Kelleci			2				5		1	6
Leblebici	2	2	2	2	2					8
Tuzcu		1					1		1	3
Uncu					1					2
Aşçı	1	1					1			3
Arpa Manavı			1						1	2
Yağcı	1				1	1			1	4
Şerbetçi						2				2
Toplam	33	14	16	5	16	21	20	25	10	160

¹³⁸ Sadiye Tutsak, “Cumhuriyetin İlk Yıllarında Uşak'ta Sanayi ve Ticaret”, 21. *Yüzyılın Eşiğinde Uşaklılar Sempozyumu*, C.2, Uşaklılar Eğitim ve Kültür Vakfı, İstanbul, 2001, s.780

¹³⁷ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s.135.

¹⁴⁰ Özdeğer, *a.g.m.*, s. 241.

“Gıda iş koluna dâhil toplam 160 esnafın içinde % 15,62 ile en büyük paya sahip esnaf, değirmencilerdir. Bunu, % 14,4 le duhancı yani tütüncü esnafı izlemektedir. Bakkal esnafı ise % 13,12 lik bir orana sahiptir. Kahveci esnafı 19 kişiyle % 11,9 nispetindedir. 1913 ve 1915 yıllarında Ticaret ve Ziraat Nezaretince İstanbul, İzmir, Manisa, Bursa, İzmit, Karamürsel, Bandırma ve Uşak şehrini içine alan bir sanayi sayımı yapmıştır. Bu sayımın neticeleri, 1917 yılında yayınlanmıştır. Sanayi sayımının bu kadar dar bir bölgede yapılmış olması, biraz düşündürücüdür ancak, Osmanlı İmparatorluğu dâhilinde en yoğun sanayileşme faaliyetlerinin de bu bölgede olduğu bir gerçektir. Uşak'ın da sanayi sayımında yer alması; şehrin sanayi ve ticaret bakımından, özellikle dokumacılık (daha çok halıcılık) ve değirmencilik sektöründe ne kadar gelişmiş olduğunu göstermektedir”¹⁴¹. 1844 yılı Temettuat tahrirlerinde gıda meslek kolunda değirmenciler, 25 hane reisiyle en gelişmiş meslek grubudur. Bu değirmencilerin 3'ü değirmen bekçisi, biri de değirmen amelesidir. 1913 ve 1915 sanayi sayımına günlük buğday öğütme kapasitesi 10.000 kg. üzerinde olan değirmenler dâhil edilmiştir. Uşak'ta bulunan 2 değirmen bu şartlara uygun olup, sanayi sayımına girmiştir. Bunlardan ilki asli müesseseler grubuna kayıtlı "Huzurzade Hacı Hüseyin Efendi ve Şürekâsı" un fabrikasıdır. 1900–1904 döneminde kurulmuş bulunan bu un fabrikası, 1915 yılında hammadde veya yakıt yetersizliği gibi sebeplerle işletilememiştir. İkinci değirmen tali müesseseler grubunda olup, “Hamzazadeler Mensucat ve Dakik Fabrikası” adıyla, 1910 yılından sonra kurulmuştur. 1844 yılı Temettuat defterine göre Hacı Hasan Rum mahallesinde 2 attar, 22 değirmenci, 1 yağcı toplam 25 aile bulunduğu, bakkal, kasap, fırıncı, aşçı, uncu, fırıncı, şekerci(helvacı), duhancı(tütüncü), balcı, rakı şarap imalatçısı olmadığı görülmektedir. Uşak'ta mevcut 25 değirmenden 22'sinin Hacı Hasan Rum mahallesinde bulunması da dikkat çekicidir. Pandazoğlu'nun çalışmasında gıda meslek kolunda çalışan Rum'ların sayıları şu şekilde verilmiştir; 17 bakkal, 11 fırıncı (ekmekçi), 6 kasap, 6 şekerci(helvacı), 2 aşçı, 1 baharat tüccarı, 1 attar, 3 un tüccarı, 1 yağ imalatçısı, 1 balcı, 12 değirmenci, 7 pastacı, 4 tütüncü(duhancı), 10 rakı şarap imalatçısı. Temettuat defterinde 2 attar, değirmen işleten 22 Rum esnafı olduğu belirtilirken Pandazoğlu'nun araştırmasında 1 attar 3 un tüccarı ve değirmeni olan 12 Rum esnafı olduğu iddia edilmektedir. Pandazoğlu'nun listesinde gıda meslek kolundaki Rum'ların isimleri şunlardır; “Aşçılar: Ayvazoğlu Mihal, Yoryioğlu Kızı

¹⁴¹ Özdeğer, *a.g.m.*, s. 241.

Katina. Helvacı: Hacı Minanoğlu Andrea (Helva imalatçısı), Livanas Spiros, F. Mihalaki, G. Mihalaki, Pehlevenoğlu Mihal (helva imalatçısı), M. Stavridis. Baharatçı: Yanioğlu Dimit. Attar ve Parfümerici: Kriako(Strati Kiriako'un oğlu). Değirmenler ve Su Değirmenleri: Strati'nin oğlu Biberöğlü Kosta, Dombeoğlu Dimit, Dombeoğlu Mihal, Forsoğlu diye bilinen Efthimiadi Yorgo, Kayioğlu, Misailidi Yani, Silelidis Dimit'in oğlu Yorgo Hacı Ali, Simeonidis Yani, Savvopoulos Dimit, Sofoğlu, Stamatoglu Yorgo. Buharlı Değirmen: L.Calamidas. Tütüncü: Alexandridis Dimit(Tekel müdürü ve sayman), Markopoulos Themistoclis Efendi(Depolarda memur), Yovanidis Yorgo(Tekelde şef sayman), Yuvakim Efendi(Sekreter). Şarap, Rakı ve Mastika: Biberöğlü Andon, Hacı Mihal, Hacmihaloğlu, Manol, Nikolas'ın oğlu Koutsavlis Alexandros, Mankiroğlu Christo, Rakıcı Eleni diye bilinen Mankiroğlu Eleni, Pehlevanoğlu Mihal(Aynı zamanda helva imalatçısı), Savaoglu Thomas diye bilinen Sava Dayı, L. Simitoglu, P. Tahincioglu. Arıcı(balacı): Klioğlu Hristidis Komsa. Bakkal: Bakal Kosma denilen Dimitriadou Komsa, Drakopoulos İgnatios, Frangoğlu Mihail, Hacı Yorgi, Hacı Kiriakos Minas, G. Karasarikis, Th. Karasarikis, Dimit Karasavas, Lesvoridis Panayot, Mihailidis Mihal, Spartaloğlu Yorgos, Theologlu, P. Panayot, Yanioğlu Panayot, Yorgioğlu Dimit, G. Vassioğlu. Fırıncı: Argyropoulos Andonis, Bagradzidis Avraam, Baloğlu denilen Fournaris, Dombeoğlu Minas, Elezoğlu Kiriakos, H.G. Pehlivanoğlu, Hacı Pandazoğlu, Pandazoğlu Stavros, Pandazoğlu Haralambos, Yan'ın oğlu Sarraf Dimitoğlu, Sofoğlu Konstantinos. Kasaplık: Antasoğlu Yoryaki, Damianoğlu Yorgo, Dimitrioğlu Yani, Margaritoğlu Aristi, Tomaoğlu Yorghı, Mihailidou Vasili. Pastacılar: Angelidis Avengelos, Biberöğlü Andon, Butsoğlu Aikaterini, Drosinou M. Markos, Hacıathanasiou Christo, Mihailidou Vasili, Zahariadou Elenitsa. Tahıl tüccarı: Fotoglu Yargos, Un tüccarı: N. Mihalidis, D. Silelidis, G. Sirinis. Yağ imalatçısı: Kostaki Manoglu"¹⁴².

M. Özdeğer, Hacı Hasan Rum mahallesinde gıda meslek kolunda 25 kişi olduğunu söylerken, Pandazoğlu bu meslek kolunda çalışan 82 Rum'un adını vermektedir.

¹⁴² Pandazoğlu, *a.g.e.*, s. 138.

Tablo 18. Pandazoğlu'nun Gıda Meslek Kolunda Çalışan Rum Esnafın Sayıları¹⁴³

Meslek nevi	Çalışan sayısı	Meslek nevi	Çalışan sayısı
Bakkal	17	Un tüccarı	3
Fırıncı	11	Yağ imalatçısı,	1
Kasap	6	Değirmenci	12
Şekerci- helvacı	6	Pastacı	7
Aşçı	2	Tütüncü	4
Baharat	1	Attar	1
Arıcı- balcı	1	Rakı şarap imalatçısı	10
Toplam	82		

Pandazoğlu'nun tablosunda gıda meslek kolunda 82 esnafın görülmesi Uşak kazasında Rum'ların bir ağırlığı olduğunu göstermektedir. Özellikle değirmencilik, rakı-şarap imalatı, bakkal, pastacı, kasap gibi mesleklere yoğunlaştıkları görülmektedir. Burada tespitini yapamadığımız bir başka konu ise mahalle bazında verdiğimiz iş kollarının yerleri örneğin değirmenler mevcut mahallede mi bulunuyor yoksa değirmenleri işleten kişiler bu mahallede oturuyorsa değirmenler başka yerde mi? Çünkü değirmenin işletilmesi için gerekli olan su Hacı Hasan Gayri Müslim mahallesinde bulunmuyor. Muhtemelen işletmeler farklı yerlerde işletme sahiplerinin evleri bu mahallelerde bulunuyor.

4. Kıymetli ve Madeni Eşya Meslek Kolu: Barutçu, bıçakçı, demirci, kalaycı, kazancı, kuyumcu, nalbant ve tenekeci esnafının dahil olduğu bu iş kolunda toplam 76 kişi bulunmaktadır. Bu alanda faaliyet gösteren Rum esnaf sayısı 16'dır. Bu esnaf arasında en büyük paya sahip olanlar %35,52' le demirci esnafıdır. Bunu, % 26,31'le kalaycı esnafı, % 14,47' le kuyumcu esnafı ve % 17,1'le ile nalbant esnafı izlemektedir. Demirci, Kalaycı ve nalbant esnafı hemen hemen tüm mahallelere dağılmışken, kuyumcu esnafı yalnızca Hacı Hasan Gayrimüslim mahallesinde bulunmaktadır. Diğer taraftan demircilik mesleğine mensup 27 haneden 8'i kalfa, 2'si çıraktır. Kalaycı esnafının ise 6 sı kalfa ve 1 i çıraktır. Nalbant esnafının da 3 ü kalfadır.

¹⁴³ Pandazoğlu, *a.g.e.*,s. 109-110.

Tablo 19. 1844 yılı Temettuat defterlerine Göre Uşak Şehrinde Kıymetli ve Madeni Eşya Meslek Koluna Dâhil Esnafın mahalleler itibariyle dağılımı (hane sayısına göre)¹⁴⁴

Meslek nevi	Aybey	Kamer	Cuma	Sabah	Eslice	Burhan fakih	Hacı Hasan Müslim	Hac Hasan Gayri Müslim	Hacı Hızır	Toplam
Barutçu							2			2
Bıçakçı							1			1
Demirci	4	1		1		6	12		3	27
Kalaycı	8		1	1		2	3	4	1	20
Kazancı								1		1
Kuyumcu								11		11
Nalbant	3		1		2	2	2			23
Tenekeci							1			1
Toplam	15	1	2	2	2	10	21	16	7	76

Temettuat defterlerinde Hacı Hasan Rum mahallesinde Kıymetli ve Madeni Eşya Meslek Kolunda çalışan 4 kalaycı, 1 kazancı, 11 kuyumcu toplam 16 aile bulunmaktadır.

Tablo 20. Pandazoğlu'nun Kıymetli ve Madeni Eşya Meslek Kolunda Çalışan Rum Esnafının Sayıları¹⁴⁵

Meslek nevi	Çalışan sayısı	Meslek nevi	Çalışan sayısı
Kuyumcu	13	Demirci	9
Sarraf	4	Madenci	2
Toplam	28		

Pandazoğlu'nu çalışmasında 9 demirci, 4 sarraf, 2 bıçakçı, 4 doğramacı, 2 madenci, 13 kuyumcu olmak üzere 28 esnaf bulunmaktadır. Listede yer alan esnafın isimleri şunlardır; "Kuyumcular: D.Stavros Abacıoğlu, Ch. Altıparmakoğlu, Kostandinos Altıparmakoğlu, D. Araboğlu, Minas Aydınoğlu (Kuyumcu Minas), Ayanadis Thanasis, Hacmihailoğlu Manolis, Hacmihailoğlu Mihail, Karaşahinoğlu Kostas, Kuyumcu Kostandinos, C. Minaoğlu, C. Papazoğlu, K. Papazoğlu. Sarraf: Ioanoğlu, Hacı Isaia Efendi, Hastaoğlu,

¹⁴⁴ Özdeğer, *a.g.m.*, s. 243.

¹⁴⁵ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s. 109-110.

N. Latkanidis. Demirci: Hacı Hristoğlu Yoryi, N. Karasarikis, Th. Kiriakidis, Kurcioglu Nikos, Sasoğlu Kostas, H.G. Theoloğlu, St. Theoloğlu, Pareskevas Pandelis, G. Vasiloglu. Madenciler: Asthenidis, Sakalis. Doğramacı: Bıçakoğlu Pandazi, Kalaici Nikolaos, Taxiarioğlu Vassil, Yorgioğlu Hristo. Temettuat defterlerinde geöen Rum mahallesindeki 1 kazancı 4 kalaycı”¹⁴⁶ Pandazoğlu’un çalışmasında muhtemelen demirci olarak yazılmış olabilir. Çünkü Temettuat defterlerinde Rum mahallesinde hiç demirci esnafı bulunmamaktadır.

5. Hizmet Verenlerle Diğer Esnaf ve Sanatkârlar: Hizmet veren meslek koluna berber, eri, tellal, eleki, ıracı, eskici, dülger, deveci, hallaç, hamamcı, hancı, kaltakçı, katırcı, kiracı, kundakçı, kuyucu, natır, oduncu, sahaf, saati, sabuncu, seyis, tellak, urgancı olmak üzere 25 esnaf gurubu girmektedir. “Bu meslek kolu içerisinde %23,8’le en büyük paya sahip olan birinci meslek odunculuktur. İkinci sıradaki meslek % 20,73’le berber esnafıdır. 35 berberden 2’si kalfa olup, bu esnaf Hacı Hasan Gayr-ı Müslim mahallesi dışında tüm mahallelere dağılmış durumdadır. Üçüncü sırada %9,14’le dülger (marangoz) esnafı gelmektedir ki toplam 15 dülgerin 10’u usta, 3’ü kalfa ve biri ıraaktır. Bu esnaf Aybeğ, Eslice, Hacı Hızır, Burhan Fakih ve Hacı Hasan Müslüman mahallesinde bulunmaktadır. Hizmet veren dördüncü sıradaki esnaf % 8,53’le eskici esnafıdır. Bu esnaf Aybeğ, Cuma, Hacı Hızır, Burhan Fakih ve Hacı Hasan Müslüman mahallesinde meskündür. Eskici esnafını % 7,31’le beşinci sırada hallaç esnafı takip etmektedir. 12 hallaç esnafının Hacı Hasan Müslüman mahallesindeki 4’ünden biri kalfadır. Altıncı sırayı 5’er kişiyle tellal, eleki, katırcı ve kiracı esnafı takip etmektedir. Kiracılar araba ve hayvanla yük taşıyan esnaftır. Yedinci sırada 4 kişi ve % 2.43 ile urgancı esnafı gelmektedir. Sekizinci sırada 3’er kişiyle ve her biri % 1,83’le eri, kundakçı ve sahaf yer almaktadır.

¹⁴⁶ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s.131.

Tablo 21. Hizmet Veren Esnafın Mahallelere Göre Dağılımı(1844Temettuat)¹⁴⁷

Meslek Nevi	Aybey	Kamer	Cuma	Sabah	Eslice	Hacı Hızır	Burhan Fakih	Hacı Hasan Müslim	Hacı Hasan Gayr-ı Müslim	Toplam
Berber	9		7	3	2	1	5	7	-	35
Çerçi					1	1			1	3
Çıracı	1									1
Dellal	1			1		1		2		5
Deveci								1		1
Dülger	4				1	2	5	3		15
Elekçi									5	5
Eskici	5		4			1	1	3		14
Hallaç	1	2	2			2	1	4		12
Hamal			2							2
Hamamcı						1				1
Hancı		1					1			2
Kaltakçı	1									1
Katırcı			1			2		2		5
Kiracı	2						3			5
Kundakçı						1	1	1		3
Kuyucu								1		1
Natır	1						1			2
Oduncu	19	5				10	1	4		39
Saatçi							1			1
Sabuncu								2		2
Sahaf						1	1	1		3
Seyis			1							1
Tellak	2									2
Urgancı					1		3			4
Genel	46	15	10	4	5	23	24	31	6	165

Kundakçı esnafı; tüfek ve top kundakları imal edip, satan esnaf ve sanatkârdır. Dokuzuncu sırada hamal, hancı, natır, sabuncu ve tellak esnafı gelmekte olup, bunlar toplam olarak % 6,05'lik bir paya sahiptir. Onuncu ve son sırayı birer kişiyle çıracı, deveci, hamamcı, kaltakçı, kuyucu, saatçi ve seyis teşkil etmektedir. Bunlar hizmet iş

¹⁴⁷ Özdeğer, *a.g.m.*, s. 245.

kolunda toplam % 4,2'lik orana sahiptir"¹⁴⁸. Yukarıdaki tabloya baktığımızda Temettuat defterlerinde Hacı Hasan Rum Mahallesinde 1 çerçici 5 dülger olduğu görülüyor. Pandazoğlu'nun bu meslek kolunda faaliyet gösteren Rumların sayıları ve meslekleri Tablo 22 de görülmektedir.

Tablo 22. Pandazoğlu'nun Eserindeki Hizmet Veren Rum Esnaf ve sayıları¹⁴⁹

Meslek Nevi	Sayıları	Meslek Nevi	Sayıları
Arabacılık	3	Fotoğrafçı	2
Makine uzmanı	2	Tesisatçı	2
Marangoz	6	Kireççi	2
Maden	2	Alçıcı	2
Doğramacı	4	Ormancı	1
Hırdavatçı	13	Demirci	9
Berber	5	Taş ustası	6
Çömlekçi	4	Camcı	6
Urgancı	1	Otelci	8
Usta	4	Çömlekçi	4
Hancı ve Kahveci	19	Sigortacılık	2

Tablo 22 de dülger yerine 6 marangoz ve 6 taş ustası bulunmaktadır. Diğer meslekler şunlardır; Arabacılık, Sigortacılık, Hancı-Kahveci, Berber, Urgancı, Kireççi, Otelci, Camcı, Hırdavatçı, Çömlekçi, Tesisatçı, Alçıcı, Fotoğrafçı, Eczacı Makine Uzmanı. Bu meslek guruplarında çalışan Rum esnafın sayıları tablo 19 da gösterilmiştir. "Bu meslekleri icra eden Rumların isimleri şunlardır;

Arabacı: Sakizoğlu Iakvos (Jacob), Arabacı Lambos denilen Lazaridis Haralambos, Lazaridis Nikodimos.

Sigortacılık (Sigorta Şirketi): Panayiotis D. Kassimattis tarafından temsil edilen Hamburg'daki. La Transatlantique, Osmanlı Bankası tarafından temsil edilen North Brithish ve Mercantile.

¹⁴⁸ Özdeğer, *a.g.m.*, s. 245.

¹⁴⁹ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s. 132-133.

Hancılık ve Kahvecilik: Antasoğlu Vassil, Arnavutoğlu Dioyenis, Nikolaos oğlu Darlis Mihal, Dimitriou Loritis, Hacı Kiriakidis Kiriakos, Kaleoğlu Anton, Lazaroğlu, Leontidis Kosma, Moisoğlu Yorgos, Papazoğlu Stavros, Papazoğlu Haralambos, Izmirlioğlu Mihal, Smirlioğlu Kiriakos, Dimit'in oğlu Theodiridis Yani, Tombeoğlu İoakim, Yanioğlu Todor, Emmanouil'in oğlu Yanakakis Yorgos, Vankeloğlu, Zizanopoulos İsaia Urgancı: Tsolozidis İlias.

Berber: H. Christou İlia, H. Christou Stavri, İoanoğlu İlia, M. Mangiroğlu, Yuvan diye bilinen Milkoğlu İoann. Urgancı: Tsolozidis İlias. Kireç İmalatçısı(Aslen Makedonya'lı Asvestohori) Kirci Angel diye bilinen Tsinos Anguelis, Tsinos Grigorios (Tsinos Dimitros 'un babası). Mütahid: Yunanlı Yoryi diye bilinen Gramenos Yorgos.

Ormancı: Theologou Yordan.

Otelci: Karaşahinoğlu Yannakos, İordanoğlu, Smirnidis Mihalis Yukarıdaki üç otel Fokinidou Despina ait olup Garın yakınında bulunuyordu. Dimit 'in oğlu İaokimidis Anastasios Sava 'ın kızı Hacı Sotiroğlu Agathoniki, Yani'nin oğlu Sarı İsdoros, Dimit 'in oğlu Theodordis Yani.

Ustalar: Roditis denilen Kakoulidis Theophilos (Aslen Rodoslu olup minare ustası), Klaicioğlu ya da Meremeoğlu Yani(hamamlar ve meydan yapmıştır) Terebekoğlu Yani, Tsirakoglu Savas dit Minareci.

Marangozlar: Manol 'un oğlu Hacoğlu Nikolaos, Dimit'in oğlu Hiotelli Panayot, Kopiloğlu Dimit, Yani'nin oğlu Sarafdimitoğlu Dimit, Spartalis Grigoris, Tumboğlu Panayotis.

Ressam ve sanatkârlar: Poulianos Dimitros (1899 Uşak doğumlu. Yunanistan da ve Uluslar arası alanlar da sayısız ödüller aldı. 1972 yılında Atina da öldü.

Eczacılar: Joannidis Alexandros (Lakabı Bakıcıoğlu dur. Uşak'ın yanı sıra İzmir'de eczanesi ve evi vardı.

Fotoğrafçılar: Pandazoğlu Haralambos(Eftim Pandazoğlu'nun oğludur.), Tutuncioglu Isaak (Andon'un oğlu). Alçıcı: Andonoglu Yani.

İtfaiye: Savvopoulos Ieremia Stavridis. Çömlekçi: Hacminaoglu Andrea, Kayioglu Leonidis, Kilimandos, Pehlevanoğlu Mihal.

Hırdavatçı: Arzoglu, Ayacoglu Savas, Ayvazoglu, Christos Iakovos, D'Isodora M. (levantin), Drakopoulos I., Haralambidis Christostomos, CH.Iakovou, Kanoglu Isaia, N. Karasarik, Karasavas D., Kuzarli, Kiriakidis, P. Paraskevas, Paradis Yanis, H.G. Theologou, S. Theologou, P. Theophanou.

Taş Ustaları: Dimit, Daniilidis Alexandros, Hacıoglu Dimit, İskender ya da Alexandros, Mankiroğlu Dimit, Yuvan.

Camcılar: Ch. İakovou, Karasavas Dimitris, G. Karasarikis, N. Karasarikis, Kyriakidis Theophilos, H.G. Theologou, S.t.Theologou. 'in oğlu Karasahinoğlu Nikolas.

Makine Ustası: Usta Nikoli diye bilinen Acemoğlu Nikoli, İliadou Nikoli"¹⁵⁰

Bu tabloda taş ustası ve usta farklı başlıklarla verilmiştir. Usta olarak verilenler bir iş kolunda mesela halı tezgâhının başında mı usta yoksa inşaat işinde bir yapı ustası mıdır belirtilmemiş. Fotoğrafçının olması sevindirici çünkü kitapta o dönemin Uşak'ından manzaraları belki de bu iki fotoğrafçı çekmiş olsa gerek. Otelci esnafı ile hancı esnafı ayrı belirtilmiş. Bu konuda bu meslek dalları arasındaki ayrılığı ya da benzerliği ortaya koyan bir açıklama yapılmamıştır. Alçının bu dönemde yapılarda kullanılıyor olması dikkat çekicidir. Temettuat defterlerinde Uşak'ta 35 berber esnafından Hacı Hasan Rum mahallesinde kimse bulunamadığı söylerken Pandazoğlu bu meslek kolunda 5 Rum berberin ismini vermektedir. Vatan Vatanım Ma Patrie Uşak'ta meslekleri yapanların sayıları toplu olarak verilirken sonraki sayfalarda bu meslekleri yapan kişilerin adlarının azaldığını ya da arttığını görüyoruz. Örneğin tabloda 6 camcı olduğu belirtilirken cam esnafı olan 7 kişinin adı verilmiştir. 13 hırdavatçı olduğu belirtilirken 18 hırdavatçının adı verilmiştir. Kitabın 109. sayfasında 13 kuyumcu 4 sarraf olduğu belirtilirken sayfa 136'da 19 Rum kuyumcu 1 Ermeni kuyumcu olduğu yazılmıştır. Temettuat defterleri mahalle mahalle düzenlenmiştir. Hacı Hasan Rum Mahallesi Rumların oturduğu mahalledir. Fakat araştırmalar göstermektedir ki Rumlar Uşak'ın diğer mahallerinde de oturmaktadır. İki kaynak arasında sayıların tutmamasının bir sebebi de budur. Örneğin Eslice mahallesindeki 2 berberden bir tanesi Rum olabilir.

¹⁵⁰ Pandazoğlu, *a.g.e*, s.109-121.

B) UŞAK'TA TOPLUM HİZMETİ YAPAN RUM GÖREVLİLER

İdari, askeri, eğitim ve dini görevlilerin dâhil olduğu bu grup, 28 nevi meslekten teşekkül etmekte olup, toplam 100 kişi bulunmaktadır. “Ases 1, Askerden ihraç edilen 1, Ders-i ânın 1, Erbab-i sâi postacı 1, Hatip 13, İmam 13, İmam ve hatip 6, Katip 1, Kethüda 1, Maaile keziri 1, Mahalle kethüdası 3, Muallim 1, Muhtar-ı evvel 2, Muhzır 2, Müderris 6, Müftü 1, Müezzın 4, Nakib ül-eşraf 1, Papaz 4, Sipahi 4, Tabip 2, Talebe 10, Tarikat-ı âli hazret-i Nakşibendi Halifesi 1, Tımarlı süvari zaptiyesi¹⁵, Mektep hocası 1, Ulema fukarası 2, Zaim 1, Sakî 1”¹⁵¹.

M. Özdeğer’in araştırmasında 1844 Uşak Temettuat defterlerinde Hacı Hasan Gayri Müslim mahallesinde bulunan görevliler; 1 Mahalle kethüdası, 4 Papaz, 1 Tabip olmak üzere 6 kişidir. Oysa Pandazoğlu’nun araştırmasında 12 farklı görevde 51 görevli olduğu bilgisi yer almaktadır. Görevlilerin isimleri şunlardır;

Avukatlık: M. Barutci, Kütahyalı Yakup Efendi, Palas Efendi, Vouri Mustafa.

Osmanlı Bankası: Veznedar M. Foscolos, 1913’te Müdür olan R. Georgevich, Hanemoğlu, Marius, G. Hastaoğlu, Banguier Polygenidis, D. Reggio J.(hesap uzmanı) (1893-1903)’te Müdür Bir Ortadoğulu,) Rodakanakis Neoklis (1893’te Müdür), Veznedar M. Sayis, S. Zacharof,(hesap uzmanı.). Ziraat Bankası: Hiristo Efendi, Stefan Efendi. Uşak Tarım ve Ticaret Odası(1905’te kuruldu) Çalışanları; Hacı İsaia Efendi, Hiristo Efendi, Mihail Efendi, Papazoğlu İlias (Ticaret Odası Başkanı Faik Bey’in yardımcısı.) Demir Yolları (İzmir vilayeti ve çevresinde Rum personel): Abacıoğlu Athanasios, Andiadis Evangelos (Türklerin isteği ile 1924 yılına kadar İzmir-Afyonkarahisar hattında çalıştı), Balabanis Konstandinos (memur ve danışman), Castelli Antonio (Fransız Demiryolları Müfettişi, aslen Fransız) Despota D. (Uşak Gar Şefi), Dimitoğlu İannaki(1893 yılında Aydın – Uşak arası demiryolu sorumlusu), Ayiasiotis diye bilinen Galedsas Nikolaos (aslen Megalohori, Mytilene, Uşak garında garson), Hacmihaloğlu, İoakimoğlu Kostas, A. Kiriakidis, Kuyumcu İlia, Kuyumcu

¹⁵¹ Özdeğer, *a.g.m.*, s. 247.

Yorgo. Jandarma (Türk Jandarması içinde görev yapan): Dimitoğlu Nikolaos, Dimitoğlu... Pehlevanoğlu Grigoris, Pehlevanoğlu Panyot.

Sınıf Öğretmeni: Evanguelidou Evanthia (Anaokulu Müdiresi), Kimon Efendi, Konstantinidis Philippos (İlkokul Müdürü), Melidou Delichristo Sofia, M. Theochardis Yorgo Efendi.

Hâkimler: Abramisdıs Ch.(Büyük Dava Hâkimi), İanoğlu Ioan (Ticari davalar da hâkim yardımcısı). Savas, Panayotis 'in oğlu Tomboğlu Yorgo.

Doktorlar: Ceditoğlu (Kiklis'e sığınan), Chistianoudis Yani, H. Chorefti, Condopoulos, K. Koupoulos, Uşak 'a gelen ilk Türk Doktor Remzi Bey olmuştur.

Papazlar: Archimandrite Avyerinos (Kostantin ve Eleni Kiliselerinin papazı), Archimandrite Yeogios (1899), Papa Dimit, Papa Hrisostomos (1899).

İtfaiye: Ieremia Savvopoulos, Stavridis"¹⁵²

Meslekler	Sayıları	Meslekler	Sayıları
Avukat	4	Ticaret Mahkemesi	3
Osmanlı Bankasında çalışanlar	9	Sulh Hukuk Mahkeme	2
Ziraat Bankasında çalışanlar	2	Papazlar	7
Uşak Tarım ve Ticaret Odası(1905 'te kuruldu)	4	Doktorlar	5
Demir Yolları (İzmir vilayeti ve çevresinde Rum personel)	2	Hâkimler	2
Jandarma(Türk Jandarması içinde görev yapan)	4	Sınıf Öğretmeni	6
İtfaiye	2		

Tablo 23. Pandazoğlu'nun Araştırmasında Yer Alan Uşak'taki Gayrimüslim Görevliler¹⁵³

¹⁵² Pandazoğlu, *a.g.e*, S.109-121.

¹⁵³ Pandazoğlu, *a.g.e*, s.109-121.

VI. UŞAK'TA NÜFUS

Kaynaklarda geçen Uşak'taki azınlıklara ait nüfusu karşılaştırdığımızda; XX. yüzyılın başında Uşak'ın nüfusun Türkler, Rumlar, Ermeniler, Latinler, Yahudiler den oluşmaktadır. Bu dönemde balkanlarda ve Kafkaslarda meydana gelen savaşlar dolayısıyla göçmen nüfusu da artmaktadır. Demiryolunun açılması, halı üretimi, dericilik ve tahıl ürünleri ihraç malları arasındadır. Bu sebeple ticaret, bankacılık gibi sebeplerle de göç almaktadır. Bu kadar farklı ve hareketli bir toplumun değişen nüfus kaynaklarda farklı istatistiklerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. “Uşak, XI. yüzyılın sonlarında Anadolu'ya gelen Türklerin XII. yüzyılın yarısından, özellikle son çeyreğinden itibaren kurdukları bir iskan yeri olsa gerek. Selçuklu Devleti'nin Batı Anadolu'da bir uç kumandanı olan Emir Sipah-Salar Şücaeddin Bey'in 1255 tarihinde "Canlı Köprü"nü yaptırması bu düşüncüyü güçlendirmektedir. Osmanlı hükümdarı I. Murad ile Karamanoğlu Alaaddin Bey'in saldırısından korkan Germiyanogulları Beyi Şah Çelebi, kızını I.Bayezid'a vermek istemektedir. Şah Çelebi kızına çeyiz olarak Germiyan Beyliğinin baş şehri olan Kütahya ile birlikte Tavşanlı, Eğrigöz, Simav ve Gediz'i vereceğini bildirir. Bu bilgiler ışığında Uşak ve Banaz kazalarının daha Osmanlı topraklarına katılmadığını görüyoruz. Uşak ve Banaz kazaları, 1429 yılında Osmanlı topraklarına katılmıştır. Çünkü bu yılda Germiyan Beyliğinin bütün toprakları Osmanlı topraklarına dâhil edildi”¹⁵⁴.

Uşak, 1520'de 10, 1530 ve 1571 'de ise 11 mahalleden ibarettir. Yaklaşık olarak 2.258–2.470 kişinin meskûn olduğu şehir, bu nüfus potansiyeli ile kasaba kategorisinde yer almaktadır. “XVI. yüzyıl da hiçbir gayrimüslim nüfusun bulunmaması Uşak nüfusunun en önemli özelliklerinden birisidir. Esasen, Ulu göbek (Ulubey) köyünde “Cemaat-i Kefere-i Göbek” adı altında II. Bâyezid döneminde 21, 1520 yılında

¹⁵⁴ Sadiye Tutsak, “Uşak Kazasında Mülki Taksimatın Gelişimi”, *Ege Üniversitesi Tarih İncelemeleri Dergisi* C. IX, İzmir, 1994, s. 309–310.

25 ve 1530'da 30 nefer olarak kaydedilmiş olan cüzî miktardaki gayrimüslim unsur müstesna, bu özellik bütün kaza dairesi için geçerlidir. Uşak'ta, XVII. yüzyıldan itibaren söz konusu olan ve özellikle XIX. yüzyılda önemli artış gösteren Rum ve Ermeni nüfus şehrin bu özelliğini ortadan kaldırmıştır. XVI. yüz yıl boyunca kayda değer bir gelişme göstermemiş olan Uşak, XVII. yüzyıldan itibaren halıcılığın gelişmesi ve sonraki yüzyıllarda yol sisteminin değişmesi ile birlikte tekrar canlılık kazanmış ve nihayet bugün iç-batı Anadolu'nun önemli şehirlerinden birisi konumuna yükselmiştir"¹⁵⁵.

Küçük bir vadi içinde teşekkül etmiş olan Uşak, XVI. yüzyılın ilk yarısında küçük bir Anadolu görüntüsündedir. "Uşak kazasında yerleşim daha ziyade kırsal alana yayılmış olduğundan köyü fazladır ve Akkoyunlu yörüklerine bağlı konar-göçer şekilde yaşayan 19 cemaat vardı. 1880'li yıllarda 115 köyü olan Uşak kazasının 1890'li yıllarda köy sayısı 158 olarak tespit edilmiştir. XX. yüzyılın başlarında ise köy sayısı 154'tür. XVI. yüzyılın ilk yarısında Uşak şehrinde 493 yetişkin erkek vardı. Bu sıralarda şehirde gayrimüslim bulunmamaktadır.

XVII. yüzyılın ikinci yarısında Anadolu'ya gelen Evliya Çelebi, Uşak'ta 3.600 evin olduğunu belirterek ardından burada Rum ve Ermenilerin varlığından söz ederek, Yahudilerin olmadığını ifade etmektedir. Texier eserinde Uşak nüfusunun 15.000 olduğunu belirterek, bu nüfusun 10.000 Türk, 200-300 kadarının Ermeni, geri kalanının Rum olduğunu açıklamaktadır. Yazar Uşak şehir merkezinde ise 1500 evin bulunduğunu, bunun 250'sinin Rumlara ait olduğunu beyan etmektedir. 1884 tarihli Hüdavendigâr Vilayeti Salnamesine göre 27.165 müslüman, 1.250 Rum, 543 Ermeni. 95 Kıpti. 736 Göçebe nüfusun yaşadığı Uşak kazasında 9.395 ev mevcuttur. XVII. yüzyıl ve sonrasında burada gayrimüslim nüfusun bulunması, tarihi bir olgunun neticesinde ortaya çıkmış olsa gerek. Batı Anadolu'ya Rumlar XVIII. yüzyılın sonlarından itibaren göç etmeye başladıklarını görüyoruz. Rum nüfusun Batı Anadolu'ya göç etmesinde tüm arazi sahipleri, bilhassa bazı ayanların topraklarında tarımı geliştirmek istemesi etkili olmuş olabilir. Bu yöreye gelen Rumlarla birlikte Ermenilerin

¹⁵⁵ Turan Gökçe, "Tahrir Defterlerine göre 16. yy. da Uşak", *21.Yüzyılın Eşiğinde Uşak Sempozyumu*, C.1, Umut matbaası, İstanbul-2001, s.216.

de gelmiş olması ihtimal dâhilindedir”¹⁵⁶. Balkanlar ve Kafkaslarda yapılan savaşlar bu bölgelerde yaşayan Türkleri Anadolu’ya göç etmeye zorlamıştır. Bu dönemde yaşanan göçlerden Uşak’ta diğer şehirler gibi nasibini almıştır. Osmanlı’da önceden büyük çapta olmayan iskan meselesi, XIX yüzyılın ortalarından itibaren ülkede sıkıntı yarattı. Kaybettiği topraklar üzerindeki müslüman halk dalgalar halinde Osmanlı sınırlarından akmaya başladı. Osmanlı Devleti’nin çöküş döneminde de Uşak’ta iskân faaliyetleri görülmektedir. 1902 yılında Girit muhacirleri ile aşiretler Uşak’ın sabah mahallesine iskân edildi. 700 haneye yükselen mahallenin tek bir muhtar ile idare etmek mümkün değildi. Girit muhacirleri ile aşiretlerin iskân edildiği kısmın ayrılarak burasının Mamuretü'l-Hamid olarak adlandırılması için II. Abdülhamit 14 Temmuz 1902 tarihli bir irade vermiştir.

XIX. Yüzyılın başlarında Rum nüfusu çok fazlaydı. Dâhiliye Nazırı Talat Paşa, 1917 yılında İstanbul halkına zarar veren Rum muhacirlerin Karahisar-ı sahib, Eskişehir, Kütahya ve Konya’ya iskân edilmesini tasavvur etti. Aşair ve Muhacirin Müdür-i Umumisi İbrahim Bey’in Mutasarrıflara ve Konya valisine gönderdiği tezkereye göre, Rum köylerinde iskân edilmek üzere Kütahya’ya 1.500, Karahisar-ı Sahib’e 1.000, Eskişehir’e 1.000, Konya’ya 3.000, Rum muhacir gönderilecekti. Zaten Kütahya ve Uşak’ta "bir miktar Rum ahali mevcuttu. Daha evvelden Çanakkale'den Kütahya’ya getirilen Rum muhacirler için boş arazi ve emval-i metruke olmadığından iskân edilememişti. Fakat hemen hemen hepsine muhacirin tahsisatından iaşe verildi. Yeni gelecek Rumların Kütahya’da ve Uşak’ta yerleştirilmeleri halinde bu yerlerde Rum nüfusu artmış olacağından Kütahya Mutasarrıfı Rum muhacirleri kabul etme taraftarı değildi. Zorda kalınması durumunda 1500 Rum muhacirin yansının Kütahya’ya yansının da Uşak’a gönderilmesini istedi. Daha sonra Uşak’a gönderilen Rum muhacirlerin yerleştirilmesi için Dahiliye Nezareti’nden Kütahya Mutasarrıflığı’na 13 Aralık 1917 tarihli bir yazı gönderildi. Bu sıralarda Uşak’a gelmiş olan Medinelilerin de iskân edilmesi Dahiliye Nezareti tarafından uygun görülmüştür”¹⁵⁷.

¹⁵⁶ Sadiye Tutsak, “Osmanlı Devletinin Son Devirlerinde Uşak Kazası”, *Ege Üniversitesi Tarih İncelemeleri Dergisi*, 2001, İzmir, s. 180–181.

¹⁵⁷ Sadiye Tutsak, “Osmanlı Devletinin Son Devirlerinde Uşak Kazası”, *Ege Üniversitesi Tarih İncelemeleri Dergisi*, 2001, İzmir, s. 182.

Uşak kazasında XV. ve XVI. Yüzyıllara ait kayıtlarda Rum nüfusa rastlanmaması dikkat çekicidir. “Kent nüfusunda dikkat çeken noktalardan biri, gayr-ı müslim nüfusa rastlanılmamasıdır. Ancak şehrin 25.000 akçelik yıllık gelirini oluşturan vergi kalemleri arasında meyhanenin bulunması, bu imalathanenin gayrimüslimlerce işletilmiş olabileceğini düşündürmektedir. Ayrıca Kanuni Sultan Süleyman dönemine (1520–1566) tarihlenen başka bir tahrir defterinde Uşak kazasının vakıfları arasında kayıtlı Göbek Köyünde 31 hanelik "Cemaat-i Kefere" kaydı bulunmaktadır. Ayrıca Evliya Çelebi de Seyahatnamesinde XVII. yy. da Uşak'ta Rum ve Ermenilerin varlığından söz etmektedir. Uşak kazasının Kâfir Viran, Ak Kilise köylerinin bulunması, bu köylerin, isimleriyle bağlantılı olarak önceden gayr-ı müslimlere ait yerleşimler olduğunu düşündürmektedir. Bütün bu veriler ışığında XVI. yy. da Uşak Kazasında gayrimüslimlerin varlığını kabul etmek gerekmektedir. Ancak kentte bağımsız bir mahalle oluşturmadıkları görülür. Bununla birlikte kırsal kesimde aynı yüzyılda tahrir defterlerine kaydedildikleri tespit edilmektedir”¹⁵⁸.

Uşak Temettuât Defterleri, Osmanlı Arşivi'nde Temettuât kataloglarının 2, 6 ve 9. ciltlerinde bulunmaktadır. Çoğu 6. ciltte ve 9390–9507 numaralar arasında kayıtlıdır. “Uşak'ın bu dönemde 8 merkez mahallesine ve 117 köyüne ait Temettuât Defterleri vardır. Altı adet suretlerle birlikte toplam 125 adet defter bulunmaktadır. Gayr-i Müslim tebaya ait defterlere rastlanılmamıştır¹⁵⁹.” Mehtap Özdeğer'in yine 1844 Temettuât Defterlerine dayanarak verdiği mahallelerdeki hane ve tahmini nüfus rakamlarına göre Rum Mahallesi 191 hane ile 271 hanesi olan Hacı Hasan Müslüman mahallesinden sonra ikinci sıradadır. Tahmini nüfusu 955 kişidir”¹⁶⁰.

¹⁵⁸ Sema Altunan, “16. Yüzyılda Uşak'ın mahalleleri”, *21.Yüzyılın Eşiğinde Uşak Sempozyumu*, C.1, Umut matbaası, İstanbul–2001, s.223.

¹⁵⁹ Said Öztürk, “ Uşak'ın Sosyal Ekonomik Tarihinin Mühim Bir Kaynağı Uşak Temettuât Defterleri”, *21.Yüzyılın Eşiğinde Uşak Sempozyumu*, C.1, Umut matbaası, İstanbul–2001, s.182.

¹⁶⁰ Özdeğer, *a.g.m.*, s. 233.

“Bizanslılardan boşalan Uşak, 1429'da Osmanlı yönetimine geçti. Bu yok oluş XVI. yy. kadar sürüyor. XVII. yy. dan XIX. yy. kadar Osmanlı İmparatorluğundan yurttan göçlerin arkasından Uşak'a Rumlar yeniden yerleştiler. İmparatorluğun içine kadar girdiler. 1922 nüfus sayımını izleyen yıl, biz Uşak'ta hiçbir Rum'un kalmadığını. "sıfır puanı" gördük. İşte tarihin geldiği yer.

- 1862 Charles Texier tarafından 15.000 oturandan; 10.000' i Türk, 5000'i Rum, 200 ile 300 ailede Ermeni idi.
- 1884'de Elise'e Reclus. Toplam rakam 15.000 oturan olduğu idi.
- 1891–1894 Vital Cuinet 11.000 Türk, 1484 Rum, 600 Bizanslı Ermeni gregoryen tespit etmiş.
- Didot - Bottin ticaret yıllığı. Didot Bottin'ciler 1902- 1903, 1920'lerde ortakların detayını belirtmeden 17.000 oturan olduğunu söylüyor.
- 1918'de Londra'da bay Walter A. Hawley: 25.000 oturandan 12.500'ünün Türk, 1250'sinin Rum olduğunu söylüyor.
- 1919'da Paris'te Leon Maccas tarafından çıkan gücün tarihi: 3800 Rum
- Konstantin Vala Vanides'in el yazması: 1920'de 23.000 oturan olduğu. Bunlardan 15.000'inin Türk, 6.000'inin Rum olduğu, 1000'ininde Ermeni olduğudur.
- Eleftheroudakis ansiklopedisinde; 16.000 oturan olduğu, 4.000'ninin Rum olduğu. 1920'lere doğru tekrar araştırıldığında 15.000 Türk oturanın, 5.000, 1.000 Ermeni. Osmanlı İmparatorluğu halkına dikkat edilince Rumlar ve Yunanlılar fark edilir. Anadolu'da başka bir yerde olduğu gibi Rumlar Uşak'a Osmanlı adıyla geldiler.
- Türkler: Müslüman
- Rumlar: Ortodoks Yunan inancı
- Ermeniler: Ortadoks inancı
- Fransızlar: Katolik inancı
- Yahudiler: Yahudi inancı

- Doğulular: Katolik inancı
- İki veya üç köyde Kızılbaş ve Bektaşî bulunur

Yahudiler: Tam olarak Yahudilerin orada beraber yaşadığı söylenemez tek tük bazıları orada yaşıyor.

Ermeniler:120 Pers ailesi ile 17.yy'ın başlarında Ermeni kolonisi kurulabildi. Aşağı yukarı birçoğu gerçek Türkçüydü. Kiliseleri; 27 Ağustos 1894 de restore edilen Saint-Mere dieu idi.

Doğulular(Levantenler): Bunlar, Osmanlı imparatorluğuna yerleşen Hıristiyan Katolikleridir. Uşak'ta 1906'da Halı imalatı yapan, Osmanlı Bankası Müdürü, müfettişi olan, hırdavatçı, halı tüccarı olan 160 Avrupalı vardı”¹⁶¹.

XVI. Yüzyılın ikinci yarısında Uşak ve çevresinde gayrimüslim nüfusun bulunmamasının sebebi, bölgenin ekonomik sıkıntısına bağlanmaktadır. Osmanlı Devleti'nin son yüzyıllarında İzmir limanının ticari sahada yükselmesi ve XIX. yüzyılda baş liman konumuna gelmesine paralel olarak İzmir'in bir art bölgesinde yer alan Uşak'ta ticari hayatın canlandığına dair önemli işaretler vardır. En başta gayrimüslimlerin Uşak'ta artış göstermesi ve yabancı nüfusun burada bulunması bunun bir belirtisi olarak değerlendirilmelidir. Ali Cevad, *Memâlik-i Osmaniye'nin Tarih ve Coğrafya Lügati* adlı eserinde Uşak nüfusunu 70.000 olarak vermiş ve bunun 4.000 kadarının Hıristiyan olduğunu kaydetmiştir. Gayrimüslim ve yabancı nüfusu toplu olarak veren Ali Cevad, bunların Uşak'ta Türkçe konuştuğunu yazmaktadır. XIX. yüzyılın sonlarında burada yabancı nüfus 22 iken, XX. yüzyılın başlarında 53'e çıkmıştır. Buna paralel olarak, XIX. yüzyılın sonlarında Uşak'ta gayrimüslim nüfusun 2.384'nü Ortodoks Rumlar, 1.419'nu Gregoryen Ermeniler teşkil etmektedir.

XX. yüzyılın başlarında artış gösteren gayrimüslim nüfusun 2.494'ünü Ortodoks Rumlar, 1.004'ünü Gregoryen Ermeniler oluşturmaktadır. Gayrimüslimin ticarî amaçla Uşak'a gelmesi, gayrimüslimlerin hepsi olmasa da bir kısmının ticarî hayatın içinde bulduklarına işaret eden önemli bir hadisedir. Ayrıca tereke kayıtlarında İzmirli 2

¹⁶¹ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s.51,52.

Rum'un, 1 Yahudi'nin Uşak'ta bulunması bu fikri teyit etmektedir. Dönemin resmi kaynaklarında Uşak'ta Yahudilere ait bir bilgiye rastlanamazken, Fransız gezgin Cuinet de, *Turquie d'Asie* adlı eserinde buradaki gayrimüslim nüfus hakkında bilgi verirken Yahudilerin ismi dahi geçmemektedir. Tereke kayıtlarında geçen "Kafir ve İbrani Ali" ifadesi ve yukarıda belirtilen bir İzmirli Yahudi'nin bulunması, burada Yahudi olmadığı fikrine ihtiyatla yaklaşılması gerektiğini düşündürmektedir"¹⁶².

Uşak'ta Yahudi yoktu diyen Haşim Tümer, Evliya Çelebinin seyahatnamesinde bu konuda verilen şu bilgiyi dipnot olarak düşmüştür. "Ermeni ve Rum vardır amma Yahudi'nin vücudu yoktur"¹⁶³. "Rus Yahudi göçmenlerin Uşak'a gelişinin ardından bir ev sinagoga dönüştürüldü. İzmirli büyük Rabin, Uşak'a bir ayinle ilgili görevli gönderdi. J. Asseo ve Marko Cohen: Uşak Osmanlı Bankası'nın yöneticiliğini yapan Yahudilerdir."¹⁶⁴. Haşim Tümer Evliya Çelebi'nin seyahatnamesini kaynak göstererek 300 sene evvel Uşak'ta Yahudi yoktu diyorsa da daha sonraki yıllarda az sayıda da olsa Yahudiler Uşak'a gelmişlerdir

"1669 da Girit Osmanlı Devletine teslim oldu. 60.000 Ortodoks Yunan içinde buldukları durumdan kurtulmak için dinlerini inkâr ettiler. Bu değişim "Yunan Türk'ü" olarak adlandırıldı ve Yunan isimleriyle dolaşmaya devam ettiler. Ama ön adları Türk adıydı. Türkçeyi, sadece bazı durumlarda kullanılıyordu. 1896–1897 yılları arasındaki bazı isyanlardan sonra bazıları Uşak'a yerleştiler"¹⁶⁵.

Bilge Purutçuoğlu'nun *Uşak Şehir Etüdü* adlı çalışmasının 15. ve 16. sayfalarında Uşak nüfus idaresi kütük kayıtlarına dayanılarak 1905 yılından itibaren Uşak şehrine ait nüfus istatistikleri şu şekilde ortaya konmaktadır;

¹⁶² Sadiye Tutsak , "Tereke Kayıtlarına Göre Uşak'ta Sosyal Hayat", *Türk Dünyası Araştırmaları*, 2004, s. 9.

¹⁶¹ Tümer, *a.g.e.*, s. 247.

¹⁶⁴ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s. 86.

¹⁶⁵ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s. 54.

Tablo 24. 1905–1923 yılları arasında Uşak'taki Gayr-ı Müslim nüfus istatistikleri.¹⁶⁶

YIL	ERMENİ	RUM	ECNEBİ	TOPLAM
1905	711	3053	53	3817
1910	857	2668	53	3578
1915	910	2939	53	3902
1920	948	2919	53	3920
1923	948	2928	53	3929

Purutçuoğlu çalışmasında şöyle bir not düşmüştür; “Kütükte kaydı bulunup ta şehirde olmayanlar bu toplama dâhildir”¹⁶⁷. Purutçuoğlu'nun Ecnebi diye bahsettiği kesimin Yahudiler ve Levantenler olduğu düşünülebilir. Bu nüfusun on sekiz yıl boyunca 53 kişi olarak sabit kalması dikkat çekici. Muhtemelen bu kişiler Uşak'a yerleşmiş bankacı, istasyonda görevli, Fransız mektebinde görevli yani görev yeri sabit olanlardan oluşmaktadır. Pandazoğlu Uşak'taki Avrupalıların sayısının 160 kişi olduğunu belirtmektedir ki onun verdiği bu rakam içinde hırdavatçı, imalatçı, halı tüccarı gibi seyahat eden gelip giden kişiler bulunmaktadır.

Sadiye Tutsak, Vital Cuinet'in Uşak kaza merkezine ait nüfus sayısına yer vermiştir. “Vital Cuinet'in Uşak kazasının 1890 yılına ait genel nüfusu şu şekilde verilmiştir; Müslümanlar. 72.000, Rum Ortodokslar: 2384, Ermeni Gregoryenler: 1419”¹⁶⁸. Bu durumda kaza merkezinde 1484 Rum varken bütün kaza da 2384 Rum bulunmakta dolayısıyla kaza merkezi dışında 900 Rum yaşamaktadır. Yine kaza genelinde 1419 Ermeni yaşarken kaza merkezinde 600 Ermeni nüfusu belirtilmekte olup 819 Ermeni, kaza merkezi dışındaki nahije ve köylerde yaşamaktadır.

¹⁶⁶ Bilge Purutçuoğlu, *Uşak Şehir Etüdü*, Saraçoğlu Matbaası, Uşak, 1970, s.15.

¹⁶⁷ Bilge Purutçuoğlu, *Uşak Şehir Etüdü*, Saraçoğlu Matbaası, Uşak, 1970, s.15, 16.

¹⁶⁸ Sadiye Tutsak, , *Cumhuriyetin İlk Yıllarında Uşak (1923–1933)*, Uşak Belediyesi Kültür Yayınları, İzmir, 1988, s.72.

Uşaklı Rumlar Uşak'ın diğer mahallelerine yayıldılarsa da günümüzde Ünalın Mahallesi olan Hacı Hasan Gayr-ı Müslim Mahallesinde yaşamaktadırlar. “Rum evler, Hacı Hasan Rum Mahallesi diye bilinen Panayi kilisesine yakın Eleni ve Ayos-Kostandinos kilisesi etrafında toplanıyordu. Ama Rum aileler Uşak'ın varoşlarına bütün mahallelerine ayrıca Tatar köy civarına yerleştiler. Örneğin bunlardan bazıları; Panayotis Loakimidis, Madame Despina Fokinidov, Markos Drosinos.”¹⁶⁹. Kaza merkezi dışında Tatar Köy'ün adı geçmektedir. Kazada 1484 Rum yaşarken, Tatar Köy'de 900 Rum'un yaşıyor olması çok orantılı görünmüyor. Tatar Köy dışındaki başka hangi yerleşimlerde Rumlar vardı bunu bilemiyoruz. 1520'li yıllarda Ulugöbek nahiyesinde yaşayan 30 ailelik cemaat-ı kefer 19. yüzyılda da orada mıdır yoksa Uşak'a mı yerleşmiştir, müslüman mı olmuşlardır henüz bu soruların cevabını bilmiyoruz¹⁷⁰.

XIX. yüzyılın sonunda kaynaklarda verilen nüfus istatistikleri arasında farklılıklar bulunmaktadır. “1893 yılında Osmanlı devletinde yapılan genel nüfus sayımına göre Uşak kazasında 71605 müslüman, 1432 Rum, 660 Ermeni, 773 Katolik, 22 yabancı vatandaş olmak üzere 74492 kişi bulunmaktadır. 1315(1899) Hüdavendigâr Vilayet salname-i resmîyesinde 1530 Rum, 642 Ermeni, 113 Bulgar, 32 diğer milletlerden nüfus bulunduğu belirtilmektedir”¹⁷¹. 1893–1899 yılları arasında kaza merkezinde Rum nüfus yaklaşık 100 kişi artarken Ermeni nüfusu 18 kişi azalmıştır. Fakat 1893 yılında belirtilen Katoliklerin oluşturduğu 773 kişilik nüfus 1899 da nereye gitmiştir, yine 1893 yılında bulunmayan fakat 1899 yılı kayıtlarında rastlanılan 113 kişilik Bulgar(Gayr-ı Müslim) nüfusu nereden çıkmıştır belli değil. 1893 yılında var olan, 773 Katolik nüfus, Demir yolu inşaatı için gelip 1899 yılında inşaatın bitmesi ile ayrılmış olabilirler.

¹⁶⁹ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s. 59.

¹⁷⁰ M. Akif Erdoğan, “16. Yüzyıl Ortalarında Uşak” adlı bildirisinde 1571 Kütahya Mufassal Defterlerine dayanarak verdiği bilgilerde Ulugöbek adı geçmemekte “Kiçi Köpek” adı geçmektedir. Yıllık ödediği vergi miktarı 5890 akça olup o yıllarda pek çok köyden düşük bir miktardır.

¹⁷¹ Tutsak, *a.g. e.*, s. 72,73.

Şunu söyleyebiliriz ki XIX. yüzyılın sonunda Uşak'ta Gayr-ı Müslim nüfus oldukça hareketlidir. Pandazoğlu, Uşak kazasında yaşayan Rumlarla ilgili mevcut kaynaklara şu yeni kaynakları eklemiştir; Eleftheroudakis ansiklopedisi, Konstantin Vala Vanides'in El Yazması, Paris'te Leon Maccas tarafından çıkan 'Gücün Tarihi', Walter A. Hawley, Didot - Bottin Ticaret yıllığı. Fakat yeni kaynakların ortaya koyduğu yeni rakamlar XX. yüzyılın başındaki Uşak kazasının Rum nüfusun netleştirilmesine olumlu katkı sağlamamıştır.

VII. UŞAK'TAKİ RUMLARIN ÖRF VE ADETLERİ

A) EVLENME

1071 Malazgirt Zaferinden, 1922 yılına kadar yaklaşık bin yıl Anadolu'da birlikte yaşayan Türkler ve Rumların örf ve adetlerinin, yaşayışlarının birbirine benzemeden öte iç içe girmesi kaynaşması doğaldır. Rumları tamamen Türkleşmekten koruyan tek kalkanları kilisedir. Dinler belki de kendilerini koruyabilmenin ve kendini doğru tanımlayabilmenin gereği olarak başka dinlerden olanlara benzememeyi öne çıkarmıştır. Dinler yalnızca ahreti değil, dünyayı da tanzim eden hükümler içerdikleri için uzun yıllar birlikte yaşasalar bile inançları farklı toplumların farklı figürlere sahip olması doğaldır. Uşaklı Rumlar ile Türkler arasındaki farklılıklar, kiliseden kaynaklanan figürlerden ibarettir. Pandazoğlu, Uşaklı Rumların yaşayışları hakkında şu bilgileri aktarmaktadır; "Uşak'ta erken evlenilirdi. Kızlar 15-18 hatta daha erken, erkekler 20, 25 yaşlarında evlenirdi. Evlilikler her zaman ailelerin anlaşmasıyla yapılırdı. Onların onayı olmadan evlenilmezdi.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde o zamanlar bu şekil davranış oldukça yaygındı. Çeyiz tutarı konusunda anlaşıldıktan sonra, iki aile ayin tarihini belirleyip kiliselerini seçerlerdi. Ayios Konstantinos ve Eléni ya da Panayia kilisesi. Düğün günü gelin, bileklerden bağlı kabarık bir pantolon (şalvar) ve üstünde elbiseden oluşan geleneksel Uşak kıyafeti giyerdi. Bu kıyafetin şalvarı gösteren alttan açıklığı vardı. Baş

üzerine sağdan ve soldan aşağıya doğru kıvrılan bir çeşit kadın başlığı ya da hükümdar tacı konurdu. Alında bir ya da birden fazla dizilmiş altın paralar uzayıp giderdi. Damada gelince, şalvar, işlemeli bir yelek ve zarif bir fes takardı. Bir gün önce, kaynana adayı ve gelinin bütün arkadaşları hamamda ona eşlik ederlerdi. Kadayıf, lokum, İzmir fenikia'sı gibi çok iyi bilinen her çeşit doğu pastalarını geline ikram ederlerdi. Gelin suda yıkanır, kokular sürülürken yanındakiler Anadolu şiiirinin söze sığmayan derin izlerini taşıyan gelin türküsünü ona söylerlerdi. Bütün Rum topluluğu düğüne davet edilirdi. Dini ayın, genç evlilerin Ortodoks kilisesi kurallarına uygun olarak taçlandırıldığı kilisede yapılırdı. Duadan sonra, gelin atla yeni evine götürülürdü. Ardından zeybek, karşılama gibi çok çeşitli danslar; keman dümbelek, tef, saz, ut gibi geleneksel çalgılarla müzik, şölenlerle üç gün süren bayram başlardı. Düğünün geleneksel en gözde yemeği keşektir. Kabuğu soyulmuş buğday, tavuk ya da koyun etiyle bir tencerede pişirilir. Uzun bir pişme süresinden sonra, etlerin bütün kemikleri ayıklanır, büyük bir tahta kaşıkla yumuşak, pelte gibi bir krem elde edinceye kadar hepsi dövülür. Bu yemek, önceden karabiber ve eritilmiş tereyağı konmuş tabaklarla ikram edilirdi. Küçük Asya'nın bazı ailelerinde bu gün hala bu gelenek devam eder. Bu sadece bir düğün yemeği değil, diğer önemli günlerde de bu yemek yenirdi. Masada düğüne her davetliye oymalı bir tahta kaşık olurdu. Şarkı söyleyerek kırılıncaya kadar bu kaşıkla masaya vururlardı. Bu bir gelenektir. Bunun içindir ki eski düğün kaşıklarını bugün bulmak oldukça zordur"¹⁷². Yukarıdaki bilgilere bakarak Rumların kültürel anlamda Türkleştiğini söyleyebiliriz. "Rumlar ve Ermeniler Uşak'ta hiç bir zaman çoğunluk olmamışlar, hep birer mahallelik kalmışlardır. Türklerle birlikte uzun yaşayışın tesirinde olarak etnoloji sahasında onlar Türk'lere temessül etmişlerdir: Meselâ, onlar da fes giyerler, üstüne yazma sararlardı. Kadınları, çarşaf giymezdi amma, Türk kadınları gibi örtünürlerdi. Türkçeyi hepsi bilirdi. Aralarında Rumca'yı ve Ermeni'ceyi bilmeyenler veya unutanlar bulunurdu. Çoğu alanda Türk örf ve âdetine girmişlerdi. Kadınlarının sanatı halıcılık, erkeklerinin terzilik, taş oymacılığı, yapı ustalığı, kunduracılık ve marangozluktu. Ermenilerin çoğu bakır işçiliği üzerinde çalışırdı."¹⁷³.

¹⁷² Pandazoğlu, *a.g.e.*, s. 145-146.

¹⁷³ Tümer, *a.g.e.*, s. 247.

Uzun yaşayışın etkisinde Rum ve Ermenilerin etnolojik olarak Türklere benzedikleri ana dillerini bile unuttukları ifadeleri, Pandazoğlunun anlatımları ile ortaya çıkan bir gerçek. Yukarıda Pandazoğlu'nun ortaya koyduğu düğün gelenekleri; Kız isteme, çeyiz, gelin hamamı, düğün yemekleri, çalgı aletleri, gelin ve damadın giyim kuşamı, düğünün üç gün sürmesi, gelinin atla götürülmesi ve zeybek karşılama gibi bütün bu adetlerin Uşak'taki bir Türk evlenme âdetinden hiçbir farkı bulunmamaktadır. Tek fark Rumların nikâhını papaz, kilisede kıyarken, Türkler nikâhını imam kıyıyor. Uşaklı Rumların meslekleri ile ilgili bölümde Rum müzisyenlerden bahsedilmemiştir. Bu düğünlerde çalgıcılık yapan kişiler Türkler miydi? Yoksa çalgıcılık, müzisyenlik meslek olarak kabul edilmiyor muydu? Pandazoğlu ud ve saz ustası amcaoğullarından bahsetmişse de bu konuda yeterli bilgiye sahip değiliz.

Haşim Tümer *Uşak Tarihi*, adlı eserinde Besim Atalay'ın *Maraş Tarihi* eserinden bu konu ile ilgili şöyle bir alıntı yapmaktadır; “Müslüman olan Türkler Hıristiyanlıktan kalmış pek az âdetleri icra ederler. Ben gerek evimizde ve gerek bazı yürüklerde gördüğüm üzere şipit denilen yufka ekmeği pişirildikten sonra saçın küllenmiş olan ters tarafına oklava ile bir haç resmi çizmek âdettir. Bunun sebebini pek sağlam bir müslüman olan valideme sorduğumda: (Rahmetli ebem böyle yapardı, böyle yapınca bereket imiş dedi”¹⁷⁴. Bu küçük örnek belki de tespit edemediğimiz Türklerinde Rumlardan etkilendiği başka örf ve adetlerinin olabileceğini göstermektedir. Pandazoğlunun çalışmasının satır aralarında Rum ve Türk ailelerinin birbirlerine ne kadar benzediğini gösteren örneklere rastlıyoruz; “Büyük babam Uşak'ta bir şahsiyettir. Rum mahallesinin en son muhtarıdır. Ailesinde ondan çekinilir ve saygı duyulurdu. İşleri nedeniyle eve çoğunlukla geç dönerdi. O gelmeden kimse masaya geçmeye cesaret edemezdi. Erkekler öncelikle çocuklarla, arkasından yalnızca kadınlarla yerlerdi. Pandazoğlu ailesinde duygularını göstermek adet değildir. Babam, baba ve oğul arasındaki sevgi ve bağdan bana hiçbir zaman bahsetmedi. Benim için yıllar boyunca bu büyükbaba otoriter, kızgın ve yakınlaşılabilir bir şahsiyettir”¹⁷⁵. Eskiden Türk toplumunda görülen bugün bile Anadolu'da bazı şehirlerde kadınların

¹⁷⁴ Tümer, *a.g.e.*, s. 247.

¹⁷⁵ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s. 172,

sofraya erkeklerin ve çocukların kalkmasından sonra oturabilmesi gibi davranışların Rum toplumunda da olduğunu görüyoruz

Pandazoğlu, Uşaklı Rumların inanç ve değerlere saygı bağlamında Yunanistan'dan daha üstün olduklarını anlatmaktadır; “Zaten Atinalılar sözcük oyunuyla göçmen demek olan prosfiyi sözcüğü yerine fahişe demek olan prostihi sözcüğünü şaka yollu kullanırlardı. Bu Pandazi'nin gücüne gider. Atinalılar korkunç yemin ederler, hiçbir erdemli küfürü kabul etmez, Tanrı bile. Bu Pandazi'yi ve çok dindar olan Anadolu'dan gelen öteki göçmenleri şok eder. Böylesi bir kentte nasıl kalınır”¹⁷⁶. Pandazoğlunun bu satırlarından Anadolu Rumlarının dindar, Yunanistan'daki insanlarla karşılaştırıldığında ahlaki değerlere bağlı insanlar olduğu görülmektedir.

B) ÇOCUK SAHİBİ OLMA

Bütün toplumlarda çocuk, ailenin meyvesi, soyun devamı olarak görülür. Kadınların bir bebek dünyaya getirmesi evliliğini kurtarmakta, değilse aile kurumunun yıkılmasına kadar gitmektedir. Anne olmak kadınlar için bu kadar değerliyken bu konu üzerinde kuralların, ritüellerin oluşması da doğaldır. Pandazoğlu, Rumların bu konudaki uygulamaları hakkında şu bilgileri aktarmaktadır. “Çocuk sahibi olamayan kadın kısır kadın deyimiyle tabir edilirdi. Konuşma dilinde hatası olan kadın anlamında kusurlu kadın denirdi. Bu kötü kaderi önlemek için farklı yollar denenirdi. Yardım istemek amacıyla bir papaza başvurulur ve azizlere yalvarılırdı ya da Uşak civarındaki şifalı kaynaklara bile gidilirdi. Bu adet Bizans geleneğine aitti. Büyüyü çağrıştıran uygulamalar da vardır. Örneğin kısır kadına yeni doğum yapmış bir kadının placentası (sonu) üzerine oturması söylenirdi. Genç bir kız asla bir taşın üzerine oturmamalıydı zira taşın soğukluğu kızı kısır yapabilirdi. Taşa oturma, çocuk olmaz denirdi. Buna karşılık kaplıcanın banyo suları sıklıkla tavsiye edilirdi. Hamile kadın, ”gebe, yüklü” diye çağrılırdı. Onun için birçok yiyecek yasaklanırdı. Balık: Çocuğun ağzı açık olur. Tavşan: Çocuk büyük kulaklı olur. Tavuk: Çocuk kirli olur. Salyangoz: Çocuk sümüklü

¹⁷⁶ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s. 88.

olur. Yengeç: Çocuk geri geri yürür Olgun armut ve erik: Çocuğun vücudunda kırmızı lekeler olur. Turp: Çocuk gazlı olur. Buna karşılık ısrarla: Ayva: çocuğun sevimli gamzeleri olur. Elma: çocuk kırmızı yanaklı olur. Nar: Çocuk çok güzel olur ve yanakları güzel olur. Süt ve kaymak: Çocuk beyaz tenli olur Yeni doğan nazardan korunmalıdır. Bu, Dünya’da genel Akdenizli inancıdır.

Türk ve Rumların gözü; Yunanlıların “kako mati” sidir. Türkler ona nazar da derdi. Sade bir mavi boncuk ya da üzerinde göz olan mavi boncuk gibi farklı nazarlıklar kullanılırdı. Üç defa tükürerek güzel olsun anlamına gelen “Maşallah” gibi ünlemler söylenirdi. Çocuklar başlarının arkasından üç defa sihirli sözcükler söyleyerek ayaklar ve eller kokulu tütsü ile kutsanırdı. Çocuğun doğumunda evde yabancı kabul edilmezdi zira bu kişi hiç temiz değilse bebeğe nazar değerdı. Göz değmesini önlemek için çocuk kırk gün bitkilerle banyo yaptırılırdı. Kullanılan bitkilerden biri, çocuğun boynuna takılmış yada tütsü kutusuna konmuş kurutulmuş, göz otu diye adlandırılan bir bitkidir. Doğum yapmış kadına Anadolu’da “logusa” ya da “loğusa” denirdi. Sözcük, halk Yunancasındaki “lehoussa” sözcüğünden gelir. Lohusa, doğumdan sonra kırk gün mutlaka evde kalmak zorundadır. Eğer bu kırk güne uymazsa, kötü cin gelir ve bebeğini götürebilirdi¹⁷⁷. Yüz yıl öncesi Rum toplumu için yukarıda anlatılan adet ve inançların pek çoğu bugün Anadolu da Türk toplumu için geçerliliğini sürdürmektedir. Hamilelikten başlayan yeme içme üzerine tembihler ve uyarılar, nazar, göz değmesi gibi inançlar çocuğun doğumundan sonraki uygulamalar tamamen aynıdır. Sadece uygulamalar değil kullanılan kelimeler de aynıdır. Yüklü, kısır, loğusa vb. Hatta doğrudan İslam kültürü içinde yer alan “Maşallah” ifadesi bile Uşaklı Rumların kültürü içine girebilmiştir. Çocuk sahibi olmak isteyen kadınların tedavi için kaplıcalara gitmesinin Bizans’tan kalma bir gelenek olduğu iddia edilmektedir. Bu gelenekten öte bugün tıbbın da uygun bulduğu yöntemlerdendir. Nazara karşı üç kere tükürerek maşallah denmesi, göz değmesi için uygulanan tedbirler... Uşak’lı Rumlar için “Hıristiyan Türkler” ifadesini haklı çıkaracak benzerliklerdir.

C) CENAZE TÖRENLERİ

¹⁷⁷ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s. 147-148.

Cenaze ile ilgili Hıristiyan adetlerini filmlerde görüyoruz. Cenazeyi ve tabutu hazırlayan görevli kişiler var. Ölüyü temizleyip giydiriyorlar. Parasına göre tabutlar var, içine yerleştirip kiliseye getiriyorlar. Burada tabutun kapağı açık olarak dini tören yapılıyor. Sonra ölü tabutu ile birlikte mezara indiriliyor. Müslümanlarda ölü yıkandıktan sonra kefen denilen beyaz bir kumaşa sarılıyor. Camide kılınan cenaze namazından sonra yalnızca kefeni ile mezara konuluyor. “Cenaze törenleri açık tabutta yapılırdı. Mezarlıkta bir kez tabut kapatılıp, çukura indirildi mi orada bulunan bütün insanlar mezarın içine bozuk para atardı. Zaman zaman bu paralar büyük miktarlar olabiliyordu. Stix’ten Charon Gemisi’ne geçişi ödemek için ölünün dişlerinin arasına demir para koymak büyük olasılıkla Eski Yunan’da bir inançtı. Cenaze töreninden sonra, yakınlar, komşular ve arkadaşlar merhumun evinde Uşak’ta üretilen kırmızı şaraplı hafif bir yemek için toplanırlardı. Cenazenin gömülmesinden kırk gün sonra, kilisede bir ayin düzenlenir ve merhumun ailesi ölü hayırına yerine geçen “kollivas” denen pişmiş buğday dağıtırdı. Her yıl Ramaux Pazar günlerinde Uşaklılar “laganes” denen susamlı mayasız ekmek, helva ve zeytinden oluşan hafif bir yemek için şehirdeki iki Yunan Ortodoks mezarlığına giderlerdi. Bu ölüleri bir kutsama şeklidir. Çoğunluğu ölü ve cenaze töreni hakkındaki halk inançlarıdır. Karısını kaybeden bir adam kırk gün berbere gitmez, tıraş olmaz”¹⁷⁸.

Pandazoğlu, Rumların cenazelerini müslümanlar gibi tabut olmaksızın mezara koydukları gibi bir ifadeye yer vermektedir. Rumların mezara para atması, mezarlıkların talan edilmesinin sebebi olsa gerek. Cenazeden hemen sonra cenaze evine yemek götürülmesi Müslümanlarda da eren olarak benzeri bir uygulama bulunmaktadır. Cenazeden elli iki gün sonrası için Müslümanlarda da İslami bir uygulama imiş gibi mevlit okutma geleneği vardır. Bu noktada Rumların Türkleri etkilediği bir gerçektir. Pişmiş buğdaya Rumların ‘Kollivas’ dediğini öğreniyoruz. Buna Uşak’ta ‘kölleme’, Anadolu’nun değişik yerlerinde de ‘Hedik’ denilmektedir. Mezarlık ziyaretleri, Karısını kaybeden erkeğin kırk gün tıraş olmaması Türk toplumunda da bugün bile geçerli inanç ve uygulamalardır.

¹⁷⁸ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s. 148.

Haşim Tümer, *Uşak Tarihi* adlı eserinin ‘Düğünlerimiz’ bölümünün giriş kısmında köklü bir kültüre sahip olmamıza rağmen Uşak halkının özelliklerine dair kayda değer bir araştırma yapılmamasını esefle karşıladığını şu cümlelerle ifade etmektedir; “Türk milleti törelerini de bu ırki esaslara, cibilli ve onura göre ayarlayıp düzenlemiştir. Bu töreler, yaşantılar, Türkü yakmalar, ozan koşmaları ve destanî eserler halinde müze katalogları ve kılavuzlar halinde yıllıklar ve istatistikler halinde yayınlanmıştır. Fakat esefle kaydetmek lazımdır ki, bunca yayın arasında Uşak halkının özelliklerini dile getiren bir satırcık yazı yoktur. Kuruluşu bin seneden mutlaka aşkın olan Uşak’ın ne Türklerden evvelki sakinleri hakkında ne de Türklerden bu yana devam eden yaşantısı üzerine yazılmış bir eser, verilmiş bir bilgi bulamayız. Bunca gelişmiş büyüklerimiz, yaşadıkları devirlerin hususiyetlerini, duyduklarını olsun yazmamışlardır ve bizlere bu gün ışık olacak tarihi bir bilgi vermemişlerdir. Bu naçiz eserin yazarı zararın neresinden dönülürse kârdır diye düşündü ve Uşak’ın kısa etnoloji ve etnografya sahasındaki özelliklerini de tespit etmeyi uygun buldu”¹⁷⁹.

¹⁷⁹ Tümer, *a.g.e.*, s. 248.

III. BÖLÜM

UŞAKLI RUMLARIN YILLIĞI

I. UŞAKLI RUMLARA AİT İSTATİSTİKLER

A) UŞAKLI RUMLARA AİT BİLGİLERİN ELDE EDİLMESİNDE BAŞVURULAN KAYNAKLAR

Vatan Vatanım Ma Patrie Uşak adlı eserin Uşaklı Rumların Yıllığı bölümünde yer alan Uşakta yaşamış 1489kişiye ait bilgilerin alındığı kaynaklar aşağıdaki tabloda sayıları ile birlikte verilmiştir. Bazı kişilerin bilgileri birden fazla kaynaktan alınırken pek çoğunda tek bir kaynak adı verilmiştir.1489 kişinin 1033'ü erkek 456'sı kadındır.

Tablo 25. Uşaklı Rumların Listesinde Başvurulan Kaynaklar¹⁸⁰

KAYNAKLAR	KAYNAKLARIN TÜRKÇE ADLARI	KİŞİ SAY ISI
A.G.E.H. Atfienes 1926 : Archives Ge'ne'rales de l'Etat Hellenique	Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	917
A.N. Smyrne 1893	J.Andria- J.Nalpas'ın 1893 de çıkardığı Anadolu ve İzmir Yıllığı	14
A.N. et de A. Smyrne 1893	J.Andria- J.Nalpas'ın çıkardığı İzmirli Tüccarlar Yıllığı	2
A.O.	İstanbul Şark Yıllığı 1912, 1913, 1914, 1915, 1921, 1922 (Fransızca)	40
C.E.A.M. Athenes	Atina Küçük Asya Araştırmaları Merkezi	14
C.G.S. 1888	1888–1889. İzmir Takvim ve Rehberi	9
C.G.S.1890: Alexandrie	İzmir 1890. Takvim ve Yıllığı – İskenderiye'de basılmıştır	2
E.C. Uşak 2002:	Uşak Nüfus İdaresi 2002	111
F.M.H. Athenes:	Atina Yunan Dünyası Vakfı	24
G.C.M. Smyrne 1908	Mihai'I Mihailidou'nun İzmir	10

¹⁸⁰ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s. 207-288.

E.C. Efkarpiya 1985 :	Kordonboyu Ticaret Rehberi	
Spartalı Niki La Cance:	Efkarpiya Nüfus Arşivi	284
Kostas Pandazoğlu:		10
Stella Duimitrou Pandazopoulou		1
Halit Karaman (Uşak'ta Güven Eczanesinin Sahibi)		3
Anna Kondaxis		2
Archives peronelles de l'auteur- I.M.H.- Elen Dünyası kayıtları	Yazarın kişisel Arşivi	1
Didot- Botin Etranger 1897		4
Eleni tou Kosta Pandazoğlu		3
L'oncle Stavros Pandazoğlu 1965		4
Stavroula Spartalıoğlu		1
Annuaire de la Province de Brousse1908	Bursa Vilayet Salnamesi 1908	1
Didot-Botin 1903		5
Tümer "Uşak Tarihi"		2
Apostolos Komminakas Mytilene J Vocata		2
Madame Tangaloğlu Koula		6
Inscription sur une banderolle pour la reception du roi constantin le 21 Juin 1921 a Uşak	21 Haziran 1921 tarihinde Kral Kostantin'in Uşak'ı ziyareti ile ilgili bir yazışmanın bandrolü	1
Corres pondance de Pandazopoulos Pandazis	Pandazis Pandazopoulos'un mektupları	3
Signature en bas d'une autorisation de circulationentre Uşak et Smyrne en 1922		1
Renseignements recuellis aEfkarpiya		2
Apostolos Komminakas(Mytilene)		1
Uşak Sempozyumu cilt 1		1
Letre expedie par Rigopoulos fabriguant de Confiserie et helva aSmyrna alivanos Spiros a	Uşak Helva işletmecisi bir Esnaf tarafında Uşaktan İzmir'e gönderilen bir mektup	1
Pandazopoulos Efthimos		1
Mavropoulou Evanguelia		1
Informations recuellis a Efkarpiya	Ekarpiya Sosyal Hizmetler	4
Cimetiere d' Ekarpiya	Ekarpiya mezarlığı	1
E.C. Uşak traduit du turc Osmanli st. Yarasimos		1
Yani Pandazopoulos		1
Maritsa Tsinou		1
Mon Pere	Babası	1
Ma famille	Ailesi	1
Grigoris Pandazoğlu tou Stratou		6
Bureau des Refugies aheracle	Efkarpiya Mülteciler derneğinden	3

Releve sur un Certificat a Efkarpia	Efkarpia' da bir belgeden alınmıştır.	2
Diot –Botin 1915		2

B) RUMLARIN GÖÇ ETTİĞİ ŞEHİRLER

Uşaklı Rumlardan tespit edebildiğimiz 1190 kişi Osmanlı devleti içindeki siyasi durumdan, Yunanistan veya Avrupa'da yaşama isteğinden, ticari sebeplerlerden ve kurtuluş savaşı sonrası belirsizlikten endişelenerek veya mübadele antlaşması vb. sebeplerden Uşaktan ayrılarak Yunanistan'a yerleşmiştir. Bunların büyük bir kısmını Kurtuluş savaşı sonrasında kendilerini güvende hissetmemelerinden dolayı Uşaktan ayrılmak zorunda kalan Rumlar oluşturmaktadır. Vatan Vatanım Ma Patrie Uşak adlı eserde adları bulunan 1190 mülteci 1101'inin Atina ve Selanik'e göç ettiğini görüyoruz. Fakat yazarın ailesini anlattığı bölümde olduğu gibi pek çok göçmenin Yunanistan'da ki ağır koşullar sebebi ile Yunanistan'dan ayrılarak Avrupa ülkelerine gittiğini Pandazoğlu'nun bu eserinden öğreniyoruz.

Tablo 26. Uşaklı Rumların Göç Ettikleri Şehirler¹⁸¹

Hrisi Akti (Hania) en Crete Göç Edilen Şehirler	Mültecilerin Sayısı
Kilkis	1
TOPLAM	1190
Atina	594
Selanik	465
Midilli (Lesbos)	13
Heraclee (Girit)	5
Philia (Lesbos)	3
Efkarpia	2
Pire	2
Nea Elvtia	2
Pareskevi (Mytilene)	1
Veria (Macedoine)	1

¹⁸¹ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s. 207-288.

Tablo 27. Uşaklı Rumların Doğum Yerleri¹⁸²

Uşaklı Rumların Doğum Yerleri	Kökeni	Sayısı
Uşak	-	372
Selanik	-	5
Midilli	1	3
İzmir	-	1
Denizli	1	-
Rodos	-	1
Ikenia	-	1
Nevşehir	-	1
Eskişehir	-	1
Kula	-	2
Ionnina	-	4
Kasaba(Turgutlu)	1	-
Philia	1	-
Niğde	1	-
Lesbos (Midilli)	1	-
TOPLAM	6	391

Vatan Vatanım Ma Patrie Uşak adlı eserde adları geçen Uşak'lı Rumların sayısı 1489 kişi olup 391 kişinin doğum yerleri belirtilmiştir. Bu 391 kişiden 372'si Uşak doğumludur. Diğer 19 kişinin doğum yerleri yukarıdaki tabloda gösterilmiştir. Ayrıca doğum yeri belli olmayan fakat kökeni itibari ile Uşak'a nerden geldiği belirtilen altı kişi bulunmaktadır. 1489 kişiden 397'sinin doğum yerleri ve kökenleri belli olup 1092 kişinin doğum yerleri belli değildir.

¹⁸² Pandazoğlu, *a.g.e.*, s. 207-288.

II. UŞAKLI RUMLARIN LİSTESİ

Vatan Vatanım Ma Patrie Uşak adlı eserin içinde yer alan en önemli bölümlerden birisi de Uşaklı Rumların Yıllığı bölümüdür. 1489 Uşaklı Rum'a ait bilgiler yer almaktadır. Bu bilgiler; Adı, lakabı, varsa Türkçe adı, bazılarının doğum ve ölüm tarihleri, anne baba adları, bazılarının doğum yerleri, göç ettiği şehirler ve bu bilginin hangi kaynaktan alındığı gibi. Liste önemli bir arşiv çalışmasıdır. Burada rastladığımız kişilerin pek çoğunun ön adları Türkçedir. Listede yer alan Türkçe adlar bu gün Uşak'ta yaşayan pek çok kişinin soyadı ile aynıdır. Bu benzerlik bugün bu soyadını taşıyanların atalarının Rum olduğu anlamına gelmediği gibi, geçmişte bu adları taşıyan Rumların Türk olduğunu anlamına da gelmez.

Listede yer alan Rumların kullandığı Türkçe ön adlarından 135'ni tespit edebildik. Bu adlar şunlardır; “Abacı, Abacıoğlu, Acemoğlu, Adalı, Adam, Akkaşoğlu, Altıparmaklıoğlu, Araboğlu, Arnavutoğlu, Arzoğlu, Aslanoğlu, Ayaklıoğlu, Ayanıoğlu, Aydınoğlu, Ayıcıoğlu, Ayıanoğlu, Ayvacioğlu, Ayvazoğlu, Bacacıoğlu, Bakırcıoğlu, Balcıoğlu, Barutcu, Beşbeşoğlu, Bıçakoğlu, Bodurlu, Boduroğlu, Boyacı, Bulbuloğlu, Bursalıoğlu, Cakaloğlu, Canlıoğlu, Cebelioğlu, Cedıdoğlu, Çakıroğlu, Çalikoğlu, Çiftlikcioğlu, Çırak, Dayıoğlu, Dedeoğlu, Demercioğlu, Derbeyoğlu, Dülgerıdı, Ekıncıoğlu, Ekmekcioğlu, Inceoğlu, Elezoğlu, Elmazoğlu, Esıroğlu, Kambur, Görenpaşalıoğlu, Hacıpavlı, Hacıelezoğlu Efendi, Hacı Isaia, Hacıkalemcioğlu, Hacıkardeşahınoğlu, Hacıkara, Hacıkırlooğlu, Hacımınoğlu, Hacımuradoğlu, Hacıoğlu, Hacıyaksıoğlu, Hacıyusufoğlu, Halvacioğlu, Hastaoğlu, Hekımoğlu, Meymaroğlu, Isaakoğlu, Kadioğlu, Kahramanoğlu, Kalaycı, Kalaycıoğlu, Kalınoğlu, Kaleoğlu, Kamburoğlu, Kaplanoğlu, Karakaş, Karakulakoğlu, Karamandamalı, Karaman, Karamanlı, Karamanoğlu, Karagözoğlu, Karamfiloğlu, Karaoglıanoğlu, Kardeşahınoğlu, Karasarıkıs, Karasülünoğlu, Karataşlıoğlu, Karayıtıoğlu, Kasabalıoğlu, Kasapoğlu, Katırcıoğlu, Kaymaklı, Kazancı, Kelesoğlu, Kahyaoğlu, Kılımcıoğlu, Kılıoğlu, Kıreccıoğlu, Kocaayvazoğlu, Komşoğlu, Kulalı, Kuntuzoğlu, Kürkçioğlu, Kurtoğlu, Kütahyalıoğlu, Kuyumcıoğlu, Lazoğlu, Macuncuoğlu, Madenlıoğlu, Makamcıoğlu,

Manıkiroğlu, Meymaroğlu, Molla, Nıgdelı, Okumuşoğlu, Paltoğlu, Papazoğlu, Pehlıvanoğlu, Pırpıroğlu, Saçlıoğlu, Sakızoğlu, Sakalıoğlu, şakırlıoğlu, Saraç, Sarafoğlu, Saraydarıoğlu, şaşlıoğlu, Seferoğlu, Sımtıcioğlu, Sırmalıoğlu, Tataroğlu, Tenekeci, Terzıbaşoğlu, Zeybekoğlu”¹⁸³.

Tablo 28. Uşaklı Rumların Listesi¹⁸⁴

<p>İlia ABACI 1908 yılı Uşak doğumlu 1987 yılında öldü K: Efkarpia Nüfus Arşivi K: Cimetiere de Lembet-Efkarpia</p>	<p>Maria ABACI 1913 doğumlu K: Efkarpia Nüfus Arşivi</p>
<p>Theoharis ABACI 1899 yılı Uşak doğumlu 13.8.1985 yılında Efkarpia’da öldü K: Efkarpia Nüfus Arşivi K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Yorgo ABACI 1899 yılı doğumlu 1916 yılında öldü Hristo - Theophania ABACI’nın oğlu K: Uşak Nüfus Arşivi 2002</p>
<p>Agathangelos ABICOGLU I. ABICOGLU’nun oğlu Atina göçmeni K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Athanasios ABACIOGLU Dimitros ABACIOGLU’nun oğlu Selanik göçmeni K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>

¹⁸³ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s. 207-288.

¹⁸⁴ Pandazoğlu, *a.g.e.*, s. 207-288.

Dimitri ABACIOGLU 1893 yılında Uşak'ta doğdu. 1914 yılında Uşak'ta öldü K: Uşak Nüfus Arşivi 2002	Dimos ABACIOGLU Kosta ABACIOGLU 'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Kiriaki ABACIOGLU Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	ABACIOGLU 1910 yılında Uşak'ta doğdu 1913 yılında Uşak'ta öldü. Vasil ABACIOGLU 'nun kızı K: Uşak Nüfus Arşivi 2002
Kosta ABACIOGLU Dimos ABACIOGLU'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Mana ABACIOGLU 1872 Uşak doğumlu Atina'ya göç etmiştir 1972 yılında Efkarpia'da öldü Yani ABACIOGLU'nun kızı K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Naydin ABACIOGLU Enfant de ABACIOGLU Dimosthenis Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Paraskevi ABACIOGLU Yani ABACIOGLU 'nun kızı Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
S. ABACIOGLU Mesleği: Sarraf	Vasil ABACIOGLU Ilia ABACIOGLU'nun oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Yani ABACIOGLU ve Ailesi Tanas Elisabeth Yan (1881-1976) K: Atina Yunan Dünyası Vakfı	Anna ABACOPOULOU 1893 doğumlu Minas ABACOPOULOS'un kızı K: Efkarpia Nüfus Arşivi
ABADZOPOULOS Evanguelos 1880 yılında Uşak'ta doğdu. Petros ABACIOGLU'nun oğlu Efkarpia'ya göç etmiştir. K: Efkarpia Nüfus Arşivi 1980 K: Yunan Milli Arşivi- Atina 2004	Karina ABADZOPOULOU 1915 yılında Uşak'ta doğdu Evanguel ABADZOPOULOS'un kızı K: Efkarpia Nüfus Arşivi 1980 K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Dimitrios ACEMOGLU Kosta ACEMOFLU'nun oğlu	Haralambos ACEMOGLU 1919 ya da 1920 yılında Uşak ta doğdu

Atina göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	1975 yılında Efkarpia'da öldü. Anastasia ACEMOGLU'nun oğlu K: Efkarpia Nüfus Arşivi
Kosta ACEMOGLU Selanik göç etmiştir K: Stella-Duimitrou Pandazopoulou'nun arşivinden	Pahoumios ACEMOGLU Kosta - Despina ACEMOGLU'nun oğlu Selanik göç etmiştir K: Stella-Duimitrou Pandazopoulou'nun arşivinden
Strati ACEMOGLU Kosta ve Despina ACEMOGLU'nun oğlu Selanik göç etmiştir K: Stella-Duimitrou Pandazopoulou'nun arşivinden	HristoAÇALOGLU Eftim AÇANOGLU'nun oğludur, Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Dimit ADALI 1900 da Uşak'ta doğdu 1981 de Efkarpia da öldü Ioannis ADALI'nın oğlu K: Efkarpia Nüfus Arşivi	Maria ADALI 1913 yılında Uşak'ta doğdu 1922 de Efkarpia'da öldü Nico ADALI'nın kızıdır. K: Efkarpia Nüfus Arşivi
Mihal ADAM Triandafilos ADAM'ın oğlu Atina göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Hristos ADAMCIKIS Dimitro - Dorothea ADAMCIKIS'in oğludur. MİDİLLİ KÖKENLİDİR. K: Anna Kondaxis'in kızından (Midilli)
Sotiros ADAMIDIS Damianos ADAMIDIS 'in oğlu Atina göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Strati ADAMTZIDIS Dimit ADAMTZIDIS'in oğludur. Atina göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
AKKAŞOGLU (Bilinen Adı) Uşak- Ulubey, Inay köyünde Rum kökenli bir çiftçi K: Eczacı Halit Karaman	Angeliki AKKAŞOGLU Miltiadou AKKAŞOGLU'nun oğludur. Selanik göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Vangel AKKAŞOGLU Atina göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Dimit AKOGLANOGLU Çiftçi K: 1888-1889. İzmir Takvim ve Rehberi

<p>Yani ALEVRAS Panayot ALEVRAS 'ın oğlu Atina göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Aleksi ALEXANDRIDIS Atina göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Dimitros ALEXANDRIDIS Deri İşletmesinin müdürü İstanbul Şark Yıllığı 1912 -1915 Yoryia ALEXANDRIDOU Atina göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Yorgos ALEXANDRIDIS Atina göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926 Despina ALEXIADOU 1913 Uşak doğumlu Grigor ALEXIADIS'in kızı K: Efkarpia Nüfus Arşivi</p>
<p>Sava ALEKSOGLU K: Efkarpia Nüfus Arşivi K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Kosta ALEXIADIS Atina göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Edal AKKAŞOGLU Haralambos AKKAŞOGLU'nun oğlu Atina göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Evanthia ALTIPARMAKOGLU Hristo ALTIPARMAK'ın kızı Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Yani ALTINOGLU Periklis ALTINOGLU'nun oğlu Atina göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Dimit ALTIPARMAKOGLU Atina göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Haralambos ALTIPARMAKOGLU kuyumcu Atina göç etmiştir (Nea Ionia) K: İstanbul Şark Yıllığı 1915 K: Atina Küçük Asya Araştırmaları Merkezi</p>	<p>Kosta ALTIPARMAKOGLU 1898 Uşak doğumlu Atina göç etmiştir (Nea Ionia) K: İstanbul Şark Yıllığı 1915i K: Atina Küçük Asya Araştırmaları Merkezi</p>
<p>Dimitria AMBAZOGLU ya da Dimitria ABACIOGLU K: Efkarpia Nüfus Arşivi</p>	<p>Ananias ANANIADIS Atina göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>ANASTAS Doğum: Ulubey-Uşak K: 2002 yılında eczacı Halit Karaman</p>	<p>ANASTAS (Bilinen Adı) 1891 Uşak doğumlu Anastas -Eleni ANASTAS çiftinin oğlu K: Uşak Nüfus Arşivi 2002</p>
<p>Harikleia ANASTASIADOU Manol ANASTASIADIS'in kızı Selanik göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926,</p>	<p>Minas ANASTASIADIS Selanik göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>

Pavlos ANASTASIADIS 1873 Uşak doğumlu K: Efkarpiya Nüfus Arşivi	Yani ANASTASIADIS Tanas ANASTASIADIS'in oğlu Selanik göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
ANASTASIOS (Bilinen Adı) 1873 Uşak doğumlu 1916 yılında Uşak'ta öldü Mustafa -Eleni ANASTASIOS çiftinin oğlu K: Uşak Nüfus Arşivi 2002	Vasil ANASTASOGLU 1853 Uşak doğumlu Anna ANASTASOGLU 'nun oğlu. Babasının adı bilinmiyor. Mesleği: Kahveci Karakıran Rum Mahallesi 108'de oturuyordu. K: Uşak Nüfus Arşivi 2002
Gavriil ANDONIADIS Ermolaos ANDONIADIS'in oğlu Atina göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Kiriaki ANDONIADOU Yorgo ANDONIADIS'in kızı Atian göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Haralambos ANDONOGLU ANDON USTA 1884 Uşak doğumlu Manol – Vasiliki ANDONOGLU çiftinin oğlu	Mihal ANDONOGLU MIHAL USTA diye de söylenir Uşak doğumlu K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Nee HURSULOGLU Mesleği: Halı imalatçısı K: . K: Efkarpiya Nüfus Arşivi 1985 K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Alexandros ANDONIADIS Atin ya sonrada Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Simeon ANDONOGLU Panayot ANDONOGLU 'nun oğlu Atina göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Yani ANDONOGLU 1862 Burdur doğumlu Haralambos-Chrisi ANDONOGLU çiftinin oğlu Alçı ustası Rum Mahallesi 129 numaralı evde oturmuştur. K: Uşak Nüfus Arşivi 2002 K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Nataliya ANDON 1895 Uşak doğumlu K: Uşak Nüfus Arşivi 2002	
Kosta ANDONOPOULOS Atina göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Murad ANDREA OGLU YUSUFAKI diye de söylenir Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926

Kiriaki ANDR1ANIDOU Atina göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Anastasios ANGELIDIS Mihal Angelidis'in oğlu Selanik göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
ANGELIDIS Evangelos Ilia ANGELIDIS 'in oğlu Atina göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Mihal ANGELIDIS Anton ANGELIDIS'in oğlu Selanik göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Anastasia ANGELIDOU Angelidis Anestis'in kızı Atina göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Beni ANGELOGLU Uşak doğumlu Savva ANGELOGLU'nun kızı Selanik göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Hristos ANGELOGLU Sakalo ANGELOGLU 'nun oğlu Atina göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Panayot ANGELOGLU Hristo ANGELOGLU'nun oğlu Selanik göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Dimit ANGELOS Hristos ANGELOS'un oğlu Atina göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Kiriakos ANIKLIOGLU Hristo ANIKLIOGLU Atina göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
ANISATOGLU Spiro Dimit ANISATOGLU'nun oğlu Atina göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Kiriakos ANKUTOGLU 1922 Uşak doğumlu 1983 de Efkarpia da öldü Vasil ANKUTOGLU 'nun oğlu Aile Konyadan Uşak'a gelmiştir. K: Efkarpia Nüfus Arşivi
ANASTAS ya da ANASTASIOS 1851 Uşak doğumlu Hristo -Vassiliki ANASTASIOS çiftinin oğlu Rum istasyon Caddesinde 107 nolu evde oturmuştur. K: Uşak Nüfus Arşivi 2002	Yoryaki ANTASOGLU yerine Yoryaki ANASTASOGLU 1861 yılındadoğdu. Eleni ANTASOGLU'nun oğlu Mesleği kasaplıktır. İstasyon caddesinde 95 nolu evde oturmuştur. K: Uşak Nüfus Arşivi 2002
ANTONIADIS Kosmas 1908 Uşak doğumlu Mihal ANTONIADIS'in oğlu K: Efkarpia Nüfus Arşivi	Lazaros ANTONIADIS 1913 Uşak doğumlu Mihal ANTONIADIS'in oğlu K: Efkarpia Nüfus Arşivi 1985

<p>ANTONOGLU Kosta Kosta VALAVANIDIS'in büyük babası Mesleği: Tüccar K: Atina Küçük Asya Araştırmaları Merkezi</p>	<p>Pavlos ANTONOGLU Koşma ANTONOGLU'nun oğlu Atina göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Prusali Yorgos ANTONOGLU Atina göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Dimit APOSTOLIDIS Nikos APOSTOLIDIS'in oğlu Selanik göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Kosta APOSTOLIDIS PATAPAT diye de bilinir Uşak'a Niğde'den gelmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi.</p>	<p>APOSTOLIDOU Anastasia 1900 Uşak doğumludur. Haralambos APOSTOLIDIS'in kızıdır. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi 1985</p>
<p>Karina APOSTOLIDOU Mihal APOSTOLIDIS'in kızıdır Atina göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Christina APOSTOLOU Dimit APOSTOLOU'nun kızıdır. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Evangelia APOSTOLOGLU Mihal APOSTOLOGLU'nun kızıdır. Selanik göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Haralambos APOSTOLOGLU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Magdalini APOSTOLOGLU Önce Selanik'e sonrada Atina ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Maria APOSTOGLU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>APOUREZİS Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>D. ARABOGLU Kuyumcudur. K: İstanbul Şark Yıllığı 1915</p>
<p>Evanguelia ARABOGLU Hristoforos ARABOGLU'nun kızıdır. Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Hristoforos ARABOGLU Yorgi ARABOGLU'nun oğludur. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>

<p>Stavros ARABOGLU K 1912 Uşak doğumludur. 1943 yılında ölmüştür. K: İstanbul Şark Yıllığı 1915</p>	<p>Yani ARABOGLU Mihal ARABOGLU' nun oğludur. Atina ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Yorgi ARAMANOGLU K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Anastasia ARGYROPOULOU 1898 da Uşak da doğdu Hristo teyel ARGYROPOULOS'un kızıdır. K: Uşak Nüfus İdaresi 1985</p>
<p>Anton ARGYROPOULOS 1898 de Uşak'ta doğdu, 1961 yılında Efkarpia da öldü Uşak Ekmek Fırını vardır Kosta ARGYROPOULOS'un oğludur. K: Efkarpia Nüfus Arşivi 1985</p>	<p>Beni ARGYROPOULOU Tanas ARGYROPOULOS U'un kızıdır. Atina ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Maria ARGYROPOULOU 1896 da Uşak da doğdu Yani ARGYROPOULOS'un kızıdır. K: Efkarpia Nüfus Arşivi 1985</p>	<p>ARGYROPOULOS Tanas Haralambos ARGYROPOULOS Atina ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Yordan ARGYROPOULOS 1884 de Uşak da doğdu Kosta ARGYROPOULOS'un oğludur. K: Efkarpia Nüfus Arşivi 1985</p>	<p>Kosta ARIYILTOGLU İlia Arıyiltoglu' nun oğludur. Atina ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Christina ARNAVUTOGLU 1899 da Uşak da doğdu 1971 yılındade Rodos da öldü 1922 de İzmir de doğdu K: Atina Yunan Dünyası Vakfı</p>	<p>Dioyenis ARNAVUTOGLU ARNAVUTOGLU 'nun oğludur. Atina ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Vasil ARSLANOGLU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Fani ARTOGLU İlia ARTOGLU'nun kızıdır. Atina ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Anastas ARZOGLU İlia ARZOGLU 'nun kızıdır. Atina ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Eleni ARZOGLU Kosta ARZOGLU Önce selanik'e sonra Atina ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Fani ARZOGLU Manol ARZOGLU'nun kızıdır. Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Vangel ARZOGLU İlia ARZOGLU'nun oğludur. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>

Vasil ARZOGLU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	V. et J.ARZOGLU Mesleği: Terzi K: İstanbul Şark Yıllığı 1915
Yani ARZOGLU Yorgo ARZOGLU'nun oğludur. Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Avraam ASLANOGLU Uşak doğumlu Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi 1985
Bithleem ASLANOGLU Alkiviadis ASLANOGLU'nun oğludur. Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Bithleem ASLANOGLU Aleksi ASLANOGLU'nun oğludur. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Elisabeth ASLANOGLU Savaş ASLANOGLU'nun kızıdır. Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Fotini ASLANOGLU Pandeli ASLANOGLU'nun oğludur Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Ilia ASLANOGLU Leonida ASLANOGLU'nun oğludur. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Katina ASLANOGLU 1916 Uşak doğumlu Grigor ASLANOGLU'nun kızıdır. Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi
Yorgos ASLANOGLU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Xenofon ASLANOGLU Avraam ASLANOGLU'nun oğludur. Atina'ya göç etmiştir. Mesleği: Tüccar K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926 K : Mihai'I Mihailidou'nun İzmir Kordonboyu Ticaret Rehberi
Anastasia ATHANASIOU Yuvan ATHANASIOS'in kızıdır (Yuvan forme turque de Yan) Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	ASTHENIDIS et SAKALIS K: Atina Küçük Asya Araştırmaları Merkezi
Andreas ASTHENIDIS A. ASTHENIDIS'in oğludur Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 19	Anna ATALI MIHALOGLU 1905 doğumlu, 1916 yılında öldü Yorgi - Anna MIHALOGLU'nun kızıdır K: Uşak Nüfus Arşivi 2002
Anna ATALI Yorgo ATALI'nin kızıdır. Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	STAVROGL ATALI (Bilinen Adı) Kiriakos STAVROGLU'nun oğludur. Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926

<p>Stylianos ATHANASOPOULOS T.H. ATHANASOPOPULOS Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Katerina AVRAAMOGLU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>AVRAMIDIS Ch. Mesleği: Juge au Tribunal de Grande Instance K: 1888–1889. İzmir Takvim ve Rehberi</p>	<p>Isaak AVRAMIDIS Çiftçi K: 1888–1889. İzmir Takvim ve Rehberi</p>
<p>Aikaterini AVYERİNOU Vassil AVYERİNOU'nun kızıdır. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Ioula AVYERİNOU Aleksi AVYERİNOU'nun kızıdır. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Kalliopi AYAKLIOGLU L. AYAKLIOGLU'nun kızıdır Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Kirios AYAKLIOGLU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Hristos AYAKLIOGLU Savvas AYAKLIOGLU'nun oğludur. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Anastasia AYAN MIHALOGLU Mesleği: Çiftçi Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Niko AYANIDIS 1916 Uşak doğumlu Tanas - Angueliki AYANIDIS'in oğludur. Mesleği: Kuyumcu K: Efkarpiya Nüfus Arşivi</p>	<p>Dimit AYANOGLU P. AYANOGLU'nun oğludur. Önce Atina'ya göç etmiştir sonrada Selanik'e K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Karina AYANOGLU Hristo AYANOGLU'nun oğludur. Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Anastasia AYDINOGLU Spiro AYDINOGLU'nun kızıdır Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Eleni AYDINOGLU Niko AYDINOGLU'nun kızıdır. Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Eleni AYDINOGLU 1911 Petite doğumlu Mina AYDINOGLU'nun kızıdır. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi</p>
<p>Minas AYDINOGLU Kuyumcu Minas diye de bilinir. Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi</p>	<p>Niko AYDINOGLU Mina AYDINOGLU'nun oğludur. Terzi Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi</p>

Aikaterini AYICIOGLU G. AYICIOGLU'nun kızıdır. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Anastasia AYICIOGLU Vasil AYICIOGLU'nun kızıdır. Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Fotios AYIANOGLU Mihal AYIANOGLU'nun oğludur. Selanik göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Alki AYTULOGLU Yorgi- Annio AYTULOGLU çiftinin kızıdır. 1904 yılında Uşak'ta doğdu. 1916 yılında Uşak'ta öldü. K: Uşak Nüfus Arşivi 2002
Sava AYVACIOGLU Mesleği: Hırdavatçı K: İstanbul Şark Yıllığı 1915	Anastasia AYVAZATIK Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Effimia AYVAZOGLU Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Evangelia AYVAZOGLU Hristoforo AYVAZOGLU 'nun kızıdır Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Kotso AYVAZOGLU Strati AYVAZOGLU'nun oğludur Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Mihal AYVAZOGLU Tuhafiyeci K: Mihai'I Mihailidou'nun İzmir Kordonboyu Ticaret Rehberi 1908
Mihal AYVAZOGLU 1866 yılında Manisada doğdu Maria AYVAZOGLU'nun oğlu Fırıncı Rum Mahalsi No: 92 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002	Alexandra AXOGLU S. AXOGLU'nun oğludur Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Yani AZIZ LAZAROGLU Çiftçi Önce Selanik'e sonra Atina'ya terleşmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Olga AZVESTA Hristo AZVESTA'nın kızıdır. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Sophia AZVESTA Dimo AZVESTA'nın kızıdır. Atina'ya yerleşmiştir. S: K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Anastas AZVESTOS Yani AZVESTOS'ın oğludur K: Yazarın kişisel Arşivi
Anastas AZVESTOS Stavri AZVESTOS'un oğludur. K: Yazarın kişisel Arşivi	Maria BABAHALOGLU 1915 doğumlu 1916 tarihinde vefat etti Yorgi -Theodora BABAHALOGLU çiftinin kızıdır. K: Uşak Nüfus Arşivi 2002

BABA PAMELIOGLU (Bilinen Adı) 1856 Uşak doğumlu 1914'de Uşak'ta öldü Kostaki- Sophia BABAPAMELIOGLU çiftinin oğludur K: Uşak Nüfus Arşivi 2002	Kirillos BABAYAHCIOGLU Yağcı K. BABAYAHCIOGLU" nun oğlu Atina"ya yerleşmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
BACACIOGLU (Bilinen Adı) K: Elen Dünyası kayıtları	Avraam BAGLANCI Yorgo BAGLANCI " nun oğlu Atina"ya yerleşmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Stavros BAKIRCIOGLU Kosta BAKIRCIOGLU"nun oğlu Önce Atina"ya sonrada Selanik"e yerleşmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Kostas BALABANIS 1899 doğumlu P. BALABANIS " nun oğlu Selanik"e ya da Atina"ya yerleşmiştir K: Atina Küçük Asya Araştırmaları Merkezi K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Yani BALABANIS Atina"ya yerleşmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Eleni BALCIOGLU Dimit BALCIOGLU nun kızıdır Atina"ya yerleşmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Maria BALCIOGLU 1908 doğumlu Ieremia BALCIOGLU'nun kızı K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Niko BALCIOGLU Ilias BALCIOGLU" nun oğlu Atina"ya yerleşmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Savvas BALCIOGLU Niko BALCIOGLU oğludur Atina"ya yerleşmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Stavrula BALCIOGLU YorgoBALCIOGLU nun kızıdır Atina"ya yerleşmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Yan BALCIOGLU Atina"ya yerleşmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Yorgo BALCIOGLU 1903 doğumlu 1979 öldü Vasil BALCIOGLU " nun oğlu K: Efkarpiya Nüfus Arşivi
Malvina BAHAROGLU Dimit BAHAROGLU "nun kızıdır Selanik"e yerleşmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	TodorBALOGLU Vasil BALOGLU" nun oğlu. Atina"ya yerleşmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Dimit BARUTCI Atina"ya yerleşmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	M. BARUTCI Avukat K:Didot-Bottin Etranger 1897

<p>Dimit BASTIRALIOGLU 1886 Uşak doğumlu 1914 de Uşak'ta öldü Eleni BASTIRALIOGLU'nun oğlu K: Uşak Nüfus Arşivi 2002</p>	<p>Tryfon BATMANIDIS BATMANOGLU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Hristo BAYASOGLU 1842 da Ioannina'da doğdu Kostaki -Eleni BAYASOGLU çiftinin oğludur İstasyon Caddesi Habitation No: 124 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002</p>	<p>Anastasia BECALI Aleksi BECALI'nın kızı Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Pavlina BEŞBEŞOGLU Haralambos BEŞBEŞOGLU'nun kızıdır Atina'ya yerleşmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Andon BEYMERIDIS Andon Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
	<p>Haralambos BIBEROGLU 1908 doğumlu Aleksi BIBEROGLU'nun oğludur K: Efkarpia Nüfus Arşivi</p>
<p>Maria BEZKOGLUria Mana -Vasil BEZKOGLU nun kızıdır Atina'ya yerleşmiştir Uşak doğumlu. Kalavrita'da öldü K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Pandazi BIÇAKOGLU 1868 Uşak doğumlu Bodos -Magdalena BIÇAKOGLU çiftinin oğludur. Mesleği: Dülger K: Uşak Nüfus Arşivi 2002</p>
<p>Anna BIÇARCIOGLU Despina, Dionysios, Fotini, Georgios, Ioannis, Kalliopi, Vassiliki K: Elen Dünyası kayıtları</p>	<p>Anastasia BIROU 1906 Uşak doğumlu Yorgo BIROU'nun kızıdır K: Efkarpia Nüfus Arşivi</p>
<p>Panayot BODURIS Thomas BODURIS nun oğlu Atina'ya yerleşmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>BODURLU (Bilinen Adı) 1872 doğumlu 1914 yılında öldü. Yordan -Christina çiftinin oğlu K: Uşak Nüfus Arşivi 2002</p>
<p>Aikaterini BODUROGLU Atina göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Mihal BODUROGLU 1916 yılında öldü Katerina'nın oğludur. K: Uşak Nüfus Arşivi 2002</p>

Yorgos BODUROGLU Atina göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Niko BOURNOVALIS Çobanlık yapmaktadır. Atina ya göçmetmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Ananias BOYACI Ilia BOYACI 'nun oğlu K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Ioakim BOYACI Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Anastas BOZOGLU Yorgo BOZOGLU 'nun oğlu Atina göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	H. BULBULOGLU Mesleği: İşletmeci K:Didot-Bottin Etranger 1897
Urania BURMALIOGLU ZEVCESİ 1866 doğumlu 1914 yılında vefat etti Yorgi BURMALIOGLU 'nun kızı Rum Mahalesi islice No: 310 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002	BURSALOGLU veya BURSALIOGLU K: Eleni ve Kosta PANDAZOGLU
Dimit ÇAKALOGLU Marino ÇAKALOGLU'nun oğlu Atina göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	L. CALAMIDAS K:Didot-Bottin Etranger 1897
Panayot CANLIOGLU CANLIOGLU'nun oğlu Atina göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Yorgo CARCILIOGLU Perikli CARCILIOGLU'nun oğludur. Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Afroditi CEBELIOGLU Niko CEBELIOGLU'nun kızı Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	CEDIDOGLU (Bilinen Adı) Doktor Kilkis doğumlu K: L'oncle Stavros PANDAZOGLU 1965
Tanas CEDINOGLU Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Mihal ÇEKMECI Pandazis Pandazoğlu'nun dostudur.
Andreas CELEPIDIS Önce Atina'ya sonrada selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Todor CUNKULOGLU Yan CUNKULOGLU'nun oğludur. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Yordan ÇAKIROGLU Theologo ÇAKIROGLU'nun oğlu Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Yani ÇALIKOGLU Anastas ÇALIKOGLU'nun oğludur. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926

Anastas ÇİFTLİKÇIOĞLU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Yani ÇIRAK Yorgo ÇIRAK'ın oğludur. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
ÇURCULA Despina Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Minas DABOPOULOS 1895 Uşak doğumludur. Dimit DABOPOULOS'un oğludur. Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi 1985
Todor DALI Yani DALI'nın oğludur. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Aikaterini DAMIANOPOULOU Yorgi DAMIANOPOULO'nun kızıdır. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Yordan DAMIANOSOĞLU Önce Atina'ya sonrada Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Evanguelia DAMIANOU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
İrini DANDANIOĞLU Yani DANDANIOĞLU'nun kızıdır. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Alexandro DANIİLİDİS Haralambos DANIİLİDİS'in oğludur. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Nikoli DARLI Mihal DARLI'nın kızıdır. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Thomas-Savvas DAYIOĞLU Uşak doğumludur. 1922 Uşak doğumlu K: Atina Yunan Dünyası Vakfı
Savvas DEDEOĞLU Uşak doğumludur. Mesleği: Magicien S: Atina Küçük Asya Araştırmaları Merkezi	DEDEOĞLU Thomas 1886 Uşak doğumlu Yani DEDEOĞLU'nun oğludur. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi
Vasilia DEDEOĞLU 1893 doğumludur. Hristos DEDEOĞLU'nun kızıdır. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi 1985	Angela DEMERCIOĞLU 1912 Uşak doğumludur. Stavros DEMERCIOĞLU'nun kızıdır. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi
Alexandra DERBEYOĞLU Yordan DERBEYOĞLU'nun oğludur Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	D. DESPOTA 1915 yılında Uşak garının müdürüdür K: İstanbul Şark Yıllığı 1915i K: Didot- Bottin 1915
Marioritsa DEVRENDLİ Mani Prusa DEVRENDLİ'nin kızıdır. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Vithleem DIAMANDOPOULOU Önce Atina'ya sonra da Selanik'e yerleşmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926

<p>Theodosia DIMITIFANOGLU Kosta DIMITIFANOGLU' kızıdır. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Aikaterini DIMITOGLU Vasil DIMITOGLU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Anna DIMITOGLU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Aristidi DIMITOGLU 1881 Uşak doğumlu Dimitri -Aikaterina DIMITOGLU çiftinin oğludur. İstasyon Caddesi No:119 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002</p>
<p>Hristoforo DIMITOGLU Dimitro DIMITOGLU' nun kızıdır. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Iannaki DIMITOGLU Mesleği: Correspondant du ehemin 1893Uşak doğumlu K: J.Andria- J.Nalpas'ın 1893 de çıkardığı Anadolu ve İzmir Yıllığı</p>
<p>Katina DIMITOGLU Kosta DIMITOGLU 'nun kızıdır. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Miltiadi DIMITOGLU Yani DIMITOGLU'nun oğludur. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Nikoli ile Mihal DIMITOGLU SARAF Yani DIMITOGLU'nun oğulları Atina'ya göç etmiştir. Bakkal K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>P.DIMITOGLU Terzi K: İstanbul Şark Yıllığı 1915</p>
<p>Sophia DIMITOGLU Yani SARAF DIMITOGLU 'nun kızı Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Todor DIMITOGLU Yorgo DIMITOGLU'nun oğludur. Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Vasil DIMITOGLU Yani DIMITOGLU'nun oğlu Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Vasilaki DIMITOGLU G.DIMITOGLU 'nun oğludur. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Yanaki DIMITOGLU Vasil ile Katina DIMITOGLU çiftinin oğludur. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Yani DIMITOGLU 1835 Uşak doğumlu Dimit ile Eleni DIMITOGLU çiftinin oğludur. Mesleği: Kasap Rum Carsı Caddesi No: 113 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002</p>

Dimit DIMITRIADIS Mesleği: Terzi K: İstanbul Şark Yıllığı 1915	Ilias DIMITRIADIS 1914 Uşak doğumludur. Dimit DIMITRIADIS'in oğludur K: Efkarpiya Nüfus Arşivi
Kosmas DIMITRIADIS Koşma Bakal diye de bilinir 1901 Uşak doğumludur Haralambos DIMITRIADIS'in oğludur. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi 1985	Nikoli DIMITRIADIS G.DIMITRIADIS'in oğludur Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
D. Vasil DIMITRIADIS ve ya DIMITOGLU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Yorgos DIMITRIADIS Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Aikaterini DIMITRIADOU 1913 Uşak doğumludur. Apostolos DIMITRIADIS'in kızıdır. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi	Vasilia DIMITRIADOU 1918 Uşak doğumlu Minas DIMITRIADIS'in kızıdır. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi 1985
Kalouda DIMITRIOU Nikoli DIMITRIOU'nun kızıdır. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Panayot DIMITRIOU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
DIMITROS PAPA DIMITRO 1914 yılında Uşak'ta Papaz K: SPARTALIOGLU Stavroula	Yorgo DIONISIOU K: Efkarpiya Nüfus Arşivi
Eleftheros DONGAS Andon DONGAS'ın oğludur. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Ignatios DRAKOPOULOS Mesleği: Tüccar K: Mihai'I Mihailidou'nun İzmir Kordonboyu Ticaret Rehberi
Marko DROSINOS Mihal DROSINOS'un oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Spiridon DROSOPOULOS Uşak doğumlu K: Atina Yunan Dünyası Vakfı
Kyriaki DROSOPOULOU 1917 Uşak doğumludur. 1897 yılında Aydın da doğdu. Yılında Rodos da 1979 ölmüştür K: Atina Yunan Dünyası Vakfı	Yani DÜLGERIDIS Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
DURISTOGLU(Bilinen Adı) Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Damiano DURVEOGLU Kosta DURVEOGLU'nun oğlu Atina'ya göç etmiştir.

Nikoli DUVEOGLU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Ilia EBAZOGLU 1902 yılındaUşak'ta doğdu 1913 yılındaUşak'ta öldü Mana EBAZOGLU'nun oğludur K: Uşak Nüfus Arşivi 2002
Mihal EBICTOGLU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Despina EFIETCIOGLU Dimit EFIETCIOGLU'nun kızıdır. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Koşma EFSTRATIADIS Efstrathios EFSTRATIADIS'in oğludur Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Strati EFSTRATIADIS Mesleği: Tercüman K:Renseignements recueillis yılındaNea Efkarpiia en Decembre 2001
EFSTRATIOS Yani Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Nikoli EFTHIMIADIS Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Anguda EFTHYMIADOU 1914 Uşak doğumlu 1978 yılın da Pire de öldü, K: Atina Yunan Dünyası Vakfı.	Eleni EFTHYMIADOU Yorgo EFTHYMIADOU'nun kızıdır. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
EFTHIMIOS (Bilinen Adı) Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Yani EKINCIOGLU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Despina EKMEKCIOGLU 1903 yılındaUşak'ta doğdu Dia EKMEKCIOGLU 'nun kızıdır. Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpiia Nüfus Arşivi	Kiriakos EKMEKCIOGLU 1882 Uşak doğumlu Panayot EKMEKCIOGLU'nun oğludur Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpiia Nüfus Arşivi
Ilia ELADOKLI Nikoli ELADOKLI'nim oğludur Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Evanthia ELEFTHERIADOU Mihal ELEFTHERIADOU nun kızıdır. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Vasil ELEFTHEROPOULOS ve ya INCEOGLU Yorgo INCEOGLU'nun oğlu Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Yordan ELEFTHEROPOULOS Uşak doğumludur Mesleği: Kasap Girit'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926 K: Spartali Niki La Cane (Crete)

Yordan ELEFTEROPOULOS Menemenlidir K:Spartali Niki La Canee (Girit)	Athina ELEZOGLU Hristo ELEZOGLU'nun kızıdır Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Despina ELEZOGLU 1913 Uşak doğumludur Grigori ELEZOGLU'nun kızıdır K: Efkarpia Nüfus Arşivi	Dimit ELEZOGLU Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Grigori ELEZOGLU Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpia Nüfus Arşivi	Kiriakos ELEZOGLU * Uşak da doğdu 1907 yılındaEfkarpia 'da öldü. K: Efkarpia Nüfus Arşivi
Nikoli ELEZOGLU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Yorgo ELEZOGLU Y ani ELEZOGLU'nun oğlu Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Yani ELMAZOGLU Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Dimit EMMANOÜLİDİS Stavri EMMANOÜLOGLU'nun oğlu Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Pandelis EMMANOÜLİDİS Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Dia EMMANOÜLOGLU Nikoli EMMANOÜLOGLU'nun oğlu Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Mihal EPIKUROGLU Dimit EPIKUROGLU'nun oğlu Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Evanguelia ERNEKIZOGLU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Yanaki ESİROGLU 1883 Uşak doğumludur. Karakiran Caddesi No: 103 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002	ESOGLU Eleni İsala ESOGLU'nun kızıdır. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Hristina ESOGLU ESOGLU Nikoli 'nun 'nun kızıdır Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Melpomeni ESOGLU Haralambos ESOGLU 'nun kızıdır Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
ETRANI (Bilinen Adı) 1881 Uşak doğumlu İslice Mahalesi No: 145 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002	Evanthia EVANGELIDOU K: İskenderiye'de basılmış olan İzmir 1890. Taksim ve Yılığ –

<p>EVDIYE veya EVDEHIYE (Bilinen adı) 1896 Uşak doğumlu Vasil -Anastasia EVDEHIYE çiftinin oğludur Selanik'e göç etmiştir. K: Uşak Nüfus Arşivi 2002</p>	<p>Georgios EXADACHTILOS 1899 Uşak doğumlu K: Atina Küçük Asya Araştırmaları Merkezi</p>
<p>EYILEZU Anastasia Yoryia EYILEZU 'nun kızıdır Atina'ya göç etmiştir.K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Despina FAKIR Yorgo FAKIR'nun kızıdır Önce Selanik'e sonrada Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Dimit FESLIKOGLU Yorgo FESLIKOGLU 'nun oğludur Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Kosta FESLIKOGLU Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Todor FESLIKOGLU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Sophia FESLIOGLU Panayot FESLIOGLU'nun kızıdır Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>İrini FIDANIDI Yani FIDANIDI'nun kızıdır Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Omiros FIKARIS Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi</p>
<p>Gavril FILIPIDIS Filipou FILIPIDIS 'nun oğludur Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Dimit FILLIPOGLU Filip FILLIPOGLU 'nun oğludur Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Stilianos FILIDOU Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>İrini FILISOGLU Kosta FILISOGLU'nun kızıdır K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Pandeli FTNEANOGLU veya HARALAMBIDIS Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Despina FOKINIDI Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Anastasia FORASOPOULOU Yani FORASOPOULOS'nun kızıdır Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Efthimia FOTIADOU FOTIADI Uia'nın kızıdır Önce Atina'ya göç sonra da Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Anna FOTIADIS Dimit FOTIADIS 'in kızı Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Omar veya Omiros FOTIADIS 1891 Uşak doğumlu Georgo PELI Eleni FOTOGLU çiftinin oğlu Mesleği: Tüccar en cereales K: Efkarpiya Nüfus Arşivi</p>

Pandelis FOTIADIS 1900 Uşak doğumlu Yorgo FOTIADIS 'in oğlu Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpia Nüfus Arşivi	Vitleem FOTIADOU 1912 Uşak doğumlu Yani FOTIADIS'in kızı Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpia Nüfus Arşivi
Yorgos FOTIADIS Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Despina FOTINIDOU Niko FOTINIDI Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Eleni FOTINIDOU Todor FOTINIDI 'nın kızı Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Panayot FOTINIOGLU Yorgo FOTINIOGLU 'nun oğludur. Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Panayota FOTINOGLU Todor FOTINOGLU'nun kızıdır. Mesleği: Commerçante K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Anastasia FOTIOGLU Yordan FOTIOGLU'nun kızıdır. Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Alexandros FOURNARIS 1911 Uşak doğumlu Yanis Fournaris'in oğlu Selanike göç etmiştir. K: Efkarpia Nüfus Arşivi	Anastasia FOURNARIS 1917 Uşak doğumlu Kosta FOUNARIS'in kızıdır. K: Efkarpia Nüfus Arşivi
Eleni FOURNARIS Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Diamandis FRANCIS Niko FRANCIS'in oğludur. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Mihal FRANGOGLU ve ya FRANGOS KAMBUR Mihal diye de bilinir Yorgo FRANGOGLU'nun oğludur. Önce Tina'ya sonra da Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Nikolaos FRANGOGLU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Sofia FRANGOGLU Todor FRANGOGLU Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Todor FRANGOGLU Yorgo FRANGOGLU'nun oğludur. Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Vangel FRIDANIS Niko FRIDANIS'in oğlu Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Nikolaos GALEDZAS AYASIOTIS diye de bilinir 1886, mort en 1970 K: Agriti Marianthi, femme Ayazoglu, sa petite fille habitant Plomari (Lesbos)
Andonis GEORGACIOGLU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Olga GEORGADIGEORGADIP'ın kızıdır. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926

Yani GEORGADIS Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Efendi GEORGİ K:Uşak Sempozyumi
Hristo GEORGIOGLU 1879 Uşak doğumluGeorgi - Katina GEORCIOGLU çiftinin oğlu Mesleği: Dülger Rum Caddesi No:°115 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002	Katina GEORGIOGLU 1908 Uşak doğumlu
Mihal ile Anastasia GEORGIOGLU İstasyon Caddesi No: 92 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002	Todori GEORGIOGLU 1872 doğumlu Anastasia GEORGIOGLU'nun oğlu İstasyon Caddesi No: 102 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002
Aikaterini GEORGIU Selanik 'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	
Panayi GEORGO Haci Yakso diye de bilinir Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	GEORGOGLU (Prenom incon Rummahallesi (Han) n° 85 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002
Vasil GEORGOS K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Anastas GIZANOGLU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 192
K. GLIROGLU Mesleği: Terzi K: İstanbul Şark Yıllığı.1915	Apostolos GNOSTOPOULOS 1886 Uşak doğumludur.Fusille en 1943 a Efkarpia K: Efkarpia Nüfus Arşivi
Evanguelia GÖKSUZOGLU Eleni GÖKSUZOGLU'nun kızı Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Paris GÖRENPAŞALIOGLU 1912 yılın da Uşak'ta öldü K: Uşak Nüfus Arşivi 2002
Anastasia GRIGOROGLU Kulali diye de bilinir 1892 Kula doğumlu 1978 Efkarpia da öldü Halı imalatçısı.	Evanguelia HACIAKTSIDIS 1888 Uşak doğumlu Yorgos HACIAKTSIDIS 'in oğlu Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpia Nüfus Arşivi
Efkarpia'ya göç etmiştir. K: Pandazoglu Kostas Efkarpia	Pandeli HACIBALIHACIPAVLI Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926

Sokratis HACIAKTSIDIS 1877 Uşak doğumlu Yorgos HACIAKTSIDIS'in oğlu Selanik doğumlu K: Efkarpiya Nüfus Arşivi 1985	Yorgi HACIANASTASOGLU 1872 Uşak doğumlu 1913 de Uşak'ta öldü Anna HACIANASTASOGLU 'nun oğlu K: Uşak Nüfus Arşivi 2002
Eleni HACIANDONOGLU Atina doğumlu K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Anastasia HACIAPOSTOLOGLU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Ilia HACIAPOSTOLOGLU Haralambos HACIAPOSTOLOGLU Atina doğumlu K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Avraam HACIAPOSTOLOS Haralambos HACIAPOSTOLOS'un oğlu Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Agathia HACIATANASIA Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Eleni HACIATANASIADIS HACIATANASOGLU Dimit HACIATANASIADIS Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi
Anastasia HACIATANASOGLU Haralambos HACIATANASOGLU'un oğludur. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Anastasia HACIATANASOGLU 1893 Uşak doğumludur. Teologo HACIATANASOGLU Selanik'e göç etmiştir. K : Efkarpiya Nüfus Arşivi-1985
Angeliki HACIATANASOGLU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Apostol HACIATANASOGLU 1886 Uşak doğumlu Hristo HACIATANASOGLU'nun oğlu K: Efkarpiya Nüfus Arşivi
Kosta HACIATANASOGLU 1895 Uşak doğumlu Dia HACIATANASOGLU'nun oğludur. Selanik göç etmiştirdir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Yorgia HACIATANASOGLU Dimit HACIATANASOGLU 'nun kızı Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Kostas HACIBALABANIDIS Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	
Sofia HACIDIMIT 1918 Uşak doğumlu Leonidas HACIDIMIT 'in kızı Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi	Eleni HACIDIMITOGLU KOŞMA 1866 doğumludur. HACIDIMITOGLU çiftinin kızıdır Rum Mahallesi No: 133 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002

Leonidas HACIDIMITRIOU Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi	Anastas HACIEFSTRAT Atina ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Anastasia HACIEFSTRATOGLU 1896 Uşak doğumlu Ilia HACIEFSTRATOGLU'nun kızı Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi 1985	Dimit HACIEFSTRATOGLU SİLİK DIMIT diye de bilinir 1890 Uşak doğumlu Avraam HACIEFSTRATOGLU'nun oğludur Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi 1985
Parashos HACIELEZOGLU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Anastasia HACIHARALAMBOS Apostol HACIHARALAMBOS'un kızıdır. Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Anna HACIHRISTO Panayot HACIHRISTO'nun kızıdır. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Hristo HACIHRISTO Panayot HACIHRISTO'nun oğludur. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Mina HACIHRISTO Panayot HACIHRISTO'nun oğludur. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Kalliopi HACIHRISTOGLU 1856 Salanik doğumludur. Stavros HACIHRISTOGLU'nun oğlu Çarsi Caddesi No: 127 S: Uşak (traduction S. Yerassimos)
Yorgi HACIHRISTOGLU 1853Salanik doğumludur. Hristo HACIHRISTOGLU'nun oğludur. Mesleği: Forgeron Carsu Caddesi No:127, K: Uşak Nüfus Arşivi 2002 K.: Yerassimos	Maria HACI IAKOVOU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Eleni ve Maria HACI IOANNOU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Ilias HACI IOSIFIDIS Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Efendi HACI ISAÎA Mesleği: 1908 Ticaret Odası Üyesi -Sarrafi. K: Bursa Vilayet salnamesi 1908	Ilias HACIKALEMCIOGLU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Agapios HACIKARAŞAHINOGLU Yorgo KARAŞAHINOGLU'nun oğludur Selanike göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Sofia HACIKARAŞAHINOGLU HACI KARAŞAHINOGLU 'nun kızıdır. Selank'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926

Theohari HACIKARAŞAHINOGLU Nikoli KARAŞAHINOGLU'nun oğlu Selanik göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Todor HACIKARAŞAHINOGLU Yorgo KARAŞAHINOGLU'nun oğludur. Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Sofia HACIKANAKI Evrepidi HACIKANAKI'nin kızıdır. Selanike göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Manol HACIKARA Stavri HACIKARA'nın oğludur. Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Minas HACIKIRIAKOS Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Yordan HACIKIRLOOGLU Kirilos KORLOOGLU'nun oğludur. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Naktis HACIKOSTANDINOS Atina ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Elisabeth HACIKOSTANDINO Savvas HACIKOSTANDINOS'un kızıdır. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Grammatiki HACILAMBROU Stavroula HACILAMBROU Vasil HACILAMBROS'un kızıdır Atina ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Kiriakos HACILAMBROS Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Mihal HACILAZARIDIS Anastas HACILAZARIDIS 'in oğludur. Atina ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Dimit HACILEONIDAS Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Haralambos HACILEONIDAS 1916 Uşak doğumludur. Dimit HACILEONIDAS'in oğludur. Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi	HACIMIHAL Yani HACI'nin oğludur. Mesleği: Rakı Şarap Tüccari K: İstanbul Şark Yıllığı 1915
HACIMINAOGLU (Bilinen Adı) 1848 Uşak doğumludur. 1914 yılındayılında Uşak'ta ölmüştür. K: Uşak Nüfus Arşivi 2002	Andrea HACIMINAOGLU Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Haralambos HACIMINAOGLU Selanike sonrada Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Sokratis HACIMINAOGLU Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Anastas HACIMURADOGLU Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Kosta HACIMOİSOGLU Kosta HACIMOİSOGLU 'nun oğludur. Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926

HACIMURADOGLU (Bilinen Adı) 1880 de Uşak'ta doğdu 1915 yılında Uşak'ta öldü Yorgo -Stavroula HACIMURADOGLU çiftinin oğludur. Rum Mahallesinde No: 408 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002	Kiriaki HACIMITAKOU 1913 Uşak doğumludur. Yorgo HACIMITAKOS 'un kızıdır Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi
Vasil HACINIDIS P.HACINIDIS'in oğludur. Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Sofla HACINIKOGLU Niko HACINIKOGLU'nun kızıdır. Atina'ya sonrada Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Zinovia HACINIKOLAIDIS Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Dimit HACIOGLU 1864 Selanik doğumludur. Yani -Anastasia HACIOGLU çiftinin oğludur Mesleği: Terzi K: Uşak Nüfus Arşivi 2002
Haralambos HACIOGLU Mihal HACIOGLU'nun oğludur. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Hristo HACIOGLU 1876 Uşak doğumludur. Yorgi -Suzanne HACIOGLU çiftinin oğludur. İstasyon Caddesi No: 122 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002
Manol HACIOGLU Stavri HACIOGLU'nun oğludur. Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Niko HACIOGLU Manol HACIOGLU'nun oğludur. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Anastasia HACIPANDAZOGLU Dimit HACIPANDAZOGLU'nun kızıdır. Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Marianthi HACIPAVLOU Hristo HACIPAVLOS 'un kızıdır Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Niko HACIPETROU Petro PETROU'nun oğludur. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Anna HACISTRATIOGLU Isaak HACISTRATIOGLU'nun kızıdır Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Heni HACITANASOGLU Ilia HACITANASOGLU'nun kızıdır. Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Ananya HACITIRO 1858 Uşak doğumludur. Monika HACITIRO'nun oğludur. İstasyon Caddesi No: 101 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002

<p>Theodosia HACrVASILIOU Vasiliou HACIKIRIAKO'nun kızıdır Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Theofani HACTVASILIOU G. HACTVASILIOU'nun kızıdır Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Anton HACIVASILOGLU Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Kostas HACIVASILOGLU Isaak HACIVASILOGLU Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Yorgi HACIVASILOGLU 1892 Uşak doğumludur. 1914 deDiyarbakır da öldü Sofia HACIVASILOGLU'nun oğludur. Rum Mahallesi No: 237 S : K: Uşak Nüfus Arşivi 2002</p>	<p>Georgios HACIYAKOİDIS Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi</p>
<p>Sokratis HACIYAKSIOGLU Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Yorgios HACIYAKSIOGLU Mahkemede savcı yardımcısı olarak kayıtları tutmaktadır. K: İzmir 1890. Takvim ve Yıllığı – İskenderiye'de basılmıştır</p>
<p>Despina HACIYAKSOS Isaak HACIYAKSOS'un kızıdır. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Dimit HACIYAKSINIDIS Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Kosta HACIYANIOGLU 1869 doğumludur. 1914 doğumludur. Yani HACIYANIOGLU'nun oğludur. K: Uşak Nüfus Arşivi 2002</p>	<p>Aristea HACIYANNAKOGLU Luka HACIYANNAKOGLU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Panayot HACIYAZICI Yorgo HACIYAZICI'nın oğludur Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Eleni HACIYORGIOGLU Louka HACIYORCIOGLU'nun kızıdır. Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Yani HACIYUNANOGLU Teologo HACIYUNANOGLU'nun oğludur. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Kosta HACIYUSUFOGLU K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>

Pandeli HAKIMOGLU ve ya HAIROPOULOS Yorgo HAKIMOGLU'nun oğludur. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Maria HALEPLIOGLU Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Panayot HALIALA Yani HALIALA Atina'ya göç etmişlerdir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Yani HALVACIOGLU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Savaş HARALAMBIDIS Avraam HARALAMBIDIS 'in oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Stilianos HARALAMBIDIS Spartis HARALAMBIDIS'in oğludur Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Strati HARALAMBIDIS Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Istrati HARALAMBOOGLU 1882 yılında Molivos (Midilli) doğumludur Mesleği: Ticaret Haralambos HARALAMBOGLU'un oğludur. K: E.C. Uşak traduit du turc osmanli par S. Yerassimos K: E.C. Uşak Nüfus Arşivi 2002
Hristosomos HARALAMBOOGLU 1883 Molivos (Midilli) doğumludur Mesleği: Forgeron Rum Mahallesi No:128 Atina'ya göç etmiştir. K: E.C. Uşak 2002 traduit du turc osmanli par S. Yerassimos K: İstanbul Şark Yıllığı 1915 K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Aikaterini HARALAMBOU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Melpomeni HARALAMBOU Haralambos HARALAMBOU'nun kızı Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Andrea HARIKOLAKIS Yorgo HARIKOLAKIS Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Sofia HARITONOGLU Refugiee yılında Athenes K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Strati HARITONOGLU Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926

HASAPOGLU Angeliki Pandeli HASAPOGLU Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	G. HASTAOGLU Mesleği: Changeur de monnaie K: 1888–1889. İzmir Takvim ve Rehberi
Vasil HATOUNIDIS Paraskeva HATOUNIDIS'in oğludur. Atin'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Anastas HAYDA Vasil HAYDA'nın oğludur. Atina'ya göç etmiştir. S :A.G.E.H. 1926
Suzak Vasil HAYDA Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Despina HEKIMOGLU Doktorluk yapmaktadır. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Marigo HEKSIOGLU Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Panayot HIOTELIS Dimit HIOTELIS Kökeni Lesbos' tur Önce Atina'ya ve ya sonra da Philia(Lesbos) göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Panayot HITIROGLU Todor HITIROGLU'nun oğludur. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	H. HOREFTIS Doktor. K: Didot- Bottin 1903
R. HOREFTIS Mesleği: Hekim K: Didot-Bottin 1903 K: K: İstanbul Şark Yıllığı 1915	Theoklitos HRISOHOOS Mesleği: Sarraf Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Ioannis HRISTIANOUDIS 1893ve 189 yıllarında Uşak'ta doktorluk yapmıştır. K: J.Andria- J.Nalpas'ın çıkardığı İzmirli Tüccarlar Yıllığı 1893	Pandelis HRISTIANOUDIS Yan HRISTIANOUDIS Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
HRISTO (Bilinen Adı) Katerina ve Budros (Petros) çiftinin oğludur. Rum Mahallesi Çarşı Caddesinde No: 88 de oturmaktadır. K: Uşak Nüfus Arşivi	Efendi HRISTO Mesleği: Ticaret Odası Üyesi K: Haşim Tümer "Uşak Tarihi"
Ilia H. Ve Stavri H. HRISTO Kuaförlük yapmaktadırlar K: İstanbul Şark Yıllığı 1915	Hristos HRISTO 1892 Ioannina doğumludur. Stelio -Eleni HRISTO çiftinin oğludur. Rum Carsu Caddesi No: 117 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002

<p>Despina HRISTODOULOU 1889 Uşak doğumlu Yani HRISTODOULOU 'nun kızıdır. Selanik göç etmiştir. K: Efkarpia Nüfus Arşivi</p>	<p>Yani HRISTODOULOU 1875 Uşak doğumlu Hristo HRISTODOULOU 'nun oğludur. Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpia Nüfus Arşivi</p>
<p>Anastas HRISTOFORIDIS Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Eleni HRISTOGLU 1888 Salanik doğumludur. Hristo- Pavlina HRISTOGLU Rum Mahalle (Carsu caddesi) No: 125 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002 K: Traduit du turc osmanli par Stephanos Yerassimos</p>
<p>Dimit IANOGLU 1886 doğumludur. Yanoula IANIOGLU nun oğludur. Mesleği: Droguiste Karakiran sokağı No: 90 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002</p>	<p>Pinelopi HURSULOGLU St. HURSULOGLU 'nun kızıdır. Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Yorgi HRISTOGLU 1895 Uşak doğumlu 1914 Uşak de Uşak'ta öldü İslice mahalessi No: 236 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002</p>	<p>Manol IANNAKAKIS Georgos IANNAKAKIS 'in oğludur. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Anastas IAKOVIDIS Atina ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Hristo IAKOVIDIS, Hristo MITILICI diye de bilinir. Kökeni Midilli (Lesbos) Muhtarlık yapmıştır (1909–1013) K: Atina Küçük Asya Araştırmaları Merkezi</p>
<p>Iani IANOGLU Mesleği: Assesseur au tribunal deCommerce et Commerçant K: 1888–1889. İzmir Takvim ve Rehberi</p>	<p>IAKOVOGLU (Bilinen Adı) 1904 Uşak doğumludur. 1913 de Uşak 'ta öldü Uia ve Marie IAKOVOGLU çiftinin oğludur. K: Uşak Nüfus Arşivi 2002</p>
<p>Hristos IAKOVOU Mesleği: Hırdavatçı K: J.Andria- J.Nalpas'ın 1893 de çıkardığı Anadolu ve İzmir Yıllığı K: Mihai'I Mihailidou' nun İzmir Kordonboyu Ticaret Rehberi 1908</p>	

<p>IANI (Bilinen Adı) 1854 Uşak doğumlu Dafni IANI 'nin oğludur. Rum (islice mahalesi) No: 143 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002</p>	<p>Maria IANNOPOULOU Partheni IANNOPOULOU'nun kızıdır. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Iani IANNAKI Manol IANNAKAKI'nin oğludur. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	
<p>Isaia IANOGLU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p> <p>Steno INCEOGLANOGLU 1906 Uşak doğumlu</p> <p>Yorgi -Annio INCEOGLANOGLU'nun oğlu</p> <p>K: Uşak Nüfus Arşivi 2002</p>	<p>IANOGLU Panayot 1855 Uşak doğumlu Yani -Stavroula IANIOGLU çiftinin oğlu Mesleği: Epicier Kökeni Sivas K: Uşak Nüfus Arşivi 2002</p> <p>ILIADIS Prodromos et Spiridon Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Todoro IANOGLU 1869 doğumlu Selanik Yani ve Ele'ni IANOGLU'nun oğlu Mesleği: Cafetier İstasyon Caddesi No: 97 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002</p>	<p>Themistoklis IATROU E. 1872 Uşak doğumlu Midilli'ye göç etmiştir K: Apostolos Komminakas (Midilli'de Avukat)</p>
<p>IEREMIAOGLU Ieremia Sava IEREMIAOGLU'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>ILANOGLU Aikateri'ni ve ya MEYMAROGLU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Anastasia ILIADIS 1888 Uşak doğumlu Haralambos ILIADIS'in kızı Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpia Nüfus Arşivi</p>	<p>ILIADIS Atanas ou HACI KANAKI Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Niko ILIADIS 1871 yılında Uşak'ta doğdu Minas ILIADIS 'in oğlu Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpia Nüfus Arşivi</p>	<p>Nikoli ILIADIS Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p> <p>Savva ILIADIS Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>

Yani ILIADIS Tanas ILIADIS'nun oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Marie INCEOGLU Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Tanas ILIADIS Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	
ILIOGLU Katina Dimit ILIOGLU'nun oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	D. INGLIZ Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Elenitsa ve Efimia INGLIZ Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Ilias INGLIZOGLU Dimit INGLIZOGLU'oğlu Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
IOAKIM EFENDİ Mesleği: Tütün işletmesinde yönetici K: Bursa Vilayet Salnamesi 1908	Dimit IOAKIMIDIS Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Nikolas PAPA IOAKIMIDIS Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Ioakim IOAKIMOGLU, Kosta, Mihal ve Vasil Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Kostas *IOAKIMOGLU Mesleği: Uşak'ta demirci K: Madam Tangaloglu Koula	Mihal IOAKIMOGLU Atina'ya göç etmiştir. (Nea Ionia) K: Correspondance de Pandazopoulos Pandazis
Pahomios IOAKIMOGLU Atina'ya göç etmiştir. Mesleği: Yargıç K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Panayot IOAKIMOGLU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Spiros IOAKİMOPOULOS Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Alexandros IOANIDIS Mesleği: Pharmacien K: İstanbul Şark Yıllığı 1912
Anestis IOANNIDIS Mesleği: Halıcı K: 21 Haziran 1921 tarihinde Kral Kostantin'in Uşak'ı ziyareti ile ilgi bir yazışmanın bandrolü	Nikolaos IOANNIDIS S. IOANNIDIS 'in oğlu Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926

<p>Todor IOANNIDIS Y ani IOANNIDIS'in oğlu Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Vasil IOANNIDIS Yani IOANNIDIS'in oğlu Selanik'e g etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Angeliki IOANNIDOU Yorgo IOANNIDIS'in kızı Atina'ya g etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Elisabet IOANNIDOU Aleksi IOANNIDIS'in kızıdır. Selanik'e g etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Magdalini IOANNIDOU Yorgo IOANNIDOU'in kızı Atina'ya g etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>IOANNOGLU (Bilinen Adı) Mesleği: Sarraf K: İstanbul şark Yıllığı 1912 ve 1915</p>
<p>Dia IOANNOGLU Mesleği: Coiffeur K: İstanbul şark Yıllığı-1915</p>	<p>Kostantinos IOANNOU Originaire de Nigdi Selanik'e g etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Mana IOANNOU Selanik'e g etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Ourania IOANNOU Polikarpos IOANNIS 'in kızıdır. Atina'ya g etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Makarios IORDANIDIS Iordan IORDANIDIS'in oğludur. Selanik'e g etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Aikaterini IORDANOGLU 1880 yılındaUşak'doğumlu Lazaros IORDANOGLU'nun kızıdır. Selanik'e g etmiştir. K: Efkarpia Nüfus Arşivi</p>
<p>Evangelia IORDANOGLU Haralambos IORDANOGLU'in kızıdır Selanik'e g etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Dimit IORDANOGLU Iordan IORDANOGLU'nun oğlu Selanik'e g etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>IORDANOGLU Dimit DELİ DIMIT diye de bilinir. 1885 Uşak doğumlu Iordan IORDANOGLU'nun oğlu Selanik'e g etmiştir. S: E.C. Efkarpia</p>	<p>Evangelos IORDANOGLU PAPAZOGLU Haralambos IORDANOGLU'nun oğlu Atina'ya g etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Iordan IORDANOGLU Leonida IORDANOGLU'nun oğlu Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Iordanis IORDANOGLU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>

Iordanis IORDANOGLU Selanik'e göç etmiştir. K: Tangaloglu Koula Arşivi K: K: Efkarpiya Nüfus Arşivi 1985	Yani IORDANOGLU 1861 Uşak doğumlu Iordan IORDANOGLU'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi
Vithleem IORDANOGLU Kosti IORDANOGLU'nun oğludur. Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Damianos IOSIFIDIS Grigor IOSIFIDIS'in oğludur. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
IOSMDIS Lukas Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Haralambos IOSIFOGLU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
IOSIFOGLU Magdaleni * 1889 Uşak doğumlu K: Atina Küçük Asya Araştırmaları Merkezi	IOUNANLI (Bilinen Adı) 1872 Uşak doğumlu Yani ve Marika IOUNANLI oğlu Karakiran No: 110 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002
IOVAN (Bilinen Adı) 1875 Uşak doğumlu Mana ve Yorgo IOVAN'nun oğlu Rum Carşı Caddesi. No: 134 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002	Georges IOVANIDIS Mesleği: Tütün işletmesinde şef23 K: Annuaire Nalpas Smyrne 1893
Yorgi ISAAKOGLU 1879 Uşak doğulu 1913 yılında öldü Rum Mahalle No: 54 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002	Kornelia ISAİA Alexandros ISAİA'nın kızı Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
İSKENDER (Bilinen Adı) Doğum 1879 Aleksi Elisabeth İSKENDER'in oğlu Profession Terzi No: 131 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002	Aleksi İSKENDER 1869 Uşak doğumlu Fils de Yani ve Maria İSKENDER'in oğlu Çmartier Rum Habitation n° 138 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002

<p>Yorgi ISTERYOGLU 1880 Uşak doğumlu Eleni ISTERYOGLU'nun oğlu</p> <p>İstasyon Caddesi No: 100 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002</p>	<p>ISTRATI (Bilinen Adı) 192 yılında Türk Ordusu Uşak'a ulaştığında ne pahasına olursa olsun varlığını koruyan Rum Ailesi K: Halit Karaman, Uşak Renseignements recueillis en 2002</p>
<p>Elisabet KADIOGLU Önce Atina'ya sonra da Selanik'e göç etmiştir.</p> <p>K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Mihal KAHRAMANOGLU 1872 Uşak doğumlu. ölüm 1914</p> <p>Hristo ve Marigo KAHRAMANOGLU'nun oğlu No: 293 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002</p>
<p>Edritik KAKAROGLU Kosta KAKAROGLU'nun oğlu Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Haralambos KAKAROGLU doğum 1912 Uşak Dimit KAKAROGLU'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi</p>
<p>Ioannis KALAYCIOGLU Mesleği: Maître-Maçon 5 e n f a n t s : K: Renseignements recueillis</p>	<p>Maria KALAYCI Önce Atina'ya sonra Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>
<p>Melpomeni KALAYCI 1910 Uşak doğumlu Ieremia KALAYCI'nın kızı K: Efkarpiya nüfus müdürlüğü kayıtları-1985</p>	<p>Panayot KALAYCI 1903 Uşak doğumlu Dimit KALAYCI'nın kızı K: Efkarpiya Nüfus Arşivi Nikolaos KALAYCI 1898 Uşak doğumludur Yani KALAYCI'nın oğludur K: Efkarpiya Nüfus Arşivi 1985</p>
<p>Evanguelia KALAYCIOGLU I.KALAYCIOGLU'nun kızı Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>	<p>Dimit KALAYCIOGLU Yorgo KALAYCIOGLU'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p> <p>KALAYCIOGLU Katarina 1852 Uşak doğumludur 1915 yılında öldü Yani ve Sophia de KALAYCIOGLU'nun kızıdır K: Uşak Nüfus Arşivi 2002</p>

Katina KALAYCIOGLU Yorgo KALAYIOGLU'nun kızıdır. Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926	KALAYCIOGLU Yorgi 1871 Uşak doğumludur 1913 yılın da öldü Ilia ile Katarina KALAYCIOGLU'nun oğludur K: Uşak Nüfus Arşivi 2002
Andon KALEOGLU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi 1926	Nikolaos KALIMANIS Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926
Anania KALINOGLU Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926	Anastasia KALIOGLU Nee en 1908 yılındaUşak Spiridon KALIOGLU'nun kızı Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi 1985
Loukas KALIOGLU Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi 1985	KALLIOGLU Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926
Agapios KAMBUROGLU 1914 Uşak doğumlu 1984 Athenes doğumlu K: Atina Yunan Dünyası Vakfı.	Leonidas KAMBUROGLU Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926
Maria KAMBUROGLU Sofokleos KAMBUROGLU'nun kızıdır Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926	Pandeli KAMBUROGLU Vangel KAMBUROGLU Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926
Strati KAMBUROGLU Terzi K: İstanbul Şark Yıllığı 1915	Vasil KAMBUROGLU Anastas K AMBUROGLU'nun oğludur Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926
Sofia KANAKI Evrepidou KANAKI'nin kızıdır Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi 1926	Evfrosini KANELIDOU 1905 Uşak doğumlu Hristo KANELIDIS'in kızıdır K: Efkarpiya Nüfus İdaresinden alınmıştır
Eleni KANELLI Yorgo KANELLI'nin kızıdır Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi 1926	Stavroula KANELLOU 1915 Uşak doğumludur Angelos KANELLOU'un kızıdır. Selanik göç etmiştirdir K: Yunan Milli Arşivi 1926

Anthippi KANGELARIDOU Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926	Marina KANETOROGLU Sofokli K ANETOROGLU'nun kızıdır Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi 1926
Isaia KANOGLU Mesleği: Hırdavatçı K: J.Andria- J.Nalpas'ın çıkardığı İzmirli Tüccarlar Yıllığı	Yorgi KAPAOGLU Nico KAPAOGLU'nun oğludur Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi 1926
KAPETANAKIYani M. KAPETANAKI'nin oğlu Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi 1926	Vasil KAPIOTIS Yorgo KAPIOTIS'in oğludur. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi 1926
KAPLANIDIS Yorgi K. KAPLANIDIS'in oğlu Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi 1926	Anastas KAPLANOGLU Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926
KAPLANOGLU Despina Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi 1926	Sofia KAPLANOGLU Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926
Yani KAPLANOGLU Sokrati KAPLANOGLU Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi 1926	KAPOGLU Theano Andon KAPOGLU'nun oğludur Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926
KAPRIELAnna 1871 yılında Uşak'ta doğdu 1923 yılında Girit'e göç etmiştir K: Efkarpia Mülteciler derneğinden	Elisabet RODOSLU Rodos kökenlidir. Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Vasi KARADEVIOGLU K.KARADEVIOGLU'nun oğludur Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926	Kostas KARADIMOU K. KARADIMOU'nun oğludur Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926
Eleni KARAKAŞ Hristo KARAKAŞ'ın kızıdır. Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926	Yorgo KARAKULAKOGLU Haralambos KARAKULAKOGLU'nun oğludur. Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926

Evangelitsa KARAMAN Mihal KARAMAN'nın kızıdır. Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926	Mihal KARAMANDAMALI Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926
Anastas KARAMANIDIS KARAMANIDIS'in oğludur Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926	Despina KARAMANIDIS Mina KARAMANIDIS'in kızıdır. Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926
Hristos KARAMANIDIS 1900 yılında Uşak'ta doğdu 1983 yılında öldü K: Atina Yunan Dünyası Vakfı	Stavroniki KARAMANIDIS Yani KARAMANIDIS'in kızıdır. K: Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926
Vassilios KARAMANIDIS 1850 yılında Uşak doğumlu Uşak öldü K: Atina Yunan Dünyası Vakfı	Sophia KARAMANLI K: Atina Yunan Dünyası Vakfı
KARAMANLIOGLU Vasil 1856 yılında Uşak'ta doğdu Yorgi ve Maria KARAMANLIOGLU'nun oğludur Rum mahallesinde 186 numaralı evde oturmuştur K: Uşak Nüfus Arşivi 2002	Anastasia KARAMANOGLU Katina PANDAZOGLU'nun eşi K: Efkarpiya Nüfus İdaresi
Eleni KARAMANOGLU Panayot KARAMANOGLU'nun kızıdır Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926	Haralambos KARAMANOGLU Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926
Hristo KARAMANOGLU Vasil KARAMANOGLU'nun oğludur K: Yunan Milli Arşivi 1926	Nikolaos KARAMANOGLU A.KARAMANOGLU'nun oğludur Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926

<p>S. Mihal KARAMFILOGLU KARAMFILOGLU'nun oğludur Önce Atina'ya sonra da Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>	<p>Loukas KARAGÖZOGLU Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>
<p>Teofani KARANIKOLA Anastas KARANIKOLA'nın kızıdır Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>	<p>Stavri KARAOGLANOGLU Simeon KARAOGLANOGLU'nun oğludur Atina'ya göç etmiştir sonra da Selanik'e K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>
<p>Pandelis KARAŞAHINIDIS 1915 Uşak doğumludur. Yan KARAŞAHINIDIS'in oğludur. K: Efkarpia Nüfus Arşivi 1985</p>	<p>Todor KARAŞAHINIDIS Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>
<p>Yan KARAŞAHINIDIS 1880 Uşak doğumludur Pandelis KARAŞAHINIDIS'in oğludur Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpia Nüfus Arşivi 1985</p>	<p>Anastasia KARAŞAHINIDOU Atina'ya Göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>
<p>KARAŞAHINIDOU Eleni 1888 Uşak doğumludur Kosta KARAŞAHINIDIS'in kızıdır K: Nüfus Müdürlüğü Efkarpia 1985</p>	<p>Parthena KARAŞAHINIDOU 1898 Uşak doğumludur Kosta KARAŞAHINIDI'in kızıdır Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpia Nüfus Müdürlüğü</p>
<p>Andon KARAŞAHINOGLU Panayot KARAŞAHINOGLU'nun oğludur. Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>	<p>B. KARAŞAHINOGLU Mesleği: Commerçant K: Mihai'I Mihailidou'nun İzmir Kordonboyu Ticaret Rehberi 1908</p>
<p>Dimit KARAŞAHINOGLU Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>	<p>Elenitsa KARAŞAHINOGLU Panayot KARAŞAHINOGLU'nun kızıdır Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>
<p>KUYUMCI Kostas KARAŞAHINOGLU Uşak doğumludur Mesleği: Kuyumcu a epouse Eleni, un fils K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>	<p>Pandelis KARAŞAHINOGLU 1915 doğumludur Mesleği: Cordonnier K: Katina, Ioannis, Theodosia</p>

<p>Anna KARAŞANOGLU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>	<p>Vasil KARAŞAHINOGLU Niko KARAŞAHINOGLU' Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>
<p>KARAŞAHINOGLU Yani Niko KARAŞAHINOGLU'nun oğlu Atina'ya Göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>	<p>Yani KARAŞAHINOGLU Yorgo KARAŞAHINOGLU'nun oğludur Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>
<p>KARASARJKIS Niko Elefthero KARASARJKIS'in oğludur Atina'ya Göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>	<p>Ortensia KARASARIKIS Yorgos KARASARIKIS'ın kızıdır Atina'ya Göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>
<p>Nikola KARASARIKIS Mesleği: Camcı, hırdavatçı KPhilia (Lesbos) Midilli'ye göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>	<p>KARASAVAS Dimit Savvas KARASAVAS'ın oğlu Atina sonra da Mısır'a göç etmiştir Philia (Lesbos) Midilli kökenlidir K: Dimitros'un küçük oğlundan alınan bilgiye göre</p>
<p>Yani KARASARIKIS Philia (Lesbos)'ya göç etmiştir. K: İstanbul Şark Yıllığı 1915 K: J.Andria- J.Nalpas'ın 1893 de çıkardığı Anadolu ve İzmir Yıllığı</p>	
<p>Anastasia KARASTATINIDOU Kosta KARASTATINIDOU'nun kızıdır Atina'ya Göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>	<p>Zoi KARASÜLÜNOGLU 1915 de Uşak'ta doğdu. 1916 da Uşak'ta öldü Yunan ve Eleni KARASÜLÜNOGLU'nun kızıdır K: Uşak Nüfus Müdürlüğü 2002</p>
<p>KARATAŞLIOGLU Mesleği: Teinturier K: İstanbul Şark Yıllığı 1915</p>	<p>Aneta KARA YANI Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>
<p>Mihal KARAYIZIN Yorgo KARAYIZIN oğludur Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>	<p>Yani KARAYIZINOGLU Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>

Magdalini KARAYIYITOGLU Atina'ya Göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926	Panayoti KARAYORGI ya da HACI YANSI Atina'ya Göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926
KARAYORGI Yani FilsdeKARAYORGIS. Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926	Maria KARDOULA Miha KARDOULA'nın kızıdır Atina'ya Göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926
KARANOGLU Stavri Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926	
Yorgo KAREPOGLU Avraam KAREPOGLU'nun oğludur Önce Atina'ya sonra da Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926	Dimit KARLATI 1875 Uşak doğumludur Ayia Paraskevi (Midilli)'ye göç etmiştir K: Apostolos Komminakas (Midilli)
Evangelia KARMAN DAMALI Mihal KARMAN DAMALI'nın kızıdır Atina'ya Göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926 Mana KASABALI Yunan KASABALI'nın kızı Kökeni Turgutlu Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926	Dias KARTALOGLU Atina'ya Göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926 Todor KASABALIOGLU Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926
Fotini KASAPIDOU 1908 Uşak doğumludur Kosta KASAPIDIS'in kızıdır Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpia Nüfus Arşivi 1985	K.KASARIK Mesleği: Tüccar, associe avec K: Mihai'I Mihailidou'nun İzmir Kordonboyu Ticaret Rehberi
Angela KASAPOGLU N.KASAPOGLU'nun kızıdır Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926	Panayotis KASSIMATIS Mesleği: Hamburg Sigorta şirketinin Uşak temsilcisi K: J.Andria- J.Nalpas'ın 1893 de çıkardığı Anadolu ve İzmir Yıllığı 1893
Yan KATERGARAKIS Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926	Yorgo KATIRCIOGLU Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926

<p>Yani KATSIKOMALIS Avraam KATSIKOMALIS 'in oğludur. Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Yani KATSIYARAKIS Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>
<p>Yani KAYMAKLI Yani KAYMAKLI'nın oğludur. Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926 KAZANCI Despina Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>	<p>Eleni KAZANCI Mihal KAZANCI 'nın kızıdır K: Efkarpia Nüfus Arşivi 1985</p>
<p>KAZANCI GRIGOR 1915 Uşak doğumludur. Kosta KAZANCI 'nın oğludur Selanik'e göç etmiştir Efkarpia Nüfus Müdürlüğü</p>	<p>Kosta KAZANCI 1882 Uşak doğumlu Grigor KAZANCI'nın kızı K: Efkarpia Nüfus Arşivi 1926</p>
<p>KAZAKOZOGLU Anastasia Yani KAZAKOZOGLU 'nun kızıdır Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>	<p>Kosta KAZANCIOGLU 1913 yılında öldü Yanis ve Daphni KAZANCIOGLU'nun oğludur Rum Mahallesi No: 33 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002</p>
<p>Paraskevi KAZAKOGLU Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>	<p>Andon KEFALAS T.KEFALAS'ın oğludur Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>
<p>Stavri KEHAYIOGLU Andon KEHAYIOGLU 'nun oğludur Atina'ya Göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>	<p>Leonidas KEHAZEOGLU Kosta KEHAZEOGLU'nun oğludur. Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>
<p>Strati KEHLIOGLU Anania KEHLIOGLU'nun oğludur. Atina'ya Göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>	<p>Haralambos KELESOGLU Savva KELESOGLU'nun oğludur Atina'ya Göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>

<p>KELKOSTAKI 1873 Uşak doğumludur 1916 ta Uşak'ta öldü Mustafa ve Eleni KELKOSTAKI çiftinin kızıdır K: Uşak Nüfus Arşivi 2002</p>	<p>Gavril KELOGLU 1885 Ioannina doğumlu Sterio ve Panayota KELOGLU'nun oğludur. İstasyon Caddesi No: 123 K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>
<p>Katina KEMENTIOGLU Kosta KEMENTIOGLU'nun kızıdır Atina'ya Göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>	<p>Efstratios KERSANIDIS Niko KERSANIDIS'in oğludur. Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>
<p>Erifili KETIKOGLU Trif..KETIKOGLU'nun kızıdır. Atina'ya Göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>	<p>The'odosia KETIKOGLU Zaharia KETIKOGLU'nun oğludur. Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>
<p>Kosta KAHYAOGU Atina'ya Göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>	<p>Ulial KILIMCIOGLU Kilim atölyesi işletmektedir Yani KILIMCIOGLU'nun oğludur Atina'ya Göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>
<p>Haralambos KILISOGLU KILISOGLU Savva Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>	<p>Bilinen Adı KILLIOGLU 1910 Uşak doğumludur Yani ve Maria KILLIOGLU'nun oğludur No: 145 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002</p>
<p>KIMON EFENDİ Mesleği: Rum Okulunda Asistan K: Uşak Sempozyumu cilt 1</p>	<p>Anna KIRECCIOGLU 1910 Uşak doğumludur. 1916 yılında Uşak'ta öldü Anna KIRECCIOGLU'nun kızıdır K: Uşak Nüfus Arşivi 2002</p>
<p>KIRESTIS Niko KIRESTIS 'in oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>	<p>Anastasia KIRIAKIDOU Kiriako KIRIAKIDIS'in kızıdır Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>
<p>Kiriako KIRIAKIDIS s Vasil KIRIAKIDIS 'in oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>	<p>Politima KIRIAKIDOU Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>

Theofilos KIRIAKIDIS Kiriakos KIRIAKIDIS 'in oğlu Atina'ya g etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926	Theoharis KIRIAKIDIS Atina'ya g etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926
Th. KIRIAKIDIS Mesleği: demirci K: İstanbul şark Yıllığı 1915	Yani KIRIAKIDIS Pavlo KIRIAKIDIS'in oğludur Atina'ya g etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926
KIRIAKO 1888 Uşak doğumlu Strati KIRIAKO'nin oğlu Rum Mahalle No: 82 Mesleği: Baharatçı K: Uşak Nüfus Arşivi 2002	KIRIAKO 1889 Uşak doğumlu Hristo teyel ve Kiriaki KIRIAKO iftinin oğludur. Rum arşı cad. No: 80 Mesleği: Kunduracı K: Uşak Nüfus Arşivi 2002
Maria KIRIAKOU Atina'ya g etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926	Mihal KİRİAKOS Atina'ya g etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi 1926
Dia KIRYAKOUGLU Uşak doğumlu Kiryako ve Paraskevi KIRYAKOUGLU iftinin oğlu İstasyon Caddesi No: 106 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002	Nikoli KIRIAKOPOULOS Kiriakos KIRIAKOPOULOS 'un oğlu Selanik'e g etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926
Grigor KIRISCITSINOS Selanik'e g etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926	Vasil KIRKCIOGLU Yorgi KIRKCIOGLU 'nun oğlu Atina'ya g etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926
Hristo KIRKLI et Dimit Niko KIRKLI 'nın oğlu Atina'ya g etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926	KIRMANIKI Uşak doğumlu Hrisoula ve Yani KIRMANIKI iftinin oğlu Rum Mahallesi No: 139 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002
Eustathios KIRASANIDIS Nikoli KIRSANIDIS 'in oğlu Atina'ya g etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926	Aleksis KIRSANOGLU Atina'ya g etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926

<p>Nikoli KIRSANOGLU Yani KIRSANOGLU'nun oğludur Önce Atina'ya sonra da Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>	<p>Lazar KITAS Vangel KITAS'ın oğludur Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>
<p>Stavri KITAS Vangel KITAS 'ın oğlu Selanik'e etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>	<p>Haralambos KITSETOGLU K.KITSETOGLU'nun oğludur K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>
<p>Meropi KUS 1894 Uşak doğumlu Yani KLIS'in kızıdır Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpia Nüfus Arşivi 1985</p>	<p>Iordanis KLIS 1918 Uşak doğumlu 1873 Uşak doğumlu Murad KLIS 'in oğludur Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpia Nüfus Arşivi 1985</p>
<p>Vangel KOCAAYVAZOGLU serviteur Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>	<p>Aleksi KOCALI Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>
<p>Dimit KOCALI N. KOCALI 'nın oğludur Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926 Eleni KOKKINIDI Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>	<p>Eleni KOCANIKOLI Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926 Aleksi KOKKONIS Dimit KOKKONIS'in oğludur Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>
<p>Despina KOLADIMITOGLU Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>	<p>Eleni KOLCAKCIOGLU 1879 Uşak doğumlu Covani ve Marika KOLCAKCIOGLU'nun kızıdır. Rum Mahallesi No:140 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002</p>
<p>Athina KOLEOGLU Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>	<p>Panayot KOLKALIDIS Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>
<p>Andoni KOMŞOGLU Uşak doğumlu Marko KOMŞOGLU'nun oğludur Pire'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>	<p>Andon KOMŞOGLU Marko KOMŞOGLU'nun oğludur Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>

<p>Despina KOMŞOĞLU Uşak doğumlu Marko KOMŞOĞLU'nun kızıdır Girit'e göç etmiştir K: Niki Spartali La Canea (Girit)</p>	<p>Eleni KOMŞOĞLU Uşak doğumlu Marko KOMŞOĞLU'nun oğludur Girit'e göç etmiştir K: Niki Spartali La Canea (Girit)</p>
<p>KOMŞOĞLU Stavroula Uşak doğumlu Marko KOMŞOĞLU'nun kızıdır Girit'e göç etmiştir K: Niki Spartali La Canea (Crete)</p>	<p>Vasilis KOMŞOĞLU Uşak doğumlu Marko KOMŞOĞLU'nun oğlu Veria (Makadonya) göç etmiştir. K: Niki Spartali</p>
<p>Philippos KONSTANDINIDİS Mesleği: Rum okulunun Müdürü K: 1888–1889. İzmir Takvim ve Rehberi</p>	<p>Dimit KOPELOU Iliia KOPELOU'nun oğludur Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>
<p>Fotini KOPILOĞLU 1914 Uşak doğumlu Niko KOPILOĞLU'nun kızıdır Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpia Nüfus Arşivi 1985</p>	<p>Georgio KOPILOĞLU 1914 Uşak doğumlu Niko KOPILOĞLU'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpia Nüfus Arşivi 1985</p>
<p>İrini KOPILOĞLU Yorgo KOPILOĞLU'nun kızıdır Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>	<p>Konstantinos KOPILOĞLU 1909 Uşak doğumlu 1951 yılında Efkarpia'da öldü Yorgo ve İrini KOPILOĞLU'nun oğludur K: Efkarpia Nüfus Arşivi 1985</p>
<p>Nikolaos KOPILOĞLU Yorgo KOPILOĞLU'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>	<p>Anna KOSMIDOU A. KOSMIDOU'nun kızıdır Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>
<p>KOSMIDOU Elisabet Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>	<p>Mihal KOSMIDIS St. KOSMIDIS'in kızıdır Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>
<p>KOSTA 1886 Midilli doğumlu Sterio ve Todora KOSTA'nın oğludur İstasyon Caddesi No: 118 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002</p>	<p>KOSTA 1848 Uşak doğumlu Lazaro KOSTA'nın oğludur Mesleği: Commerçant Rum Mahallesi No: 87 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002</p>

<p>Kosta KOSTANDINIDIS Haralambos KOSTANDINIDIS'in oğludur Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>	<p>Evangelos KOSTANDINOU 1905 Uşak doğumlu Vasil KOSTANDINOU'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi 1985</p>
<p>Maria KOSTANDINO 1908 Uşak doğumlu Aleksi KOSTANDINO'nun kızıdır K. Pandazoğlu'nun arşivi</p>	<p>S. KONSTANDINIS Mesleği: Terzi K: İstanbul Şark Yıllığı 1915</p>
<p>Kostas KOSTANTOPOULOS Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>	<p>Stavros KOUKOUVINIS Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi 1985</p>
<p>Sultana KOUKOUVIDOU Uşak doğumlu Hristo KOUKOUVIDOU'nun kızıdır K: Efkarpiya Nüfus Arşivi 1985</p>	<p>C. KOUPOULOS Mesleği: Medecin K: Didot-Bottin 1903</p>
<p>Anastasia KOUTSAVLIS Midilli kökenlidir Uşak'ta büyük bir ticarethanede çalışmıştır. K: Karasavas Dimi</p>	<p>A. KOUTSAVLIS Mesleği: Rakı şarap satıcısı K: İstanbul Şark Yıllığı 1915</p>
<p>Dimit KOUTSAVLIS G. KARASARIK'ın oğlu K: Mihai'I Mihailidou'nun İzmir Kordonboyu Ticaret Rehberi 1908</p>	<p>KOUTSOS Minas 1885 Uşak doğumlu Dimit KOUTSOS'un oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi 1985</p>
<p>Stiliani KOUTSO 1891 yılında Uşak'ta doğdu Niko KOUTSO'nun kızı Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi 1985</p>	<p>Ignatios KOUTZOPOULOS Vasil KOUTZOPOULOS'un oğludur. Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>
<p>Hristo KOUVARIAS Manol KOUVARIAS'ın oğludur Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>	<p>Panayot KOYIALIDI Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926</p>

KOZTOGLU Vasil Marko KOZTOGLU'nun oğludur Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926	KRISTALIDOU Despina Aleksi KRISTALIDO'nun kızı Önce Atina'ya sonra da Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926
Periclis KRIKELIS A. KRIKELIS'in oğludur Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926	Koşma DIMTOGLU Haralambos KÜÇÜK DIMITOGLU'nun oğludur Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926
Maria KULALI Önce Atina'ya sonra da Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi 1926	Despina KULALİ Kiriako KULALİ'nin kızıdır Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi 1926
KULALICIOGLU Iliia 1884 Uşak doğumlu 1916 yılında Uşak'ta öldü K: Uşak Nüfus Arşivi 2002	KULALI DIMITOGLU Dimosthenis 1914 yılında Uşak'ta öldü KULALIDIMITOGLU Kostaki ve Sophia'nın oğlu. K: Uşak Nüfus Arşivi 2002
KULALIOGLU (Bilinen Adı) 1882 Uşak doğumlu 1916 yılında Uşak'ta öldü K: Uşak Nüfus Arşivi 2002	Minas KUNTUZOGLU O. KUNTUZOGLU'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
KÜRKÇIOGLU Despina Refugie yılında Athenes K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	KÜRKÇIOGLU Vasilias Eleni Kosta KÜRKÇIOGLU'nun kızı K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
KÜRÇIOGLU Kiriaki Haralambos KÜRÇIOGLU'nun kızı Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	KÜRÇIOGLU Niko Stavri KÜRÇIOGLU'nun oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
KÜRKÇÜ Anastas Stavri KÜRKÇÜ'nün oğlu Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Panayot KÜRKÇÜ Andon KÜRKÇÜ'nün oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
KURTOGLU Andon Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Effimia KURTOGLU Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926

KURTOGLU Elisabet Panayot KURTOGL'unun kızı Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	KURTOGLU Kiriaki Yani KURTOGLU'nun oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
KURTOGLU Mihal Mesleği: Tüccar K: İstanbul Şark Yıllığı 1915	Niko KURTOGLU Mihal KURTOGLU'nun oğlu K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
KÜTAHYALI İakop Efendi Avukat 1893Uşak doğumlu K: J.Andria- J.Nalpas'ın 1893 de çıkardığı Anadolu ve İzmir Yıllığı	Filippos KUTLEDIS Stratis KUTLEDIS'in oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Vasil KÜTAHYALIOGLU 1872 Uşak doğumlu 1914 Uşak'ta öldü Rum Mahallesi No: 158 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002	KUYUMCIROUSSOS Yani Niko KUYUMCI Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
KUTSANLI Periklis Dimit KUTSANLI'nın oğlu K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	
Yorgos KUYUMCI 1897 Uşak doğumlu Kosta KUYUMCI'nın oğludur K: Efkarpiya Nüfus Arşivi 1985	Vassili KUYUMCI 1918 Uşak doğumlu Panayot KUYUMCI 'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi 1985
KUYUMCIOGLU Dimit Mina KUYUMCIOGLU 'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi 1985	Evangelia KUYUMCIOGLU 1896 Uşak doğumlu Yan KUYUMCIOGLU 'nun kızıdır Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi 1985
Margaro KUYUMCI 1914 Uşak doğumlu Hristo KUYUMCI'nın kızı Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi 1985	Arma KUYUMCU Kuyumcu Veuve THEODOROU'nun oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926

<p>Katina KUYUMCU 1856 Eskişehir doğumlu Eleni ve Boutros KUYUMCU'nun kızıdır Rum Mahallesi No: 137 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002</p>	<p>Kosti KUYUMCU MINAOGLU Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>KUYUMCU Pınelopi Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>KUYUMCUOGLU (Bilinen Adı) 1856 Uşak doğumludur. Yani ve Anastasia KUYUMCUOGLU'nun oğludur Rum Karakiran Caddesi No: 111 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002</p>
<p>Dimit KUYUMCUOGLU Mina KUYUMCUOGLU'nun oğludur Önce Atina'ya sonra da Selanik'e göç etmiştir Efkarpiya Nüfus Arşivi K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Yorgos KUYUMCUOGLU Kostas KUYUMCUOGLU'nun oğludur Yorgos a rendu visite yılındason cousin Pandazoglu Pandazis yılındaParis K: Pandazoglu Pandazis K: Efkarpiya Nüfus Arşivi 1985</p>
<p>Haralambos KUYUMCUOGLU 1859 Uşak doğumlu</p>	<p>KUZARLI ou KUTZARLI Mesleği: Hırdavatçı, Mercier K: J.Andria- J.Nalpas'ın 1893 de çıkardığıAnadolu ve İzmir Yıllığı 1893</p>
<p>Mina KUYUMCUOGLU'nun oğludur 1908 Uşak doğumlu Önce Selanik'e Sonrada Heraclee (Girit)'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	
<p>A.KYRIAKIDIS Mesleği: Tugutlu'da demiryolları acentasında görevli K:1888–1889 İzmir Takvim ve Rehberi</p>	<p>Theophilos KYRIAKIDIS Mesleği: Camcı K: İstanbul Şark Yıllığı 1915</p>
<p>Kosta LALIAT Grammenou LALIAT'ın oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926</p>	<p>Katina LALKANDI Mihali LALKANDI'nın kızı. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926</p>
<p>Eleni LATKANIDOU Niko LATKANIDOU'nun kızı. Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926</p>	<p>Apostolos LAZARIDIS K: Pandazoglu Pandazis K: Efkarpiya Nüfus Arşivi</p>
	<p>K. LAZARIDIS</p>

LAZARIDI Alexandra Todor LAZARIDI'nin kızı Önce Atina'ya sonra da Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Mesleği: Tüccar K:1888–1889 İzmir Takvim ve Rehberi
LAZARIDOU Hariklia Stavri LAZARIDIS'in kızı. Atina'ya sonra da Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Maria LAZARIDOU Prodromo LAZARIDI'nın kızı. Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Lazaros LAZARIDIS Panayot LAZARIDIS'in oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Sokrat LAZARIDIS Atina'ya sonra da Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Haralambos LAZARIDIS 1893 yılında Uşak' ta doğdu. Yani LAZARIDIS'in oğlu. Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926 K: Efkarpia Nüfus Arşivi- 1985	Evangelia LAZARIDOU 1905 yılın da Uşak' ta doğdu. Nikomidis LAZARIDIS kızı K: Efkarpia Nüfus Arşivi- 1985.
Zafiro LAZARIDOU Eftim LAZARIDIS'in kızı. Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Kiriako LAZARIOGLU 1877 yılın da Nevşehir'de doğdu. Lazaros ile Kiriaki LAZARIOGLU'nun oğlu. Karakiran Caddesi, No: 104 K:Uşak Nüfus Arşivi- 2002
Slrati LAZOGLU Haralambos LAZOGLU'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Dimit LAZOPOULOS Grigor LAZOPOULOS'un oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Stefan LAZOPOULOS Yorgo LAZOPOULOS'un oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Yorgo LAZOPOULOS Grigor LAZOPOULOS'un oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Eleni LAZKANIDI NIKO LAZKANIDI'nin kızı. Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Anna LEFTHEROGLU Yorgo LAFTHEROGLU'nun kızı. Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Yordan LEFTHEROPOULOS Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Kosmas LEONTIADIS Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Panayot LESVORIDIS Nikolaos LESVORIDIS'in oğlu Atina'ya göç etmiştir Mesleği: Bakkal K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Spiros LIVANAS K: Uşak Helva işletmecisi bir Esnaf tarafında Uşaktan İzmir'e gönderilen bir mektup

<p>Despina LOUKIDOU 1919 Uşak' ta doğdu LOUKIDIS Pahoumis kızı Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985</p>	<p>Kostas LOUKIDIS 1918 Uşak doğdu Yorgo LOUKIDIS'in oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi-1985</p>
<p>Evanthia LOUKIDOU 1911 yılın da Uşak' ta doğdu. Mihal LOUKIDIS'in kızı Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi</p>	<p>Loukas LOUKIDIS 1907 yılın da Uşak'ta doğdu. Yorgo LOUKIDIS'in oğlu Atina'ya sonra da Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985 K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926</p>
<p>Panayotis LOUKIDIS 1920 yılın da Uşak' ta doğdu Yorgos LOUKIDIS'in oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926</p>	<p>Dimit LORITIS Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926</p>
<p>Yorgi MACUNCUOGLU 1842 yılın da Kula'da doğdu. MACUNCUOGLU'nun oğlu. K: Uşak Nüfus Arşivi -2002</p>	<p>Grigorios MADENLIOHLU Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926</p>
<p>Sofia MADENLIOGLU Koşma MADENLIOGLU'nun kızı. Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926</p>	<p>Yorgi MADENLIOGLU 1852 yılın da Uşak' ta doğdu. 1915 yılın da Uşak' ta öldü Kosta ve Dafni MADENLIOGLU'nun oğlu K: Uşak Nüfus Arşivi -2002</p>
<p>Georgios MAGAİROGLU, Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985</p>	<p>Malvina MAKAROGLU Dimit MAHAROGLU'nun kızı Atina ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926</p>
<p>Mana MAKAMCIOGLU Dimit MAKAMCIOGLU'nun kızı Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926</p>	<p>Vasil MAKAMCIOGLU Yorgo MAKAMCIOGLU'nun oğlu Mesleği: Çiftçi Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926</p>
<p>Mana MAKARONA Andrea MAKARONA'nın kızı. Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926</p>	<p>Hristo MALAMAS Önce Atina'ya sonra da Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926</p>
<p>Hristos MALAMIS Dimit MALAMIS'in oğlu. Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926</p>	<p>İordan MANDALOGLU Strati MANDALOGLU'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926</p>
<p>MALCI Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi</p>	<p>Marigo MANDELI Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926</p>

Vasilia MANDELI 1900 yılında Uşak' ta doğdu Ilia MANDELI kızı Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Hristo MANDELI 1898 yılında Uşak' ta doğdu Haralambos MANDELI'nin oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985
Savva MANDELI Hristo MANDELI'nin oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Grigor MANDALIOGLU Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
BERBER Murad MANIKIROGLU Hristofina MANIKIROGLU'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	MANIKIROGLU Dimit Vasil MANIKIROGLU oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Kosta MANIKIROGLU Mihal MANIKIROGLU'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Olga MANIKIROGLU Ilia MANIKIROGLU'nun kızı Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Yani MANIKIROGLU Jia MANIKIROGLU'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Stavri MANIKIRCIOGLU Kosta MANIKIRCIOGLU'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Anastasia MANGIROGLU 1920 yılın da Uşak' ta doğdu Dimit MANGIROGLU'nun kızı. Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi 2002	Dimit MANGIROGLU 1880 yılında Uşak' ta doğdu Mesleği: Terzi de Vasil MANGIROGLU'nun oğlu K: Efkarpiya Nüfus Arşivi
Eleni MANGIROGLU 1898 yılın da Uşak' doğdu kızı MANGIROGLU Kiriakos Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi	Hrisanthi MANGIROGLU 1902 yılın da Uşak' ta doğdu Aleksi MANGIROGLU'nun kızı Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi
Ilia MANGIROGLU 1880 yılın da Uşak' ta doğdu Mihal MANGIROGLU'nun oğlu Atina'ya sonra da Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi - Atina 1926 K: Efkarpiya Nüfus Arşivi 1985	M. MANGIROGLU Mesleği: Berber K: İstanbul Şark Yıllığı Mina MANGIROGLU Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926

<p>Manol MANGIROGLU 1895 yılın da doğdu Hristo MANGIROGLU'nun oğlu Önce Atina'ya sonra da Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi - Atina 1926 K: Efkarpia Nüfus Arşivi- 1985</p>	<p>Vasil MANGIROGLU 1917 yılın da Uşak' ta doğdu. Dimit MANGIROGLU'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpia Nüfus Arşivi</p>
<p>N. MANGIROGLU Yani MANGIROGLU oğlu. Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926</p>	<p>Yorgo MANGIROGLU Hristo MANGIROGLU'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpia Nüfus Arşivi</p>
<p>Vasilgia MANGIROGLU Kosta MANGIROGLU'nun kızı Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Despina MEYMAROGLU Anastas MEYMAROGLU'nun kızı Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926</p>
<p>MANKOYANI (Bilinen adı) 1852 yılın da Uşak' ta doğdu Eleni MANKOYANI'nin oğlu İstasyon Caddesi No: 93 Mesleği: Postacı K: Uşak Nüfus Arşivi -2002</p>	<p>Stamatia MANI Vasil MANI'nin kızı Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926</p>
<p>Anastasia MANOL 1857 yılın da Uşak' ta doğdu.1913 Uşak' ta öldü. Kostaki ile Maria MANOL'un kızı K: Uşak Nüfus Arşivi -2002</p>	<p>MANOLI Yunan – Ortodoks papazıdır. 1893 yılın da Uşak'ta görev yaptı K: J.Andria- J.Nalpas'ın 1893 de çıkardığı Anadolu ve İzmir Yıllığı</p>
<p>Kostaki MANOLOGLU 1869 yılın da Rodos' ta doğdu Manol ile Meletula MANOLOGLU'nun oğlu Mesleği: Yağ tüccarı Karakiran Caddesi Mahallesi No: 91 K: Uşak Nüfus Arşivi- 2002</p>	<p>Kiriako MANOLOGLU Kosta MANOLOGLU'nun oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926</p>
<p>MANOLOGLU Sofia kızı MANOLOGLU Manol Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926</p>	<p>Stelio MANOLOGLU 1877 yılın da Rodos' ta doğdu Manol ile Maria MANOLOGLU'nun oğlu Mesleği: Yabancı Öğretmen Karakiran Caddesi No:89 K: Uşak Nüfus Arşivi -2002</p>

Frankiskos MANOUSAKIS Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Hristos MANDELIS 1898 yılın da Uşak' ta doğdu Haralambos MANDELIS'in oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpia Nüfus Arşivi
Aristi MARGARITOGU 1861 yılın da Ikaria'da doğdu Maria MARGARITOGU'nun oğlu İstasyon Caddesi No: 98 Mesleği: Kasap K: Uşak Nüfus Arşivi -2002	MARI (Bilinen adı) 1876 yılın da İzmir'de doğdu Hristo teyel ile Kaliroi MARI'nin kızı Çarşı Caddesi No: 141 K: Uşak Nüfus Arşivi -2002
MARINAHACIOGLU (Bilinen adı) Eleni MARINAHACIOGLU'nun oğlu 1916 yılın da Uşak' ta öldü. K: Uşak Nüfus Arşivi -2002	Kiriakos MARKOGLU Önce Atina sonra Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Anthoula MARKOPOULOU Gavril MARKOPOULO'nun kızı Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Gavril MARKOPOULOS Paraskeva MARKOPOULO'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Kiriakos MARKOPOULOS Gavril MARKOPOULOS'un oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Nikolaos MARKOPOULOS Gavril MARKOPOULOS'un oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Themistoklis MARKOPOULOS Efendi Sokrat MARKOPOULOS'un oğlu Mesleği: Tütüncü Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926 K: Bursa Vilayet Salnamesi 1908	Dimosthenis MARMARAS Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpia Nüfus Arşivi Eleni MEYMARIDOU 1898 yılın da Uşak' ta doğdu Isaak MEYMARIDIS'in kızı K: Efkarpia Nüfus Arşivi
Dimit MARMARAS KAMBUR DIMIT diye de bilinir. Selanik'e göç etmiştir K: Pandazopoulos Efthimios	Sofia MATSANOGU Haralambos MATSANOGU'nun kızı Atina ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Eleni MAVRIDOU 1908 yılın da Uşak' ta doğdu Niko MAVRIDIS'in kızı Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpia Nüfus Arşivi- 1985	Fotini MAVRIDOU Pandeli MAVRIDOU'nun kızı Atina ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926

Ilias MAVRIDIS 1897 yılın da Uşak' ta doğdu Manol MAVRIDIS'in oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi	Arina MA VROKAMILOPOULOU 1880 Uşak' ta doğdu Yorgos MAVROKAMILOPOULOS'un kızı Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi
Kostas MAVROKAMILOPOULOS 1910 yılın da Uşak' ta doğdu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi	Vasil MAVROKAMINOPOULOS 1877 yılın da Uşak' ta doğdu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi
Anton MERYEMOGLU 1908 yılın da Uşak' ta doğdu Eleni MERYEMOGLU'nun oğlu K: Uşak Nüfus Arşivi -2002	Vasil MERYEMOGLU Mina MERYEMOGLU'nun oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Maria MEYMARLI Uşak' ta doğdu Yorgo MEYMARLI'nın kızı Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi 2002	Iakov MEYMARLIOGLU 1913 yılın da Uşak' ta doğdu Mihal MEYMARLIOGLU'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi
Vasil MIHAİLİDİS Mihal MAHAİLİDİS'in oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi	Yani MIHAİLİDİS GÜVENBAKKAL diye de bilinir. 1886 yılın da Uşak' ta doğdu Dimit MIHAİLİDİS'in oğlu K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985
Theano MEYMARIDOU 1912 yılın da Uşak' ta doğdu Savva MEYMARIDOU'nun oğlu K: Efkarpiya Nüfus Arşivi	Mihal MEYMARİDİS 1886 yılın da Uşak' ta doğdu Simeon MEYMARİDİS'in oğlu K: Efkarpiya Nüfus Arşivi
Stavros MEYMARİDİS 1899 veya 1902 yılın da Uşak' ta doğdu Simeon MEYMARİDİS'in oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi	Avraam MEYMAROGLU 1901 yılın da Uşak' ta doğdu. Mihal MEYMAROGLU oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi
Panayota MEYMAROGLU Simeon MEYMAROGLU'nun kızı Atina ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Sofia MEYMERİDİ Nikolaos MEYMERİDİ'nin kızı Atina ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Anthoula MIHAİLİDOU 1900 yılın da Uşak' ta doğdu Manol MIHAİLİDİ'nin kızı Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi	Elpida MIHAİLİDOU 1898 yılın da Uşak' ta doğdu Ilias MIHAİLİDİS'in kızı Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi

Hristos MIHAİLİDİS Atina ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Maria MIHAİLİDOU Avraam MIHAİLİDİS'in kızı Önce Atina ya sonra Selanik e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Maria MIHAİLİDOU 1893 yılın da Uşak' ta doğdu Stefanos MIHAİLİDİS'in kızı Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi	Maria MIHAİLİDOU Mihal MIHAİLİDİS'in kızı Atina ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Niko MIHAİLİDİS Panayot MIHAİLİDİS'in oğlu Atina ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Stavros MIHAİLİDİS Denizli kökenlidir. K: Ekarpia Sosyal Hizmetler
Yorgo MHAİLİDİS Kiriako MIHAİLİDİS'in oğlu Atina ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Mihal MEYMAROGLU Kara Mihal diye de bilinir Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi K: Tangaloglu Kula'nın Arşivi
Mihal HAİLOGLU HACI Atina ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi - Atina 1926	MIH AL EFENDİ d'Industrie d'Uşak fondee en 1904 K: "Uşak Tarihi" Haşim Tümer
G. HALAKI Mesleği : Confiseurs Uşak' ta K:İstanbul Şark Yıllığı 1913-1915	Nikoli MIHALOGLU 1858 yılın da Uşak' ta doğdu Mihalaki ile Eleni MIHALOGLU'nun oğlu K: Uşak Nüfus Arşivi -2002
Yorgo KIROGLU Isaîa MIKIROGLU'nun oğlu Atina ya göç etmiştir K:Yunan Milli Arşivi - Atina 1926	Yorgo MIKTİS Isaia MIKTİS'in oğlu Atina ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Anastas MILKOGLU 1913 yılın da Uşak' ta doğdu. Yan MILKOGLU'nun oğlu. Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985	Harikjia MILKOGLU 1883 yılın da Uşak' ta doğdu Vasil MILKOGLU'nun kızı Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi
Murad HLKOGLU 1874 Uşak' ta Pavlo MILKOGLU'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985	Sofia MILKOGLU 1914 yılın da Uşak' ta doğdu Yan MILKOGLU'nun kızı Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi
Pavlos MILKOGLU 1915 yılın da Uşak' ta Murad MILKOGLU'nun oğlu.	Vithleem MILKOGLU 1888 yılın da Uşak' ta doğdu Kosta MILKOGLU'nun oğlu

Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985	Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985
Yan HLKUGLU 1878 yılın da Uşak' ta doğdu Pavlo MILKUGLU'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985 K: Yunan Milli Arşivi - Atina 1926	Haralambos MILONAS Hristodoülo MILONAS'ın oğlu Atina ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Andrea INAUGLU Atina ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi - Atina 1926	Aleksi MINAUGLU Atina ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
K. TNAUGLU Mesleği: Sarraf K: İstanbul Şark Yıllığı	Kiriaki MINAUGLU Atina ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Panayota MINAUGLU 1914 yılın da Uşak' ta doğdu Yani MINAUGLU'nun kızı Selanik e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi	Stefanos MINAUGLU 1902 veya 1903 yılın da Uşak' ta doğdu 1987 yılın da Efkarpiya'da öldü Kökeni Uşak'tır. Selanik e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985
Yorgos MINAUGLU Atina ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Murad MINKIDUGLU 1885 yılın da Uşak' ta doğdu 1914 yılın da öldü Vassil ile Marigo MINKIDUGLU'nun oğlu Rum Mahallesi No: 241 K: Uşak Nüfus Arşivi -2002
Kiriaki MINUGLU Yani MINUGLU'nun kızı Selanik e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Anastasia MISAİLIDOU Yani MISAİLIDI'nın kızı Atina ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Olga MISAKLI Kökeni Kula dır. Selanik e göç etmiştir K: Tangaloglu Koula Arşivi	Alexandra MOİSOGLU 1878 yılın da Uşak' ta doğdu Stamat MOİSOGLU'nun kızı Selanik e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi
Hristo MOİSOGLU 1867 yılın da Uşak' ta doğdu Vasil MOİSOGLU'nun oğlu Selanik e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi	Yorgo MOİSOGLU 1916 yılın da Uşak' ta doğdu Hristo MOİSOGLU'nun oğlu Selanik e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi K: Tangaloglu Koula

Yordan MOİSOGLU Atina ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Theodora MOLLA Atina ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Ilias MORAİTIS Kiriakos MORAİTIS'in oğlu Atina ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Yorgo MORALOGU Vasil MORALOGU'nun oğlu Atina ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Angeliki MOSHOUTIS 1911 Uşak' ta doğdu Yorgo MOSHOUTIS kızı Selanik e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi	Maria MOSHOUTIS 1904 yılın da Uşak' ta doğdu Kosta MOSHOUTIS'in kızı Selanik e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985
Petros MOSHOPOULOS önce Atina ya sonra Selanik e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Stelio MOSKOVITCH Atina ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
NIGDELI Dimit 1875 yılın da Uşak' ta doğdu Yan NIGDELIS'in oğlu K: Efkarpiya Nüfus Arşivi	Panayot NIGDELI Atina ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Pandelis NIGDELIS 1913 yılın da Uşak' ta doğdu Dimit NIGDELIS'in oğlu K: Uşak Nüfus Arşivi -2002	Stavroula NIGDELI 1884 yılın da Uşak' ta doğdu. Yorgo NIGDELI'nin kızı Selanik e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi
Yan NIGDELI Dimit NIGDELI'nin oğlu Selanik e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Panayot NIGDELOGU Yan NIGDELOGU'nun oğlu Atina ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Eleni NIKOLAIDIS 1917 yılın da doğdu Yorgo NIKOLAIDIS'in kızı K: Efkarpiya Nüfus Arşivi	Pavlos NIKOLAIDIS PAŞA PAVLI diye de bilinir 1914 yılın da Uşak' ta doğdu Nikolas NIKOLAIDIS oğlu K: Efkarpiya Nüfus Arşivi
Evrosini NIKIFOROU 1922 yılın da Uşak' ta doğdu Stratis NIKIFORIS'in kızı Selanik e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi	Stelio NIKITPOULOS Panayot NIKITPOULOS'un oğlu Atina ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926

Lazaro NIKOGLU Prodromo NIKOGLU'nun oğlu Atina ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Galinos NIKOLAIDIS Atina ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Niko NIKOLAIDIS D. NIKOLAIDIS'in oğlu Atina ya göç etmiştir K:Yunan Milli Arşivi -Atina 1926	Stilianos NIKOLAIDIS Eftim NIKOLAIDIS'in oğlu önce Atina'ya sonra Selanik'e g etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Yorgo NIKOLAIDIS Yan NIKOLAIDIS'in oğlu Atina ya g etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Efendi NIKOLI Uşak İdare Meclisi yesi -1908 K: Bursa Vilayet Salnamesi 1908
Kalliopi NIKOLIOGLU 1872 İzmir'de doğdu Nikoli ile Marina NIKOLIOGLU'nun kızı K: E.C. Uşak traduit du turc osmanli St.Yerassimos Ignatios NOTARIDIS Hristo NOTARIDIS'in oğlu Atina ya g etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Yovakim NKOLI PAPA Uşak' ta Fabrika sahib 1893 K: J.Andria- J.Nalpas'ın 1893 de ıkardığı Anadolu ve İzmir Yıllığı Mihal OKUMUŐOGLU Selanik e g etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Kosta ORFANIDIS Selanik e g etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Despina OROLOGA Gavriil OROLOGA'nın kızı Atina ya g etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Kiriakula PAALIOGLU Atina ya g etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Pandeli PALARIOGLU Vangel PALARIOGLU'nun oğlu Selanik e g etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Yan PALIKOGLU Anastas PALIKOGLU'nun oğlu Atina ya g etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Eleni PALTOGLU Yunan PALTOGLU'nun kızı Atina ya g etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Elli PANAYIOTIDIS Sp.PANAYIOTIDIS'in kızı K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Spiros PANAYIOTIDIS Atina ya g etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926

<p>Haralambos PANDAZOGLU 1880 yılın da Uşak' ta doğdu Eftim PANDAZOGLU'nun oğlu 1957 yılın da Efkarpi'a da öldü Anastasia GRIGOROGLU'nun eşi 1978 yılın da Efkarpi'a da öldü K: Yunan Milli Arşivi - Atina 1926 K: Efkarpi'a Nüfus Arşivi- 1985</p>	<p>Konstantinos PANDAZOGLU 1920 veya 1921 Uşak' ta doğdu Haralambos ve Anastasia PANDAZOGLU'nun oğlu 1990 yılın da Efkarpi'a da öldü K: Efkarpi'a Nüfus Arşivi</p>
<p>Maria-Marigo PANDAZOGLU 1886 yılın da Uşak' ta doğdu 1979 yılın da Efkarpi'a da öldü K: Efkarpi'a Nüfus Arşivi- 1985</p>	<p>Pandazis PANDAZOGLU 1895 yılın da Uşak' ta doğdu 1989 yılın da Sartrouville (France)'de öldü Mesleği: Ayakkabı ustası K: Pandazis PANDAZOGLU</p>
<p>Pandeli PANDAZOGLU K: Yani ve Patras Pandazopoulos</p>	<p>Theodora PANDAZOGLU Mihal PANDAZOGLU'nun kızı Atina ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926</p>
<p>Stavri PANDAZOGLU 1892 yılın da Uşak' ta doğdu 1980 yılın da Efkarpi'a da öldü Karısı Theodora SPARTALI 1905 yılın da Uşak' ta doğdu 1996 yılında Efkarpi'a da öldü K: Efkarpi'a Nüfus Arşivi</p>	<p>Todor PANDAZOGLU YALANCI TODOR diye de bilinir. Haralambos PANDAZOGLU'nun oğlu Atina ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926</p>
<p>Theophania PANDAZOGLU Eftim PANDAZOGLU'nun kızı 1880 yılın da Uşak' ta doğdu, 1971 yılın da öldü. K: Efkarpi'a Nüfus Arşivi- 1985</p>	<p>Yani PANDAZOGLU HACI YAN PANDAZOGLU'nun oğlu Selanik e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926</p>
<p>Marietta PANDAZOGLU Eftim PANDAZOGLU'nun kız kardeşi 1850 yılın da Uşak' ta doğdu. 1922 yılın da Uşak' ta öldü K: Maritsa Tsinou</p>	<p>Hristo PANDELIOGLU Efsthios PANDELIOGLU'nun oğlu Atina ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926</p>

PANDAZOGLU HACI Yan oğlu PANDAZOGLU HACI Yan Dimit Atina ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Yan PANDILKO veya SARIMANOGLU Selanik e g etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Vasiliki PANDELICI Selanik e g etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Yorgo PANDERIDIS S.PANDERIDIS'in oğlu Atina ya g etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Haralambos PANDIMIOGLU Eftim PANDIMIOGLU'nun oğlu Atina'ya g etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Anastasia PAPADOPOULOU 1917 yılın da Uşak' ta doğdu Niko PAPAZOPOULOS'un kızı Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi
PAPAZOPOULOU Anastasia 1917 Uşak' ta doğdu Niko PAPAZOPOULOS'un kızı K: Efkarpiya Nüfus Arşivi	Angeliki PAPAZOPOULOU 1911 yılın da Uşak' ta doğdu Yani PAPAZOPOULOS'un kızı K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985
Eleni PAPAZOPOULOU 1919 yılın da Uşak' ta doğdu Nikolaos PAPAZOPOULOS'un kızı K: Efkarpiya Nüfus Arşivi	Evanguelia PAPAZOPOULOU Ioannis ile Elisabeth LAZARIDIS'in kızı Eşi Manol PAPAZOPOULOS K: Efkarpiya Nüfus Arşivi
Despina PAPAZOPOULOU Lazar PAPAZOPOULOS'ın kızı Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Ioakim PAPAZOPOULOS 1907 yılın da Uşak' ta doğdu Yorgo PAPAZOPOULOS'un oğlu K: Efkarpiya Nüfus Arşivi
Koşma PAPAZOPOULOS Vasil PAPAZOPOULOS'ın oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Kostas PAPAZOPOULOS Hristo PAPAZOPOULOS'ın oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1H926
Lazaros PAPAZOPOULOS Yorgo PAPAZOPOULOS'ın oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Manol PAPAZOPOULOS 1912 yılın da Uşak' ta doğdu Stavros PAPAZOPOULOS'ın oğlu 1914 yılında Uşak' ta doğan Evanguelia LAZARIDIS ile evlendi. Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi
Manol PAPAZOPOULOS 1898 yılın da Uşak' ta doğdu Yorgo PAPAZOPOULOS'ın oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi	Maria PAPAZOPOULOU 1880 yılın da Uşak' ta doğdu Niko PAPAZOPOULOS'ın kızı Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi

<p>Maria PAPAZOPOULOU 1913 yılın da Uşak' ta doğdu Sotir PAPAZOPOULOS'ın kızı Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi</p>	<p>Mihal PAPAZOPOULOS Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926</p>
<p>PAPAZOPOULOS Nikolaos 1916 yılın da Uşak' ta doğdu Stavros PAPAZOPOULOS'ın oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi</p>	<p>Olga PAPAZOPOULOU Kosta PAPAZOPOULOS'ın kızı Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926</p>
<p>PAPAZOPOULOS Yan PAPAZOPOULOS'un oğlu. Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926</p>	<p>Pandelis PAPAZOPOULOS 1912 yılın da Uşak' ta doğdu Stavros PAPAZOPOULOS'ın oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi</p>
<p>Vangel PAPAZOPOULOS HACIKARA diye de bilinir Kosta PAPAZOPOULOS'ın oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi - Atina 1926</p>	<p>Savvas PAPAZOPOULOS 1902 yılın da Uşak' ta doğdu. Yorgo PAPAZOPOULOS'ın oğlu K: Efkarpiya Nüfus Arşivi</p>
<p>PAPAZOPOULOS Stavros 1869 yılın da Uşak' ta doğdu Mano PAPAZOPOULOS'un oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi</p>	<p>Yani PAPAZOPOULOS Efstrathios PAPAZOPOULOS'ın oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926</p>
<p>Aleksi PAPADOPOULOS 1906 yılın da Uşak' ta Stavri PAPAZOPOULOS'un oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985</p>	<p>Elisabet PAPADOPOULOU 1912 yılın da Uşak' ta doğdu Straü PAPADOPOULOS'ın kızı Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi</p>
<p>Ioannis PAPAZOPOULOS 1916 yılın da Uşak' ta doğdu Yorgo PAPAZOPOULOS'ın oğlu Mesleği: Bakırcı Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi</p>	<p>Papa MANOL Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926</p>
<p>Papa ISTORI EFENDİ ve ya PAPA STERIO EFENDİ 1868 yılın da Uşak' ta doğdu Yani ile Sultana STERIO'nin oğlu Mesleği: Papaz Rum Çarsu Caddesi, No: 137 K: Uşak Nüfus Arşivi -2002</p>	<p>Olimbia MARKOPOULOU Papa Dimit MARKOPOULOS'ın kızı Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926</p>
<p>Papa STELIO</p>	<p>Aspasia PAPAZOGLU</p>

Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Yani PAPAZOGLU'nun kızı Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Agapios PAPAZOGLU Iosif PAPAZOGLU'nun oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Anastas PAPAZOGLU Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Arma PAPAZOGLU Pavlo PAPAZOGLU'nun kızı Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Anastasia PAPAZOGLU Strati PAPAZOGLU'nun kızı Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Andon PAPAZOGLU Manol PAPAZOGLU'nun oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Aspasia PAPAZOGLU Yuvan PAPAZOGLU'nun kızı K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Despina PAPAZOGLU 1903 yılın da Uşak' ta doğdu Haralambos PAPAZOGLU'nun kızı Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Dimit PAPAZOGLU Yordan PAPAZOGLU'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Eleni PAPAZOGLU Manol PAPAZOGLU'nun kızı Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Elisabet PAPAZOGLU Teohari PAPAZOGLU kızı Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Evanguelia PAPAZOGLU Haralambos PAPAZOGLU'nun kızı Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Ch.J. PAPAZOGLU Mesleği: Tüccar K:İstanbul Şark Yıllığı 1916 K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985
Gavriil PAPAZOGLU Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	H. PAPAZOGLU Mesleği: Sarraf K: İstanbul Şark Yıllığı 1915
Ilia PAPAZOGLU Dimit PAPAZOGLU'nun oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Kiriaki PAPAZOGLU Yorgo PAPAZOGLU'nun kızı Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Ilias PAPAZOGLU Panayot PAPAZOGLU'nun oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Kiriakos PAPAZOGLU Lazaro PAPAZOGLU'nun oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Kiriakoula PAPAZOGLU Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Lazar PAPAZOGLU Yan PAPAZOGLU'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926

Leonidas PAPAZOGLU Iosif PAPAZOGLU'nun oğlu Atina'ya gç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Maria PAPAZOGLU Atina'ya gç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Niko PAPAZOGLU Yan PAPAZOGLU'nun oğlu Atina'ya gç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Sotiria PAPAZOGLU Yan PAPAZOGLU'nun kızı Atina'ya gç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Stavro PAPAZOGLU Haralambos PAPAZOGLU'nun oğlu Atina'ya gç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Strati PAPAZOGLU Danil PAPAZOGLU'nun oğlu Selanik'e gç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Teodosia PAPAZOGLU Yorgo PAPAZOGLU kızı Selanik'e gç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Varvara PAPAZOGLU Dimit PAPAZOGLU'nun kızı Selanik'e gç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Vasil PAPAZOGLU Panayot PAPAZOGLU'nun oğlu Atina'ya gç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Yani PAPAZOGLU 1897 yılın da Uşak' ta doğdu Stavro PAPAZOGLU'nun oğlu K: Efkarpiya Nüfus Arşivi
Yorgo ve Eftimia PAPAZOGLU Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Stamatios PAPOULIDIS 1908 yılın da Uşak' ta doğdu Manol PAPOULIDIS'in oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi
Stavroula PAPOULIDOU 1916 yılın da Uşak' ta doğdu Yordan PAPOULIDIS'in kızı Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi	Tanas PAPOULIDIS P. PAPOULIDIS'in oğlu Atina'ya gç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Pandelis PAPOULAS 1903 yılın da Uşak' ta doğdu Savvas PAPOULAS'in oğlu Selanik'e gç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi	Simeon PAPOUTSIDAKIS Stamati PAPOUTSIDAKIS'in oğlu Atina'ya gç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Dimit PARASHOS Atina'ya gç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Pandelis PARASKEVAS Mesleği: Demirci K: İstanbul şark Yıllığı 1912
Orfanos PARESOGLU Kosta PARESOGLU'nun oğlu K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Yanis Paradis Mesleği: Hırdavatçı K: Mihai'I Mihailidou'nun İzmir
Kosta PARLALI Ieremia PARLALI'nın oğlu K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Kordonboyu Ticaret Rehberi K: J.Andria- J.Nalpas'ın 1893 de ıkardığı Anadolu ve İzmir Yıllığı

Haralambos PARTHENIADIS Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Haralambos PARLALIDIS Vasil PARLALIDIS'in oğlu Selanik'e göç etmişti K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Yorgos PATIRIDIS E.PATIRIDIS'in oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926	Andon PASHALIDIS P. PASHALIDIS'in oğlu Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Eleni PAVLIDOU Prodromos PAVLIDOU'nun kızı Kökeni Simav (Sinaos) Nea Elvetia'ya göç etmiştir K: Atina Küçük Asya Araştırmaları Merkezi. K: Yunan Milli Arşivi - Atina 1926	Hrisanthi PAVLIDOU 1900 Uşak' ta doğdu PAVLIDIS Isaak kızı K: Efkarpiya Nüfus Arşivi
Minas PAVLIDIS veya PAVLIOGLU 1882 yılın da Uşak' ta doğdu Hristos PAVLIDIS'in oğlu Selanik'e göç etmiştir	PAVLIDOU Pavlou veuve Eleni Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşiv- Atina 1926
Mina PAVLIOGLU Hristo PAVLIOGLU'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Mihal PEHLIVANOGLU Uşak' ta doğdu Mesleği : Potier K: Atina Yunan Dünyası Vakfı
Iosif PEHLIDIS Pavlo PEHLIDIS'in oğlu Önce Selanik'e sonra da Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Mihal PEHLIVANIDIS Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Haralambos PEHLIVANOGLU Grigor PEHLIVANOGLU'nun oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Hristodoulo PENGOGU Kosta PENGOGU'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Ilias PETRIDIS 1913 yılın da Uşak' ta doğdu Angelos PETRIDIS'in oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985	Panayota PETRIDOU 1916 yılın da Uşak' ta doğdu Mihal PETRIDIS kızı Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985
Stasa PETROUTSO Niko PETROUTSO'nun kızı Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Urania PETSOPoulos Dimit PETSOPoulos'ın kızı Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926

Mihal PEZIROGLU Vasil PEZIROGLU'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	PIPERIDIS Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Aleksi PIPERIDIS Sarandı PIPERIDIS'in oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Haralambos PIPEROGLU 1908 yılın da Uşak' ta doğdu Aleksi PIPEROGLU'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi
Kiriaki PIPEROGLU 1900 yılın da Uşak' ta doğdu Andon PIPEROGLU'nun kızı K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985	Manol PIRPIR Hristo PIRPIR oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Eleni PIRPIR PRUSALI Dimit PIRPIR PRUSALI'nin kızı Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Haralambos PIRPIROGLU Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Katina PIRYOTI 1922 yılın da Uşak' ta doğdu Kosta PIRYOTI'nin kızı Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985	Mihal PIZIROGLU Vasil PIZIROGLU'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Vasil PIZKIROGLU Dimit PIZKIROGLU'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Anastasia PIZKIRLI Savva PIZKIRLI'nın kızı Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Pipina veya Despina PSALTAKI Kökeni Simav (Sinaos) Nea Elvetia'ya göç etmiştir. K:Atina Küçük Asya Araştırmaları Merkezi	P. REGGIO Mesleği: Halı İmalatçısı ve Tüccar Kaynak: Didot-Bottin 1903, 1920, 1922
Hristo RESSOS Dimit RESSOS'un oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Danil RODITIS 1919 yılın da Uşak' ta doğdu Andon RODITIS'in oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985
Evangelos RODITIS 1916 yılın da Uşak' ta doğdu Anastas RODITIS'in oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985	Katina RODITIS Kosta RODITIS'in kızı Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985
	Theofilos RODITIS

Margaro RODITIS 1914 yılın da Uşak' ta doğdu Hristo RODITIS'in kızı Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985	1907 yılın da Uşak' ta doğdu Anastas RODITIS'in oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985
Yorgos RODITIS 1912 yılın da Uşak' ta doğdu Anton RODITIS'in oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985	Neoclis RODOKANAKIS Mesleği: 1893 yılı Osmanlı Bankası Müdürü K: J.Andria- J.Nalpas'ın 1893 de çıkardığı Anadolu ve İzmir Yıllığı
Anastasia RODOSLU Kökeni Rodos K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Vasil ROMANOS Anastas ROMANOS'un oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Hristo ROSSOS Dimit ROSSOS'in oğlu K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Vankel SAÇLIOGLU 1880 yılın da Uşak' ta doğdu 1913 yılın da Uşak' ta öldü. Aleksi SAÇLI'nın oğlu Rum Mahallesi No: 72 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002
SAKALI Etait proprietaire de la mine d'amiante de Banaz (environs d'Usak), assosie K:Atina Küçük Asya Araştırmaları Merkezi	Vasil SAKALIOGLU 1869 yılın da Uşak' ta doğdu 1913 yılın da dans öldü Yorgi ile Eleni SAKALIOGLU'nun oğlu Rum Mahallesi No:87 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002
Vaynos SAKALIOGLU Yani SAKALOGLU oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Aleksi SAKALIOGLU 1912 yılın da Uşak' ta doğdu 1913 yılın da Uşak' ta öldü Yorgi ile Kiriaki SAKALIOGLU'nun oğlu Rum Mahalle islice Caddesi, No: 398 K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Savvas SAKARIDIS Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Anastasia ŞAKIRLIOGLU Iakov ŞAKIRLIOGLU'nun kızı Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Fotini SAKIZLIOGLU KostaSAKIZLIOGLU kızı Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Anastasia SAKIZOGLU 1888 yılın da Uşak' ta doğdu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985

<p>Avraam SAKIZOGLU Efkarpiya'da KAFECI Avraam diye de bilinir. 1915 yılın da Uşak' ta doğdu Iakovos SAKIZOGLU'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985</p>	<p>Eleni SAKIZOGLU 1913 yılın da Uşak' ta doğdu Simeon SAKIZOGLU'nun kızı Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985</p>
<p>Iakovos SAKIZOGLU 1880 yılın da Uşak' ta doğdu Yorgo SAKIZOGLU'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985</p>	<p>Kiriako SAKIZOGLU Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Niko SAKIZOGLU 1918 yılın da Uşak' ta doğdu Iakovos SAKIZOGLU'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985</p>	<p>Mihal SAMIOTAKIS Yorgo SAMIOTAKIS'in oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Marina SAMSOD Samsun kökenlidir. Iosif SAMSOD'un kızı Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Dimit SANCAKLIOTIS Yan SANCAKLIOTIS'in oğlu K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Yorgo SAPUNCOPOULOS Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Anastas SARAÇ Petro SARAÇ'ın oğlu K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>SARAF Grigor DIMITOGLU SARAF Iliya DIMITOGLU'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Kosmas SARAFIDIS Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Anton SARAFUGLU Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Eleni SARAFUGLU 1916 yılın da Uşak' ta doğdu Kosta SARAFUGLU'nun kızı Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985</p>

Hristo SARAFUGLU 1903 yılın da Uşak' ta doğdu Dimit SARAFUGLU'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985	Komsa SARAFUGLU Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926 Margarita SARAFUGLU 1914 yılın da Uşak' ta doğdu Vasil SARAFUGLU'nun kızı Selanik'e göç etmiştir
Kosta SARAFUGLU Dimit SARAFUGLU'nun oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	
	K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985
Niko SARAFUGLU 1917 yılın da Uşak' ta doğdu Dimit SARAFUGLU'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985	Panayot SARAFUGLU Yan SARAFUGLU'nu oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
	Zinovia SARAFUGLU Panayot SARAFUGLU'nun kızı Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Stavros SARAFUGLU 1902 yılın da Uşak' ta doğdu Dimit SARAFUGLU'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985	Dimit SARAİDAROGLU Uşak' ta doğdu. Atina'ya göç etmiştir K:Atina Yunan Dünyası Vakfı K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Marigo SARAFHRISTOGLU Dimit SARAFHRISTOGLU'nun kızı Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Manol SARI Yorgo SARI'nın oğlu Atina'ya göç etmiştir
Alexandra SARAİDAROPOULOU 1916 yılın da Uşak' ta doğdu, 1997 yılın da öldü Dimit SARAYDAROGLU'nun kızı K:Atina Yunan Dünyası Vakfı	Isaia SARAYDAROGLU 1914 yılın da Uşak' ta doğdu Dimit SARAİDAROGLU'nun oğlu K: Atina Yunan Dünyası Vakfı

<p>Maria SARAİDAROPOULOU</p> <p>1918 yılın da Uşak' ta doğdu,</p> <p>1954 yılın da öldü</p> <p>Dimit SARAİDAROGLU'nun kızı</p> <p>K:Atina Yunan Dünyası Vakfı</p>	<p>Pandelemon SARAIDARIS</p> <p>1921 yılın da Uşak' ta doğdu</p> <p>Dimit SARAİDAROGLU'nun oğlu</p> <p>K:Atina Yunan Dünyası Vakfı</p>
<p>Despina SARAYCI</p> <p>Mina SARAYCI'nın kızı</p> <p>Atina'ya göç etmiştir</p> <p>K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Vasil SARDISKIS</p> <p>Kökeni Sardes(Salihli – Sard)</p> <p>Dimosten SARDISKIS'in oğlu</p> <p>Atina'ya göç etmiştir</p> <p>K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Isidor SARI</p> <p>Yan SARI'nın oğlu. Atina'ya göç etmiştir</p> <p>K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Manol SARI</p> <p>Yorgo SARI'nın oğlu, Atina'ya göç etmiştir</p> <p>K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Yan SARIBALOGLU</p> <p>Pandeli SARIBALOGLU'nun oğlu</p> <p>Atina'ya göç etmiştir</p> <p>K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Eleni SARIKIRIAKOGLU</p> <p>Yordan SARIKIRIAKOGLU'nun kızı</p> <p>Selanik'e göç etmiştir</p> <p>K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Yorgo SARIYANOGLU</p> <p>Haralambos SARIYANOGLU'nun oğlu</p> <p>Selanik'e göç etmiştir</p> <p>K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Dimit SARLIOGLU</p> <p>Atina'ya göç etmiştir</p> <p>K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Andon ŞAŞLI</p> <p>Anastas ŞAŞLI'nın oğlu</p> <p>Atina'ya göç etmiştir</p> <p>K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Kosta ŞAŞLIOGLU</p> <p>Mihal ŞAŞLIOGLU'nun oğlu</p> <p>Atina'ya göç etmiştir</p> <p>K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Andromaque ŞAŞLOGLU</p> <p>1882 yılın da Uşak' ta doğdu</p> <p>Heraclee 1923 (Girit) göç etmiştir.</p> <p>K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Eleni ŞAŞLOGLU</p> <p>1909 Uşak' ta doğdu</p> <p>Heraclee (Girit) göç etmiştir</p> <p>K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Beni ŞAŞLIOGLU</p> <p>Yorgo ŞAŞLIOGLU'nun kızı</p> <p>Atina'ya göç etmiştir</p> <p>K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Andrea ŞAŞLIOGLU</p> <p>Aleksi ŞAŞLIOGLU oğlu</p> <p>Atina'ya göç etmiştir</p> <p>K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Mihal ŞAŞLIOGLU</p> <p>Yan ŞAŞLIOGLU'nun oğlu</p> <p>Selanik'e göç etmiştir</p> <p>K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Mihal ŞAŞLIOGLU</p> <p>Anastas ŞAŞLIOGLU oğlu</p> <p>Atina'ya göç etmiştir</p> <p>K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>

Vasil ŞAŞLOGLU Yan ŞAŞLIOĞLU'nun oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Dimit ŞAŞLOGLU Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Savvas SAVAĞLU SAVA DAYI diye de bilinir. Mesleği: Fabricant de mastiha, de raki et d'autres boissons K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985	Manol SAVAĞLU 1870 yılında Uşak' ta doğdu Thomas SAVAĞLU oğlu K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985
Vassilis SAVVAĞLU 1895 yılın da Uşak' ta doğdu leremia SAVVAĞLU'nun oğlu K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985	SAVOPOULOS Dimit Savva SAVOPOULOS'un oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Kiriaki SAVVOPOULOS 1903 yılın da Uşak' ta doğdu leremia SAVVOPOULOS'ın kızı K:Efkarpiya kayıtları 2003	Manol SAVVOPOULOS doğdu1910 Uşak' ta Thomas SAVVOPOULOS'un oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985
Panayota SAVVOPOULOS 1908 yılın da Uşak' ta doğdu Tanas SAVVOPOULOS'ın kızı Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985	Sofia SAVVOPOULOS 1922 yılında doğdu Iosif SAVVOPOULOS'un kızı Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985
Thomas SAVVOPOULOS 1870 yılın da Uşak' ta doğdu Savvas SAVVOPOULOS'ın oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985	Mihal SAVROĞLU Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Despina ŞEİTANOĞLU Niko ŞEİTANOĞLU'nun kızı K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Savvas ŞEKERİDİS K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Yan SEFERİADİS Zaharia SEFERİADİS 'ın oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Dimit SEFEROĞLU Savva SEFEROĞLU'nun oğlu Önce Selanik'e sonra da Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Niko SELLİDİS Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Stamatia SEMİSECİOĞLU Hristo SEMİSECİOĞLU'nun kızı Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926

Vasilia ŞEMMELI Selanik'e göç etmiştir K: Tangaloglu Koula'nın Arşivi	Kosta SERUTKAS X. SERITKAS'ın oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Yorgo SERVETOPOULOS Komninos SERVETOPOULOS'ın oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Tanas SEVASTOPOULOS Yorgo SEVASTOPOULOS'un oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Nikolas SFINIDIS Yorgo SFINIDIS'in oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Yorgo SIDIRIDIS Andon SIDIRIDIS'in oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
SIDNEY LA FONTAINE Levantin ayant habite Uşak Mesleği: Halı İmalatçısı S: Didot-Bottin 1903, 1920, 1922	Anastas SIGANOGLU Onoufrios SIGANOGLU'nun oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Savvas SIKARIDIS Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Yordan SILLENLIDIS 1868 Uşak' ta doğdu Vasil SILLENLIDIS'in oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi
Maria SILLENLIDOU 1872 yılın da Uşak' ta doğdu Isaak SILLENLIDIS'in kızı Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi	Dimit SILELIDIS Yorgo SILELIDIS'in oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Efthalia SIMEON USTA Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Katina SIMEONIDOU 1888 yılın da Uşak' ta doğdu Hristo SIMEONIDIS'in kızı Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985
Kosta SIMEONIDIS Simeon SIMEONIDIS'in oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Petros SIMEONIDIS S. SIMEONIDIS'in oğlu K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Yan SIMEONIDIS S. SIMEONIDIS'in oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Vassilis SIMEONIDIS 1915 yılın da Uşak' ta doğdu Simeon SIMEONIDIS'in oğlu K: Efkarpiya Nüfus Arşivi

<p>Maria SIMEONOGU Iakov SIMEONOGU'nun kızı Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Simeon SIMEONOGU 1880 yılın da Uşak' ta doğdu Vasil SIMEONOGU'nun oğlu Önce Atina sonra da Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Elisabeth SIMITCIOGLU Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Fotio SIMITCIOGLU Niko SIMITCIOGLU'nun oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Leonidas SIMITCIOGLU Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>L. SIMITOGLU Mesleği: Rakı, şarap imalatçısı K:İstanbul Şark Yıllığı</p>
<p>Marigo SIMIZOGLU Haralambos SIMIZOGLU'nun kızı Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Vasil SIMOGLU Yorgi SIMOGLU' oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>SINGELIS Niko Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>SINODINOU (Bilinen adı) Mesleği: Aktris K: Renseignements recueillis Nea Efkarpia</p>
<p>Aleksi SIRINIS Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>G. SIRINIS A Mesleği: Tüccar K: İstanbul Şark Yıllığı 1915 K: Mihai'I Mihailidou'nun İzmir Kordonboyu Ticaret Rehberi</p>
<p>Katina SIRMALI Stavri SIRMALI'nın kızı Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Kiriakos SIRMALIOGLU K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Vasil SMIRKIOTOPOULOS Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Mihal SMIRLIOGLU İzmir kökenlidir. Yorgo SMIRLIOGLU oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Mihal SMIRNIDIS 1881 yılın da Uşak' ta doğdu Yorgo SMIRNIDIS'in oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpia Nüfus Arşivi- 1985</p>	<p>Anastasia SMIRNIDOU 1900 yılın da Uşak' ta doğdu Yordan SMIRNIDIS'in kızı Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpia Nüfus Arşivi- 1985</p>

<p>Kleanthi SMIRNI Panayot SMIRNI'nin kızı Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Mihal SMIRNIDIS veya SMIRNOGLU Tren garı yakınında otel işletmektedir. K: Kula Tangaloglu'nun Arşivi K: Efkarpia Nüfus Arşivi- 1985 K: Pandazis Pandazoğlu</p>
<p>Kalliopi SMIRNIOTI Andrea SMIRNIOTI'nin kızı Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Yorgia SODROPOULOU Panayot SODROPOULOS'un kızı Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Kofsa SOFOGLU Mesleği: Boulanger K: Efkarpia Nüfus kayıtları</p>	<p>Spiros SOKRATOGLU veya TSIGARAS Önce Atina'ya sonra da Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Agathoniki SOTIROGLU S. SOTIROGLU'nun kızı Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Vasil SOTIROGLU Sotir SOTIROGLU'nun oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Dimit, SOTIROPOULOS Niko SOTIROPOULOS'un oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Dia SOUSLOGLU Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Yorgo SPANOUDAS Yan SPANOUDAS'ın oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Yorgo SPAREALIDIS Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Livanos SPIRIDON Todor SPIRIDON'un oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Spiridon SPIRIDIS 1890 yılın da Uşak' ta doğdu 1960 yılın da Nikaia (Le Pirede) öldü. Angueliki'nin kocası 1895 Aydın doğuml Katirli (Aydın) K:Atina Yunan Dünyası Vakfı</p>
<p>Vassiliki SPIROGLU K: Atina Yunan Dünyası Vakfı</p>	<p>Anastasia SPIROGLU V. SPIROGLU'nun kızı Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Hristo SPIROGLU S. SPIROGLU'nun oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Kiriako SPIROGLU Efraim SPIROGLU'nun oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>

Lukas SPIROGLU Yorgo SPIROGLU'nun oğlu Mesleği: Commerçant Atina'ya gç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926 K:1888–1889. İzmır Takvim ve Rehberi	Dimit STAMATIADIS Stamat STAMATIADIS'in oğlu Atina'ya gç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Georgios STAMATIADIS Evanguelia STAMATIADOU'nun oğlu Atina'ya gç etmiştir K:Atina Yunan Dünyası Vakfı	Anna STAMATOGLU Yorgo STAMATOGLU'nun kızı Atina'ya gç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Despina SPARTALI 1905 yılın da Uşak'ta doğdu İlia SPARTALI'nın kızı Selanik'e gç etmiştir. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985	SPARTALI Despina Kiriako SPARTALI'nın kızı Atina'ya gç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
SPARTALI Eleni 1880 Uşak doğumlu Panayot SPARTALI'nın kızı K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985	İlia SPARTALI 1919 yılın da Uşak'ta doğdu Grigor Spartali'nin oğlu Selanik'e gç etmiştir. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985
Marina SPARTALI Yorgo SPARTALI'nın kızı Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Yan SPARTALI 1898 yılın da Uşak'ta doğdu Grigor SPARTALI'nın oğlu Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985
Anestis SPARTALIOGLU Uşak'ta doğdu. 1889 yılın da Girit'te öldü. Giorgos SPARTALIOGLU'nun oğlu. K: Niki Spartali (Girit)	Eli SPARTALIOGLU Uşak doğumlu. 1970 yılın da Girit'te öldü K: Niki Spartali (Girit)
Grigori SPARTALIOGLU 1878 yılın da Uşak'ta doğdu. Konstantinos SPARTALIOGLU'nun oğlu. K: Niki Spartali (Girit)	İlias SPARTALIOGLU 1918 veya 1919 yılın da Uşak'ta doğdu Grigori SPARTALIOGLU'nun oğlu K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985
Ioannis SPARTALIOGLU 1898 yılın da Uşak'ta doğdu. 1985 yılın da Efkarpiya'da öldü Grigori SPARTALIOGLU Menuisier K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985	Karina SPARTALIOGLU Uşak doğumlu Piree'ye göç etmiştir.

K: Niki Spartali (Girit)	K:Niki Spartali (Girit)
Olga SPARTALIOGLU Uşak' ta doğdu 1986 yılın da Girit' de öldü. Giorgos SPARTALIOGLU'nun kızıdır. Kaynak: Niki Spartali (Girit)	Yorgo SPARTALIOGLU. Spartali diye bilinir. Köste SPARTALIOGLU'nun oğlu Önce Atina'ya sonra da Hrisi-Akti (Girit) göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926 K: Niki Spartali(Girit)
SPARTALIOGLU Stefanos Uşak' ta doğdu Atina'ya göç etmiştir K: Niki Spartali (Girit)	Annitsa STAMATIADOU 1886 yılın da Uşak' ta doğdu Niko STAMATIADIS kızı. Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985
Stamat STAMATOGLU Pandeli STAMATOGLU'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Mihal STAMATOPOULOS Stamation STAMATOPOULOS'un oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Anastas STAVRIDIS Irakleos STAVRIDIS'in oğlu Önce Atina'ya sonra da Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Marina STAVRIDIS Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Mihal STAVRIDIS Stavri STAVRIDIS'in oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Stavro STAVRIDIS Yani STAVRIDIS'in oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Thomas STAVRIDIS Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	STAVRAKI (Bilinen adı) 1899 yılın da Uşak' ta doğdu Stavro ile Ele'ni STAVRAKI'nin oğlu Rum islice Mahalesi Mahallesi No: 148 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002
Stavro STAVROGLU Todor STAVROGLU'nun oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Maria STEFANAKI Tanas STEFANAKI'nin kızı Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Maria STEFANIDOU Spiridona STEFANIDI kızı Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Odise'as STEFANIDIS Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Todor STEFANIDIS Yorgo STEFANIDIS'in oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Anton STEFANOGLU veya STEFANIDIS Haralambos STEFANOGLU'un oğlu Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926

<p>STEFAN EFENDİ Mesleği: Ziraat Bankasında Muhasebe memuru ve Nafia Komisyonu üyesi</p> <p>K: Bursa Vilayet Salnamesi 1908</p>	<p>STERIANOS 1882 yılın da Uşak' ta doğdu Haralambos ile Konstandinia STERIANOS'un oğlu Rum Mahallesi No: 128 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002</p>
<p>Panayot STILLIANIDIS 1918 yılın da Uşak' ta doğdu. Mihal STILLIANIDIS'in oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi</p>	<p>Pinelopi STILIANIDOU 1883 yılında Uşak' ta doğdu StavrosSTILIANIDIS'in kızı Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985</p>
<p>STILIANOU Melpomeni et ses enfants Mihal STILIANOU'un kızı Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Yani STILLOS Yani STILLOS'un oğlu. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>Isidoros STIRIS Yan STIRIS'in oğlu. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.</p>	<p>STRATIOGLU (Bilinen adı) 1874 yılın da Uşak' ta doğdu. Strati ile Evanthia STRATIOGLU'nun oğlu. Rum Çarsı No: 81. K: Uşak Nüfus Arşivi 2002.</p>
<p>Avraam STRATOGLU Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>	<p>Kosta STROUTZAS Xenophon STROUTZAS'nun oğlu. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.</p>
<p>Yorgo SUSANIDIS Mihal SUSANIDIS'in oğlu. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.</p>	<p>İlia TAHMİNCİ Panayot TAHMİNCİ'nin oğlu. Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926</p>
<p>P. TAHMİNCIOGLU Mesleği : Rakı-Şarap imalatçısı. K:İstanbul Şark Yıllığı 1912</p>	<p>Savva TAHMİNCIOGLU Yani TAHMİNCIOGLU'nun oğlu. Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.</p>
<p>Vasil TAKŞAROGLU 1875 yılın da Uşak' ta doğdu Syros TAKŞAROGLU'nun oğlu. (Bilinen adı) Olympia Rum Çarsu Caddesi No: 116 Mesleği: Dülger K: Uşak Nüfus Arşivi 2002</p>	<p>Yani TANISKİDİS K: Atina Yunan Dünyası Vakfı.</p>
<p>Kula TANKALOGLU Kökeni Bafra K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985.</p>	<p>Vassilis TATAROGLU 1890 yılın da Uşak' ta doğdu Mesleği : Cordonnier K:Atina Küçük Asya Araştırmaları Merkezi</p>

AnastasTATOGLU TATOGLU Yorgo'nun oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Marie TAZIOGLU Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Evange TEKELOGLU Yani TEKELOGLU'nun kızıdır. Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Fotini TEKELOGLU Andrea TEKELOGLU'nun kızı Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Sofia TEKELOGLU 1910 yılında Uşak'ta doğdu Andrea ile Theophania TEKELOGLU'nun kızı K: Kostas Pandazoğlu'nun Ailesi	Angeliki TENEKECİ 1911 yılında Uşak'ta doğdu Mihal TENEKECİ'nin kızı Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi1985
Elisabet TENEKECİ Todor TENEKECİ'nin kızı Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Hariklia TENEKECİ 1903 yılında Uşak'ta doğdu Ilia TENEKECİ kızı Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi
Strati TENEKECİ 1897 yılında Uşak'ta doğdu Vasil TENEKECİ'nin oğlu önce Selanik'e sonra da Atina'ya göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985	Stavro TENEKECİ 1908 yılında Uşak'ta doğdu Vasil TENEKECİ'nin oğlu önce Selanik'e sonra da Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926 K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985
Panayota TENEKECIOGLU 1890 yılında Uşak'ta doğdu Haralambos TENEKECIOGLU'nun kızı Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpiya Nüfus Arşivi- 1985	Murad TEOLOGOU Midilli (Lesbos) 'ye göç etmiştir. K: Kostas Pandazoğlu'nun Arşivi.
Yorgos TERZIBAŐIOGLU Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Mihal TEREBEKOGLU Lakabı GÜZEL Mihal Yani TEREBEKOGLU'nun oğlu K: Efkarpiya Nüfus Arşivi1985
Niko TERZİ Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Despina TERZIBAŐOGLU Yorgo TERZIBAŐOGLU'nun kızı. Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926

Kiriakos TERZIBAŞOĞLU 1902 yılında Uşak'ta doğdu Atina'ya göç etmiştir 1996 yılında Atina'da öldü. K: Grigoris Pandazoglu	Yorgos TERZIBAŞOĞLU Loukas TERZIBAŞOĞLU'nun oğlu K: Grigoris ve Stratou Pandazoglu
Evangelos TERZIBAŞOĞLU Kiriakos TERZIBAŞOĞLU'nun kızı. Uşak'ta doğdu. K: Grigoris Pandazoglu	TERZIBAŞOĞLU Anastasia Uşak'ta doğdu. Kiriakos TERZIBAŞOĞLU'nun kızı. K: Grigoris Pandazoglu
TERZIBAŞOĞLU Loukas Louka USTA diye bilinir Uşak'ta doğdu S: Grigoris Pandazoglu	Olga TERZIBAŞOĞLU Agapi TERZIBAŞOĞLU'nun kızı Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Savvas TETIOĞLU Yanako TETIOĞLU'nun oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Stamat TETIOĞLU Manol TETIOĞLU'nun kızı Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Thomas TETIOĞLU Yani TETIOĞLU'nun oğlu K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Hristos THEODORIDIS Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpia Nüfus Arşivi
Yani THEODORIDIS Dimit THEODORIDIS'in oğlu Önce Selanik'e sonra da Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Yorgo THEODORIDIS Dimit THEODORIDIS'in oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Yorgi THEODOROPOULOS Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Theodosia THEODOSIADIS Yani THEODOSIADIS'in oğlu Selanik'e göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926
Stavrula THEOFANOU 1916 yılında Uşak'ta doğdu. Niko THEOFANOS'un kızı. Selanik'e göç etmiştir K: Efkarpia Nüfus Arşivi- 1985	M. THEOCHARIDIS Mesleği: Instituteur a l'Ecole Elementaire des Rums K: İzmir 1890. Takvim ve Yıllığı – İskenderiye'de basılmış
Ilias THEOLOGOU Yani THEOLOGOU'nun oğlu. Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926	Stavri THEOLOGLOU Th. THEOLOGLOU'nun oğlu. Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.
St. H.G. THEOLOGLU Mesleği : Forgeron et Verrier K: İstanbul Şark Yıllığı 1912	Dimit THEOLOSOĞLU Yorgi THEOLOSOĞLU'nun oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926

<p>Tsidoro THOMASI</p> <p>Mesleği: Halı Tüccarı</p> <p>K: J.Andria- J.Nalpas'ın 1893 de çıkardığı Anadolu ve İzmir Yıllığı.</p>	<p>İrini TOLOZOGLU</p> <p>Yorgo TOZOLOGLU'nun kızı.</p> <p>Selanik'e göç etmiştir.</p> <p>K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.</p>
<p>Mihal TOMBALOGLU</p> <p>Atina'ya göç etmiştir.</p> <p>K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.</p>	<p>Mina TOMBALOGLU</p> <p>Atina'ya göç etmiştir.</p> <p>K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.</p>
<p>TOMBANOGLU Paraskevi</p> <p>Dimit TOMBALOGLU'nun kızıdır.</p> <p>Selanik'e göç etmiştir.</p> <p>K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.</p>	<p>Yorgi TOMAOGLU</p> <p>Doğum 1869 Uşak</p> <p>Zooula -Torna TOMAOGLU çiftinin oğludur.</p> <p>Mesleği: Kasap</p> <p>Rum Çarsu Caddesi No: 112</p> <p>K: Uşak nüfus Müdürlüğü 2002</p>
<p>Mihal TOMBEOGLU</p> <p>Doğum 1883 Uşak</p> <p>Dimit TOMBEOGLU'nun oğlu</p> <p>Selanik'e göç etmiştir.</p> <p>K: Efkarpiya Nüfus Arşivi1985.</p>	<p>Angela TOMBEOGLU</p> <p>Doğum1900 Uşak</p> <p>Hristo TOMBEOGLU 'nun kızıdır.</p> <p>Selanik'e göç etmiştir.</p> <p>K: Efkarpiya Nüfus Arşivi1985.</p>
<p>Dimit TOMBEOGLU</p> <p>Ne en... yılındaUşak</p> <p>Mesleği: Marangoz</p> <p>Selanik'e göç etmiştir.</p> <p>K: Ekarpia Sosyal Hizmetler</p>	<p>Mihalis TOMBEOGLU</p> <p>Doğum 1883 Uşak</p> <p>Dimit TOMBEOGLU oğludur.</p> <p>Mesleği: Marangoz</p> <p>Selanik'e göç etmiştir.</p> <p>K: Ekarpia Sosyal Hizmetler</p>
<p>Ioakim TOMBEYOGLU</p> <p>Atina'ya göç etmiştir.</p> <p>K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.</p>	<p>Aleksi TOMBOGLU</p> <p>Yani TOMBOGLU' oğludur</p> <p>Atina'ya göç etmiştir.</p> <p>K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.</p>
<p>TOMBOGLUA</p> <p>K: Mihai'I Mihailidou'nun İzmir Kordonboyu Ticaret Rehberi.</p>	<p>Yorgia TOMBOGLU</p> <p>Panayiotou TOMBOGLU 'nun kızıdır.</p> <p>Atina'ya göç etmiştir.</p> <p>K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.</p>
<p>Georgios TOPAL</p> <p>Selanik'e göç etmiştir.</p> <p>K: Efkarpiya Nüfus Arşivi1985.</p>	<p>TOPAL Marigo MANOKOGLU</p> <p>TOPAL Stamat MANOKOGLU 'kızıdır.</p> <p>Selanik'e göç etmiştir.</p> <p>K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.</p>

Panayota TOPALOGLU Mina TOPALOGLU'nun kızıdır. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.	Yordan TOSEMACIOGLU Yorgo TOSEMACIOGLU'nun oğludur. Önce Atina'ya sora da Selanik' göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.
Aikaterini TRIANOGLU Dimit TRIANOGLU'nun kızıdır. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.	Ch. TRIANDOGLU Mesleği: Terzi S: İstanbul Şark Yıllığı 1915
Elisabet TRIANDOGLU Kosta TRIANDOGLU kızıdır. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.	Kiriakitsa TRIANDOGLU Hristo TRIANDOGLU'nun kızıdır. Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.
Mina TRIANDOGLU Haralambos TRIANDOGLU oğludur. Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.	Manol ve ya Çakiris TSAKIRIS Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.
Yordan TSAKIRIS Theologo TSAKIRIS 'in oğlu Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.	Mihal TSAKIROGLU Yorgo TSAKIROGLU'nun oğludur. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.
Eleni TSAKIROGLU Mihal TSAKIROGLU'nun kızıdır. Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.	Nikolaos TSATSOGLU Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.
Parthenia TSIMOYANNI Petro TSIMOYANNI'nin kızıdır. Önce Atina'ya sonra da Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.	Maria TSINAZ ve ya TSINOS Vasil TSINAZ 'ın kızıdır. Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.
Aleksi TSINOS Angelos TSINOS'un oğludur. Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.	Grigorios TSINOS Kökeni Salihli (Macedoine) Doğum yeri Uşak Selanik'e göç etmiştir. K: Tsinos Dimitros, mon cousin
Eleftheros TSINOS Doğum 1898 Uşak Angelos TSINOS 'un oğludur. Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpia Nüfus Arşivi 1985.	Eleni TSINO Doğum 1888 Uşak Yorgo TSINO 'nun kızıdır. Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpia Nüfus Arşivi- 1985
Kalliopi TSINO Doğum 1900 Uşak Thomas TSINO'nun kızı Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpia Nüfus Arşivi-1985.	Maria TSINO Doğum 1912 Uşak Vasil TSINO'nun kızıdır. Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpia Nüfus Arşivi-1985.

<p>Mana TSINO Doğum 1893 Uşak Eftim TSINO'nun kızıdır. Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi-1985.</p>	<p>Stelio TSINOS Angeli TSINOS'un oğlu K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.</p>
<p>TSINOS Themistoklis 1918 yılında Uşak'ta doğdu Angelos TSINOS'un oğlu Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi1985.</p>	<p>TSINOS Vasil 1900 Uşak doğumlu Angelos TSINOS'un oğlu Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi1985.</p>
<p>Savvas TSIRAKOGLU MINARETCI diye de bilinir. Selanik'e göç etmiştir. K: Renseignements recueillis a Efkarpiya</p>	<p>Isaak TSINOGLU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.</p>
<p>Ilias TSOLOZIDIS HALAÇI diye de bilinir. Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi-1985.</p>	<p>Efdoxia TSOUREKO 1915 Uşak doğumlu Kostas TSOUREKOS'un kızıdır. Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi1985.</p>
<p>Tanas TUFUFUOGLU Torna TUFUFUOGLU'nun oğludur. Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.</p>	<p>Georgios TULUMOGLU Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi1985.</p>
<p>Anastasia TUMBOGLU 1915 yılında Uşak'ta doğdu Yorgo TUMBOGLU'nun kızıdır. Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi-1985.</p>	<p>Ilia TUMBOGLU Doğum 1915 Uşak Yorgo TUMBOGLU'nun oğludur. Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi1985.</p>
<p>Kiriakos TUMBOGLU Uşak doğumludur. Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi1985.</p>	<p>TUMBOGLU Mana Doğum 1913 Uşak Panayot TUMBOGLU'nun kızıdır. Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi1985.</p>
<p>Mihal TUMBOGLU 1901 yılında Uşak'ta doğdu Yorgo TUMBOGLU'nun oğludur. Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi1985.</p>	<p>Nazine TUMBOGLU Doğum 1908 Uşak Kiriakos TUMBOGLU'nun kızıdır. Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi1985.</p>
<p>Panayot TUMBOGLU Uşak doğumludur. Mesleği: Marangoz Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi1985.</p>	<p>Sofia TUMBOGLU Todor TUMBOGLU'nun kızıdır. Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.</p>

<p>Stavros TUMBOGLU Doğum 1904 Uşak Yorgo TUMBOGLU'nun oğludur. Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpia Nüfus Arşivi1985.</p>	<p>Todor TUMBOGLU Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.</p>
<p>Vasil TUMBOGLU 1895 yılında Uşak'ta doğdu Yan TUMBOGLU'nun oğludur. Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpia Nüfus Arşivi1985.</p>	<p>Yorgo TUMBOGLU Mihal TUMBOGLU'nun oğludur. Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.</p>
<p>Angeliki TÛTÛNCIOGLU Strati TÛTÛNCIOGLU 'nun kızıdır. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.</p>	<p>Eleni TZANI Doğum 1881 Uşak Dimit TZANI'nin kızıdır. Selanik'e göç etmiştir. K: Efkarpia Nüfus Arşivi-1985.</p>
<p>VAFIADIS Yan Dimit VAFIADIS 'in oğludur. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.</p>	<p>Murad VALI AndreaVALI'nin oğlu Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.</p>
<p>Meletina VALSAMIDOU Nikolaos VALSAMIDOS'un kızıdır. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.</p>	<p>VANKELOGLU (Prenom inconnu) Doğum 1877 Uşak. Vankel- Eleni VANKELOGLU'nun oğludur. Mesleği: Baharatçı Rum Çarşu Caddesi No: 130 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002</p>
<p>VANKELOGLU (Prenom inconnu) 1872 yılında Uşak'ta doğdu Vankel-Eleni VANKELOGLU çiftinin oğludur. Mesleği: Kafe işleticisi İstasyon Caddesi No: 99 K: Uşak Nüfus Arşivi-2002</p>	<p>VASIL (Bilinen adı) Doğum 1870 Uşak David ve Sultana VASIL çiftinin oğludur. Çarşu Caddesi No: 147 K: Uşak Nüfus Arşivi 2002</p>
<p>Mana VASILIOU Tsinos VASILIOS 'in oğludur. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.</p>	<p>Katina VASILIOU HAKİM Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.</p>
<p>VASILOGLU G. ne yılındaUşak Mesleği: Demirci Selanike göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926. K: İstanbul Şark Yıllığı -1915</p>	<p>VASILOGLU Haralambos Doğum 1915 yılındaUşak Selanike göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.</p>
<p>Kostas VASILOGLU 1921 Uşak doğumlu Selanike göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.</p>	<p>Efthalia VASILOGLU Ilia VASILOGLU'nun kızıdır. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.</p>

Haralambos VASILOGLU Vasilios VASILOGLU 'nun oğludur. Önce Atina'ya sonra da Selanik'e göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926. K: D'apres un certificat (Salonique)	Anastasia VASILOGLU Haralambos VASILOGLU'nun kızıdır. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.
Kosta VASILOGLU 1921 Uşak doğumlu Isaak VASILOGLU'nun oğludur. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.	Manol VASILOGLU Doğum 1915 a Uşak Haralambos VASILOGLU'nun oğludur. Selanike göç etmiştir. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi-1985
Savv VASILOGLU Refugies yılındaSalonique K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.	Sofia VASILOGLU Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.
VASILOGLU Yorgo Haralambos VASILOGLU Selanike göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.	VENITSANAKI Smaragda Doğum 1893 a Uşak Kosta VENITSANAKI'nın kızıdır. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi-1985.
Anastasia VOLKA 1900 Uşak doğumlu Kosta VOLKA'nın kızıdır. Selanike göç etmiştir. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi1985.	Anastasia VOUKALI Önce Selanik'e sonra da Atina'ya yerleşmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.
Tanas VOULONIS O.VOULONIS 'in oğludur. Selanike göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.	Yan VOURGARIS Hristo VOURGARIS 'in oğludur. Atina'ya göç etmiştir. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.
Eleni YAKSOGLU Mihal YAKSOGLU oğlu Atina'ya göç etti K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.	Despina ve Athina YAVROGLU Kökeni Simav (Sinaos) dır K: Atina Küçük Asya Araştırmaları Merkezi
Yani YISONUSOGLU Selanik'e göç etti. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi1985.	Maria YISONUSOGLU 1915 Uşak doğumlu Yani YISONUSOGLU kızı Selanik'e göç ett. K: Efkarpiya Nüfus Arşivi1985.
Kaplan ZAFIROGLU Selanik'e göç etti. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.	Ifiyenia ZAFIROPOULOU B. ZAFIROPOULO'nun kızı Atina'ya göç etti K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.
Despina ZAHARIADOU Manol ZAHARIADIS'in kızı K: Efkarpiya Nüfus Arşivi1985.1	Eleni ZAHARIADOU Yunan ZAHARIADIS 'in kızı Atina'ya göç etti K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.

Isaak AHARIADIS Selanik'e göç etti. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.	ZAHARIADIS Lambros Nikoli ZAHARIADIS'in oğlu Atina'ya göç etmiştir K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.
Grigor ZAHAROPOULOS Kosta ZAHAROPOULO'nun oğlu Atina'ya göç etti K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.	Paraskevi ZAHAROPOULOU Kosta ZAHAROPOULOS 'un kızı K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.
ZARAVINOU Ilektra P.ZARAVINOS un kızı Atina'ya göç etti K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.	Anastas ZEYBEKOGLU Lazar ZEYBEKOGLU'nun oğlu Selanik'e göç eti. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.
ZEYBEKOGLU Adamandia-Anthi K: Atina Yunan Dünyası Vakfı	Anestis ZEYBEKOGLU Uşak doğumlu K: Atina Yunan Dünyası Vakfı
Lazaros ZEYBEKOGLU Uşak doğumlu Uşak 'ta öldü K: Atina Yunan Dünyası Vakfı	Panayoti ZEYBEKOGLU Doğum 1912 Uşak 1991 yılında Selanik'te öldü K: Atina Yunan Dünyası Vakfı
Stamatia ZEYBEKOGLU ZEYBEKOGLU Hristoforo nun kızı Atina'ya göç etti sonra da selanik'e K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.	Spiridon ZEYBEKOGLU Uşak doğumlu K: Atina Yunan Dünyası Vakfı
Yorgo ZEYBEKOGLU Haralambos ZEYBEKOGLUun oğlu Selanik'e göç ett. K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.	Yorgo ZEYISTIROGLU Haralambos ZEYISTIROGLUnun oğlu Atina'ya göç etti K: Atina Yunan Dünyası Vakfı
Isaia ZOSANOPOULOS Atina'ya göç etti K: Yunan Milli Arşivi- Atina 1926.	

SONUÇ

Kostas Pandazoğlu'nun "Vatan Vatanım Ma Patrie Uşak" adlı eseri Uşaklı Rumların tarihi için bir ilktir. Bu eserin özelliği de ağırlıklı olarak hatıralardan oluşmasıdır. Yazar, ailesinin ve tanıma fırsatı bulduğu Uşaklı Rumların hatıralarını bu kitapta toplamıştır. Bu sebeple bilimsel bir çalışma için belkide çok kabullenilemeyecek duygusal ifadeler bulunmaktadır. Yazar için bu eser bir sevda kitabıdır. Uşaklı Rumların öykü kitabıdır. Küçük Asya da ki atalarının anısına yazılmış bir kitaptır. Çocuklarına ve torunlarına atalarının geldiği toprakları öğretmek için yazılmış bir kitaptır. Kendisi ve ailesi için tek vatanın ne Fransa ne de Yunanistan yalnızca Uşak olduğunu düşünen ve eserine 'Vatan Vatanım Uşak' adını koyan Rum asıllı, Fransız vatandaşı amatör bir araştırmacının eseridir. Yazarın duygularını anlamaya çalışırken şunu görüyoruz ki Rumların Uşak'tan ayrılışı onlar üzerinde hatta sonrasında çocukları üzerinde bir travma yaratmıştır. Yıllardır yaşadıkları topraklarını, vatanlarını onların dışında gelişen siyasal olaylar sebebi ile terk etmek zorunda kalan Rumlar, yalnızca ekonomik açıdan değil sosyal ve psikolojik açıdan çok sarsılmıştır. Yazarın bu kitabın içinden bize hissettirdiği ilk bilgi budur diyebiliriz.

Pandazoğlu, bu çalışmasıyla XX. yüzyılın başında Uşak kazasının nüfusunun 1/3'nü oluşturan gayrimüslimlerin tarihini ortaya koymuş bu anlamda Uşak tarihi ve kültürü açısından önemli bir eksikliği gidermiştir.

Kitabın hazırlanması sırasında mevcut Uşak tarihi ve kültürü üzerine yazılmış kitap, makale ve bildirilerden faydalanılmış diğer yandan Türkiye, Fransa, Yunanistan gibi ülkelerin arşivlerinden ve Türkiye dışından kişilerin özel arşivlerinden faydalanılmış, bu anlamda Uşak Tarihi araştırmacıları için yeni kaynaklardan bahsedilmiştir.

Eserin içinde 1071 Malazgirt zaferinden bu yana bin yıl beraber yaşamış Türk ve Rum tarihi anlatılırken Türkler hakkında yersiz, mesnetsiz iddialara yer verilmemiş

Rumların özellikle Osmanlı devleti içinde ne derece hak ve özgürlüklere sahip olduğu Uşaklı Rumlarında mutlu ve huzurlu bir hayat yaşadıkları anlatılmıştır. Bununla birlikte bazı Rumların baskılar neticesinde dinlerini değiştirdiği iddialarına yer verilmiş fakat bu baskıların nasıl gerçekleştiği de açıklanamamıştır. Devşirme yöntemi ile Rum gençlerinin asimile edildiği ve savaşçı yapıldığı gibi iddialara yer verilmiştir.

Rumlar, XX. y.y. başında Uşak kazasının sosyal ve ekonomik yapısı içinde önemli bir ağırlığa sahiptir. Halıcılık sebebi ile dışarıdan gelen şirketlerle Uşaklılar arasında aracılık yapmışlar Uşak'ta ticaretin, ekonominin gelişmesine katkıda bulunmuşlardır. Uşak kazasının idaresinde de görevler üstlenmişlerdir.

Pandazoğlu'nun ortaya koyduğu bilgiler ışığında şunu söyleyebiliriz ki, Uşaklı Rumlar dillerini unutmuşlar, dini ayinlerini bile Türkçe yapmışlar, Türk kültürüne adapte olmuşlardır. Kilisenin Anadolu'daki Rumların kimliklerini koruma konusunda çok önemli bir ağırlığı vardır. Uşak'ta Rumlara ait Eleni-Ayos Kostantin kilisesi ile Panayi adında iki kilise bulunmaktadır. Rumların evlenme, miras gibi kendi aralarındaki pek çok konudan kilise ve papazlar sorumludurlar. Uşak'taki Rum papazlar Alaşehir metropolüne bağlıdırlar. Uşak'ta Rum ve Ermenilerin, kiliselerinin kontrolünde bağımsız okulları vardır.

Pandazoğlu'na göre, bağımsız Yunanistan'a giden yolda Anadolu'daki Rum varlığının harcanmıştır. Uşaklı Rumların huzurunu bozan olaylar Uşak'ın içinden değil dışarıdan gelmiştir. Mora, Girit, isyanları, Balkan savaşı gibi olaylar Uşak'ta yaşayan Türk ve Rumlar arasındaki iyi komşuluk ilişkilerini bozmuştur. Yunanistan'da çoğunluğun desteklemediği 'Megola İdea' fikri bir kesimin görüşü olmuş ve Yunanlılar bu noktada emperyalist ülkelerin oyununa gelmiş, bundan Uşaklı Rumlar çok büyük zarar görmüştür. Kurtuluş savaşı sırasında Uşaklı bazı Rumların Yunan askerlerini Türklere karşı kışkırtan tutum ve davranışları olmuştur. Pandazoğlu ne Uşaklı Rumların ne de Yunan askerlerinin Türklere verdiği zararlara hiç değinmemiştir. Pandazoğlu, bunun sebebini açıklarken iki tarafın bu savaştaki kayıplarını yeniden ortaya koymanın

düşmanlıkları rıracağı, hâlbuki barışı konuşma zamanının çoktan geldiğini ifade etmiştir.

Kitabın sonunda verilen 1480 kişilik Uşaklı Rumlara ait liste önemli bir arşiv çalışmasıdır. Burada rastladığımız kişilerin pek çoğunun ön adları Türkçedir. Bu listede yer alan Türkçe adlar bu gün Uşak'ta yaşayan pek çok kişinin soyadı ile aynıdır. Fakat bu benzerlik bu gün bu soyadını taşıyanların atalarının Rum olduğu anlamına gelmediği gibi, geçmişte bu adları taşıyan Rumların Türk olduğunu anlamına da gelmez.

Mübadele ve öncesinde Uşak'tan ayrılan Rumlar çok büyük acılar ve sıkıntılar yaşamışlardır. Yunanistan'da Yunanca bilmedikleri için dışlanmışlardır. Yerleştirildikleri yerlerde salgın hastalıklar baş göstermiş binlerce Rum hayatını kaybetmiştir. Yunanistan da huzur bulamayan Rumlar diğer Avrupa ülkelerine özellikle Fransa'ya sığınmışlar, II. Dünya savaşı öncesi ve sonrasında bu ülkelerde büyük sıkıntılar çekmişlerdir.

Vatan Vatanım Ma Patrie Uşak adlı eser dili Fransızca olan bir eserdir. Dolayısıyla Uşak ili tarihinin yabancı bir dilde literatürlere girmiş olması önemli olsa gerek. Yazar Fransız vatandaşıdır. Halen hayattadır. Kitapta yer vermediği araştırmacılar için kıymetli başka bilgilere de sahip olabilir.

KAYNAKÇA

- Altunan, S. 2001, “XVI. Yüzyılda Uşak’ın Mahalleleri ve Kent Nüfusu”, *21. Yüzyılın Eşiğinde Uşak Sempozyumu*, Uşaklılar Eğitim ve Kültür Vakfı, İstanbul, s.217.
- Atalay, B. 1967, *Türk Halıcılığı ve Uşak Halıları*, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara
- Çetin, T. 2001, “Uşak Şehrinde Nüfus Hareketleri”, *21. Yüzyılın Eşiğinde Uşak Sempozyumu*, Uşaklılar Eğitim ve Kültür Vakfı, Umut Matbaası, İstanbul, s.499.
- Erendil, M. 2007, “Yunan, Grek, Helen, Bizans, Rum Kavramlarının Kaynağı”, [www. Yorumla.net](http://www.Yorumla.net). -(25.03.2008)
- Erzurumlu, K. 2002 , “Patrikhane ve Pontus Dosyası.”, *Orkun Dergisi*, [www.kuzeyhaber .com](http://www.kuzeyhaber.com) -(25.04.2008).
- Gökçe, T. 2001, “Tahrir Defterlerine göre 16. yy. da Uşak”, *21.Yüzyılın Eşiğinde Uşak Sempozyumu*, Uşaklılar Eğitim ve Kültür Vakfı, İstanbul, s.216.
- Karaman, H., 2001 “Uşak mı? Uşşak mı?”, *21. Yüzyılın Eşiğinde Uşak Sempozyumu*, Uşaklılar Eğitim ve Kültür Vakfı, İstanbul, s.25.
- Kocabaş, S. 1985, *Tarihte ve Günümüzde Türk-Yunan Mücadelesi*, Vatan yayınları, İstanbul, s.22-23.
- Mansel, A. M. 1971, *Ege ve Yunan Tarihi*, TTK Basımevi, Ankara.
- Nomer, K. *Tohum*, (5), s.7. (www.turk-yunan.gen.tr.-24.04.2008).
- Öntuğ, M. M. 2005, “Hacım Sultan Zaviyesi”, *Uluslararası Batı Anadolu Beylikleri Sempozyumu*, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- Öztuna, Y. 2007 “Yunancılık Akımının Başlaması”, *B. Osmanlı Tarihi*, C.V, s.126. <http://groups.yahoo.com/TurkBirDev/> htm-(8.04.2008).
- Öztürk, S. 2001, “ Uşak’ın Sosyal Ekonomik Tarihinin Mühim Bir Kaynağı Uşak Temettuat Defterleri”, *21.Yüzyılın Eşiğinde Uşak Sempozyumu*, Uşaklılar Eğitim ve Kültür Vakfı, İstanbul, s.182.

- Özdeğer, M. 2001, “Uşak Şehrinde Ekonomik ve Sosyal Hayat”, *21. Yüzyılın Eşiğinde Uşaklılar Sempozyumu*, Uşaklılar Eğitim ve Kültür Vakfı, İstanbul, s.235-236.
- Pandazoğlu, K. 2006, *Vatan Vatanım Ma Patrie Uşak*, İsis Yayıncılık, İstanbul.
- Purutçuoğlu, B. 1970, *Uşak Şehir Etüdü*, Saraçoğlu Matbaası, Uşak.
- Semerci, B. 2001, “ Uşak’taki Azınlıklar”, *21. Yüzyılın Eşiğinde Uşak Sempozyumu*, Uşaklılar Eğitim ve Kültür Vakfı, İstanbul, s. 283.
- Solak, E. 2002, *XX. Yüzyılda Uşak*, Batıkol matbaası, Uşak.
- _____, 2001, “Osmanlı ve Cumhuriyet Döneminde Uşak’ta Eğitim”, *21. Yüzyılın Eşiğinde Uşak Sempozyumu*, Uşaklılar Eğitim ve Kültür Vakfı, İstanbul, s.629.
- Şişman, A. 2001, “Misyonerlik Faaliyetleri ve Uşak’ta Montanizm’e Dair Çalışmalar”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, III (2), Afyon, Aralık, s. 1-6.
- Şişman, A.-Tutsak, S.- Çakmak, B., 2002, “XX. Yüzyılda Uşak’ta Fransız Müessesleri”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.4, S.1, s.104-115.
- Tutsak, S. 1988, *Cumhuriyetin İlk Yıllarında Uşak(1923–1933)*, Uşak Belediyesi Kültür Yayınları, İzmir.
- _____, 1995, “Milli Mücadelede Uşak”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, Ege Üniversitesi Basım evi, s. 310–311.
- _____, 2004 “Tereke Kayıtlarına Göre Uşak'ta Sosyal Hayat”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, s.9.
- _____, 2004 “ Osmanlı Devleti'nin Son Dönemlerinde Uşak'ta Halıcılık ve Tarak İsyanı”, *Sosyal Bilimler Dergisi*, Afyon Kocatepe Üniversitesi, (3), s.67.
- _____, 2001, “Uşak’ta Sanayi ve Ticaret”, *21. Yüzyılın Eşiğinde Uşaklılar Sempozyumu*, Uşaklılar Eğitim ve Kültür Vakfı, İstanbul, s.780.

- _____, 1994, “Uşak Kazasında Mülki Taksimatın Gelişimi”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, Ege Üniversitesi basımevi, s. 309.
- _____, 2006, “Uşak'ta Rumlara Ait Bir Kilise ve Mektebin Yeniden İnşasına Dair”, *Tarihin İçinden*, IQ kültür sanat yayıncılık, İstanbul, s. 598–605.
- _____,2001“Osmanlı Devletinin Son Devirlerinde Uşak Kazası”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, Ege Üniversitesi, s. 187.
- Tümer, H. 1971,*Uşak Tarihi*, Gün matbaası, İstanbul.
- Türel, Y. “Balkan Tarihinden Bir Kesit” ,*19. Yüzyılda Balkanlarda Bağımsızlık Hareketleri*,
www.dicle.edu.tr/dictur/suryayin/khuka/balkantarihi.htm(28.04.2008).
- Üçok, C. 1986, “Osmanlı İmparatorluğu ve Rum-Ortodoks Kilisesi” , *Tarih Boyunca Türk-Yunan İlişkileri*, Üçüncü Askerî Tarih Semineri, Ankara, s.191, www. Turk-yunan.gen.tr-(25.3.2008).
- Uhri, M. 2007 “ Kilimin Düğümü”, *Bütün Dünya 2000*, (9), s.102–104.
- Uşak Valiliği İl Kültür Turizm Müdürlüğü, 2007 *Uşak Kültürel Değerler Yapı Envanteri*, İzmir.
- Uşak Ticaret odası, 2006, *Uşak Sanayi ve Kültür Tarihi*, Uşak.
- Varinlioğlu, E. 2001, “Uşak Müzesindeki Yazıtlar”, *21. Yüzyılın Eşiğinde Uşak Sempozyumu*, Uşaklılar Eğitim ve Kültür Vakfı, Umut Matbaası, İstanbul, s.168–174.

EKLER

Ek-1: “Vatan Vatanım Ma Patrie Uşak” Adlı Eserde Yer Alan Fotoğraflar

Ek-2: Uşak'ta Bulunan Arkeolojik Sit Alanları İle İlgili Fotoğraflar

Ek-3: Ayos Kostantin ve Eleni Kilisesinin Bulunduğu Sokağın Fotoğrafları

Ek-4: Uşak'taki İtalyan Mektebinin Yerini Gösteren Akif Gencer'in Evine Ait Tapu Belgesi

Foto -4. Frigya Arkeoloji Haritası

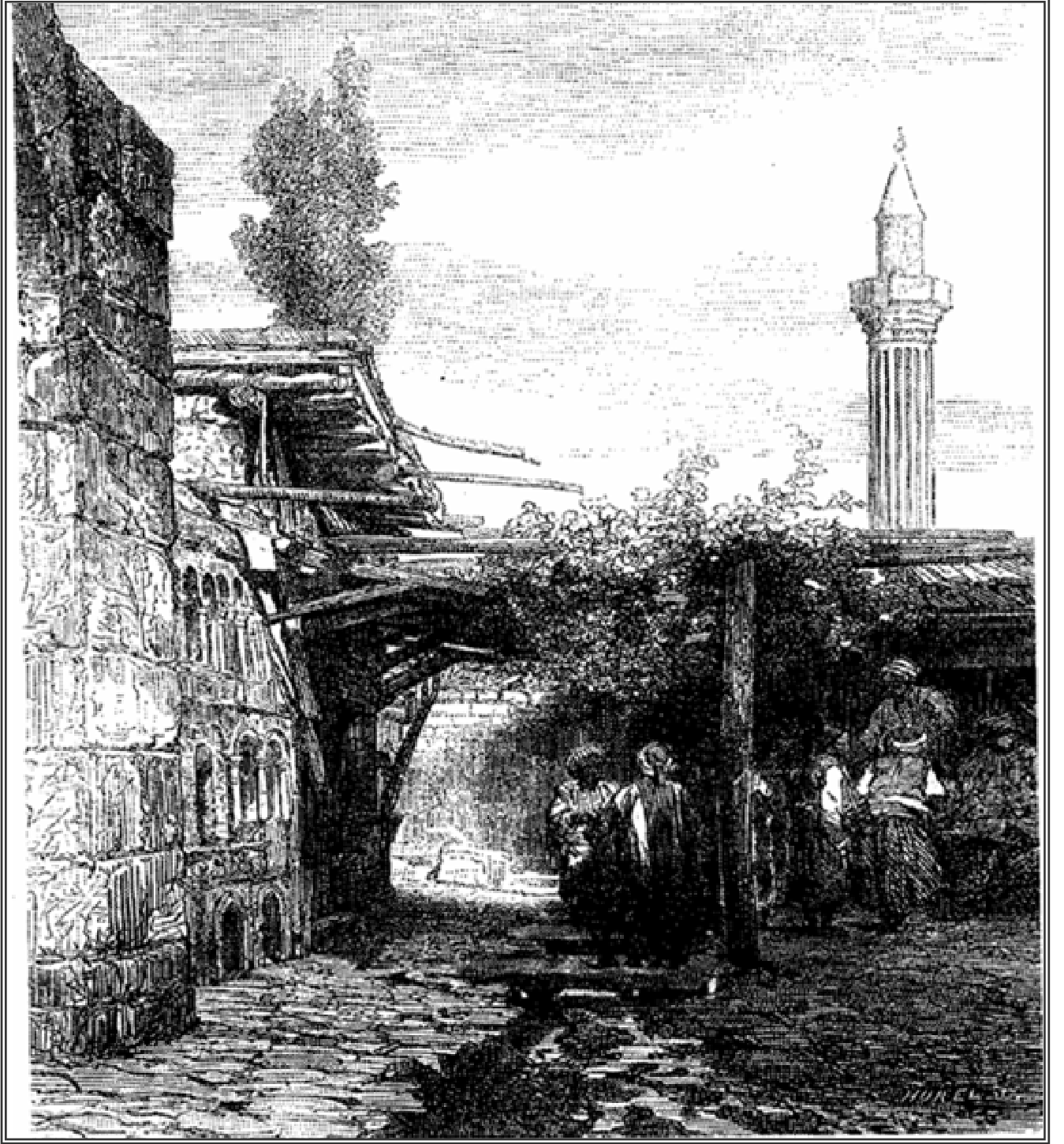

Foto -5. Uşak'ın bilinen en eski gravürü
Not: Evler eski anıtların kalıntıları ile inşa edilmiştir

Foto-6. Antik Yunan Mezar

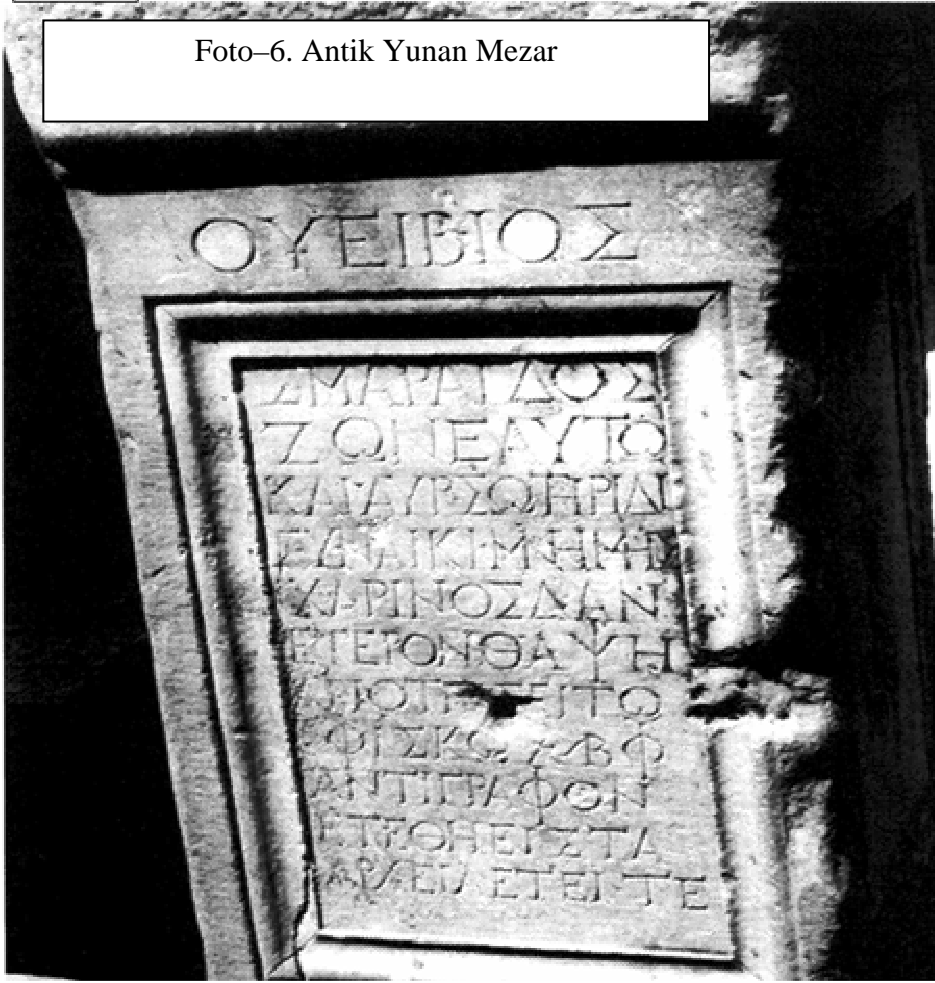

Foto-7. Sivaslı-Selçuklerde (Sebaste) Bizans dönemi Aziz Teodoru Gösteren Mermer Fragman

Foto-8. Paşa Hanı.
1891'de kurulan
Osmanlı Bankası
Bu Binadır.
Bugün Otel Olarak
Kullanılmaktadır.
(Milas Akilas'ın
Koleksiyonundan)

Foto-9. 1921 Yılında Uşak Garı'nın Görünüşü

Foto-10. 1895 Yılında Osmanlı Bankası Personeli

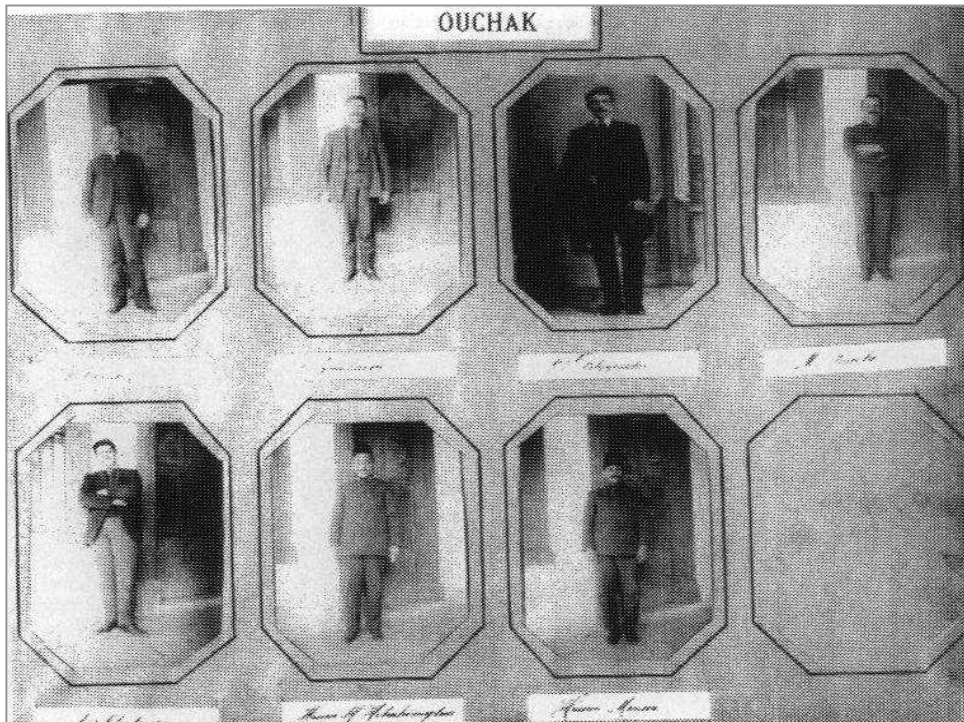

Foto-11. 1895 Yılında Osmanlı Bankası Personeli

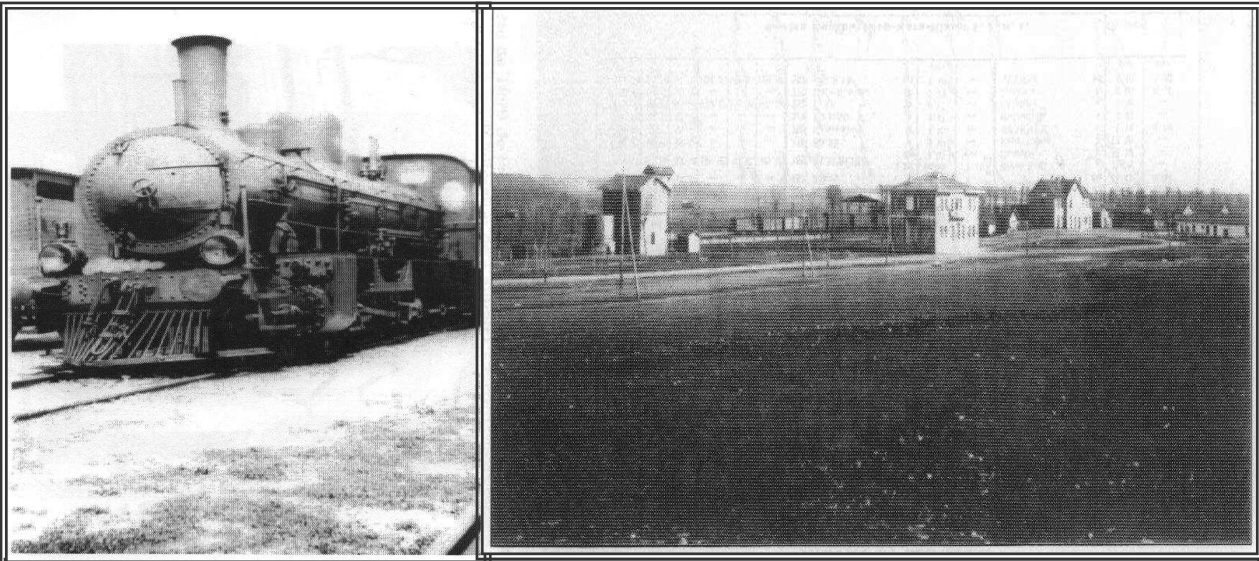

Foto-12.-13. "İzmir-Turgutlu" Demiryolunun Yapımı 1897'de Tamamlandı. Merkez Bina Usak İstasyon Binasıdır.

Société Ottomane du Chemin de Fer Smyrne-Cassaba et Prolongement
Service à partir du 1er Janvier 1910 (n. s.)

PRIX DES BILLETS de Smyrne aux Stations ci-contre						Kilom. au départ de Smyrne	Section Smyrne-Ouchak			Ouchak-Smyrne		
Billets Simples			Billets Aller et Ret.				STATIONS	N° 1		STATIONS	N° 2	
Pd.	Pd.	Pd.	Pd.	Pd.	Pd.			Tous les jours	Tous les jours		Tous les jours	Tous les jours
0	0	0	0	0	0	0	SMYRNE	dep	0.00	0UCHAK	dep	0.00
0.50	1.00	1.50	2.00	2.50	3.00	11	Corchlio	"	7.00	Kara-Konyou	"	7.50
1.00	2.00	3.00	4.00	5.00	6.00	18	Chighily	"	12.00	INAL	"	8.00
1.50	3.00	4.50	6.00	7.50	9.00	25	Oufoudjak	"	12.00	E'vandar	"	10.00
2.00	4.00	6.00	8.00	10.00	12.00	32	MENEMEN	"	8.00	Ginnai-Kent	"	10.00
2.50	5.00	7.50	10.00	12.50	15.00	39	Emir-Aalem	"	1.20	Kiulik	"	12.00
3.00	6.00	9.00	12.00	15.00	18.00	46	Hamidié	"	1.50	ALACHÉIR	arr	12.00
3.50	7.00	10.50	14.00	17.50	21.00	53	Horou-Kent	"	2.15	Alkan	dep	1.20
4.00	8.00	12.00	16.00	20.00	24.00	60	MAGNÉSIE	arr	0.00	Béou-Kent	"	1.50
4.50	9.00	13.50	18.00	22.50	27.00	67	CASSABA	"	0.20	Monsrak	"	1.50
5.00	10.00	15.00	20.00	25.00	30.00	74	Guyghandi	"	0.40	SALHILLI	arr	1.50
5.50	11.00	16.50	22.00	27.50	33.00	81	Almeddi	"	0.60	Sardes	dep	1.50
6.00	12.00	18.00	24.00	30.00	36.00	88	Sardes	"	0.80	Almeddi	"	1.50
6.50	13.00	19.50	26.00	32.50	39.00	95	SALHILLI	dep	1.00	Guyghandi	"	1.50
7.00	14.00	21.00	28.00	35.00	42.00	102	Monsrak	"	1.20	CASSABA	"	1.50
7.50	15.00	22.50	30.00	37.50	45.00	109	Béou-Kent	"	1.40	Chobantsza	"	1.50
8.00	16.00	24.00	32.00	40.00	48.00	116	Alkan	"	1.60	MAGNÉSIE	arr	1.50
8.50	17.00	25.50	34.00	42.50	51.00	123	ALACHÉIR	arr	1.80	Horou-Kent	"	1.50
9.00	18.00	27.00	36.00	45.00	54.00	130	Hamidié	dep	2.00	Hamidié	"	1.50
9.50	19.00	28.50	38.00	47.50	57.00	137	Kiulik	"	2.20	Emir-Aalem	"	1.50
10.00	20.00	30.00	40.00	50.00	60.00	144	Ginnai-Kent	"	2.40	MENEMEN	"	1.50
10.50	21.00	31.50	42.00	52.50	63.00	151	E'vandar	"	2.60	Oufoudjak	"	1.50
11.00	22.00	33.00	44.00	55.00	66.00	158	Oufoudjak	"	2.80	Chighily	"	1.50
11.50	23.00	34.50	46.00	57.50	69.00	165	INAL	"	3.00	Corchlio	"	1.50
12.00	24.00	36.00	48.00	60.00	72.00	172	Kara-Konyou	"	3.20	SMYRNE	arr	1.50
12.50	25.00	37.50	50.00	62.50	75.00	179	OUCHAK	arr	3.40			

Section Ouchak-Aïon-Kara-Hissar C. F. O. A.										Ch. jour
124.75	181.50	238.25	295.00	351.75	408.50	465.25	522.00	578.75	635.50	692.25
127.75	184.50	241.25	297.75	354.50	411.25	468.00	524.75	581.50	638.25	695.00
130.75	187.50	244.00	300.50	357.25	414.00	470.75	527.50	584.25	641.00	697.75
133.75	190.50	246.75	303.25	360.00	416.75	473.50	530.25	587.00	643.75	700.50
136.75	193.50	249.50	306.00	362.75	419.50	476.25	533.00	589.75	646.50	703.25
139.75	196.50	252.25	308.75	365.50	422.25	479.00	535.75	592.50	649.25	706.00
142.75	199.50	255.00	311.50	368.25	425.00	481.75	538.50	595.25	652.00	708.75
145.75	202.50	257.75	314.25	371.00	427.75	484.50	541.25	598.00	654.75	711.50
148.75	205.50	260.50	317.00	373.75	430.50	487.25	544.00	600.75	657.50	714.25
151.75	208.50	263.25	319.75	376.50	433.25	490.00	546.75	603.50	660.25	717.00
154.75	211.50	266.00	322.50	379.25	436.00	492.75	549.50	606.25	663.00	719.75
157.75	214.50	268.75	325.25	382.00	438.75	495.50	552.25	609.00	665.75	722.50
160.75	217.50	271.50	328.00	384.75	441.50	498.25	555.00	611.75	668.50	725.25
163.75	220.50	274.25	330.75	387.50	444.25	501.00	557.75	614.50	671.25	728.00
166.75	223.50	277.00	333.50	390.25	447.00	503.75	560.50	617.25	674.00	730.75
169.75	226.50	279.75	336.25	393.00	449.75	506.50	563.25	620.00	676.75	733.50
172.75	229.50	282.50	339.00	395.75	452.50	509.25	566.00	622.75	679.50	736.25

Foto-14. Doğu Yolcuları İçin Resimli Uluslar arası Genel Tren Tarifesinin Özeti (Yıldız Sarayı Kütüphanesinden)

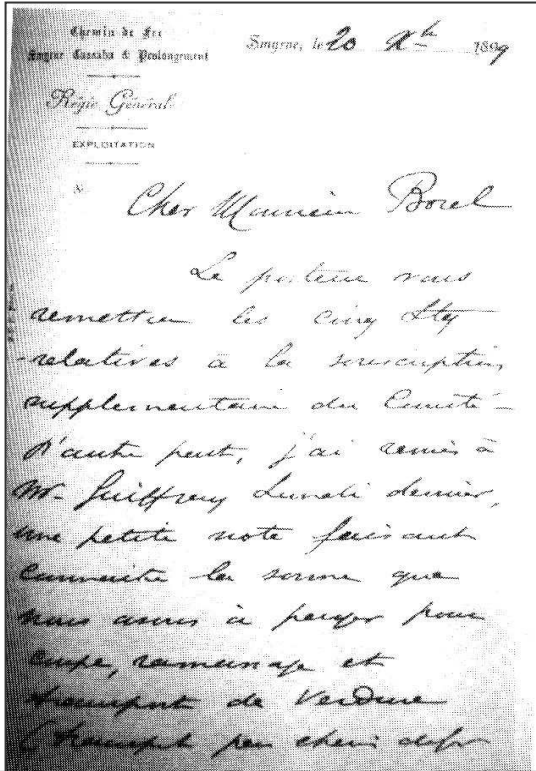

Foto-15. İzmir-Turgutlu Demiryolu Yapılması İle ilgili 1899'da Yazılmış Bir Mektup

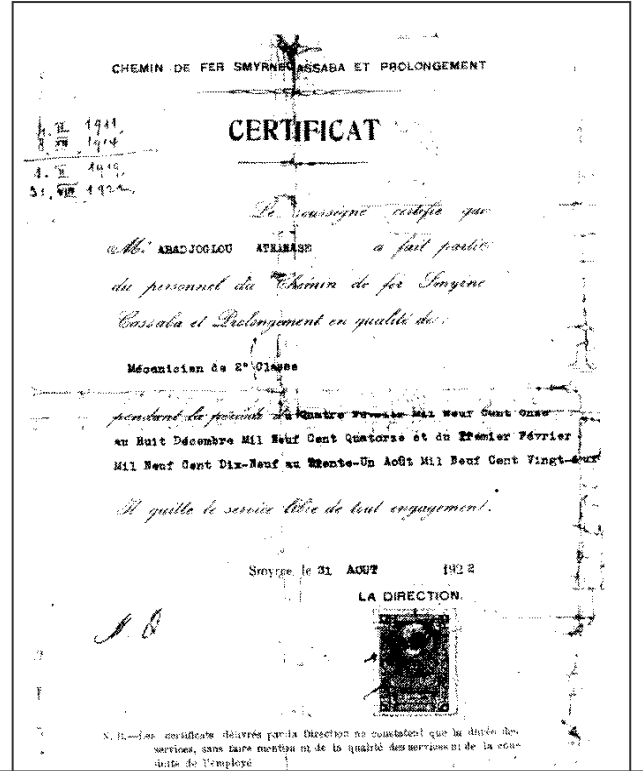

Foto-16. İzmir-Turgutlu Demiryolu Gar Müdürlüğü Tarafından Athanase ABADJOGLU için 1922'de Uşakta Düzenlenmiş Çalışma Belgesi

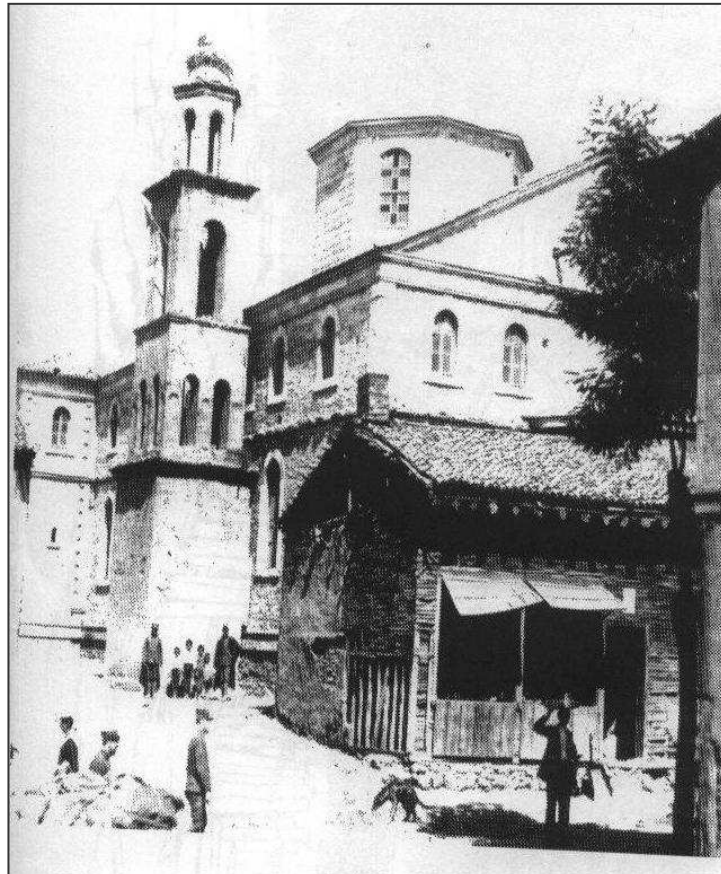

Foto-17. 19. yüzyılda Ayos Konstantinos Kilisesi (Yazarın Koleksiyonu)

Foto-18. 18 Ağustos 1926'da Paris'te Yazarın Ailesinin Evlilik

Foto-19. Panayi Kilisesi

Foto-20. Ayas Konstantinos Kilisesi Önünde Kadınlar Grubu (Yazarın Koleksiyonu)

Foto-21. Ayas Konstantinos Kilisesi'nden Verilen Doğum ve

Foto- 22 Uşak Rum Cemaatinin Mührü (Akilas Milas Koleksiyonu)

Foto-23. Yine Bu Kiliseden Verilme Jetonlar

Liste des Donateurs	
de la Communauté d'Uşak, province de Philadelphie, le 24 septembre 1899 (en faveur de l'Hôpital Grec-Orthodoxe de Baloukli à Constantinople)	
	Grosia (Piastres)
1. Archimandrite Yorgos	20
2. Papa Hristosimos	20
3. Hacı N. Hacı Y. Karasahioglu	10
4. I.H. Zaharoff	10
5. P.K. Tahminci	10
6. N.P. Iokimidis	10
7. Yorgos P. Xefanoglu	10
8. D. Karasavvas	20
9. Savvas Ayyacioglu	10
10. Mirad	5
11. X. Aslanoglu	5
12. Theodoros Frangoglu	5
13. Theophilos Kriakidis	10
14. Hacı Isais L. Yanoglu	20
15. Peir H. apostolidis	10
16. Stavros Theologlu	10
17. Y. Dardamamis	5
18. Yorgos Fakiris	5
19. A. Koustavlis	10
20. Theodoros Fokinoglu	5
Transfert	205
Nom Illisible	20
Y. Zonidis	10
Nom Illisible	10
Nom Illisible	10
Hristos Iakovou	5
Deux cent soixante grosia	260
Uşak le 24 9/bre 1899	
Hacı N. Hacı Yanakos	
I.H. Zaharoff	
Les commissions sacrées	
L'Archimandrite Yorgos	

Foto-24. . Balıklı Rum Hastanesi'ne Uşak Rum Cemaati Tarafından

Foto-25. Meryem Ana'ya İthaf Edilen Uşak Ermeni Kilisesi Ermeni Mahallesinde İdi. (Yazarın Koleksiyonu)

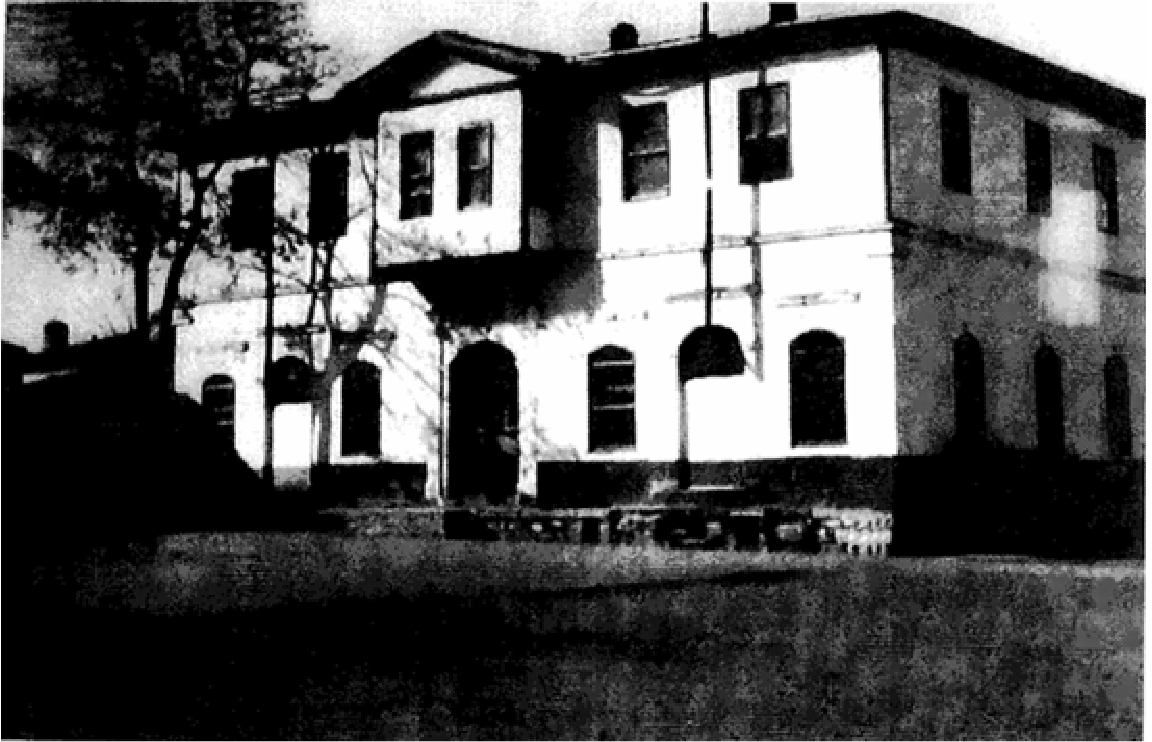

Foto-26. Panayia Kilisesi Yakınındaki Rum Okulu. Bugün Halit Ziya İ.Ö. Okuluna Dönüştürülmüştür. (Uşak Kenti Arşivi Ma Patrie Uşak, s. 103)

Foto-27. Üstte 1921'de Rum Okulu'na Giriş Kapısı Önünde Öğrenciler
(Atina Ulusal Tarih Müzesi Arşivi)

Altta, 1921'de Rum Okulu'na Giriş Kapısı Önünde Kız Öğrenciler
(Atina Ulusal Tarih Müzesi Arşivi)

Foto-28. Halı Tezgâhlarının Önünde Yetişkin Rum Kızları, Resmin Altında “Uşak Hatırası” Yazıyor. (Yazarın Koleksiyonu)

Foto-29. Küçük Rum Kızları Halı Tezgahı Başında (Y. Koleles)

FOREIGN RUGS AND CARPETS

Of every Description, and in all Sizes, imported in Large Quantities by

TRELOAR & SONS, 68, 69, & 70, Ludgate-hill, London, E.C.

KURDESTAN CARPETS, 21s. each.; about 3 yds. long, 5 ft. wide.

Publicité pour les tapis d'Uşak, destinée à l'occident

(Collection de l'auteur) (Fig.: 49)

Yabancı Halı ve Kilimler

Her Desen, Her Boy, Bol Miktarda İthal Edildi.

Firma Adresi:

Kürt Halıları....

Foto-30. Dokunmuş Uşak Halılarının Batıdaki Reklam Afiş (Yazarın Koleksiyonundan)

Foto-31. 1920 Yıllarında Uşak'ta Bir Manavın Yeri

Foto-32. Pandazi Pandazoğlu Fransa'da Ayakkabı imalathanesinde

Foto-33. Pandazi Pandazoğlu Fransa'ya
Varışında

Foto-34. Uşak'ın En Zengini Dimitros
Karasavas'ın Mısır'da Sürgünde Ailesi İle
Alınmış Resmi (Karasavas Ailesi Arşivi)

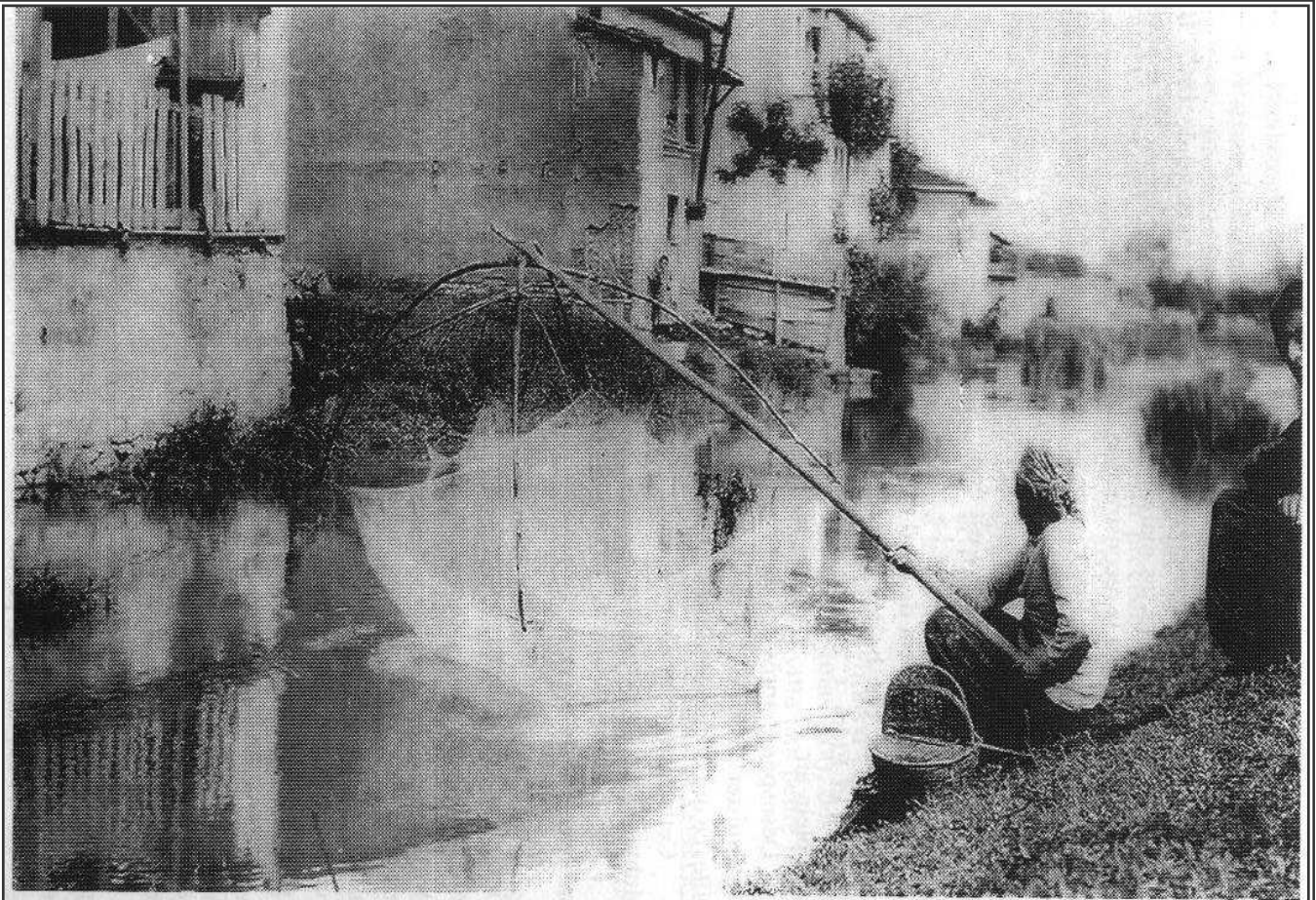
Foto-35. Şehrin Mezarlıklarından Birisinde Boyanmış Yün İplerin
Kurutulması (Atina Benaki Müzesi'nden)

Foto-36. 1950 Yılında Pandazi Pandazoğlu Ailesi (Yazarın Koleksiyonundan)

Foto-37. Yazar 1936 Yılında Babasının İnşa Ettiği Evlerinin Önünde Ailesi İle (Yazarın Koleksiyonundan)

Scène de pêche en eau douce dans les environs d'Uşak
(Collection Pierre de Gigord) (Fig.: 44)

Foto-38. Dokuzsele Çayında Tatlı Su Balık Avcılığı'ndan Bir Resim
(Pierre de Gigord Koleksiyonundan)

Foto-40. Halı Dokuyan Rum Kızları İşbaşında, Resmin Üzerinde “Uşak Hatırası” Yazıyor. (Yazarın Koleksiyonundan)

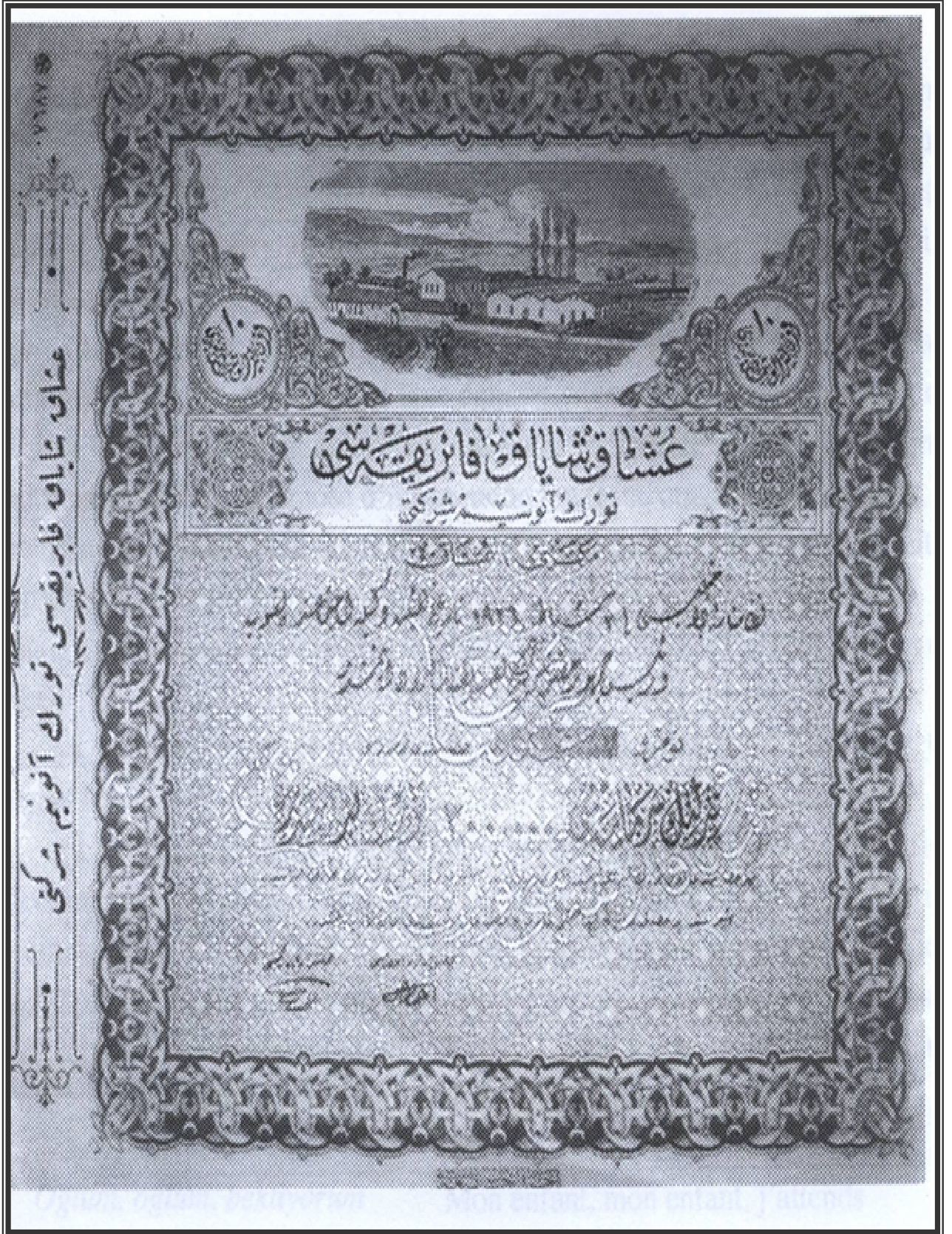
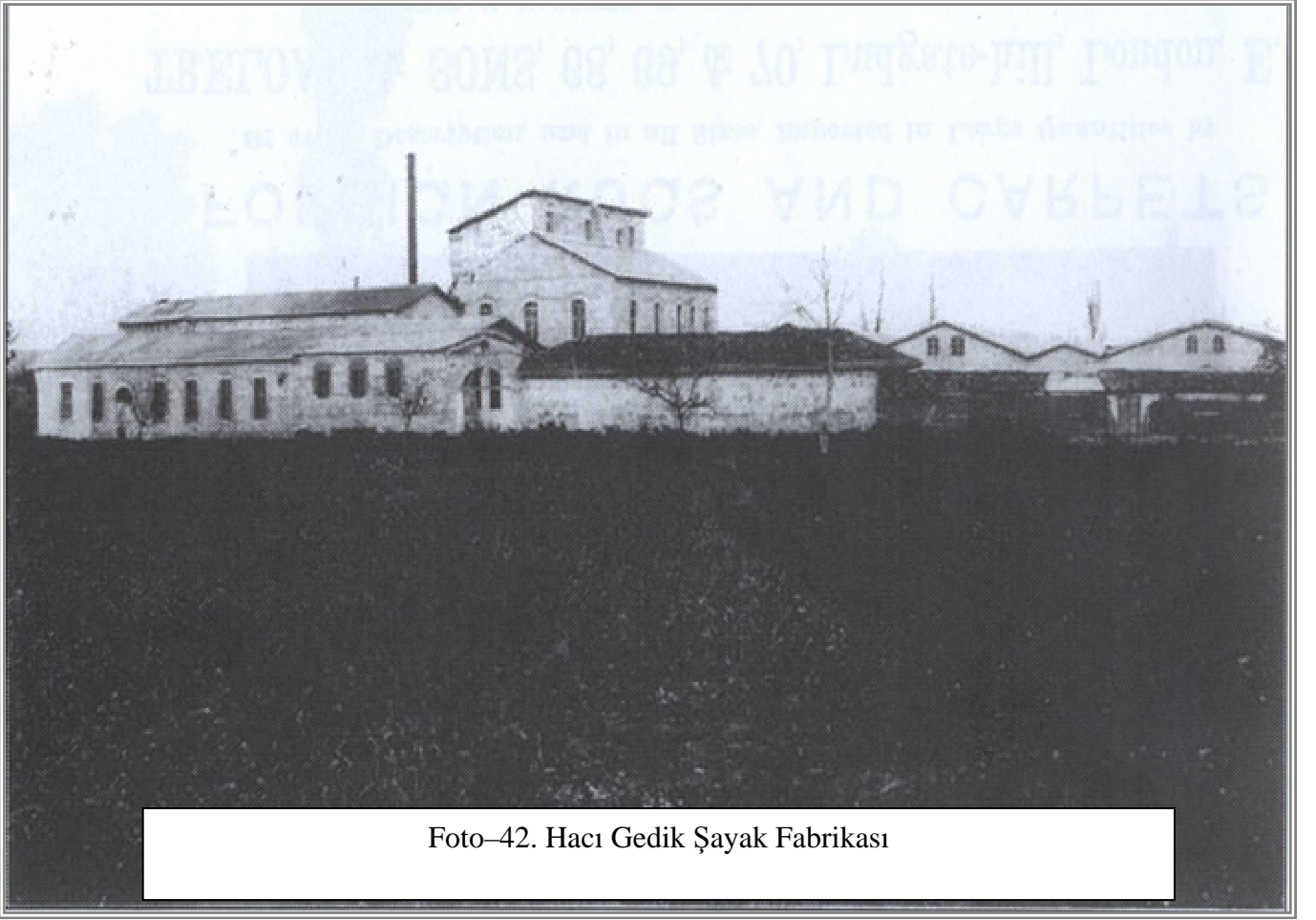

Foto-41. Resim Hacı Gedik Şayak Fabrikasının Hisse Senedi.

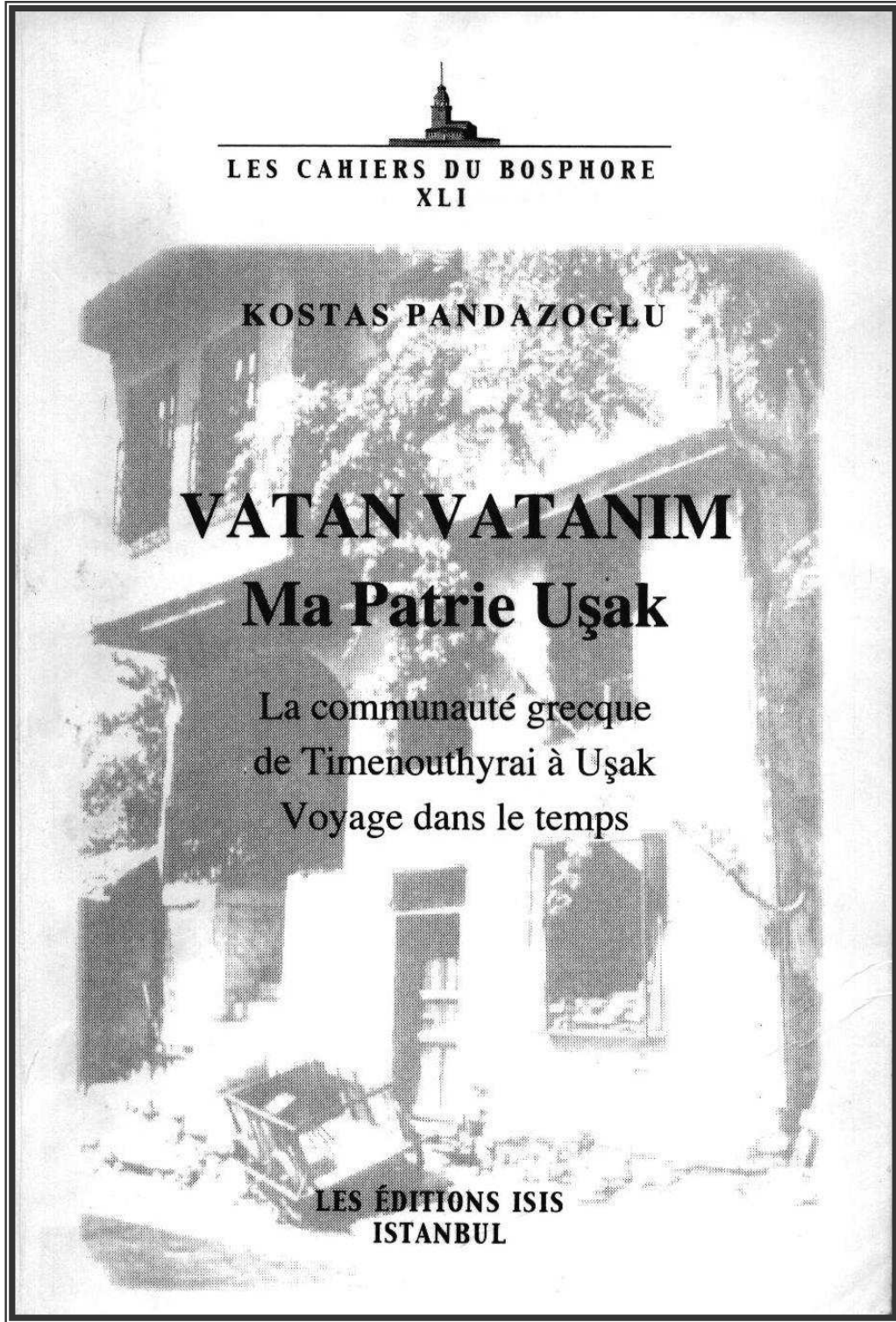

Foto-43. “Ma Patrie Uşak” adlı eserin kapağı
Uşak’ta Tarihi bir ev.

Ek-2: Uşak'ta Bulunan Arkeolojik Sit Alanları İle İlgili Fotoğraflar

Foto-44. Uşak Merkez Aktaş köyü içinde üstte Bizans dönemi duvar süslemesi ve bir boğa başı kabartması. Altta bir çeşmenin yapısında

Foto-45. Uşak Merkez Erice köyü Ballı kaya mevkii.

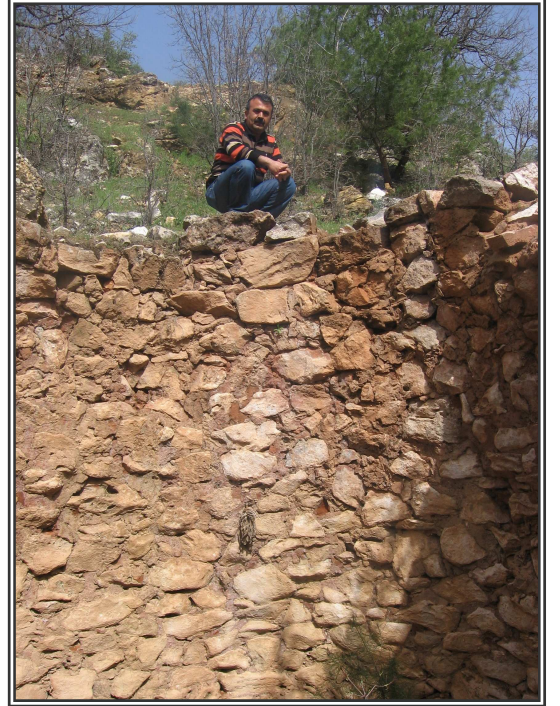
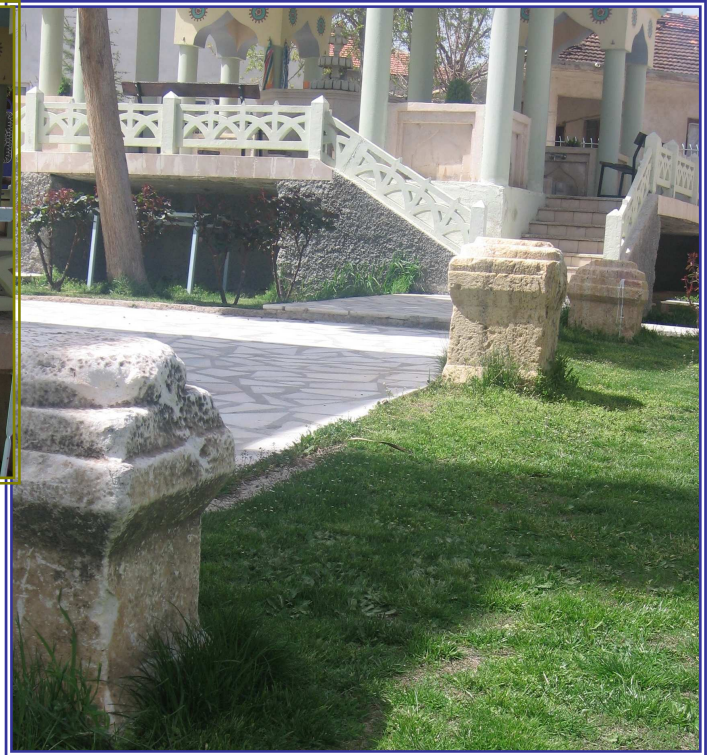

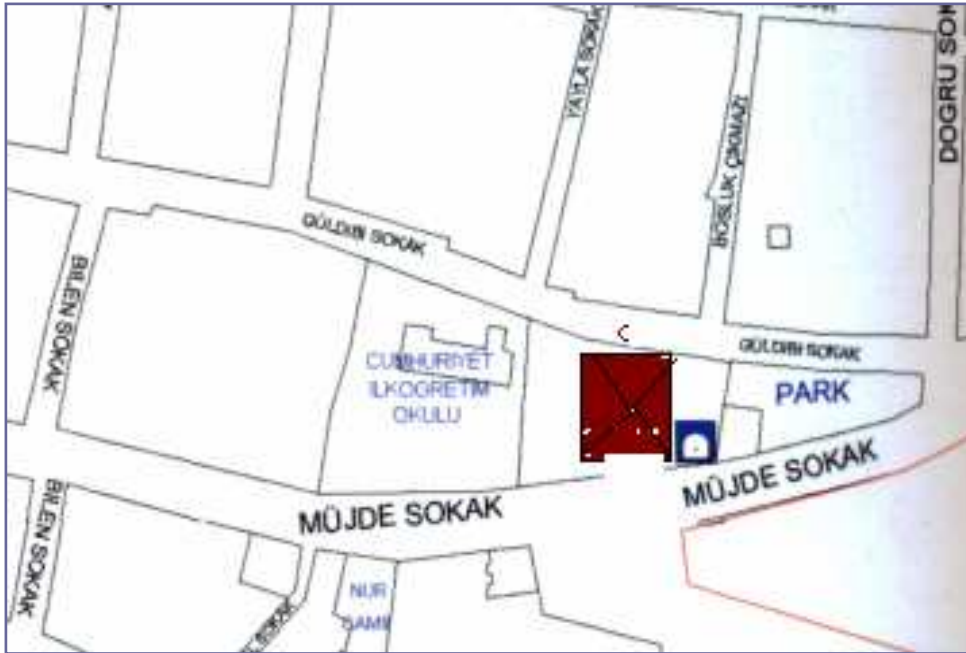
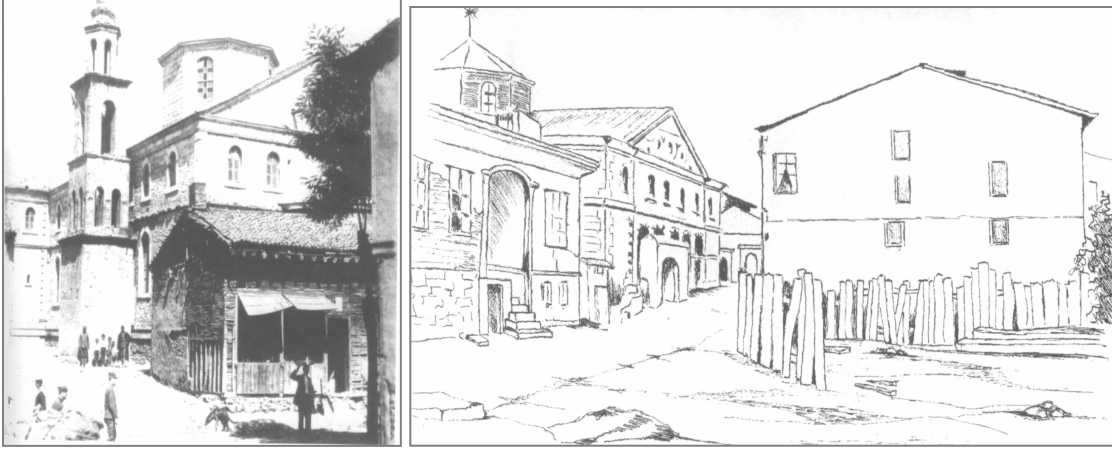
Foto-46. Uşak- Karahallı Paşalar Köyü Mahmut Paşa türbesi ve yapıda kullanılan üzerinde haç işareti

Foto-47. Uşak merkez Kırka köyü camii bahçesinde yıkılan camiinin içinden çıkan mermer sütunlar.

Ek-3: Foto-48. Ayos Kostantin ve Eleni Kiliselerinin Bulunduğu Sokak

Ek-4: Foto-49. Uşak'taki İtalyan Mektebinin Yerini Gösteren Akif Gencer'in Evine Ait Tapu Belgesi

Valiyeti	Uşak		 Türkiye Cumhuriyeti						
Kazanı	Merkez								
Nahiyesi	Hacıhasan								
Muhallası	(Unalan)								
Kayıt									
Sokak									
Mesane, Sıra veya Mevki	Kemalpaşa		TAPU SENEDİ						
Yerleşim	Ç. Sahi	Vergi Kayımlı	Satış Bedeli	Alınış No.	Ada No.	Harari No.	Yüz Ölçümü		
Metre	Metre	Metre	Metre				Metre	Metre	Metre
187	238	24.-	-	-	-	-	(248)		00
Köyü	E. V.								
Sınıflı	Sağ: İtalyan Mektebi, Sol: Korukcu, lu veraseleri, Arka: Hazineye matrik hane ve arsa, Önü: Yol ile çevrilidir								
İhtisabı	Mehmet oğlu Hasan Gencer adına kayıtlı iken; Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'nün 26/5/1965 Tarih ve Mühür No: Md.4-1-10-11/2909 Sayılı muktesat emirlerine ve İlyaslı köyü ile Uşak-Unalan mahallesi ihtiyar kurullarından tanzim ve tasdikli mektup ile muhabere ve nüfus kaydın istinaden baba adını (HACI MEHMET) olarak tashihinden sonra kendisinden evvel ölümeleri halinde tekrar kendisine rücu etmek kayıt ve gartıyla beşleştirmesinden tesvil edilmiştir.....								
Mülki	T. C. T. Akif Gencer: Hasan oğlu. 1/2..... T. C. T. Ali Rıza Gencer: Hasan oğlu. 1/2.....								
Çiftlik No.	Yerleşim	Çiftlik No.	Sıra No.	Tarifi	Çiftlik No.				
159	121	180	34	3	6/5/1966				
81	6/5/1966 BÜYÜK-7500								
13									
12/5/1957									
YEV: 381..									